

TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE ÇOCUK ROMANLARI (2000 – 2015)

Sümevra Boyacı

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM
DALI**

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MAYIS, 2016

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren (....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Sümeyra

Soyadı : BOYACI

Bölümü : Türkçe Eğitimi Bölümü

İmza :

Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Türkçe Öğretiminde Çocuk Romanları (2000 – 2015)

İngilizce Adı : Children's Novels in Turkish Teaching (2000 – 2015)

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Sümeyra BOYACI

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Sümeýra BOYACI tarafından hazırlanan “Türkçe Öğretiminde Çocuk Romanları (2000 – 2016)” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Gıyasettin AYTAŞ

(Türkçe Eğitimi Bölümü, Gazi Üniversitesi)

.....

Başkan: Doç. Dr. Fahri TEMİZYÜREK

(Türkçe Eğitimi Bölümü, Gazi Üniversitesi)

.....

Üye: Yrd. Doç. Dr. Serdar ODACI

(Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Hacettepe Üniversitesi)

.....

Tez Savunma Tarihi: 09/06/2016

Bu tezin TÜRKÇE EĞİTİMİ Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Unvan Ad Soyad

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Prof. Dr. Tahir ATICI

.....

Canım Babama

TEŞEKKÜR

En başta, öğrenciliğimden itibaren bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım, olaylara akademik bakış açısı kazanmamı sağlayan, çalışmam boyunca desteğini ve yardımını gördüğüm, her aşamada sonsuz sabrı ve hoşgörüsü ile beni yönlendiren, yolumu aydınlatan saygıdeğer hocam ve danışmanım Prof. Dr. Gıyasettin AYTAŞ'a teşekkür ederim. Lisans ve yüksek lisans sürecinde üzerimde emeği olan hocalarıma, çalışma süresince yönlendirmeleriyle katkıda bulunan Öğr. Gör. Dr. Başak UYSAL ve Arş. Gör. Dr. Müzeyyen ALTUNBAY'a, anket formlarının hazırlanmasında uzman görüşü veren hocalarıma, çalışmaya veri sağlayarak yardımlarını esirgemeyen meslektaşlarıma ve öğrencilerime teşekkür ederim.

Çalışmanın yoğunluğunu benimle paylaşan eşim Mustafa BOYACI'ya ve annem Müzeyyen YÜCER'e, tezin yazım aşamasında gece gündüz çalışıp emek veren babam Dr. A. Ahmet YÜCER'e, oyun döneminde kendisiyle yeterince ilgilenemediğim için bana küsmeyen oğlum Ali Kamil'e içtenlikle teşekkürlerimi sunuyorum.

Sümeyra BOYACI

TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE ÇOCUK ROMANLARI (2000 – 2015)

(Yüksek Lisans Tezi)

Sümevra BOYACI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Mayıs 2016

ÖZ

Kitaplar, çocuğun eğitimi ve dil gelişiminde etkin bir rol üstlenir. Edebî eserlerle tanışan çocuk eleştirel düşünme, yorum yapma, kendini ifade etme gibi becerileri kazanır. Farklı hayatlarla karşılaşp yeni bakış açıları edinen çocuk, bilişsel gelişimini sağlıklı bir şekilde tamamlayarak ait olduğu topluma uyum sağlar.

Dil gelişiminin desteklenmesi ve zenginleştirilmesi için dilin titizlikle kullanıldığđ, edebî ve estetik değeri olan eserlerin kullanılması gerekir. Çocuğun, ana dilinin güzelliğini ortaya koyan, kendi yaşına ve seviyesine uygun eserleri okuması, okuma zevk ve alışkanlıklarının geliştirilmesi ile dil bilinci oluşumuna hizmet eder.

Çocuklara sunulan kitapların Türkçeyi iyi kullanan yazarların elinden çıkması ve çocuk edebiyatı özelliklerini taşıması önemlidir. Çocukların söz konusu nitelikli eserlerle karşılaştırılmasında aile ve eğitimcilere büyük sorumluluk düşmektedir.

Çalışmada çocuk edebiyatının kavramsal çerçevesi ve bu kapsamda çocuk romanı ele alınmıştır. Bu çalışmanın amacı, “çocuk romanı” olarak nitelendirilen eserlerin dil ve anlatım özelliklerini incelemek, belirlemek ve bu eserlerin çocuk romanı özellikleri taşıyıp taşımadıklarını ortaya koymaktır. Çalışmanın çocuk edebiyatı eserlerinin incelenmesinde kaynaklık edeceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada, öncelikle 2000-2015 yılları arasında Milli Kütüphaneye kayıtlı çocuk romanları esas alınmıştır. Söz konusu yıllar içerisinde toplam üç ve üzerinde romanı olan

yazarların eserleri belirlenerek bunlar arasından tesadüfî yöntemle otuz roman seçilmiştir. Araştırmacı tarafından bu romanlar okunmuş, temalara göre sınıflandırılmış, özetlenmiş ve içerik özellikleri yönünden incelenmiştir.

Araştırmayı nicel olarak desteklemek amacıyla, seçilen eserler ilköğretim 5, 6, 7 ve 8. sınıflardan toplam 240 öğrenciye okutularak öğrencilerin bu eserlerin içerik özelliklerini algılamalarını belirlemek amacıyla anket formu düzenlenmiş ve uygulanmıştır. Diğer yandan, öğretmenlerin “romanda bakış açısı” hakkındaki düşüncelerini almak üzere, tesadüfî yöntemle seçilen dört ortaokulda görevli öğretmenlerin görüşlerine başvurulmuştur. Bu okullarda görev yapan otuz Türkçe öğretmeni ile görüşülerek elde edilen veriler çalışmaya dâhil edilmiştir.

Araştırmada nitel veriler, nicel verilerden elde edilen bulgularla birlikte yorumlanarak değerlendirilmiştir. Eser incelemeleri, öğrenci ve öğretmen algıları ile desteklenmiştir.

Nitel ve nicel verilerden elde edilen bulgu ve yorumlar neticesinde ulaşılan sonuçlar, eser incelemeleri açısından şu şekilde özetlenebilir:

- “Çocuk romanı” olarak nitelendirilen eserler, genel olarak çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun değildir.
- Yazarlar çocuk edebiyatı alanında yetkin değildir.
- Yayınevleri çocuk edebiyatını edebî bir alan olarak değil, müşterisi çok olan bir dal olarak görmektedir.

Öğrenciler açısından elde edilen sonuçlar; öğrencilerin romanın içerik özelliklerini belirlerken özellikle anlatımın kimin ağzından yapıldığı ve eserin hangi bakış açısıyla sunulduğu konusunda eksik bilgi sahibi olduklarını göstermiştir. Öğretmenler açısından elde edilen sonuçlar ise, Türkçe öğretmenlerinin, hâkim/ilahî bakış açısına ilişkin kavram yanılgısı içinde olduklarını ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler : çocuk romanı, çocuk edebiyatı, çocuk yayınları, dil ve anlatım, Türkçe eğitimi.

Sayfa Adedi : xvii + 270

Danışman : Prof. Dr. Gıyasettin AYTAŞ

CHILDREN'S NOVELS IN TURKISH TEACHING

(M. S. Thesis)

Sümeýra Boyacı

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

May 2016

ABSTRACT

Books, takes an active role in their child's education and language development. The children who meet the literary works gain skills such as self-expression, critical thinking and commenting, children who encounter with different life experiences and new perspectives, adapt to the society to which it belongs by completing the cognitive development in a healthy way.

For the support and enrichment of language development, the works that have literary and aesthetic values and the language has been used carefully, should be used. For the children, reading of the works that are appropriate to his age and level and reveals the beauty of the native language, serves the development of reading habit and linguistic consciousness.

It is important that the books are offered for the children must be written by the author who use Turkish language well, and include the features of children's literature. Families and educators have great responsibility on the subject of meeting children with the qualified works.

In this study, conceptual framework of children's literature and in this context, children's novel were analyzed. The purpose of this study is to examine and identify the language and expression characteristics of the literary works which is described as "children's novel" and to reveal whether they have the characteristic of "children's novel". It is thought that this study will be a source to examine children's literature works.

In this study, firstly, the children's novels which were registered in National Library between the years 2000-2015 was scanned and listed. Within this period, the authors who have three and more works were determined and thirty works were selected among them. The novels were read, classified by themes, summarized and examined in terms of their content by the researcher.

In order to promote the study quantitatively, the selected works were read by a total of 240 students from 5th, 6th, 7th and 8th primary class. With the objective to determine the perception of the students for the novel's content, the questionnaire was prepared and conducted. On the other hand, to get the teachers' thoughts about the point of view in the novel, the survey has been conducted with teachers randomly chosen in four different middle schools. The data which was obtained from interviews with thirty Turkish teachers were included in the study.

The study was evaluated by interpreting the findings from qualitative and quantitative data. The literary work analysis were supported by the perceptions of students and teachers.

The outcome obtained as a result of the findings and interpretations from the qualitative and quantitative data can be summarized as follows:

- “Children’s novel” is not generally convenient in accordance with the children’s literature criteria.
- The authors are not proficient in the field of children's literature.
- Publishers is seen the children literature as well-patronized field, not as a literary field.

With regard to the students, the results showed that while determining the content features, students are lacking information especially on from which side and how the literary work is presented. As to the teachers’ perspective, results showed that Turkish language teachers are in misconception of dominant/supernal perspective.

Key Words : children’s novel, children literature, children’s publications, language and expression, Turkish education

Page Number : xvii + 270

Supervisor : Gıyasettin Aytaş, Professor

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI	iii
TEŞEKKÜR	v
ÖZ.....	vi
ABSTRACT.....	viii
İÇİNDEKİLER	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
TABLolar LİSTESİ.....	xvi
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvii
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu.....	2
1.2 Araştırmanın Amacı	3
1.3 Araştırmanın Önemi	3
1.4 Sayıtlar	4
1.5 Sınırlılıklar.....	4
1.6 Tanımlar.....	4
1.7 İlgili Araştırmalar	5

BÖLÜM 2	9
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	9
2.1 Çocuk Edebiyatı	9
2.2 Gelişim Dönemlerine Göre Çocuk Edebiyatı.....	12
2.2.1 Okul Öncesi: 0-5 Yaş Grubu.....	13
2.2.2 İlköğretim I. Kademe: 6-8 Yaş Grubu.....	15
2.2.3 İlköğretim II. Kademe: 9-12 Yaş Grubu	16
2.2.4 İlk Gençlik Çağı: 13-15 Yaş Grubu.....	17
2.3 İlk Gençlik Edebiyatı	19
2.4 Çocuğa Görelik İlkesi.....	21
2.5 Çocuk Edebiyatının Gelişimi.....	25
2.5.1 Dünyada Çocuk Edebiyatının Gelişimi.....	25
2.5.2 Türkiye’de Çocuk Edebiyatının Gelişimi	27
2.6 Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler	30
2.6.1 Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Şekil Özellikleri	31
2.6.2 Çocuk Edebiyatı Ürünlerinde İçerik Özellikleri.....	33
2.7 Türkçe Öğretim Programına Göre Okuma Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler	36
2.8 Çocuk Kitapları Aracılığıyla Çocuklara Kazandırılacak Değerler.....	37
2.9 Roman ve Tarihsel Gelişimi	41
2.9.1 Batı Edebiyatında Roman	43
2.9.2 Türk Edebiyatında Roman	45
2.10 Çocuk Edebiyatında Roman	48
BÖLÜM 3	51
YÖNTEM.....	51
3.1 Araştırmanın Modeli.....	51

3.2	Evren ve Örneklem	51
3.3	Verilerin Toplanması	54
3.4	Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	54
BÖLÜM 4		55
TEMALARA GÖRE ROMANLAR		55
4.1	Kavramlar ve Çağrışımlar Teması	55
4.1.1	Barış Odaları	55
4.1.2	Geçmişten Gelen Konuklar	59
4.1.3	Gün Gelir Geri Döneriz	65
4.1.4	Bir Mikrobun Günlüğünden	69
4.1.5	Kapiland'ın Karanlık Yüzü	76
4.1.6	Karıncalar Savaşı	81
4.1.7	Pera Günlükleri 1 – Körler Ülkesi	86
4.1.8	Şakacı Hortlak İş Başında	91
4.2	Birey Toplum Teması	94
4.2.1	Süper Gazeteciler I	94
4.2.2	Benim Dedem Bir Tane	100
4.2.3	Menekşe İstasyonu	104
4.2.4	Kömür Karası Gözler	109
4.2.5	Kuşlar Öterken	112
4.2.6	Kuyudaki Sır	116
4.2.7	Sevginin Kuş Kanatları	124
4.2.8	Yankılı Kayalar	128
4.2.9	Yedi Belâ Çetesi	134
4.3	Tarih Bilinci Teması	141
4.3.1	Kayıp Kitaplıktaki İskelet	142

4.3.2	Bintepe'nin Hayaleti	149
4.3.3	Demir Misketler	153
4.3.4	Masal Kenti Çocukları	161
4.4	Bilim, Teknoloji ve İnsan Teması	166
4.4.1	Genlerin Şifresi.....	166
4.4.2	Batık Kente Yolculuk	171
4.4.3	Dünya'nın Sonu.....	177
4.4.4	Geleceğin Anahtarı	182
4.4.5	İnternet Canavarı I	187
4.4.6	Rüyalar Ülkesinde.....	192
4.5	Duygular Teması	196
4.5.1	İçimdeki Ses	196
4.5.2	Bir Yürekte Bin Özlem	200
4.5.3	Düşlerime Kuşlar Konuyor	208
BÖLÜM 5		213
ARAŞTIRMA BULGULARI		213
5.1	İncelenen Eserlere İlişkin Bulgular	213
5.2	İncelenen Eserler ve Öğrencilerin Okuma Sayılarına İlişkin Bulgular	218
5.3	Romanların Temalarına İlişkin Okuyucu Değerlendirmesi	218
5.4	Romanların Konularına İlişkin Okuyucu Değerlendirmesi.....	219
5.5	Roman Kahramanının Gerçekçiliğine İlişkin Okuyucu Değerlendirmesi ..	220
5.6	Roman Kahramanının Öne Çıkan Özelliklerine İlişkin Okuyucu Değerlendirmesi.....	221
5.7	Okuyucunun Roman Kahramanından Etkilenme Düzeyine İlişkin Bulgular	222
5.8	Romanın Anlatımına İlişkin Okuyucu Değerlendirmesi.....	222

5.9	Romanın Diline İlişkin Okuyucu Değerlendirmesi	223
5.10	Romanda Kullanılan Bakış Açısına İlişkin Okuyucu Değerlendirmesi	224
5.11	Romanda Anlatımın Kimin Tarafından Yapıldığına İlişkin Okuyucu Değerlendirmesi.....	225
5.12	Romanların Sonlanmasına İlişkin Okuyucu Değerlendirmesi	225
5.13	Romanlardan Ulaşılabilen Değerlere İlişkin Okuyucu Değerlendirmesi	226
5.14	Türkçe Öğretmenlerine Yönelik Bulgular	227
BÖLÜM 6		229
SONUÇ VE ÖNERİLER.....		229
6.1	Öneriler	231
6.1.1	Araştırmacılara Öneriler	231
6.1.2	Eğitimcilere Öneriler	231
6.1.3	Yazar ve Yayın Evlerine Öneriler	232
6.1.4	Lisans/ Lisansüstü Eğitim Veren Kurumlara Öneriler.....	232
KAYNAKLAR		233
EKLER.....		241
EK 1. ARAŞTIRMA İZİN BELGESİ		241
EK 2. ÖĞRENCİ UYGULAMA FORMU		242
EK 3. ÖĞRETMEN UYGULAMA FORMU		244
EK 4. İNCELENEN ESERLER ve KÜNYE BİLGİLERİ		245
EK 5. MİLLİ KÜTÜPHANEYE KAYITLI ÇOCUK ROMANLARI (2000-2015)		

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Milli Kütüphaneye kayıtlı çocuk romanları ve yazar sayıları (2000-2014).....	52
Şekil 2. Kitap isimleri ve okunma sayıları	218
Şekil 3. Romanların temaları.....	219
Şekil 4. Romanların konuları.....	220
Şekil 5. Roman kahramanıyla gerçek hayatta karşılaşma ihtimali.....	221
Şekil 6. Romanda kahramanın öne çıkan özellikleri.....	221
Şekil 7. Roman kahramanından etkilenme düzeyi	222
Şekil 8. Romanın anlatımı ile ilgili okuyucu düşünceleri	223
Şekil 9. Romanın diline ilişkin okuyucu değerlendirmesi	224
Şekil 10. Romanda kullanılan bakış açısına ilişkin okuyucu değerlendirmesi	224
Şekil 11. Romanda anlatım ağzı.....	225
Şekil 12. Romanların sonlanması ilişkin bulgular.....	226
Şekil 13. Romanlardan ulaşılabilen değerler.....	226
Şekil 14. Öğretmenlerin romanda bakış açısına hâkimiyetleri.....	227

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. <i>Milli Kütüphane'ye Kayıtlı Çocuk Romanları ve Yazar Sayıları (2000-2015)</i> 53
Tablo 2. <i>Milli Kütüphane'ye Kayıtlı Çocuk Romanları (2000-2015)</i> 247

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

Bk.	Bakınız
Ed.	Editör
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
s.	Sayfa
TDK	Türk Dil Kurumu
vb.	ve benzeri
vd.	ve diğerleri

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Çocuk edebiyatı, anaokulundan başlamak üzere eğitimin her aşamasında, çocukların dil ve ifade gücünün temel taşıdır. Günümüzde çocuk edebiyatının çocukların okuma-yazma öğrenimine katkısı, bilimsel çalışmalarla ortaya konulmuştur. Bunun yanında, çocuk edebiyatı, dil gelişimini geliştirerek zenginleştirir. Bilindiği gibi çocukların öğrenme süreçleri diğer yaş gruplarından daha hızlı gelişmekte ve bir o kadar da etkili olmaktadır. Çocuklar, zengin bir birikime sahip olursa, dil gelişimi de aynı oranda ilerleyeceği açıktır.

“Çocuklar ne okumalıdır ve okuduklarından nasıl yararlanmalıdır?” sorusu her zaman tartışma konusu olmuş, kimileri bu tartışmalar sırasında kendine göre bir okuma sırası ve listesi sunmuş, çoğu zaman da bu listelemenin doğruluğu kabul edilerek uygulanmıştır. Bilimsel araştırmalar ve elde edilen veriler, çocuklara yönelik yazılmış eserleri okuma alışkanlıkları ile ilgili (özellikle Türkiye açısından) yeterli veri bulunmamaktadır.

Çocuklara yönelik kaleme alınan eserler arasında romanların önemli bir yeri olduğu muhakkaktır. En eski dönemlerden başlamak üzere her seviyede okuyucunun en fazla ilgisini çekmiş olan roman türü, çocuklar açısından da her zaman ilk sırada yer alan eserler arasında yerini almıştır. Bununla birlikte, romanın genel yapısından yola çıkarak bir romanda bulunması gereken temel özelliklerin yanında dil ve anlatım açısından hangi seviyede ve kime göre yazılmış olduğu da dikkate alınması gerekmektedir.

1.1 Problem Durumu

Genel olarak malzemesi dile dayanan sözlü ve yazılı anlatıma edebiyat denildiği bilinmektedir. Bununla birlikte her sözlü ve yazılı anlatımın da edebiyat kavramı içinde yer almasının mümkün olmayacağı gerçeğinden hareketle bu eserlerde bulunması gereken ölçüleri edebiyat bilimi ortaya koyar.

Edebiyat ürünleri, her seviyede dil ve ifade gelişimini sağlayan önemli araçlardır. Bireyler okudukları eserler aracılığı ile dil becerilerini geliştirmenin yanında, dilin inceliklerini kavrayarak kendilerine özgü bir dil zevki de edinmiş olurlar.

Edebî eserler, özellikle çocuklara öğrenmenin yanında yeni bakış açıları da kazandırır. Günümüzde artık özel bir akademik alan hâline gelen çocuk edebiyatının önemi giderek artmaktadır. Yayınevleri, çocuklara yönelik özel yayınlar hazırlamakta ve bunları piyasaya sürmektedir. Bununla birlikte, bu kitapların çocuklara uygunluğu her zaman tartışılmakta, üzerinde çocuklara yönelik olarak yazıldığı ibaresi yer alan birçok eserin de çocuk ve çocuk edebiyatı açısından hiç de uygun olmadığı anlaşılmaktadır. Bu yüzden çocuklar için yazıldığı varsayılan kitaplardan çocuğa uygun olanını seçmek neredeyse imkânsız hâle gelmiştir.

Çocuklar için kaleme alınan romanların ele aldıkları konular ve bu konuların çocuklar açısından uygun olup olmadığı, dil ve anlatım özellikleri bakımından yeterlilikleri ve bu yeterlilik denetiminin hangi ölçülere göre ve nasıl yapıldığının tartışılması gerekmektedir. Başta yayın evleri olmak üzere, öğretmen ve velilerin çocuklara yönelik eser seçiminde ve bu eserler içerisinde romanların niteliklerini belirlemede yeterli ölçütlerin olmamasından ötürü sıkıntı yaşadıkları bilinmektedir. Yayın evlerinin ticari kaygıları, öğretmen ve velilerin yeterli donanımına sahip olmamaları, kitap seçiminde telafisi mümkün olmayan sorunlara zemin hazırladıkları da bilinmektedir.

Sonuç itibariyle, genel anlamda çocuk edebiyatı eserlerinin temel niteliklerinin ne olması gerektiğinden yola çıkarak çocuklara yönelik yazılmış romanların, başta konu olmak üzere, dil ve anlatım özellikleri açısından gözden geçirilmesi ve ortaya çıkan sonuçlara göre temel ölçütlerin ortaya konulması gerekmektedir.

Çalışmada, romanların çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun olup olmadığı ve kitap yazarlarının çocuk edebiyatı alanında yetkin olup olmadıkları araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

1.2 Araştırmanın Amacı

Çocuk edebiyatı kapsamında yazılan eserlerde bulunması gereken temel ölçütlerin, Türk edebiyatında çocuklar için yazılmış olan (2000-2015 yılları arasında) romanların dil ve anlatım özellikleri gözden geçirilerek bunların çocuk edebiyatı açısından uygun olup olmadığının belirlenmesidir. Diğer yandan çocuk edebiyatı alanında roman türünde eser vermiş yazarların kaleme alacakları eserlerde göz önünde bulundurmaları gereken ölçütleri ortaya koymaktır.

1.3 Araştırmanın Önemi

Çocuk ve çocuk edebiyatı ile ilgili yapılan çalışmaların sayısı, bir kütüphanenin oluşmasını sağlayacak kadar çoktur. Çocuğun kim olduğu, hangi özelliklere sahip bulunduğu, kime çocuk denileceği hem çocuk psikolojisi ve sağlığı ile uğraşanların hem de çocuk edebiyatı ile ilgilenenlerin temel sorunu hâline gelmiştir. Bir yandan da çocukla ilgili hukuksal sınırlamalar gündeme getirilerek kimlik tanımlamasında bu sınırlılıklar esas alınmaya başlanmıştır.

Edebî açıdan ele alınan çocuğun, kendine özgü yapıtlarla karşılaştırılması onun dil gelişimine katkıda bulunacağı gibi istendik bir okuma alışkanlığının oluşturulmasında da edebî eserlerin önemi oldukça fazladır. Zira okuma alışkanlığı, bireyin çocuklukta kazanması gereken temel davranışlardan biridir.

Türler açısından çocuk edebiyatı kendine özgü bir alandır. Genel edebiyattan tamamen ayrı olmamakla birlikte, çocuk edebiyatı eserleri kendine özgü dil ve anlatımının yanında konu seçimi ve içerik düzenlenmesi bakımından da diğer edebiyat alanlarından farklılıklar gösterir. Söz gelimi, yetişkinlere yönelik yazılan bir eserde çocuğun yer alması veya o eserde çocuktan bahsedilmesi, onun bir çocuk edebiyatı eseri olduğunu göstermediği gibi, benzer şekilde, yetişkinlerden bahseden bir eserin de yetişkinlere yönelik olduğu anlamına gelmez.

Bu çalışma ile “çocuk romanı” olduğu ifade edilen eserler dil ve anlatım açısından incelenmiş ve çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun olup olmadıkları değerlendirilmiştir. Böylelikle alanda var olan boşluk doldurulmaya çalışılmıştır.

1.4 Sayıtlar

“Çocuk romanı” olarak yayımlanan eserlerin çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun oldukları ve çocuk romanı yazarlarının çocuk edebiyatı alanında yetkin oldukları varsayılmaktadır. Nesnel sonuçlarla çalışmayı desteklemek için, çocuk romanlarının hedef kitlesi olan çocukların romanların içerik özelliklerini belirlemelerine yönelik durumları ayrıca tespit edilmeye çalışılmıştır.

1.5 Sınırlılıklar

Araştırmada incelenen çocuk kitapları, 2000-2015 yılları arasında yayımlanan roman türündeki eserler ile sınırlı tutulmuştur.

Eser seçiminde Milli Kütüphane veri tabanı esas alınmış, Milli Kütüphane kayıtlarına “çocuk romanı” konu başlığı ile giren eserler dikkate alınmış ve diğer eserler kapsam dışı tutulmuştur.

İncelemeye tabi tutulacak eserlerin Türkçe ve yerli yazarlara ait olmasına dikkat edilmiştir.

Kitapların yalnızca birinci baskıları incelenmiştir. Aynı kitabın daha sonraki bir tarihte, farklı yayınevlerinden çıkan ilk baskıları araştırma dışında tutulmuştur.

Roman türü daha çok ilk gençlik çağı çocukları tarafından okunan eserler olduğundan bu dönem çocuklarına yönelik yazma ölçütleri esas alınmıştır.

Verilerin incelenmesi içerik özellikleri ile sınırlandırılmış ve tema, konu, ana fikir, plan, dil ve anlatım ile temel kavram ve değerler incelenmiş, özellikle dil ve anlatım özellikleri üzerinde çalışılmıştır.

1.6 Tanımlar

Çocuk, Türkçe Sözlük’te “küçük yaştaki oğlan veya kız” olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2005, s. 444).

Oğuzkan (2010, s. 2)’a göre *çocuk*; “İki yaşından ergenlik çağına kadar süren büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu veya henüz erinlik dönemine erişmemiş kız veya erkek; yahut bebeklik çağı ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan insan”dır.

Yalçın ve Aytaş (2014) ise *çocuğu* “genellikle bedensel ve zihinsel gelişim bakımından insanoğlunun 0-16 yaş grubu” olarak ele almıştır.

Türk hukukunda *çocuk* kavramı ile ilgili farklı hukuk alanlarına göre görüş ve tanımlamalar mevcuttur (Çelik, 2005):

- Medeni hukukta çocuğun tanımı yapılmamıştır. Medeni Kanun’un “velâyet” ile ilgili bölümünde (Bk. Türk Medeni Kanunu “velâyet” başlığı madde 335) çocuğun haklarının korunması konusunda çocuğun “ergin olmaması”na vurgu yapılır ki bu durumda çocuk “18 yaş altı” olarak ifade edilebilir.
- İş hukukunda yalnızca çocuktan bahseden bazı maddeler yer almaktadır. Düzenlenen hükümlerde çocuğun yaş aralıkları 0-15 ve 15-18 şeklinde sınıflandırılmıştır (Bk. İş Kanunu madde 71).
- Ceza hukukunda ise Türk Ceza Kanunu’nda çocuğun açıkça tanımı yapılmış (Bk. Türk Ceza Kanunu madde 6) ve bu tarifte Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne bağlı kalmıştır. Buna göre çocuk “on sekiz yaşını doldurmamış kişi” olarak kabul edilmiştir.

Edebiyat olay, duygu, düşünce ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın (TDK, 2005, s. 600).

Çocuk edebiyatı, “çocukların büyüme ve gelişmelerine; hayallerine, duygularına, düşüncelerine, yeteneklerine ve zevklerine hitap eden, eğitirken eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verimlerin tamamıdır” (Yalçın ve Aytaş, 2014, s. 16-17).

Roman, “genellikle, insanların serüvenlerini, karakterlerini (ıralarını), düşünce ve duygularını -imgesel ya da gerçek olaylara dayanarak- ayrıntılarıyla kendine özgü bir biçimde öyküleyen açıklayan uzun düzyazı sanatı” olarak ifade edilmiştir (TDK, Yazın Terimleri Sözlüğü, 2016).

1.7 İlgili Araştırmalar

Bu bölümde “çocuk edebiyatı”, “ilk gençlik edebiyatı”, “çocuk romanı” alanlarında yapılan yüksek lisans ve doktora çalışmalarına değinilmiştir.

Altunbay (2015), doktora çalışmasında 21. yüzyılın ilk çeyreğinde (2000-2013 yılları arası) çocukların en çok okumayı tercih ettikleri çocuk edebiyatı eserlerinden yola çıkarak, bu

eserlerin İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretimi Programı'nda yer alan temel becerileri gerçekleştirmedeki etkisini ortaya koymayı amaçlamıştır.

Akyüz (2014), doktora çalışmasında Muzaffer İzgü'nün 30 kitabını çocuk edebiyatı temel ilkeleri çerçevesinde incelemiştir. Eserler “tasarım ve resim, konu- kurgu, izlek-tema, çevre, iletiler, karakter, dil ve anlatım ile yazınsal ve eğitsel özellikler” şeklinde sekiz bölümde değerlendirilmiştir. Yazarın en önemli başarısının dil ve anlatımdaki ustalığı olduğu görülmüştür.

Karagöz (2014), doktora tezinde Türk çocuk edebiyatının 2000 - 2010 yılları arasında yer alan çocuk romanlarındaki başkişilerin yaşadıkları çatışmaları çözme yöntemlerini incelemiştir.

Erdi (2008), doktora çalışmasında 1980-1985 ve 2000-2005 yılları arasındaki çocuk kitaplarını eğitsel iletiler ışığında karşılaştırmıştır. İki dönem için de Türk yazarlardan toplam 180 eser seçilip incelenmiştir. Her iki dönemdeki siyasi, ekonomik ve sosyal durumların, çocuk edebiyatı eserlerinde verilen eğitsel iletilere yansıdığını, dönemin özelliklerine göre bu iletilerin içeriklerinin de değiştiği ortaya konmuştur.

Gazioğlu (2015), yüksek lisans çalışmasında ilk gençlik dönemine yönelik roman ve öykü türündeki edebî eserlerden yola çıkarak ilk gençlik döneminin yaş aralığı belirlenmeye çalışmış ve “ilk gençlik edebiyatı”nın çerçevesini belirlemeyi amaçlamıştır.

Doğan (2015), yüksek lisans tezinde yazar Sevim Ak'ın çocuk kitaplarını çocuk edebiyatı temel öğeleri yönünden incelemiş ve Türkçe eğitimine katkısına değinmiştir. Toplam 94 hikâye ve roman araştırma kapsamına alınmıştır. İncelenen eserler karakter, konu, ileti, dil anlatım ve resim yönleriyle ele alınmıştır.

Güler (2014) yüksek lisans çalışmasında, çocuk edebiyatına ilişkin kuramsal çerçeve oluşturduktan sonra Mehmet Güler'in hayatı ve sanat anlayışı hakkında yazarla görüşme yapmıştır. Mehmet Güler'in çocuk kitapları betimsel analiz yöntemiyle incelemiş ve çocuk eğitimiyle ilgili unsurları tespit etmiştir.

Çekici (2014), yüksek lisans tez çalışmasında Türkçe öğretmenlerine yararlanabilecekleri ve geliştirebilecekleri somut eleştirel okuma etkinlikleri sunmuştur. Araştırmada Rıfat Ilgaz'ın kitapları aracılığı ile ilköğretim 7. Sınıflara yönelik eleştirel okuma etkinlikleri hazırlanmış ve uygulanmıştır. Uygulama sonrası öğrencilerle grup görüşmesi yapılarak etkinliğin işlevselliği ve verimliliğine dair bilgiler edinilmiştir.

Özyar (2012), yazar Yalvaç Ural'ın üç kitabını, çocuk edebiyatı ilkelerini göz önünde bulundurarak dil duyarlılığı açısından irdelemiştir. Araştırmanın amacı kitapların çocuğun okuma becerisi, dil ve kavram gelişimine olan katkısını ortaya koymak olarak belirlenmiştir. Ele alınan kitapların doğal ve rahat anlatım, zengin dilsel ve görsel uyaranlar, farklı çocuk edebiyatı türlerini ele alarak yazma gibi açılardan olumlu özellikler taşıdığı belirtilmiştir. Ayrıca elde edilen sonucun Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan kazanımlarla da örtüştüğü görülmüştür.

Kapoğlu (2012), yüksek lisans tezinde ilköğretim 1-3. Sınıf öğrencileri için hazırlanan çocuk edebiyatı eserlerinin içerik, resimleme ve fiziksel özellikleri bakımından durum tespiti için yapılması ve çocuk kitaplarının temel değerleri işleme sıklıklarının belirlenmesini amaçlamıştır. Rastgele örnekleme yoluyla hikâye, masal ve roman türlerinde elli adet çocuk kitabı seçilmiştir. Araştırma sonucunda örnekleme alınan kitapların belirlenen ölçütlere uygun olduğu görülmüştür. Ayrıca karakter eğitime dair kitaplarda işlenen değerler de incelenmiştir. Bu incelemenin sonucunda en çok işlenen ilk üç değer sevgi, saygı ve yardımseverlik olduğu görülmüştür.

Koçağan (2012), 4-5. Sınıf yaş grubu için kaleme alınan çocuk edebiyatı eserleri görsellik, okunabilirlik ve değer bağlamında incelenmiştir. 9-12 yaş grubu için hazırlanan çocuk edebiyatı kitapları içerisinden; bir kısmı Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi (Ankara) çocuk bölümünde çocukların en çok okudukları yazarların kitapları arasından, bir kısmı ise tamamen tesadüfi olarak seçilmiş 50 adet kitap oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı 4-5. Sınıf yaş grubunun karakter eğitime ve kişilik gelişimine katkı sağlaması için çocuk kitaplarının görsel tasarım, okunabilirlik ve değerler aktarımı açısından incelenerek, bu kitaplar için genel bir görüş oluşturulması olarak ifade edilmiştir. Araştırma sonucunda incelenen kitapların görsel tasarım ve içerik özellikleri açısından yeterli düzeyde olduğu görülmüştür. Fakat aynı yeterlilik temel değerleri işleme sıklıkları açısından uygun görülmemiştir.

Altunbay (2011), yüksek lisans çalışmasında yazar Sevinç Çokum'un altı eserini eleştirel okuma yöntemiyle incelemiştir. Araştırma sonucunda eleştirel okuma yönteminin tüm edebî metinlerde uygulanabileceği ve bu yöntemin etkin ve verimli okuma için önemli olduğu ortaya çıkmıştır.

Demirkaya (2009), yüksek lisans tez çalışmasında Bilgin Adalı'nın çocuk romanlarından hareketle çocuk kitaplarının çocuğun yeni yaşam deneyimleri, farklı bakış açıları, dil

sevgisi ve bilinci, insana özgü duyarlılık, hayatı ve insanları anlama, sorgulama, karşılaştığı sorunlara çözüm bulma gibi dilsel, bilişsel, kişilik ve toplumsal yönden gelişimini etkileyecek alanlar incelenmiştir. Çocuk kitaplarının çocukların yaş ve ilgileri dikkate alınarak gelişim alanlarına uygun şekilde oluşturulması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Kaya (2007), yüksek lisans tezinde Cahit Zarifoğlu'nun kitaplarını Din Eğitimi bağlamında incelemiştir. Çalışmanın, din eğitimi alanındaki temel değerlerin kazandırılmasında, Cahit Zarifoğlu'nun katkısını görünür kıldığı ifade edilmiştir.

Üzel (2007), Serpil Ural'ın çocuk kitaplarını biçimsel, dil, içerik özelliklerini belirlemek amacıyla yaptığı tez çalışmasında yazarın 21 çocuk kitabını incelemiş ve kitaplarla bu kitaplardaki hikâyelerin çocuklar için uygunluğunu değerlendirmiştir. Kitapların, biçimsel özellikleri ve içerik özellikleri genel olarak değerlendirilmiş ve önerilerde bulunulmuştur. Serpil Ural'la görüşülerek onun düşüncelerine de yer verilmiştir.

Arpacı (2006), yazar Sevim Ak'ın on yedi kitabında yer alan, altı roman ve doksan beş hikâyesindeki iletiler ve iletilerin aktarılma biçimleri incelenmiştir. Söz konusu eserlerin çocuklara neler kazandırabileceği, çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına ne ölçüde seslendiği ve eserlerde çocuğun gelişim özelliklerinin ne ölçüde dikkate alındığı değerlendirilmiştir.

Aytan (2005), tez çalışmasında Kültür Bakanlığı tarafından yayımlanan 11-14 yaş grubu çocuk kitapları dil-anlatım, eğiticilik ve görsellik açısından incelenmiştir. Kitaplarda çocukların seviyesine uygun sözcüklere ve cümle yapılarına yer verilip verilmediği; imlâ ve noktalama kurallarına uyulup uyulmadığı; çocuklara örnek olabilecek olumlu davranışlar sergileyen model çocuk kahramanların olup olmadığı; kâğıt cinsinden sayfa düzenine, puntodan resimlere kadar bir dizi görsel ölçütlerin yerine getirilip getirilmediği değerlendirilmiştir. İnceleme esnasında ele alınan kitapların büyük çoğunluğu boyut, kâğıt cinsi, mizanpaj ve punto itibarıyla ideal ölçülere uygunluk gösterdiği, öte yandan eserlerin çoğunda metni tamamlayan, açıklayan, yorumlayan ve süsleyen resim, fotoğraf gibi hiçbir görsel öğeye yer verilmediği görülmüştür.

BÖLÜM 2

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Çocuk Edebiyatı

Edebiyat gibi, çocuk edebiyatı da bireyin estetik ihtiyaçları sonucunda doğmuştur. Her yaşın ve her zihnin dünyaya bakışı ve algılamasının farklı olması söz konusu ihtiyacın çeşitlenmesine yol açmıştır. Ayrı bir edebiyat alanı olarak gelişimini devam ettiren çocuk edebiyatı, gün geçtikçe etki alanını ve önemini artırmaktadır.

Çocuk edebiyatı, çocukların hayatı kavramasına yardımcı olacak, hayal gücünü geliştirici, okuma sevgisini aşılayan, eğitici bir edebiyat türü, çocuk yazını (TDK, 2016) olarak ifade edilmiştir. Çocuk edebiyatını Şirin (2000, s. 9), “Çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlılıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacıyla gerçekleştirilen çocuksu bir edebiyat” şeklinde tanımlarken, Sever (2008, s. 9) de “Erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adı” şeklinde tanımlamaktadır. Her iki tanımın da kendi içinde bir bütünlüğü olduğu görülmektedir.

“Edebiyat niteliğinden ödün vermeden, çocuğun gerçekliğinden hareket ederek konularını onun doğal ve güncel çevresinden seçen ve çocuğun kendi dünyasına çok açılı bir anlayışla bakabilmesini sağlayan, ona bilinçli bir okuma alışkanlığı kazandırmayı öngören edebiyat ürünleridir.” şeklinde bir tanımlama yapan Dilidüzgün (2004, s. 10)’ün bu yaklaşımına karşın Yalçın ve Aytaş (2014, s. 17-18), “Çocukların büyüme ve gelişmelerine; hayallerine, duygularına, düşüncelerine, yeteneklerine ve zevklerine hitap eden, eğitirken

eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verimlerin tamamıdır ve edebiyatın bütün alanlarında bulunan nitelikleri içinde barındıran, ancak kendisine seçtiği hedef kitlenin özelliklerini daha fazla göz önünde bulunduran bir alan” şeklinde bir tanım yapmaktadır.

Kantarcıoğlu (1991, s. 13), çocuk edebiyatının genel edebiyattan farkını üç başlık altında ele alır:

- Çocuk romanı, hikâyesi, masalı bir konu etrafında şekillenir.
- Anlatımı ve ifade biçimi sadedir.
- Cümleler çocuk ilgisine uygun olarak kısadır.

Çocuk edebiyatının genel edebiyattan olduğunu iddia eden Karatay (2007, s. 466-467) çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunması gereken temel nitelikleri şöyle sıralar:

- Bilgilendirme,
- Zevk verme,
- Çocuğa yaşamı tanıtmak,
- Kendine güven duygusunu geliştirme,
- Başarma isteği uyandırma,
- İnsana ve çevreye karşı duyarlı olma bilincini kazandırma,
- Çocuğu sosyalleştirme,
- Öğrenmeye karşı olumlu tutum geliştirme,
- Farklı alanlara ve kavramlara karşı ilgi uyandırma,
- Güzellik ve estetik gibi duyuşsal ihtiyaçları karşılama,
- Çocukta dil gelişimini sağlama,
- Çocuğun zihinsel gelişimine katkı sağlama,
- Hayal gücünü, yaratıcı düşünme yeteneğini geliştirme,
- Kişilik gelişimine olumlu katkılarda bulunma,
- Kitabı sevdirmek, kitabın vazgeçilmez bir eğlenme, öğrenme ve bilgilenme aracı olduğunu fark ettirme,
- Okul öncesinde dinlediğini anlama ve görselleri anlamlandırma; okul döneminde bunlara ek olarak metin ve görsel okuryazarlığını geliştirme,
- Düşündüklerini ve hissettiklerini yazı yoluyla anlatma isteği uyandırmadır.

Çocuğun ruhuna şekil vermek, ona hayatı tanıtmak, sevgi ve dostluk gibi güzel duyguları tanıttirmek ve bütün bunları yaparken onun dilini zenginleştirmek çocuk edebiyatının amaçları arasındadır.

Jacobb, çocuğun edebiyatla olan ilişkisine “ihtiyaç” olarak bakmış ve bu ihtiyaçları şu şekilde sıralamıştır (Jacobb’dan aktaran Oğuzkan, 2010, s. 6-7):

- “Edebiyat hoş vakit geçirtici, eğlendirici bir şeydir.”
- “Edebiyat ruha canlılık verir, yaşama gücünü artırır.”
- “Edebiyat hayatı keşfe yardım eder.”
- “Edebiyat bir rehberlik kaynağıdır.”

- “Edebiyat yaratıcı etkinlikleri teşvik eder.”
- “Edebiyat güzel bir dil demektir.”

Cânan (1987, s. 72), edebiyatın çocuklar için daha da önem taşıdığını iki açıdan değerlendirmektedir:

- Edebiyat küçüklerin hayatında, büyüklerinkine nazaran daha fazla yer tutar. Hepsi birer edebî tür olan masallar, bilmeceler, fıkralar, tekerlemeler, hikâyeler, şiirler, çocuğun hayatını öyle işgal eder ki bunu, günlük yaşayışını, geçimin bin bir meşgalesiyle dolduran büyüklerin edebî alakaları için ayırdıkları zamanla kıyaslamak bile mümkün olamaz.
- Edebiyatın ancak sihir kelimesiyle ifade edilebilen büyük etkisi, çocuk üzerinde daha derin ve kalıcıdır. Çünkü çocuk fıtratı boş bir levha durumunda olduğu için, çocuk benliğinde ve kişiliğinde silinmez bir etki bırakır.

Çocuk edebiyatı eserleri de yetişkinler için hazırlanan eserler gibi, güzel ve etkili olmalıdır. Bu eserlerin amacı sadece çocukları eğlendirmek değil, aynı zamanda onları eğitmektir. Çocuk eseri okuduğunda eğitildiğini bilinçli bir şekilde fark etmemeli, sezerek anlamalıdır. “İyi bir çocuk edebiyatının yalnızca eğitici ve öğretici olması, ahlaki değer yargılarını içermesi yetmez. Aynı zamanda onun edebî değer taşımasına, estetik zevk ve düşünce içerisinde kaleme alınmasına da ihtiyaç vardır” (Yalçın ve Aytaş, 2014, s. 16). Çocuk edebiyatçıları veya yazarlarının öncelikle edebî yönü kuvvetli eserler ortaya koyması gerekmektedir.

Edebiyat, tüm niteliklerinden sıyrılrsa bile yine de bir dil sanatıdır. Dil ise bireyin temel gelişim alanlarından biridir. Dil gelişimi, zihinsel gelişim başta olmak üzere diğer gelişim alanlarını önemli ölçüde etkilemektedir.

Edebiyatın eğitici ve eğlendirici özelliği, her türlü etkiye açık olan çocuğun kişilik gelişimine katkı sağlamaktadır. “Kişilik gelişmesi, her insanın kendi eğilimlerine, yeteneklerine göre gelişmesi, hayatta karşılaştığı yeni şartlara göre izleyeceği yolu kendisinin seçmesi demektir” (Kavcar, 1999, s. 4).

Çocuğun okuma alışkanlığı kazanmasında, onu eğitecek ve edebî zevkini karşılayacak, ona toplumsal bir varlık olduğunu kavratacak eserlerin varlığı çok önemlidir. Yavuz (1987, s. 267)’a göre alışkanlıktan çok bir yetenek olan okumak, ilkokulda ortaya çıkar, ortaokulda gelişir. Okuduğu kitabın dil ve ifade özelliklerinin yaşına ve ilgisine göre olmaması çocuğu kitaptan, okumaktan ve edebiyattan soğutacaktır. Bu sebeple çocuğun karşılaştığı kitapların her yönden (ilgi, istek, ihtiyaç, dil gelişimi, zihinsel ve duyuşsal durumu) kendi

seviyesine uygun olması gerekmektedir. “Çocuk, tam bir güvenle kendini okuduğuna verir. Bu sebeptendir ki, çocuk edebiyatına ait eserlerde birtakım nitelikler aramak zorundayız” (Gökşen, 1985, s. 27).

Çocuklara ait özelliklerin, hangi yaşta nelerden hoşlandıklarının, ilgi ve ihtiyaçlarının bilinmesi; çocuğun seviyesine uygun, onu duygu, hayal ve fikir bakımından geliştiren, edebî yönünü zenginleştiren, estetik tarafı ağır basan lirik ve didaktik eserler çocukların farklı gelişim alanlarına katkı sağlayacaktır.

2.2 Gelişim Dönemlerine Göre Çocuk Edebiyatı

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda (20.11.1989) kabul edilen “Çocuk Haklarına Dair Sözleşme”de çocuk; “Ulusal yasalarca daha genç bir yaşta reşit sayılma hariç, 18 yaşın altındaki her insan” olarak tanımlanmıştır (UNİCEF, 2015).

Çocuk, genel olarak 0-16 yaş arasındaki bireydir. Bu yaş aralığında farklı dönemlerde gelişim değişiklik gösterir. Kimi zaman fiziksel büyüme öne çıkarken kimi zaman psikolojik büyüme atak yapar. İlgi alanlarında da yaşa ve değişime bağlı olarak farklılıklar gerçekleşir.

Okuma eğiliminde bireysel farklılıkların yanı sıra kültürel farklılıklar, cinsiyet, ailenin eğitim durumu, sosyoekonomik imkânlar, sosyal çevre vb. faktörler de etkili olmaktadır. Söz gelimi, kütüphanesi bulunan, günün belli vakitlerinde ailece kitap okuma etkinlikleri düzenleyen bir çocuğun okuma isteği ve eğilimi ile evine gazete dahi girmeyen bir çocuğun okuma isteği ve eğilimi aynı olmayacaktır.

İki-üç yaşında ninniden hoşlanan bir çocuk, altı-yedi yaşında manilerden, sekiz-dokuz yaşında tekerlemelerden, on yaşında bilmecelelerden haz duymaya başlar (Karakuş, 1995, s. 11). İlgisi ve tercihi ne olursa olsun çocuğun okuma zevki alışkanlığı kazanması önemli ve üstünde durulması gereken bir konudur.

Okuma zevki ve alışkanlığı kazanılmasında kişisel tercihlerin yanı sıra eserin çocuğa uygun olup olmaması da önemlidir. Seçilip işlenen konular, dil ve anlatım özellikleri ve kelime hazinesi eserin eğitici yönüyle yakından ilgilidir.

Okunan veya tercih edilen eserlerin seçilmesinde, çocukların gelişimlerine uygun olarak yaş grupları şu şekillerde sınıflandırılmıştır (Aktaran Altunbay, 2015, s. 65);

- Gökşen (1985) a. Masal Çağı, b. Serüven-Robenson Çağı, c. Soyut Konulara Eğilim Çağı olmak üzere üçe;
- Yalçın ve Aytaş (2014) a. 0-5 Yaş Grubu (Okul Öncesi), b. 6-8 Yaş Grubu (1. Kademe 1. Devre), c. 9-12 Yaş Grubu (1. Kademe 2. Devre), ç. 13-15 Yaş Grubu (İlk Gençlik Çağı) olmak üzere dörde;
- Sever (2008) okul öncesi, ilköğretim dönemi olmak üzere ikiye;
- Stebler (2011) okul öncesi, ilköğretim birinci kademe, ilköğretim ikinci kademe olmak üzere üçe ayırmıştır.

Bu çalışmada 0-16 yaş aralığı, çocukların yaşları, içinde bulunduğu farklılıklar ve eğitim kademeleri göz önünde bulundurularak, Yalçın ve Aytaş (2014)'ın sınıflandırmasına göre incelenmiştir.

2.2.1 Okul Öncesi: 0-5 Yaş Grubu

Çocuk doğduğu andan itibaren çevresini gözlem yoluyla anlamaya çalışır. Temizyürek (2003, s. 162), doğumla başlayan çılgının dil gelişiminin temeli olduğunu; ağlama, agulama, cıvıldaama dönemlerini tamamlayan çocuğun ortalama 9-12 aylıkken ilk kelimesini söylediğini ifade eder. Dil öğrenme mekanizmasıyla dünyaya gelen bireyin dil ediniminde gözlem oldukça önemlidir. Çocuğun kitapla ilk karşılaşması, yazıyla ve sembollerle tanışması, okumaya ve kitaba karşı ilginin başlaması bu dönemde gerçekleşir. İlk kitaplar dokunma hissini geliştirmeye yönelik olarak farklı kumaş çeşitlerinden oluşturulmaktadır. Bu kitaplardan sonra kavram kitapları karşımıza çıkmaktadır. Çocuğun kullanacağı ilk kelimeleri, sayıları, renkleri, zıt kavramları öğretmeye yardımcı olan kitaplar kavram kitapları olarak nitelendirilmektedir.

Bir-iki yaşlarına yönelik kitaplar çocuk için oyuncak niteliğindedir. Masal çağı veya oyun çağı gibi ifadelerle de karşılanan bu dönemde ilgi duyulan kitaplar bol resimli, renkli ve az yazılı olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünyayı ağızla tanımaya çalışan çocuk kitabı ağızına götürür ve bir bakıma sayfaların, resimlerin tadına bakar.

Başlangıçta sadece resim odaklı metinleri anlamaya çalışan çocuk zaman ilerledikçe metin ile resim arasında ilişki kurmaya çalışır. İlerleyen dönemlerde kaslarının gelişmesi ve kalem tutmaya başlamasıyla boyama kitaplarıyla tanışır.

Sever (2008, s. 66), üç-dört yaş civarındaki çocukların masal, bilmece kitaplarında yer alan resimlerdeki farklı yüz ifadeleri üzerinde konuşturulması gerektiğini ifade eder. Bu yaş aralığında anne veya baba tarafından çocuğa kitap okunması, kelime dağarcığını ve hayal gücünü geliştirir. Yaratıcılık bu dönemde üst düzeydedir. Duydukları veya öğrendiklerinden yola çıkarak kendisi hikâyeler üretir ve anlatır.

Çocuklar bu dönemde tekrarlı şarkı ve şiirlerden hoşlanırlar. Bu dönem kitapları yüksek sesle okunmak için yazılırlar. Bu sebeple kulağa hoş gelmesi gerekmektedir. Anlatımın ve ses uyumlarının güzel olmasına dikkat edilmelidir (Alpöge, 2005, s. 18).

Çocuğun bu dönemde okuma alışkanlığı kazanmasına aile, içinde bulunduğu sosyal çevre, ekonomik durum ve kültür oldukça önemlidir. Sangkaeo'ya göre (1999) evlerinde veya odalarında kitaplık bulunan çocukların okuma eylemini diğer çocuklara göre daha kolay kavradıkları ve daha başarılı oldukları ifade edilmiştir (Sangkaeo'dan aktaran Çakmak ve Yılmaz, 2009, s. 496).

Çocuğun kullandığı kelime sayısı sınırlıdır. Beş yaşındaki çocuğun konuşma konusunun yüzde 23'ünü eşyalar, yüzde 36'sını kendisi ile ilgili şeyler ve yüzde 41'ini de başka kişiler oluşturmaktadır (Cole ve Morgan'dan aktaran Yapıcı, 2004, s. 15). Dönem sonuna doğru “üstünde, altında, içinde, üzerinde, arkasında” gibi edatları rahatlıkla kullanabilmektedir.

Bu dönem eserlerinde,

- Basit zamanlı fiiller ve kolay anlaşılır cümleler kullanılmalıdır.
- Kelimeler ilk anlamlarıyla kullanılmalı ve mecazlı anlatımlardan uzak durulmalıdır.
- Cinsiyet ayrımı henüz oluşmamıştır. Bu dönem eserlerde cinsiyet ayrımını net olarak belirtmek sakıncalıdır.
- Kullanılan kelime sayısı, anlamını bildikleri ve çok kullandıkları kırk kelimeyi geçmemelidir.
- Seçilen kelimeler çocuğun ruh dünyasında yer etmelidir.
- Karışık anlatım şekillerinden uzak durulmalıdır (Yalçın ve Aytaş, 2014, s. 38-39).
- Üç yaşından küçük çocuklarda “ben, sen” kavramları gelişmediği için kahraman ağzından anlatım yapılmamalıdır (Alpöge, 2005, s. 19).
- Hazırlanan eserler, temelde dinleme becerisini kazandırmaya yönelik olmalıdır. Bu türden eserler hazırlanırken çocukların dikkat süreleri göz önünde bulundurularak kısa metinlerden oluşmasına dikkat edilmelidir. Gerek cümlelerin kısalığı, gerekse

eseri oluşturan metinlerin basitliği çocuğun anlama kabiliyetini geliştirecek ve onların kitaba karşı olan ilgisini arttıracaktır (Temizyürek, 2003, s. 166).

Buradan da anlaşılacağı gibi, 0-5 yaş grubu çocuklarının anlama ve algılama düzeyleri diğer yaş gruplarından farklı özelliğe sahiptir. Bu yaş grubuna göre yazılacak eserlerde belirtilen hususlar dikkate alınmalıdır.

2.2.2 İlköğretim I. Kademe: 6-8 Yaş Grubu

Çocuğu okula başladığı ve okuma yazma öğrendiği bu dönemde okumaya karşı olan ilgi oldukça fazladır. Bu ilginin devam etmesinde çocuğun karşılaştığı kitapların etkisi tartışılmayacak ölçüde önemlidir. Renkli, eğlenceli, albenili kitaplar özenle seçilmelidir. Başlangıçta masallara, ilerleyen zamanlarda gerçeğe yakın hikâyeler, doğa olayları, hayvanlar, uzay ve makineleri anlatan konu ve türlere yer verilmelidir.

Yaratıcılığın ve hayal gücünün üst düzeyde olduğu bu dönemde hikâye kurgulamaktan ve anlatmaktan hoşlanırlar. Zamanla daha gerçekçi olurlar. Altı-yedi yaş döneminde doğa, hayvan ve diğer çocukları konu alan kısa ve bol resimli öyküler daha çok ilgi çeker (Özbay, 2011, s. 73).

Bu dönemde iletişim kurduğu çevre genişlediği için konuşma ve okuma becerileri ile kelime dağarcıkları oldukça gelişir. Ulaşılan kelime sayısı iki bini bulur. Resimli kitaplara karşı ilgi devam eder. Eğlenceli şiirler ve şiir gibi anlatılan hikâyeler dikkatini çeker.

Psikolojik değişimler biraz daha ön plandadır. Soyut düşünme başlamamıştır. Bu sebeple mecazlı anlatımları algılamakta zorlanırlar. Cinsiyet ayrımı tam olarak oturmamıştır.

İlköğretime başlanılan bu dönemde değerlerin (dinî, ahlaki, sosyal vb.) öğretilmesinde kitaplar önemli araçlardır. Kavram öğrenimi bu dönemde başlar.

Sekiz yaşındaki bir çocuğun, dil bilgisinden haberi olmadan, cümle kurma yönünden, konuşma dili yüzde 90 oranında yetkinliğe sahiptir (Özdemir'den aktaran Yapıcı, 2004, s. 15).

Bu dönem eserlerinde,

- Cümlelerdeki kelime üç-beş olmalıdır.
- Mecazlı söyleyişlere yer verilmemeli ve anlatım açık olmalıdır.

- Birleşik zamanlı fiiller kullanılmamalı, düz bir anlatıma özen gösterilmeli, değişik anlatım üslûplarından kaçınılmalıdır.
- Zorunluluk hâlinde çocuğa bu üslûp farklılıkları sezdirilmelidir. Yazar, kendini çocuğun yerine koymalı, seçtiği konunun o yaş grubundaki duygu değerlerine uygun olup olmadığını tespit etmelidir.
- Çocukların ilgi alanlarına uygun tasvirler yapılmalı, anlatımda konuşma ve diyaloglar etkili olabilecek şekilde kullanılmalıdır.
- Bu yaş grubundaki çocuklara yoruma açık ve tamamlanmamış öyküler anlatılmamalı, kahramanları çocuk ve hayvan olan öyküler, söylenceler, fabllar, destanlar, masal unsurunun hâkim olduğu resimli kitaplar tercih edilmelidir.
- Betimlemeler yaşına uygun olmalı ve fazla abartılmamalıdır.
- Kullanılan kelime sayısı, anlamını bildikleri yüz kelimeyi geçmemelidir (Yalçın ve Aytaş, 2014, s. 40).

2.2.3 İlköğretim II. Kademe: 9-12 Yaş Grubu

İlköğretim ikinci kademenin başladığı bu dönemde çocuk aynı zamanda ergenliğe geçiş yapar. Cinsiyet ayrımının netleşmesiyle kızlar ve erkekler arasında tercihler farklılık gösterir. Bu farklılık okuma eğilimlerinde de görülür. Kişisel tercihler bireylerin kendi zevklerine ya da sosyal çevrelerine göre değişebilir. Önerilen eserlerin dikkatle seçilmesi gerekir. Çocukların hemen her konuda yazılan kitaplar ve mümkün olduğunca farklı edebî türle tanışmaları sağlanmalıdır. Bu yaş grubunda okudukları kitapların niteliği, ileriki dönemde okuma alışkanlığının kazanılmış olmasında etkili olacaktır.

Bu dönemde temel kavramlar ve soyut algılar gelişir. Neden-sonuç bağlantılarını daha iyi yapılabilir. Yorum yapmaya ve mantık geliştirmeye başlarlar. Sorgulama, yorum yapma ve eleştirme becerileri gelişir. Toplumsal kurumlar ve kurallarla yüz yüze geldikçe üst benliği giderek belirginleşir ve olgunlaşır (Özdemir vd., 2012, s. 582).

Arkadaşlar arasında gruplaşmalar başlar. Doğa olaylarının bilimsel açıklamalarından ve bunları öğrenmekten hoşlanırlar. Bunun yanı sıra hayal gücünü kullanmaya da yönlendirmelidir. Aksi hâlde hayal kurma yeteneğinde azalmalar görülebilir. Grup çalışmalarında ve paylaşım içerisinde olmak isterler. Tören ve kutlama gibi programlardan zevk duyar ve görev alma çabasına girerler.

Mantıksal düşünmenin gelişmesiyle birlikte bu dönemde çocukların problem çözme becerileri ile yaratıcı düşünme becerilerinin geliştirilmesine katkı sağlayacak polisiye, macera ağırlıklı eserlere yöneldikleri görülür (Altunbay, 2015, s. 72).

Akbayır ve Şahin (2005, s. 194)'e göre bu yaş aralığındaki çocuklar değerli veya değersiz ayrımı yapmadan ellerine geçirdikleri her şeyi okurlar, yani bu dönemde okuma isteğinin dorukta olduğu görülür. Ayrıca gülmek için de okurlar. Çizgi roman da bu dönemde en çok okunan türlerdendir. Sözcük ve kavram bilgileri oldukça geliştiğinden bu yaşlardaki çocukları romana yönlendirmek, okuma alışkanlığının yerleşmesinde yararlı olacaktır. Bu dönem dilin zenginlik ve inceliklerini öğrenme devresi olarak görülebilir.

Bu dönem eserlerinde,

- Adalet duygusuna yer verilmelidir.
- Mantık geliştirici özellikler olmalıdır.
- Uzun tasvirlerden kaçınılmalıdır.
- Olağanüstülüklerden çok gerçekçi bilgilere yer verilmelidir (Yılmaz, 2007, s. 19).
- Bütünden parçaya gidilmelidir.
- Yasaklamalardan çok, özendirmeler hâkim tema olmalıdır.
- Hayal dünyasını geliştirici imgelere yer verilmelidir.
- Kullanılacak kelimeler anlamını bildiği üç yüz kelimeyi geçmemelidir (Yalçın ve Aytaş, 2014, s. 41).

2.2.4 İlk Gençlik Çağı: 13-15 Yaş Grubu

“Son çocukluk” veya “ilk gençlik çağı” olarak da ifade edilebilen bu dönemde çocuk içinde bulunduğu fiziksel ve psikolojik durumların etkisiyle fırtınalı bir süreç geçirir. Tercihler, düşünceler, duygular sürekli değişim gösterir. Bu hız ve değişim içinde dikkatleri de oldukça dağınıktır. Bazen çocuk bazen yetişkin gibi özellik gösterirler.

Bu yaş dönemindeki çocuklar, dünyadaki farklılıkları anlamaya ve varoluş, adalet ve ahlak gibi kavramlar üzerinde düşünürler. Soyut işlemler devresinde olduklarından artık önceden düşünmeye ve ileriye öngörmeye başlar. Gelecek problemler ya da eylemler için plan yaparlar.

Cinsiyet ayrımı kesin olarak belirlenmiştir. Karşı cinse ilgi duymaya başlarlar. Kızlar ve erkeklerin ilgi duydukları konular birbirinden ayrılmıştır. Kızlar sevgi, bağımlılık, özveri konularını işleyen duygusal eserler, sanat değeri olan kitap ve dergiler; erkekler soyut, duygusal düşünceye dayalı eserler, gazetelerdeki güncel olaylar, spor yazılarına ilgi duyarlar.

Aileden yavaş yavaş bir kopuş gözlenir. Bu kopma ve merak ettikleri konuların artması sonucunda başvurdukları kaynaklar genellikle kitaplardır. Ailelere danışamama, boş zaman geçirme ve hayal kurma aracı olarak kitap önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Okuma faaliyetlerinin bilinçli olarak etkin biçimde yapıldığı bir dönemdir.

Araştırma yapmaktan hoşlanırlar. Yalnızca zevk almak için değil bilgi edinmek için de okurlar. Ayrıca araştırma yaparken internete yönelme görülür ki elektronik okumada bu dönemde artış görülür. Yenilik ve değişimler ilgilerini çeker. Sanat ve spora eğilim başlar.

Sırlar ve gizlilik bu dönem çocuklarında fazlasıyla görülür. Gizlilik içeren öykü ve romanlara ilgi gösterirler. Arkadaşlar ve sosyal çevre tarafından beğenilme ve kabul edilme istekleri fazladır. Arkadaşlık, paylaşma, yardımlaşma, sır paylaşma bu dönemde bireyler arasında sık görülür. Özgüven sorunu ve bu sorunu çözmeye yönelik eserler, eğitimci ve ebeveyn tarafından dikkatli bir şekilde okunarak tavsiye edilmelidir.

Bu dönem eserlerinde,

- Cümleler yedi-on kelimeden oluşmalıdır.
- Yalın, sade bir dil kullanılmalıdır.
- Mecazlı ve soyut anlatımlara yer verilebilir.
- Basit zamanlı fiillerin yanında birleşik zamanlı çekimlere de yer verilebilir.
- Kullanılacak kelimeler anlamını bildikleri yedi yüz kelimeyi aşmamalıdır (Yalçın ve Aytaş, 2014, s. 42).

Çocuğun hikâye edici metinlerle eğitilmesi, istenilen davranışları kazandırmak için en kestirme yoldur (Aytaş, 2001, s. 77). Bu yaş grubundaki çocuklar, büyüklere yönelik metinler ile çocuk metinleri arasında bir köprüde gibidirler. Küçük yaşlar için yazılan metinler genellikle hayal ürünü iken, bu yaş grubu için olanlar daha gerçekçidir.

2.3 İlk Gençlik Edebiyatı

Genel olarak genç, çocuklukla olgunluk/yetişkinlik arasında olan insan olarak tarif edilebilir. Peter Blos (1962, aktaran Aydemir, 2011, s. 22-23)'un ergenlik dönemi ile ilgili yaptığı araştırmaya göre ergenlik dönemi yaş aralığı 12-30 olarak belirlenmiştir. Özyer (1994, s. 62)'e göre bizim toplumumuz için bu yaşlar 14-25 olarak değişiklik göstermektedir. Gençlik edebiyatı da bu yaş aralığındaki bireylere hitap eden bir edebiyat alanı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çocuk edebiyatında üst yaş sınırlandırması nasıl tartışmalı bir konu ise gençlik edebiyatı için alt yaş sınırlandırması da benzer şekilde tartışmalı bir konudur.

Trupe (2006) “Genç-Yetişkin Edebiyatına Tematik Bir Kılavuz” adlı kitabında gençlik edebiyatının 12-17 yaşlarını kapsadığını düşünmektedir (Trupe’tan aktaran Aydemir, 2011, s. 16):

“Gençlik edebiyatını bir kategori olarak ele almada yaşanan bir sorun ‘genç yetişkin’ ifadesinden tam olarak neyin kastedilmek istendiğinin kesin olmamasıdır. Bazı çocuklar, on yaşında iken genç-yetişkin edebiyatını okuyabiliyorken, aynı yaştaki başka çocuklar, genç yetişkinlere yönelik romanlardaki temalarla başa çıkmak için yeterince bir olgunluğa sahip olmayabilirler.”

Birleşmiş Milletler Örgütü’ne göre genç, 15-24 yaşları arasında öğrenim gören, hayatını kazanmak için çalışmayan ve ayrı bir konutu bulunmayan kişi çerçevesinde tanımlanmaktadır (Üstten, 2014, s. 21).

Solak (2014, s. 92-93)’a göre her yaş seviyesine uygun bir dil ve üslup düzeyi, kelime kadrosu, gramatik karışıklık, görsel tasarım ve sayfa düzeni hatta edebî türler mevcuttur.

Gençlik edebiyatı işlenen temalarla bilinen bir edebiyattır. Söz gelimi, işlenen konu ve temalar genellikle gençlik döneminin ilgi duyduğu ve yaşadığı sorunlarla yakından ilgilidir. Bunun yanında yetişkin edebiyatı ile çocuk edebiyatının kesişme alanını kapsamaktadır. Dolayısıyla gençlik edebiyatını yalnızca tema ile sınırlandırmak doğru olmayacaktır.

Yörükoğlu (1986, s. 3) ilk gençlik dönemini 12-15 yaş arası olarak ifade etmiştir. Bu durumda “‘İlk gençlik edebiyatı’, 12 yaşını bitirmiş ve 18 yaşına henüz ulaşmamış bireylere seslenen edebiyat alanı olarak tanımlanabilir” (Gazioğlu, 2015, s. 17). İlk gençlik edebiyatı, çocukluktan gençliğe adım atan bireylerin hedef kitle olarak seçildiği edebiyattır. Ortalama 12-15 yaş aralığındaki bireylere yönelik hazırlanan eserler temelde çocuk edebiyatı içinde değerlendirilse de daha ziyade ilk gençlik edebiyatı ürünü olarak ele alınmaktadır.

“İlk gençlik edebiyatının konusu, ilk gençlik çağının yakın çevresi, ilgileri ve elde ettiği deneyimleri yansıtmalıdır” (Şirin, 2012, s. 46). Bu dönem bireylerinin yaşadığı ergenlik sorunları sosyal yaşamlarını, okul durumlarını hatta aile ilişkilerini derinden etkilemektedir. Bu sebeple yazılacak eserlerin söz konusu problemlere çözüm getirecek nitelikte titiz çalışmalar sonucunda ortaya çıkması beklenmektedir. Zira sorunların topluma ve kültüre havale edilmesi çözümü kolaylaştırabileceği gibi imkânsız hâle de getirebilir.

Sorunların toplumsal bakış açısı ve kültürel değer yargıları ile çözülemediği durumlarda bireylerin en çok başvurdukları kaynaklar kitaplardır. En çok da kendilerini buldukları ergenlik romanları ilgi görmektedir.

İlk gençlik dönemi okuma alışkanlığı açısından önemli bir dönemdir. Şirin’e (2014, s. 14) göre, “Okuma kültürünü besleyen en önemli kaynaklar okul öncesi, çocuk ve ilk gençlik edebiyatıdır” Bu dönem romanları, yazın dünyasına geçişte bir köprü görevi görmektedir. Yazın ve yazın eğitimi düşünen, sorgulayan ve araştıran birey yetiştirilmesinde önemli görevler üstlenir. Geçiş yazını özellikleri taşıyan gençlik romanlarından dil ve yazın eğitiminde yararlanılmalıdır (Asutay, 2012, s. 199-200).

“Çocuk ve gençlik yazını kavramları son yıllarda birlikte kullanılıyor. Aslında gerek biçim gerekse içerik bakımından iki yazın birbirinden farklıdır. Çocuk yazını kavramı daha belirgin olarak çizilebiliyorken, gençlik yazınının sınırları, içeriği ve tanımı çocuk yazını kadar kesin değildir. Aslında çocuk ve gençlik yazını; çocuklar ve gençler için üretilmiş, gençler tarafından oluşturulmuş, serbest ve okuldaki zorunlu okuma kapsamına giren bütün metinleri içeren bir üst kavramdır” (Doderer’den aktaran Dilidüzgün, 2004, s. 18).

Altunbay (2015, s. 80), doktora çalışmasında ilk gençlik edebiyatını ele alırken 1970 sonrasında ilk gençlik edebiyatının çocuk edebiyatı ile iç içe ele alındığı ve çok fazla bir ayrımın yapılmadığını ifade etmiştir:

“Bu dönemde Cahit Zarifoğlu ve Kemalettin Tuğcu eserleriyle ön plana çıkarlar. Günümüzde bu alanda ilk akla gelen isimler İpek Ongun (Yaş On Yedi, Bir Genç Kızın Gizli Defteri, Kendi Ayakları Üstünde vd.), Gülten Dayıoğlu (Fadiş, Dört Kardeşiler, Midos Kartalının Gözler vd.) ve Muzaffer İzgü (İçimde Çiçekler Açınca, Bütün Sabahlarım Senin Olsun vd.) gibi yazarlardır.

Bu dönem yazarlarının sorumluluğu en az gençlerin sorunları kadar büyüktür. Bu yaş aralığına hitap eden yazarların sadece iyi bir üslubunun olması yeterli değildir. Aynı zamanda pedagoji, psikolojisi, toplum psikolojisi, gençliğin-ergenliğin sorunlarını vs. bilmeleri gerekmektedir. Gençlik edebiyatına dönük eser kaleme alacak yazarlar;

- Gençlerin dilini/üslubunu bilmelidir. Ancak bundan, gençlerin kullandığı basit ve bozuk Türkçe anlaşılmamalıdır. Aksine onlara nasıl yaklaşılacağını bilerek güzel bir Türkçeyle eser kaleme almaları gerekir.
- Gençlerin gelişimlerini olumsuz etkileyecek eserler kaleme alınmamalıdır.
- Yazılan eserler ile herhangi bir ideoloji ya da öğreti aşılarmaya çalışılmamalıdır.
- Toplumun kültürel ve ahlaki değerlerine aykırı eserler yazılmamalıdır.
- Konular gençlerin ilgilerini çekebilecek türden olmalıdır.

- Gençlerin bu dönemde en büyük eksikliklerinden bir tanesi eleştirel düşünmemeleri ve empati kuramamalarıdır. Bu nedenle ilk gençlik kitaplarında sorunlara tutarlı ve pratik çözümler üreten, empati kuran araştırma ve incelemeyi seven kahramanlar örnek olarak alınmalıdır.”

Günümüzde gençlik edebiyatı veya ilk gençlik edebiyatı etiketi ile birçok yayınevi eserler vermeye başlamıştır. Dikkat edilmesi gereken nokta “ilk gençlik edebiyatı” olarak çıkarılan bu eserlerin çocukların kendilerini bulabilecekleri ve sorunlarına çözüm arayışında yardım alabilecekleri türden eserler olmasıdır.

Dayıoğlu (2006, s. 16)’na göre örneklerle gelişen birey, aynı dertleri okuduğunda yalnız olmadığını anlamakta, böylece zorluklara direnme gücü kazanmaktadır. Düzenli kitap okuyan birey, kurgularla sorun saptama ve çözme bilinci kazandığı için hayata daha geniş yelpazeden bakmayı öğrenmektedir.

Sever (2008, s. 55), bireylerin değişik türdeki edebiyat yapıtlarının yanında, tarihsel ve siyasi olguları anlamalarına katkı sağlayacak kitapları da okumalarını önermektedir. Bu sayede soyut düşünme ve eleştiri yeteneklerinin gelişmesi, eleştirel tutumlarıyla sanatsal değerlere yönelmelerini sağlamış olacaktır (Kırıışoğlu, 2005, s. 96).

Şahin (2007 s. 14-15) dildeki gelişimin akademik başarı ve kişilerarası iletişimi de olumlu etkileyeceğini belirterek bu bireylerin grupça yapılan duygusal tartışmalara katılmalarını, bu şekilde kendilerini daha iyi anlayacaklarını ifade etmiştir.

Kişilik gelişiminin ve kendini bulmanın gerçekleştiği bu dönemde hangi yolda ilerleyeceğini bilmeyen, yanlış yapmaya meyilli olan bireyler doğru ve sağlıklı edebiyat eserleri ile karşılaşarak daha yerinde kararlar verip hayatlarını doğru bir şekilde yönlendirebileceklerdir (Gazioğlu, 2015, s. 21).

Ülkemizde ilk gençlik edebiyatı ile yapılan çalışmalar ağırlıklı olarak yazar-eser ilişkisi ve eser incelemeleri ile sınırlı tutulmuş lisansüstü araştırmalardan (Çaganava, 2006; Yılmaz, 2007; Demirkaya, 2009; Barış, 2011; Aydemir, 2011; Güler, 2014; Başeğmez Tığlı, 2014; Karagöz, 2014) ibarettir.

2.4 Çocuğa Görelik İlkesi

Dil bilinci ve duyarlılığı kazandırmada kullanılacak en temel araç “metin”dir. Söz konusu bilinç ve duyarlılığın kazandırılması için bireylerin, küçük yaşlardan itibaren, düzeylerine

uygun, sanatçı duyarlılığı ile hazırlanmış, farkı türdeki yazınsal metinlerle karşılaştırılması gerekir. Bu da ancak “çocuğa görelik” ilkesinin dikkate alınması ile gerçekleştirilebilir.

Çocuğa göre öğretim ilkesi, yapılacak her türlü etkinlikte öğrencinin/çocuğun merkeze alınması gerektiğini savunmaktadır. Çocuğun merkeze alındığı bir yaklaşımda onun ilgi, ihtiyaç ve gereksinimlerinin karşılanması gerekir.

“Çocuğa göre deyince, çocuklar için yapılacak edebiyatın çocuğun büyüme ve gelişme çağlarına, psikolojisine, sözcük ve kavram ilgisine, algılama dünyasına uygun bir duyarlılık anlaşılmalıdır” (Şirin, 2000, s. 19).

“Çocuğa görelik” ile “çocuksuluk” kavramlarının birbirine karıştırılmaması gerekmektedir. Dilidüzgün (2000, s. 261), çocuksu olan metinde anlatımın kuru, yavan, sığ ve tekdüze olduğundan bahseder. Bu tür metinlerde dilin acemice ve özensiz bir şekilde kullanıldığını, ayrıca bu metinlerin edebî değerinin olmadığını belirtir. Dilin çocuğun konuşmasına öykünmesi, çocuğu küçümsemek anlamına geldiği gibi, böyle bir dilin doğal değil yapay olduğunu söylemek mümkündür.

Çocuk karşılaştığı her metinden/eserden bir şeyler öğrenir. Dilin, deyim ve atasözü gibi zenginlikleri içermesi, çocuğun dil gelişimine destek olacaktır. Çocuklar için yazılan metinlerin, onun düş gücüne hitap etmesi, zevk alacağı bir dile ve anlatıma yer vermesi ve kavrama düzeyine uygun olması beklenir.

Çocukların içinde yaşadıkları aile ve çevre, sanat ürünleriyle karşılaşma durumları ve sıklığı ile aldıkları eğitim onların gelişim düzeylerinin, dolayısıyla ilgi ve ihtiyaçlarının farklı olmasına yol açar. Çocukların gelişim düzeylerindeki farklılık, sanatsal beğeni düzeyleri arasında da oluşur. Çocuk kitaplarının, çocuğu yazılı bilgi kaynaklarına yönlendirmesi, edebiyat dünyasını merak ettirmesi ve farklı sanatsal etkinliklere yaklaştırması; çocuğun nitelikli ve düzeye uygun metinlerle buluşması ile mümkündür.

Çocuk kitaplarının oluşturulmasında ve seçiminde, çocukların içinde bulundukları yaş ve gelişim özelliklerinin dikkate alınması “çocuğa görelik” ilkesinin gerçekleşmesi için önemlidir. Ülkemizde çocuk kitaplarını denetleyen herhangi bir mekanizmanın bulunmaması, piyasadaki çocuk kitaplarında çocuğa görelik ilkesinin ne ölçüde uygulandığının bilinmemesine sebep olmaktadır.

Bir eserin çocuğa göre olup olmadığına karar verebilmek için şu sorulara cevap aranmalıdır (Altunbay, 2015, s. 83-84):

- “Eser, çocukların yaş seviyelerine uygun mudur?
- Eser, çocukların gelişim özelliklerine (bilişsel, dilsel, sosyal, ahlaki vs.) uygun mudur?
- Konu çocukların anlayabileceği düzeyde midir?
- Konu millî ve ahlakî değerlere uygun mudur?
- Eserin dil ve anlatım özellikleri çocukların seviyelerine uygun mudur?
- Eser, yapısal olarak (görsellik, cümle uzunluğu, kitap kalitesi vs.) çocuklara göre midir?”

Çer (2014), okul öncesi döneme (0-6 yaş) seslenen edebî eserlerde, “çocuğa görelik” ilkesinin gerçekleşmesinde, “çocuk gerçekliği” kavramını ön koşul olarak görür. Çocuk gerçekliği “çocuğun doğası”, “bakış açısı”, “dil ve anlam evreni”, “ilgi ve gereksinimleri” değişkenlerinden oluşmaktadır.

Canlı (2015, s. 113) ise düzeye uygun içerik ve aracın belirlenmesinde çocuğa görelik ilkesinin sacayaklarını “metinsellik ölçütleri”, “çocuk gerçekliği-çocuğun gelişimsel özellikleri-” ve “öğrenme-öğretme ilkeleri” olarak belirlemiştir. “Metinsellik ölçütleri” metnin ait olduğu türün özelliklerini yansıtmalarını gerektirir. “Çocuk gerçekliği”, çocuğun yaşına uygun olarak gelişimsel özellikleri ile öğrenme gereksinimlerini bilmeyi sağlar. Bu ipuçlarından hareketle de eğitim-öğretim ilkeleri ve ortamları oluşturulur.

Metin seçimi, okuma ilgi ve sevgisinin oluşturulmasında önemli bir işleve sahiptir. Benzer şekilde, işlenen konu metin seçiminde ve dolayısıyla okuma sevgisinin oluşturulmasında belirleyici bir etmendir. Çocuğun ilgisini çekebilene ve yabancı olmadiğı bir konunun yüzeysel olmayan, estetik bir anlatımla işlenmesi, okuru düşünsel bir etkinliğe yönlendirir (Dilidüzgün, 2004, s. 51).

Aslan (2010), dil ve edebiyat öğretiminde dilsel ve düşünsel becerilerin kazandırılması için amaca uygun bir metnin seçilmesinin önemli olduğunu ifade eder. Bunun yanı sıra seçilen metinlerin çocuğun duyuşsal gelişimine de katkı sağlaması gerekir. Duyarlık yeteneğı kendiliğinden ve rastlantı sonucu oluşmaz. Bunun için öncelikle çocuğun sevgi, saygı, barış, özgürlük, anlayış sorumluluk gibi bazı değerleri öğrenmesi gerekir. Fakat bu değerler öğretilirken didaktik bir yolun tercih edilmesi, söz konusu değerlerin kalıcı olması ve davranışa dönüşmesinde yeterli değildir. Yazarın kural koyucu ve yaptırımcı yargılar oluşturmak yerine, çocukların gelişim özelliklerine uygun olarak, onların neden-sonuç ilişkileriyle anlamlandıracağı durumlar sunması olumlu olacaktır. Çocuk ancak bu sayede insan ile yaşam arasında güçlü bir bağ kuracaktır.

Çocuklara yönelik yazılan eserlerde estetik duyarlılığın geliştirilmesi, çocuğun tercihlerini yaparken bu duygusundan yararlanması beklenir. Estetik duyarlılığın geliştirilmesinde nesnel ve öznel değerlendirilmelerin birbirinden farklı olduğu gerçeğinden yola çıkılarak, çocukların

kendilerine özgü bir duyarlılığa sahip olmaları yönünde çocuk edebiyatı eserlerinin katkısı sağlanmalıdır (Yalçın ve Aytaş, 2014, s. 51).

Metinlerin özelliklerini belirlemede dil ve anlatım ölçütlerinden yararlanılır. Dil ve anlatım ölçütleri, eserin/metnin içyapı özelliklerinden biridir. İçyapı özelliklerinin sağlıklı olması, metnin çocuğa göre olup olmaması hakkında önemli bilgiler verir. Sever (2008), çocuğa görelilik ilkesine göre, metinlerin sahip olması gereken içyapı özelliklerini “konu, tema (izlek), kurgu, iletiler, karakterler, dil ve anlatım” olarak altı başlıkta ele almıştır.

Tema ile konu arasında sıkı bir bağın kurulması çocuğun kendini ve çevresini tanımasını sağlar. Dil ve anlatımın çocuğun anlama ve algılama düzeyine hitap edecek şekilde özgünlüğü, çocuğun anadilini daha yetkin kullanmasını etkiler, söz varlığını geliştirir ve kendini daha iyi ifade etmesine yardımcı olur. Bunlarla birlikte, karakterlerin özdeşim kurulabilecek örnek nitelik teşkil etmesi ve kurgunun, çocuğun dünyayı algılayışına uygun olarak yaratıcı olması; çocuğu edebiyat dünyasına, farklı kitap ve metinlere yönlendirerek bunlara ilgi ve sevgi duymasında etkilidir.

Çakır (2013, s. 1175), içyapı özelliklerini ele alırken Sever’den farklı olarak “kurgu” yerine “çevre”yi ölçüt olarak ele alır. “Çocuğa göre olan çevre”nin olayın ya da olayların sunulmasında, gelişmesinde, karakter gelişiminde yönlendirici ve belirleyici bir etkiye sahip olduğunu ifade eder.

Metnin içyapı özelliklerinin yanı sıra sayfa düzeni, görseller, kâğıt ve cilt gibi biçim özelliklerinde de çocuğa görelilik ilkesinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Kullanılan harf boyutu, sayfanın düzenlenişi, kâğıt renk ve kalitesi, görsellerin metne göre konumlandırılması ve canlılığı bir bütün hâlinde çocuğun ihtiyaçlarına uygun olarak düzenlenmelidir. Çocuğa göre düzenlenmiş biçim özellikleri, okumayı kolaylaştırmanın yanında, çocuğa estetik zevk kazandırır.

Bütün anlatılanlardan hareketle, eserin/metnin tüm özellikleri ile çocuğun içinde bulunduğu yaş ve gelişim düzeyine ve onun ilgi, ihtiyaç ve beklentilerine uygun şekilde oluşturulup sunulması çocuğa görelilik ilkesinin gerçekleştirilmesi anlamına gelmektedir.

2.5 Çocuk Edebiyatının Gelişimi

2.5.1 Dünyada Çocuk Edebiyatının Gelişimi

Her toplum, edindiği/öğrendiği bilgiyi gelecek kuşaklara aktarma isteği duymuş ve buna uygun olarak hareket etmiştir. İnsan, yaşadığı sevinç, mutluluk, üzüntü, kaygı, özlem gibi her türlü duygusunu ve yaşadığı her olayı bir başkasıyla paylaşmaya ihtiyaç duymuştur. Bunu gerçekleştirmek için de temel iletişim aracı olan dili ve dolayısıyla edebiyatı kullanmıştır.

Yazılı edebiyattan önce var olan sözlü edebiyat ürünleri, çocuk-yetişkin ayırt etmeden herkes tarafından dinleniyor ve paylaşılıyordu. Çocuk edebiyatı, yazının olmadığı dönemlerde ninniler ve masallarla başlamıştır. Anlatılan hikâye ve masallar daha çok yetişkinler için de olsa, çocuklar bunları dinlemiş ve kendilerine uygun kısımları benimsemişlerdir.

Yazının bulunmasından sonra çocuk edebiyatı, ilk olarak sözlü ürünlerin yazıya geçirilmesi ile başlamıştır. Edebiyat içinde kendine özel bir alan oluşturması ise daha çok psikolojideki gelişimlerle gerçekleşmiştir. Günümüze kadar ulaşan, çocuk eğitimi ile ilgili olan belgeler, metinler ve ders kitapları da çocuk edebiyatı ürünleri arasında yer almıştır.

Çocuklar için kitaplar yazılması düşüncesinin ilk doğduğu yer olan İngiltere’de 13. yüzyıla ait olduğu belirlenen çocuk eğitimde kullanılan belgeler bulunmuştur. Bunların yanı sıra gençler için hazırlanan ve ansiklopedik bilgi veren belgeler de kayıt altına alınmıştır. Matbaanın kullanılmasıyla alfabe eğitimi için kitaplar basılmıştır. Ezop Masalları adlı kitabın ilk basılan kitaplardan biri olduğu anlaşılmıştır. Ezop Masalları 17. yüzyılda hâlâ çocukların en çok okuduğu eserler arasında yer almıştır. Toplumun değişen durumuna göre çocuk yayınları da sürekli değiştirilmiştir.

Avrupa’da Orta Çağ döneminde, birçok alanda olduğu gibi, çocuk eğitiminde de kilisenin baskı ve yönlendirmesinin olduğu görülür. Kutsal kitap ve bu kitapta yer alan dinî hikâyeler Latince öğretiminde kullanılmıştır. Çocukların yaşlarına uygun olarak eğlendirici metinlerden çok, dine ait bilgileri öğrenmesi önemsenmiştir. Bu durum hemen hemen 17. yüzyıla kadar devam etmiştir.

17. yüzyılda “Chapbooks” adıyla ilk çocuk kitapları yayımlanmış ve 18. yüzyılda ülke genelinde yaygınlaşmıştır. 18. yüzyılın ikinci yarısında J. J. Rousseau çocuğa görgü kurallarının yanında her koşulda yaşayabilmesinin öğretilmesi üzerinde durmuştur. Daniel Defoe’nun “Robinson Crusoe” ve Jonathan Swift’in “Guliver’in Seyahatleri” adlı iki İngiliz edebiyatı eseri bu görüş ışığında yazılmıştır. Çocuk edebiyatı eserleri özellikle 19. yüzyılın sonlarına doğru İngiliz edebiyatında büyük bir önem ve nitelik kazanmıştır.

Fransa’da çocuk edebiyatı ile ilgili ilk çalışmanın içeriğinde ninni, masal, şiir ve tekerlemelerin olduğu görülmüştür. Charles Perrault, sözlü edebiyat ürünü olan halk masallarını (Kül Kedisi, Kırmızı Başlıklı Kız, Çizmeli Kedi, Uyuyan Güzel vb.) çocuklar için derleyip 1697’de basmıştır. Ayrıca bu dönemde, La Fontaine’in fablları da çocuk edebiyatı ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Fransız veliahdına yalnızca eğitim amacı güden, Fenelon tarafından yazılan ve Eski Yunan mitolojisinden esinlenilen “Telemak”, aklı ve bilimi öne sürmüş ve kilisenin inanç odaklı eğitimine karşı çıkmış bir eserdir. J. J. Rousseau’nun görüşlerinden etkilenerek Bernardin De Saint Pierre tarafından yazılan “Pol ve Virjini” adlı eser çocuklar tarafından oldukça fazla ilgi görmüştür. 19. yüzyıldan sonra Fransa’da çocuklara yönelik eserler çeşitlenmiş ve birçok dile çevrilmiştir. “Çocuk edebiyatı kavramı 20. yüzyılın ilk çeyreğinde ortaya çıkmıştır. Hedef kitle olarak doğrudan çocuğu ele alan bir duyarlık ve çocukların düzeyine uygun anlatım biçimi, onlara seslenen anlamında kullanılmaya başlamıştır” (Karatay, 2007, s. 465).

Almanya’da çocuk yazınının gelişmesi, Alman edebiyatının gelişmesi ile paralellik göstermiştir. 18. yüzyıla kadar dinin etkisi ile çocukların eğitilmesi ön planda tutulurken, 18. yüzyıl sonrasında çocuğun bağımsız bir kişiliğe sahip olduğu kabul edilmiştir. Bu durumda toplumun yaşadığı “Aydınlanma” akımı etkili oldu. Bu dönemde Daniel Defoe’nun “Robinson Crusoe” adlı eseri 1779’da Joachim Heinrich Campe tarafından çocukların doğal ilgileri merkeze alınarak tekrar yazıldı. “Robinson der Jüngere” bu dönemin en önemli eseridir.

1800’lü yılların başında Grimm Kardeşler’in yazıp öncülük ettiği masal açılımı ile yazılan birçok masal farklı dillere çevrilmiştir. 19. yüzyılın ikinci yarısında çocukların duygu ve duyularına seslenen, ticaret amacıyla yayımlanan, nitelikçe çok güçlü olmayan kitapların varlığı dikkat çekmiştir. Bu kapsamda Karl May’in satış rekorları kıran iki eserinin benzerleri çeşitli ülkelerde yayımlanmıştır.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra Alman edebiyatı her alanda atılım içerisindeydi. Çağdaş Alman çocuk yazını 1950 sonrası roman alanında önemli ölçüde ilerlemiştir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde çocuk edebiyatı eserleri daha çok eğitici yönüyle karşımıza çıkmıştır. Zamanla Avrupa'daki değişimlerle çocuklara yönelik seçkin eserlerin ortaya çıktığı görülmüştür. Özellikle I. Dünya Savaşı'ndan sonra çocuk kitaplarının işlenen konu açısından alanı genişlemiş ve sayısı artmıştır. İki büyük savaş arasındaki dönemde yabancı ülkelerle ilgili kitapların sayısında artış yaşanmıştır. Böylece çocukların görüş ve düşünce sınırları genişlemiştir. Buna Eleanor Lattimore'un 1931'de yayımlanan Çin'de yaşayan beş yaşındaki bir çocuğun hayatını anlatan "Little Pear" adlı eseri örnek verilebilir.

Günümüzde çocuk klasikleri olarak bilinen eserler konu, kahraman, iletiler, fikirler ile dünya toplumlarını etkilemiştir. Dil ve anlatımdaki yetkinlikleriyle dünyayı etkilemiş yazarların çocuk klasiklerinin başlıcalarını şu şekilde sıralamak mümkündür (Karabudak, 2015, s. 8-9):

"William Caxton, *Aisopos Masalları* (15. yy); Miguel De Cervantes, *Don Quijote* (17. yy); La Fontaine fablları (17.yy); Charles Perrault *Uyuyan Güzel, Kırmızı Başlıklı Kız, Çizmeli Kedi, Külkedisi* (17.yy); Daniel Defoe, *Robinson Crosue* (18.yy); Jonathan Swift, *Gulliver'in Gezileri* (18.yy); Grimm Kardeşler'in masalları (19.yy); Hans Christian Andersen'in masalları (19.yy); Robert Louis Stevenson, *Defne Adası, Kaçırılan Çocuk* (19. yy); Howard Pyle, *Robin Hood* (19.yy); Jules Verne, *Balonla Beş Hafta, İki Yıl Okul Tatili, 80 Günde Devri Âlem, Esrarlı Ada, Dünyanın Merkezine Yolculuk, Kaptan Grant'in Çocukları, Denizler Altında 20.000 Fersah, On Beş Yaşında Bir Kaptan, Ay'a Seyahat* (19.yy); Mark Twain *Tom Sawyer* (19.yy); Charlotte Bronte, *Jane Eyre* (19.yy); Charles Dickens, *Oliver Twist, David Copperfield, Büyük Umutlar* (19.yy); L. May Alcott, *Küçük Kadınlar* (19.yy); Johanna Spyri, *Heidi* (19.yy); Lewis Carrol, *Alice Harikalar Diyarında* (19.yy); Carlo Collodi, *Pinokyo* (19.yy); Emondo de Amicis, *Çocuk Kalbi* (19.yy); Elanor Emily Hodgman. Porter, *Pollyanna* (20.yy); Antoine de Saint-Exupery, *Küçük Prenses* (20.yy)."

Bu klasikler, diğer çocuk yayınlarına da ilham kaynağı olmuş, yazılan birçok çocuk edebiyatı eseri bu kapsama tabi olmuştur.

2.5.2 Türkiye'de Çocuk Edebiyatının Gelişimi

Dünya edebiyatlarında olduğu gibi Türk edebiyatında da çocuklar için ilk örneklerin sözlü geleneğin içinde yer aldığı görülmektedir. Tekerleme, ninni, masal, destan, efsane, fıkra gibi türler sözlü gelenekle çok eski zamanlardan beri kullanılmıştır.

Tanzimat öncesinde konusu doğrudan çocuk olan eserlere rastlanmaz. Ancak arasında Nabi'nin kaleme aldığı Hayriyye (1701) ve Sümbülzâde Vehbî'nin kaleme aldığı Lutfiyye-i Vehbî (1791) çocuğa hitap eden, çocuk ile ilgili olarak değerlendirmelerde bulunan öncü

eserler arasında yer alır (Karabudak, 2015, s. 11). Sakaoğlu (1996, s. 73)'na göre, Vehbî, eserinde bireysel çocuk eğitiminin program çerçevesini çizmiştir. İki yazar da eserlerinde toplum yaşayışı ve kültürü hakkında bilgi vermiştir.

Neydim (2006, s. 4), Türkiye'de yazılı çocuk edebiyatının 1860'larda başladığını ve yüz elli yıllık bir geçmişe sahip olduğunu söylemektedir. Yerli edebiyat ve çeviri eserler ile değerlendirildiğinde ve Batı'yla karşılaştırıldığında ise eş değer bir sürecin yaşandığı görülmektedir.

Çocuk edebiyatında ilk yazılı eserlerin Tanzimat'tan sonraki dönemine rast geldiğini söylemek mümkündür. 1859 yılında yapılan üç farklı çalışma ile çocuk edebiyatının temellerinin atıldığı ifade edilmektedir (Çıkla, 2005, s. 94):

- Şinasi'nin La Fontaine'den yaptığı fabl çevirileri.
- Kayserili Doktor Rüştü'nün Arapça elifba kitabının sonuna eklediği çocuk hikâyeleri, fabl çevirileri ve kısa hayvan hikâyeleri.
- Yusuf Kamil Paşa'nın Fenelon'dan çevirdiği Telemak adlı roman.

Telemak'ın çevirisi, dilinin ağır olması sebebiyle çocuklara pek uygun görülmemiştir. Bu çalışmalardan sonra dünya edebiyatlarından çeviriler Recaizade Mahmut Ekrem, Ahmet Mithat Efendi Ziya Paşa ile devam etmiştir. Roman türünde Robinson Crusoe, Güliiver'in Gezileri, Seksen Günde Devri Âlem, Kaptan Hatras'ın Sergüzeşti, Dünyanın Merkezine Yolculuk, Balonla Beş Hafta gibi eserler çevrilmiştir. Söz konusu romalar Cumhuriyet öncesi ve sonrasında farklı yazarlar tarafından çevrilmiş ve defalarca yeni baskısı yapılmıştır.

Çevirilerden başka Tanzimat döneminde yazarlarımızın çocuklara yönelik telif eserler verme gayreti içerisinde oldukları da görülmüştür. Ahmet Mithat Efendi'ni Hâce-i Evvel ve Kıssadan Hisse adlı eserleri bunların ilki olarak sayılabilir.

Tanzimat sonrası II. Meşrutiyet döneminde Mehmet Emin Yurdakul, Fuat Köprülü, Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Celal Sahir Erozan, Yusuf Ziya Ortaç, Orhan Seyfi Orhon, Halit Fahri Ozansoy, Faruk Nafiz Çamlıbel, Enis Behiç Koryürek gibi yazarlarımız millî duyguları aşlamak amacıyla kaleme aldıkları şiirleri kitaplaştırmışlardır.

Çocuklara yönelik süreli yayın olarak karşımıza ilk çıkan Mümeyyiz (1869)'dir. Her sayıda haberler, bilmece, roman bölümleri, ahlaki yazılar yer almıştır. Yeni Türk

harflerinin kabul edilmesine kadar geçen süreçte toplam 50 çocuk dergisi tespit edilmiştir (Çıkla, 2005, s. 96).

Tanzimat sonrasında çocuklara yönelik eserler üzerinde durulmuştur. 2. Meşrutiyet sonrası hem çocukların hem de yetişkinlerin okuyacağı tarihî romanlar ve Fransız yazarlardan çeviriler hız kazanmıştır. Cumhuriyet sonrasında ise “çocuk edebiyatı” kavramı üzerinde durulmuş ve akademik olarak bu konuda çalışmalar yapılmaya başlamıştır.

Cumhuriyet sonrasında çeviri eserler varlığını sürdürmeye devam etmiş, klasik olarak nitelendirilen dünya edebiyatı eserleri dilimize çevrilmiştir. “Türk edebiyatında en çok sevilen ve kitapları en çok çevrilerek basılan romancı Jules Verne olmuştur. Bu tespit hem cumhuriyet öncesi hem de cumhuriyet sonrası için geçerlidir” (Çıkla, 2005, s. 98).

Cumhuriyet döneminde roman ve hikâye türünde telif eser veren yazarlarımız arasında Abdullah Ziya Kozanoğlu, Mahmut Yesari, Reşat Nuri Güntekin, Ömer Seyfettin, N. Rakım Çalapala, Huriye Öniş, İ. Fahrettin Sertelli, Cahit Uçuk, Gülten Dayıoğlu, Talip Apaydın, Kemal Bilbaşar, İbrahim Örs, Mükerrrem Kamil Su, Aziz Nesin, Rıfat Ilgaz, Mehmet Seyda, Kemalettin Tuğcu, Mümtaz Zeki Taşkın, Muzaffer İzgü, Ayla Kutlu, Tarık Dursun Kakinç, Ayşe Kilimci, Sulhi Dölek, Hüseyin Yurttaş gibi isimler sayılabilir.

Sıtkı (2011, s. 24)’ya göre 70’li ve 80’li yıllarda ideolojik durum, ihtilaller, yasaklamalar, darbeler vb. sebebiyle çocuk edebiyatının sağlıklı gelişimi yavaşlamış ve mecburen klasiklere dönmüştür. Bu dönüşte klasiklerin ideolojiden uzak oluşu etkili olmuştur. 90 sonrasında çocuk ve gençlik edebiyatı yükselmeye geçmiş fakat sesini dünya edebiyatlarına duyuracak duruma gelememiştir.

20. yüzyılın ilk yarısında edebiyat alanı içinde değerlendirilen çocuk ve gençlik edebiyatı günümüzde kendi alanlarını oluşturmuş ve ayrı birer edebiyat alanı olarak değerlendirilmektedir (Şirin, 2007, s. 35; Cengiz, 2006, s. 821). Neydim (2006, s. 7)’e göre böylece yayıncılık anlayışı değişmiş, daha kaliteli ve nitelikli eserler verilmeye başlanmış, yazarlar iyi metinler oluşturmaya başlamış ve bu alanda akademisyenlerin sayısı artmıştır. Ayrıca çocuk ve gençlik edebiyatı kendi kimliğini oluşturmaya başlamıştır.

Enginün (1987, s. 60), ülkemizde çocuk sayısının fazla olmasını, çocuklarla ilgili yayımların bir sanayi durumuna geldiğine değinmiştir. Bunda önemli olan eser kalitesi veya çocuğun yetiştirilmesinden çok ticari kaygıdır.

21. yüzyılın başında 2005’te Millî Eğitim Bakanlığı, 100 Temel Eser listesi oluşturmuştur. Aralarında çeviri eserlerin de bulunduğu bu listedeki kitaplar ile öğrenciler için standart bir tavsiye eser listesi ortaya konmuştur. Bu kitapların geneli klasikler olmak üzere, tür olarak roman, şiir, hikâye ve derlemeleri içermektedir. İlk ve orta öğretim için oluşturulan iki ayrı liste ile çocuklara aile birliği, barış, çalışkanlık, dayanışma, dürüstlük, misafirperverlik, sevgi, saygı, yardımseverlik, vatan sevgisi gibi temel değerler kazandırmak amaçlanmıştır (Şen, 2007, s. 380).

2.6 Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler

Toplumsal gelişimi önemli ölçüde etkileyen okuma alışkanlığı, bireylerde küçük yaşlarda kazanılmaya başlar. Diğer birçok alışkanlığın kazanılmasında olduğu gibi okuma alışkanlığının kazanılmasında da en uygun dönem, çocukluk dönemidir.

Edebiyat ürünleri çocuğun hayal dünyasını zenginleştirir ve geliştirir. Bu ürünler aracılığıyla çocuk kendi hayal dünyasını oluştururken başka dünyalarla tanışır.

Kitap, çocuğun zihinsel, duygusal ve sosyal gelişiminde önemli bir uyarandır. Gelişim süreci içinde çocuk, kendine özgü bir kişiliğe sahip olan bir bireydir. Çocuk, “eksik bir yetişkin” değil; zihinsel, duygusal ve sosyal gereksinimlerini tamamlamak isteyen, kelimenin tam anlamıyla bir kişidir (Yavuzer, 2005, s. 186). Bundan dolayı gelişim süreci içinde olan çocuğa okuma becerisini kazandırmak için ona hitap eden nitelikli kitaplara ihtiyaç vardır. Çocuk edebiyatı metinlerinin alıcısı öncelikle çocuktur. Fakat nitelikli bir çocuk edebiyatı ürününden yetişkinler de zevk alır.

Yörükoğlu (2000, s. 94)’na göre iyi bir çocuk kitaplarında bulunması gereken özellikler:

- Çocuk kitapları, çocuğun gelişme düzeyine uygun konuları işlemeli, dili yalın, kavramları açık olmalıdır.
- Konular ilgi çekici biçimde sunulmalı, eğlendirici, öğretici ve düşündürücü olmalıdır.
- Konunun işleniş biçimi bilim verilerine ve insanlık değerlerine uygun olmalıdır. İnsanı ve çevresini gerçekçi açıdan tanıtmalı, yurt sevgisini, insan sevgisini ve yardımlaşma duygusunu güçlendirici olmalıdır.
- Denemeci, araştırmacı, eleştirici, kısacası özgür düşünceli insan yetiştirme amacı göz önüne alınarak yazılmalıdır.
- Çocuğun kendisini tanımasına, kişiliğini geliştirmesine katkıda bulunmalıdır.

Yalçın ve Aytaş (2014, s. 50-51)’a göre çocuk kitaplarının hazırlanmasında göz önünde bulundurulması gereken eğitim ilkeleri şunlardır:

- Çocuk kitapları okullardaki programları destekleyici nitelikte olmalıdır.

- Eserler duygu, düşünce ve hayal gücünü geliştirici olmalı ve çocukların kendilerini ifade etmelerini sağlamalıdır.
- Çocuklara içinde yaşadıkları ülkeyi ve dünyayı sevmeyi öğretmelidir.
- Çocuğun üretme becerisi geliştirmelidir.
- Eserler çocuğun özgüven sahibi, girişimci ve katılımcı olmasını sağlamalıdır.
- Eserler estetik duyarlılığı geliştirmelidir.
- Metinler yaşanan gerçeklerle uyumlu olmalıdır.
- Metinler şiddet içerikli konular ve şiddet ögesi içermemelidir.
- Metinler çocukların eleştirme yeteneğini geliştirmelidir.
- Çocuk edebiyatı eserlerinin çocuğun kişilik gelişimine olumlu yönde etki etmesi gerekmektedir.
- Temel dil becerileri olan dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin gelişmesini sağlamalıdır.
- Mantığı geliştirmeli ve çocuğu kadercilikten ve önyargılılıktan uzak tutmalıdır.

2.6.1 Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Şekil Özellikleri

Çocuklar için bir kitabın dış görünüşü içeriğinden çok daha önemlidir. Çünkü onu kitaba çeken renkleri, albenisi, görsel zenginliği, kısacası dikkat çekici olmasıdır. Bu sebeple çocuklara yönelik hazırlanan kitaplarda içerik kadar şekil özelliklerine de dikkat etmek gerekmektedir. Böylece kitabın satın alınması ve sonuna kadar okunması sağlanmış olacaktır.

Çocuk edebiyatının şekil özellikleri kendine özel ve özgü olmalıdır. Çocukların hem şekil hem de içerik bütünlüğünde hassas olmasından ötürü onlara yönelik yazılan eserlerin şekil özellikleri genellikle dikdörtgen veya kare biçiminde ve uygun büyüklükte olması istenmektedir. Aynı zamanda bu eserlerin çocuklar tarafından kolay taşınabilecek nitelikte olması beklenmektedir.

Yazı puntosu ile ilgili çocuğun yaş seviyesine göre farklı boyutlar kullanılmalıdır. Harf boyutlarının belirlenmesindeki amaç, harflerin çocuğun gözünü yormasını engellemektir. Harfler ile zemin renginin birbirine zıt tonlarda olması da okumayı kolaylaştıracaktır.

Kitapta kullanılan kâğıt kalitesi okuyucunun gözlerini yormayacak nitelik taşımalıdır. Kitabın kâğıdı mat renkli olmalı ve öncelikle birinci hamur kâğıt kullanılmalıdır. Kuşe

kâğıt türü çocuklar tarafından pek sevilmez, gözleri yorar, uzun süre bakamazlar. Mat ve iyi kaliteli, bükülebilir bir yapıda olmalıdır.

Kitabın kapağı ilgi çekici ve konu ile uyumlu olmalıdır. İç kapak resimli olmalı; kapak resmi kitapta yer almalıdır. Kitabın dayanıklılığını arttırmak için ciltlenmesinde hem iplik hem de yapıştırıcı kullanılmalıdır. Okuyucunun yaş seviyesine göre küçük yaşlarda yumuşak kapak yerine sert kapak kullanılmalıdır. Bu sayede kitabın sağlamlığı artırılmalıdır.

Resimler genellikle süsleme amacıyla kullanılmakla birlikte, bazen metni açıklama, yorumlama ve tamamlama amaçları ile de kullanılmaktadır. Estetik bir kaygının ürünü olan resimler, çocuğa estetik yaşantı sağlayabilir ve çocukta estetik birikim oluşturabilir.

Resimler çocuğu konunun içine çekmelidir. Tüm diğer öğeler gibi olumlu iletiler taşınmalıdır. Şiddet içeren, şiddete teşvik eden, cinselliği çağrıştıran, karışık, soyut resimler bir çocuk kitabı içerisinde gereksiz ve çocuk edebiyatı ilkeleri açısından tehlikelidir (Karabudak, 2015, s. 19).

Resim ve yazının üst üste gelmeyecek şekilde sayfa düzeninin oluşturulması, esere estetik yönden katkı yapacaktır. Resimler konuya uygun, anlaşılır, gerçekçi, ilgi çekici, çerçeve içinde, kaliteli olmalıdır. Bu amaçlar gözetilirken çocuğun yaş ve bilgi seviyesi de göz önünde bulundurulmalıdır. Özellikle okul öncesi dönemde resimlerin anlamı tamamlaması, okuyucunun hayal gücünü geliştirmesi ve yorumlamaya elverişli olması beklenmektedir. Okul çağında ise anlatılanları açıklayıcı nitelik daha çok ön plana çıkmaktadır (Gürel vd., 2007, s. 30-35).

Sayfada kenar boşlukları ile yazı alanı göz yormayacak ve karışıklığa sebebiyet vermeyecek biçimde uygun ayarlanmalıdır. Sayfanın dört kenarında boşluklar bırakılmalıdır. Sayfa sayısı çocuğun seviyesine göre belirlenmelidir. Satırlar arası boşluklar birden çok bırakılmalıdır. İmla ve noktalama açısından kusursuz olmalıdır.

Kitapta, yayınevinin ve yazarın diğer yapıtları hakkında bilgiler yer almalı; yazarın özgeçmişi hakkında bilgi verilmelidir. Böylece okuyucunun yazarı tanıması ve farklı eserlere yönlendirilmesi kolaylaşmaktadır. Kitapta içindekiler, sözlük ve kılavuz bölümleri yer almalıdır. Özellikle sözlük bölümü okuyucunun yeni kelimeler öğrenmesine katkı sağlayacaktır.

2.6.2 Çocuk Edebiyatı Ürünlerinde İçerik Özellikleri

Çocuk kitabı her yönüyle çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına hitap edebilmelidir. Kitapta neyin, nasıl anlatıldığı ve okuyucuda merak uyandırması kitabın okunmasını kolaylaştıracaktır. Okuduğu kitapta kendisi ve çevresi ile ilgili herhangi bir şey bulan çocuğun kitaba olan ilgisi artacaktır. Güzel sanatların hangi alanında olursa olsun “insan”ı başarılı bir şekilde işleyen eserler dikkat çekip sevilmektedir.

“Çocuk okuyacağı eserde gerçek hayatı görebilmeli ve yaşamın gerçeğini kavrayabilmelidir. Çocuklar için yazılan kitaplar onlara yazarların fikir ve düşüncelerini dikte ettirmemeli, eleştirel düşünme ve sorunlara çözüm bulabilme yeteneği kazandırmalıdır.” (Gökşen, 1985, s. 22). Eserler çocuğa doğayı, hayvanları, tüm canlıları ve yaşamayı sevdirmelidir. Çocuğun merak duygusunu perçinlemeli, onu araştırma, geliştirme, problem çözme kısacası düşünmeye yönlendirmelidir.

Çocuk dilin inceliklerini edebiyat sayesinde öğrenmektedir. Dolayısıyla çocuk kitaplarında dilin etkili, doğru ve güzel kullanılması dil gelişimini olumlu yönde etkileyecektir.

Bir edebî eserin işlediği tema, yazarın iletmek istediği mesajın okuyucuya doğru ulaştırılmasında önemli bir yere sahiptir. Temaların karışıklığa meydan vermeyecek şekilde belirgin olması gerekmektedir. Farklı yorumlara ve yanlış anlamalara yol açabilecek ifadeler çocuğa verilmek istenen mesajın doğru iletilmemesine sebebiyet verebilir.

Temanın yanında, temaya bağlı olarak anlatılan konu da net olmalıdır. Eserde işlenecek konular çocuğun günlük yaşantısına uygun, hem herkesin yaşantısını ilgilendirecek nitelikte hem de özgün olmalıdır. Yaş dönemlerine göre çocukların ilgi duydukları konular farklılaştığından çocukların ilgileri doğru tespit edilmelidir. Tema ile konu arasında uyum olmalı, birbiri ile zıtlaşmamalıdır.

Dilidüzgün (2004, s. 51)’e göre çocuğun aşırı yabancı olduğu bir konu, onu daha baştan metinden ve okuma eyleminden uzaklaşma tehlikesini azaltır. Çok bildik ve tanıdık bir konunun çocuğa sunulması ise onun sıkılmasına neden olabilir. O hâlde çocukla iletişim kurmak için, işlenen konunun ustaca dengelendiği bir metnin uygun olacağı söylenebilir.

İşlenen konu eğlendirici ve aynı zamanda düşündürücü olmalıdır. Bu sayede duygu ve düşünce gelişimi desteklenmelidir. Ayrıca konular çocuğun içinde yaşadığı toplumsal değerlere de uygun nitelikte olmalıdır.

İletilmek istenen temel duygu ve düşünce olarak tanımlanan ana fikir, eserin tamamını kapsayacak nitelikte olmalıdır. Çocuk edebiyatında ana fikir, çocuğun kişiliğini geliştirici, ahlaki ve evrensel doğruları öğretici bir işleve sahip olmalıdır. İletiler çocuğun içinde yaşadığı toplumun kültürel öğelerini barındırmalıdır. Konular ele alınırken ana fikirle mutlaka güçlü bir ilişki kurulmalıdır.

Yazar, çocuğu kendi doğruları çerçevesinde yönlendirmemelidir. Belli ideolojiler savunulmamalı, siyasi fikirlere yönlendirilmemeli, batıl inançlar doğru ve güzel gösterilmemelidir. Çocuk karamsarlığa düşürülmemeli ve olumsuz etkilenmemelidir.

Kahramanlar ele alınırken çocukların özdeşim kuracakları unutulmamalıdır. Her yaşta çocuk, kitaptaki kahramanla kendini eşleştirir. Çünkü çocuk okuyucunun dikkatini eserdeki çocuk kahraman daha çok çeker. Çocuksu olana daha çok ilgi gösteren, şüphesiz onu daha iyi anlayacaktır.

Çocuk kitaplarında kahraman sayısı fazla olmamalı ve kahramanlar arası ilişkiler karmaşık şekilde sunulmamalıdır. “Roman türünde değişik tavır ve tutumlara sahip kişiler arasındaki ilişkilerin iyi bir kurguyla sunulması önemlidir. Bu kurgu içine sindirilen iletilerin çocuğun gelişim düzeyi göz önünde bulundurularak verilmesi, onun düşünsel ve duyuşsal hazır bulunuşluk düzeyini artıracaktır” (Küçükavşar, 2008, s. 27-32).

Konu, ana fikir ve kahramanların düzenli bir şekilde verilmesi planın sağlamlığını ortaya koyar. Metin türüne göre kurulan plan farklıdır. Her kitapta olduğu gibi çocuk kitaplarında da plan iyi kurulmalı ve tutarlılık sağlanmalıdır. Hikâye edici metinlerde serim, düğüm ve çözüm bölümleri kolaylıkla ortaya çıkarılabilir şekilde olmalıdır.

Bölümler/olaylar birbirine dengeli biçimde kurulmalı ve merak unsuru canlı tutulmalıdır. Farklı ve ilgi dağıtan öğelere yer verilmemeli ve anlatılmak istenen şey net biçimde aktarılmalıdır.

Kitap mutlu veya olumlu son ile bitmelidir. Eserde olumsuz bir durum veya olay anlatılıyor olsa bile sonuçta mutlaka çocuk olumlu ve doğru davranışa yönlendirilmelidir.

Edebî eserlerde dilin kullanımı ve anlatım biçimi kitabın hedef kitlesinin belirlenmesinde yol göstericidir. “Romanda ve diğer edebî türlerde estetize edilmiş, çağrışım değerleriyle donanmış, imgelerle yüklü bir üst dil olan ‘kurmaca dil’ kullanılır” (Çetin, 2003, s. 275).

Bir yetişkin kitabı ile çocuk kitabını anlatım biçimine göre birbirinden ayırmak mümkündür. Çocuk kitaplarında anlatım sade, açık, anlaşılır ve samimi olmalı, gereksiz ayrıntı ve sözcüklerden uzak durulmalıdır. Aktarım teknikleri olarak karşımıza çıkan göstermede, çocuğun roman kişisi ile özdeşleşmesi daha kolay olacağından bu tekniğe daha çok yer vermelidir. Diğer aktarım tekniği olan anlatmanın en önemli aracı olan tasvirler, genellikle betimlemeler yoluyla yapılır. Okuyucunun sağlam bir gözlem gücü kazanmasında etkili olan betimlemeler, fazla ayrıntıdan uzak tutularak anlatımın akıcılığı olumsuz etkilenmemelidir (Gürel vd., 2007, s. 111-112).

Yaş dönemine göre anlamını bildiği sözcük sayılarına dikkat edilmelidir. Ayrıca her eserde belli sayıda bilinmeyen kelimelere yer verilmelidir. Fakat anlatım, kelime anlamının çağrışım yoluyla tahmin edebileceği biçimde olmalıdır. Bunu yanı sıra kitapta bilinmeyen kelimelerin anlamlarının verildiği bir bölüme de yer verilmelidir. Bu sayede kelime dağarcığının zenginleşmesine katkıda bulunulmalıdır.

Yazım ve noktalama kurallarına bağlı kalınmalı ve dil kurallarına uyulmalıdır. Bu sayede dil ve dil bilincinin doğru şekilde gelişmesi sağlanmalıdır.

Cümle yapıları hedef kitlenin bilişsel özelliklerine uygun olmalıdır. Çocuğun somut-soyut algı yapısına göre mecazlı söyleyişlere ve söz sanatlarına dikkat edilmelidir. Deyim, atasözü ve özdeyişler algı şekline uygun olarak kullanılmalıdır.

Argo, kaba olmakla birlikte sanat yönü de olan kelimelerden oluşan bir dil ve ifade şeklidir. Zira argonun söz varlığı, ortak dilin sözcüklerine özel anlamlar vermek; sözcüklerde bilinçli değişiklikler yapmak; eskimiş sözcüklerden veya ögelerden yararlanarak meydana getirilir. Söz gelimi, “okutmak” kelimesi, argoda “satmak” anlamında kullanılır. “Çakmak” kelimesi, öğrenci argosunda “sınıfta kalmak” anlamına gelir. Küfürlü, kırıcı veya küçük düşürücü sözlerin sanatlı olduğunu söylemek ise mümkün değildir (Ünalın, 2001, s. 177-178). Edebî metinlerde dilin incelikleri gösterilmeli; küfürlü, kırıcı ve küçük düşürücü sözcük kullanımından kaçınılmalıdır.

Edebî metinler çoğu zaman okuyucusuna bir mesaj iletmek ister. Bu, kimi zaman açık kimi zaman da örtük bir biçimde olabilir. Çocuk kitaplarında ise işlenen temel kavram ve değerlerin açık olarak verilmesi istenen bir durumdur. Temel kavram ve değerler, çocuk edebiyatı ürünlerinin temel taşlarındandır. Eserler bu temeller üzerinde zenginleştirilip işlenmelidir. Toplumun ortak değerleri, eserler aracılığı ile çocuğa kazandırılmalıdır.

Kavramlar çocukların algılamakta zorlandıkları bir konudur. Anlatımda kavramlar, çağrışım yoluyla verilmelidir.

2.7 Türkçe Öğretim Programına Göre Okuma Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler

2006'da uygulamaya konan İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı ilköğretim ikinci kademe öğrencilerine yönelik olarak hazırlanmıştır. Bu dönemdeki öğrencilerin yaşları 12-14 olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla ders kitaplarında yer verilen metinlerin ve bu metinlerin dayandırıldığı, Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan "Okuma Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler" in çocuk edebiyatı ölçütlerine uygunluk taşıması beklenmektedir.

Türkçe Öğretim Programı (2006, s. 56)'na göre okuma metinlerinde bulunması gereken özellikler:

1. Metinler, Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olmalıdır.
2. Metinlerde millî, kültürel ve ahlâkî değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.
3. Metinlerde ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı ve ideolojik ifadeler yer almamalıdır.
4. Metinlerde öğrencilerin sosyal, zihinsel, psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. öğeler yer almamalıdır.
5. Metinlerde insan hak ve özgürlüklerine, demokratik değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır.
6. Metinler, dersin amaçları ile kazanımlarını gerçekleştirecek nitelikte olmalıdır.
7. Metinler kitapların yanı sıra, dergi, gazete, ansiklopedi, ansiklopedik sözlük, resmî İnternet siteleri ile basılı materyallerin çevrim içi sunumlarından seçilebilir. Aynı kaynaktan ikiden fazla metin alınmamalıdır.
8. Metinler, öğrencilerin ilgi alanlarına ve seviyesine uygun olmalıdır.
9. Metinler, işlenecek süreye uygun uzunlukta olmalıdır.
10. Metinler, Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtan eserlerden seçilmelidir.
11. Metinler; dil, anlatım ve içerik açısından türünün güzel örneklerinden seçilmelidir.
12. Şiir türündeki metinler öğrenci seviyesine uygun, şiir dilinin özelliklerini yansıtan, söz varlığını zenginleştiren, türünün güzel örneklerinden seçilmelidir.
13. Metinlerde tutarlılık ve bütünlük olmalıdır.
14. Dünya edebiyatından seçilen metinlerin çevirilerinde, Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanılmış olmasına özen gösterilmelidir.
15. Metinler, öğrencilerin dil zevkini ve bilincini geliştirecek, hayal dünyalarını zenginleştirecek nitelikte olmalıdır.
16. Metinler, öğrenciye eleştirel bir bakış açısı kazandıracak özellikler taşımalıdır.
17. Metinler, öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır.
18. Metinler, öğrencilerin duygu ve düşünce dünyasını zenginleştirmek amacına yönelik olarak farklı yazar ve şairlerden seçilmelidir.
19. Metinler, yazar ve şairlerin yalnızca edebî yönlerini ön plana çıkarmalıdır.
20. Metinler, öğrenciye okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandıracak nitelikte olmalıdır.
21. Yıl boyunca işlenecek okuma metinlerinin 1/2'si bütün hâlinde alınmalıdır. Şiirlerin bütün hâlinde alınması esastır. Şiir dışında bütün hâlinde alınan metinlerde eğitsel yönden uygun

- olmayan ifadeler varsa -metnin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla en fazla bir cümle, cümlelerin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla en fazla beş kelime- çıkarılmalıdır.
22. Yıl boyunca işlenecek okuma metinlerinin 1/3'ünde metnin özünü ve anlam bütünlüğünü bozmamak kaydıyla kısaltma ya da düzenlemeye gidilebilir. Düzenleme sırasında metne cümle ya da paragraf düzeyinde ekleme yapılamaz.
 23. Her metin, öğrencinin söz varlığını zenginleştirecek yeni öğrenilecek söz ve söz gruplarına yer vermeli; ancak bu oran metni oluşturan kelimelerin yüzde beşini geçmemelidir.
 24. Yıl içinde -dinleme metinleri de dâhil olmak üzere- bir yazardan ikiden fazla metin işlenmemelidir.
 25. Tek yazarlı ya da birden çok yazarlı ders kitaplarında yazarlar tarafından yazılan ya da hazırlanan metin sayısı ikiye geçmemelidir.
 26. Ders kitabındaki metinler, içeriğe uygun çeşitli görsel materyaller (fotoğraf, resim, afiş, grafik, karikatür, çizgi film kahramanları vb.)in yanı sıra atasözü, özdeyiş, duvar yazısı veya sloganlarla desteklenebilir.
 27. Ders kitabında temaları destekleyen serbest okuma metinlerine yer verilebilir.
 28. Romandan, tiyatro metninden, biyografik ve otobiyografik eserlerden alınan bölüm kendi içinde bütünlük taşımalıdır.

İyi bir çocuk kitabı, çocuğun ana dilini geliştirmesinde büyük ölçüde yardımcı olmaktadır. Türkçenin gücü ve güzelliği, ancak edebî değer taşıyan kitapları okumakla mümkündür.

2.8 Çocuk Kitapları Aracılığıyla Çocuklara Kazandırılacak Değerler

Sosyal bilimlerin temel sorunlarından biri olan değerlerin, tam olarak neyi içerdiğine ilişkin ortak bir yargı yoktur.

Değer, TDK Güncel Türkçe Sözlük'te "Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü" şeklinde tanımlanmıştır (TDK, 2016).

"Değerler toplumun tarihî birikimi ile ortaya çıkan, toplumun tamamı tarafından kabul gören, toplumun varlık, birlik ve devamının sebebi olarak görülen, tasvip ve teşvik gören, korunan kabulleniş ve inançlardır" (Tural, 1992, s. 29).

Yaman (2012, s. 17), değeri "Bireylerin herhangi bir kişi, varlık, olay, durum vb. karşısında ortaya koyduğu duyarlılık" olarak ifade etmiştir.

Kültürün devamını sağlayan, tarih birikimiyle oluşan, bireylerin toplumda rol seçmelerine yardımcı, bütünleyici ve birleştirici, amaç belirleme ve değerlendirme süreçlerini etkileyen, öğrenilebilir ve öğretilebilir inançlardır (Arısoy, 2014, s. 77).

Değerler, olayları ve durumları ele alış biçimimizde ve karşılaştırmalar yapmamızda, insanlar veya toplumlar hakkında fikir yürütmemizde, aldığımız kararlarda başvurduğumuz referanslardır. Bir toplum içinde genel olarak birbirine benzerlik gösteren değerler, farklı toplumlara ve çağlara göre değişebilir. Değerler bireyin kendini tanımasını ve saygı

duymasını sağlar. Daha sonra ortak yaşama kültür ve bilincini geliştirerek işbirliği yapmasına, insanlara saygı duymasına, kısacası “iyi insan” olmasına katkıda bulunur. Dinde, dilde, yaşam tarzlarında, estetikte, bilgide, kimliklerde, vb. yani her yerde ve hayatın her anında bulunur ve “ideal olanı” amaçlar.

Tarihî geçmişe sahip olgular olarak tanımlanabilen değerler, bu yönüyle geçmişle günümüz arasında bağ kurar. Temel iletişim aracı olan dil, kültür taşıyıcısı ve aktarıcısı olarak değer eğitiminde önemli bir role sahiptir. Ataç’a göre toplumun ahlaki olarak ilerlemesi ve düzelmesinde dil ürünü olan edebî eserlerin rolü büyüktür. Toplumun yarını olan çocuklar ve gençlerin nitelikli edebî eserlerle karşılaşması, onlarda sanata merakın oluşturulması için önemlidir (Aktaran Kumbasar, 2011, s. 69). Edebî eserler, değerleri telkin etmez, aktarır.

“Edebiyat eserleri, insana özgü bazı değerlerin ve niteliklerin yerleşip kökleşmesi, toplumsal yaşamın ve çağın gerektirdiği değerlerin benimsenmesi yolunda önemli roller oynar. Edebî eserler hem bireysel hayatla hem de sosyal hayatla ilgili olarak, iyiye, güzele ve doğruya yönelme ve yeni değerler kazandırma yolunda telkinlerde bulunur, insanları bunlar doğrultusunda eğitir. Genel olarak sanatın amacı yaşamı kolaylaştırmak olduğu gibi edebiyat eserleri de insanın iç dünyasını insan sevgisi, yurt sevgisi, yaşama sevgisi, doğa sevgisi ve daha nice sevgilerle yumuşatır. İyilik, dostluk, hoşgörü, bağışlama, dayanışma, çalışkanlık, dürüstlük... gibi insana özgü temel duyguları geliştirip pekiştirir” (Kavcar, 1999, s. 5).

Güngör (1993, s. 23), değerlerin kalıtsal olmadığını, sonraki kuşaklara sosyal rollerle aileden, yakın çevreden, yazılı ve görsel materyallerden taklit ya da model alma yolu öğrenilerek aktarıldığını ifade eder. Çocuk, içinde bulunduğu toplumun doğru kabul ettiği davranış kalıplarını taklit yoluyla tekrar eder. Bu davranış kalıplarının temelinde ise değerler vardır. Davranış kalıplarını tekrar eden çocuk, farkında olmadan ona kaynaklık eden değerleri sergilemiş ve sosyalleşmiş olur. Değerlerin aktarılması, sosyalleşmenin ilk basamağıdır (Çakıcı, 2010, s. 18).

Öğretilbilir bir kavram olarak karşımıza çıkan değerlerin kazandırılmasında günlük yaşamda bir plan ve program uygulanmamaktadır. Değer aktarımı veya öğretiminin planlı programlı yapılmasında en uygun ortam okuldur. Çünkü eğitim ve öğretim, ancak örgün eğitim kurumu olan okulda planlı ve programlı bir şekilde gerçekleştirilir. Çocukların ve gençlerin didaktik bir öğretimden çok, somut ve yaşayan örnekleri görmesi değerler eğitiminde başarılı olmayı sağlar. Bu bakımdan okulda programların uygulayıcısı olan öğretmenlere büyük görevler düşmektedir.

Özbay ve Karakuş Tayşi (2011, s. 24)’ye göre “Özellikle ilköğretimin bir ve ikinci kademesi değerlerin nesilden nesile aktarımında ilk basamağı oluşturur. Çocuk okul

çağıyla birlikte birçok kişiyle iletişim kurmaya başlar ve bu süreçte topluma uyum sağlaması gerekir. Bunu başarmak için de bulunduğu toplumun değerlerini öğrenip uygulamalıdır.”

Ülkemizde “değerler eğitimi” ilk kez 2010’da, dönemin Millî Eğitim Bakanı Nimet Baş tarafından yayımlanan bir genelge ile uygulanmaya başlamıştır. Eğitimin içeriği ise illerde oluşturulan, “değerler eğitimi komisyonlarının” yetkisine bırakılmıştır. Bu komisyonlar yıl boyunca işlenecek değerlerle ilgili örnek yıllık plan hazırlayarak okullara göndermiştir. Okullar da örnek plan çerçevesinde kendi planlarını hazırlamıştır. Bu nedenle değerler eğitimi bugüne kadar, her okulda farklı konu başlıklarında ve farklı şekillerde uygulanabilmiştir (Şimşek, 2015, s. 82).

Değer eğitimi konusuna 1789 Millî Eğitim Temel Kanunu’nda değinilmiştir. Genel amaçlarda eğitim öğretim faaliyetlerinin “Türk milletinin millî, ahlakî, insanî, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen” kişiler yetiştirmeyi hedeflediği görülmektedir (MEB, 2016).

Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda değerler ayrı bir başlık altında ele alınmamıştır. Yalnızca “Genel Amaçlar” başlığı altında bazı toplumsal değerlere yer verildiği görülmektedir:

- “Dilimizin millî birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri,
- Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları,
- Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,
- Millî, manevi ve ahlaki değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır” (MEB, 2006, s. 4).

2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda (6. ve 7. Sınıflar) ise değerler başlığı yer almaktadır. Bu başlıkta değerlerin özelliklerine değinilmiştir:

1. “Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgulardır.
2. Toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireyin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir.
3. Sadece bilinç değil, duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılardır.
4. Değerler bireyin bilincinde yer alan ve davranışı yönlendiren güdülerdir.
5. Değerlerin normlardan farkı, normlardan daha genel ve soyut bir nitelik taşımasıdır. Değerler normları da içerir” (MEB, 2005, s. 84).

Çakıcı (2010, s. 10), değerlerin belli başlı özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

- “Değerler kalıtsal değildir. Çevrenin etkisiyle, taklit ya da model alınarak öğrenilir.
- Değerler, kişiler arası değişkenlik gösterebildiği gibi, bölgesel, kitlesel, milletler arası değişkenlik de gösterilebilir.
- Değerler zamanla değişebilir.
- Değerler arasında kesin bir sınır çizgisi yoktur. Bir değer içerisinde birden çok değeri bulundurabilir.

- Değerler bireyleri toplumsal çerçeve etrafında birleştirir.”

Değerler, içerik özellikleri ve işlevselliklerine göre farklı şekillerde sınıflandırılabilir: Rokeach (1979), değerleri “amaç” ve “araç” değerler olarak ikiye ayırmıştır. Amaç değerler, yaşamın temel amaçlarını; araç değerler ise bu amaçlara ulaşmada kullanılabilecek davranış tarzlarını içerir. Schwartz ise değerleri bireysel ve kültürel olmak üzere iki düzeyde incelemiştir. Bireysel düzeydeki değerler, kişilerin yaşamlarını yönlendirmedeki önemlerine göre ele alınırlar. Kültürel düzeydeki değerler, toplumun genelinde paylaşılan ve toplumsal kurallara dayanan soyut fikirlerdir (Aktaran Kağıtçıbaşı ve Kuşdil, 2000, s. 60–61).

Çocuklara kazandırılması düşünülen değerler ders programlarının bir kısmında genelleştirilirken bir kısmında ön plana çıkarılarak listelenmektedir. Söz gelimi, İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda (6. ve 7. Sınıflar) yer verilen yirmi değer, şu şekilde sıralanmıştır (2005, s. 84):

• Aile birliğine önem verme	• Estetik
• Adil olma	• Hoşgörü
• Bağımsızlık	• Misafirperverlik
• Barış	• Sağlıklı olmaya önem verme
• Özgürlük	• Saygı
• Bilimsellik	• Sevgi
• Çalışkanlık	• Sorumluluk
• Dayanışma	• Temizlik
• Duyarlılık	• Vatanseverlik
• Dürüstlük	
• Yardımseverlik	

Değerlerin sınıflandırılması konusunda uluslararası bir ölçütün veya fikir birliğinin olmamasında, değerlerin ve ait olduğu toplumların kültürel farklılıkları etkilidir. Bireysel veya toplumsal olarak gruplandırılan değerlerin hepsi ait olduğu toplumun kültürel özelliklerini taşır. Söz konusu değerlerin kuşaktan kuşağa aktarılması kültür devamlılığını sağlar (Gülten, 2014, s. 46).

Sınıflandırma yapmada karşılaşılan sorunlardan biri de değerlerin birbirinden net olarak ayrılabilmesidir. Söz gelimi, sevgi, saygı, hoşgörü ve yardımseverlik gibi değerler birbirinden net çizgilerle ayrılamaz. Çünkü bu değerler birbirinden bağımsız değildir.

2.9 Roman ve Tarihsel Gelişimi

Genel olarak roman, yaşanmış ya da yaşanması mümkün olan olay ve durumları, yer, zaman, şahıs ve mekâna bağlı olarak ele alan uzun anlatımlar olarak tanımlanmaktadır.

Çetişli (2005, s. 20)'ye göre roman, “insana insanı aydınlatan bir sanat koludur. İnsanın ay gibi hiç görülmez öteki yüzünü, ruhunu, davranışlarını, gizli kalan yönlerini aydınlatan bir sanat kolu. Roman toplumların gerek insan, gerek dış dünya gerçeklerine karşı saygı duyma katına yükseldikleri, insan olarak önce kendi kendiliklerini, sonra çevrelerindeki öteki insanları sahiden merak ettikleri bir tarihsel devrenin sanat koludur.”

Parla (2008, s. 157)'ya göre roman “bütünsel anlatıların egemenliğini kırmış ve kırmaya devam ederek var olabilmiş bir anlatıdır.” Romanın birçok farklı tanımının yapılması onun yazınsal bir yaratı olmasından kaynaklanmaktadır (Karagöz, 2014, s. 11).

Roman, ortaya çıktığı günden beri popülarlığını hiçbir zaman kaybetmemiş ve geniş kitlelere hitap etmiş bir türdür. Roman türünün çok okunması ve her seviyeden okuyucuya seslenebilmesi, insanların belli değerlere bağlı olması ya da umursamaz tavırlar taşımasında, yaşama biçiminin, düşünce ve duygu hayatının oluşumunda diğer sanat ve bilim çalışmalarından daha etkilidir (Miyasoğlu, 1998, s. 11-15). İnsanı ve onun hikâyesini en iyi anlatan iletişim araçlarından biri olan romanda her ne kadar olay temel alınsa da asıl unsur bireydir.

Kelime olarak “roman”, Ortaçağ Avrupası'nda, kilise ve bilim dili olan Latincenin dışında, halkın kendi arasında konuştuğu dilden ve bu dille ortaya konan eserlere verilen “romans” sözcüğünden gelmektedir. Halkın konuştuğu dili unutmayıp gelişmesinde, bu dille verilen ve halkın okuma ihtiyacını karşılayan eserlerin özellikle de roman türünün etkisi büyüktür (Yılmaz, 2011b, s. 87).

Romanı tarif ederken hikâyeye de değinmek gerekir. Çünkü hikâye, her millette var olan anlatma geleneğinde yer almıştır. Destanlar, efsaneler, söylencelerle başlayan anlatım geleneği zamanla özelliklerini değiştirerek hikâye formunu kazanmıştır. Tarih kadar eski bir iletişim aracı olan hikâye, temelde “nasıl” ve “niçin” sorularının cevabıdır. Bu açıdan bir yönden de haberciliğin kaynağıdır. Habercilikten farkı ise anlatımın herkesten farklı olması ve akılda kalması, yani olayın sunuş şeklidir.

Öykülerin olay-durum, kişi-karakter, yer, zaman ve anlatım yöntemi olmak üzere beş unsuru vardır. Her öykünün temelinde bir olay vardır. Köyün yanması, deprem, sel, gibi birçok durum belli bir olay dâhilinde değerlendirilir. İnsanın insanla, doğayla ve çevresiyle

ilişkisi öyküde sorunu yansıtır. Bu sorunların çözümünde yazar belli bir yapılandırmayı ortaya koyar (Güleryüz, 2006, s. 265). Kişiler az sayıda ve belirlidir. Bunlar her yönüyle değil, olayı ilgilendiren yönüyle işlenir. Öyküde kişilerin olaylar veya durumlar karşısında takındıkları tavır, psikolojik ve sosyal özellikleri onların karakterlerini yansıtır. Olaylar genellikle tek zaman ve tek yerde meydana gelir ve sonuçlanır. Çevre betimlemeleri süssüz ve yalın özelliktedir. Zaman dilimi olarak kısa bir aralıkta hikâye başlayıp sona ermelidir. Öyküler genellikle iki farklı şekilde anlatılabilir: Birinci tekil şahıs veya üçüncü tekil şahıs anlatımı. Olay akışı düzenli, iç içe geçmeden sürer (Cıravoğlu, 1997, s. 76).

Kavcar ve diğerleri (2012, s. 99) romanın uzun oluşu, kişilerin sayıca çokluğu, ana karakterin yaşamının ayrıntılı olarak ele alınması, geniş zaman dilimini kapsamı gibi özelliklerinin öykü türü göz önünde tutularak sıralanan özellikler olduğunu; bu özelliklerin her roman için belirleyici olmadığını belirtmişlerdir.

Alman düşünür Walter Benjamin'e göre romanın, sözlü olarak varlığını sürdüren hikâyeden farkı yazılı ve basılı bir eser olmasıdır (Antaklıoğlu, 2013, s. 62-66).

Hikâye, romanın kısa hâli demek değildir. Çünkü başta, bir eserin değerini sayfa ile ölçmek doğru değildir. Bir sanat eserinin yapısal özelliklerini belirleyen, eserin özüdür. Recaizade Mahmut Ekrem'e göre hikâye bir anın anlatımıdır, roman ise anların. Yeni roman anlayışına göre ise durum değişmiştir. H. Böll'e göre bir ineğin geviş getirmesi üzerine uzun uzun roman yazılabilir.

Holquist (2006)'e göre “roman, diğer bütün türleri içine alabilen, kurgusal olan veya olmayan tüm yazım tarzlarını deneyimleyebilen, bütün türleri etkileyebilen bir üst türdür” (Holquist'ten aktaran Antaklıoğlu, 2013, s. 21). Buna göre roman gelişimini tamamlamamış ve hâlâ gelişmekte olan bir edebî türdür. Bütün türleri içinde barındırabildiğine göre de oldukça esnek bir yapıdadır. Yalçın (2006, s. 9) da bu yönde romanı, “toplumun nabzını ve gelişmesini ölçen kompleks bir tür” olarak görmüştür. Bu esneklik onun hangi esere yaklaşırsa ona benzeyeceğini göstermektedir. Nitekim romanların sınıflandırılmasında bunu açıkça görmekteyiz. Roman, ana unsurların her birine göre farklı şekillerde sınıflandırılabilir (Özgül, 2002, s. 14-15):

- Yazıldığı dönemde etkilendiği edebiyat akımlarına göre; realist, natüralist, klasik, romantik roman vb.

- Okuyucu karşısındaki durumuna göre; çocuk, ilk gençlik, yetişkin, halk, aydın, genç kız romanı vb.
- Temasına göre; psikolojik, felsefi, öğretici, tarihî roman, macera romanı vb.
- İşlenen kuyuya göre; fantastik, sosyolojik roman, gerilim, sınıf, köy romanı vb.

Çaganava (2006, s. 2) ise bunlara ek olarak romanları şu şekilde sınıflandırmıştır:

- Sanatçının amacına göre; artistik, sanat dışı, tezli roman.
- Anlatılışına göre; yazarın ağzından, kahramanların birinin ağzından anlatılan roman.
- Yazı türüne göre; biyografik, otobiyografik, anı, mektup, dramatik roman.

Gerçek hayatı model alan roman, kendine has özel bir dünya kurar. Romancı, olduğu gibi gerçek hayatı anlatmaz ama anlattığı hayat gerçektir. Kendi bakış açısından, son derece sübjektif biçimde bir yaşam tasvir eder.

Özgül'e göre (2002, s. 7) roman fiktif türlerin bir bakıma atası, bir bakıma ise tekne kazıntısıdır. Romanı tür olarak kabul ettiğimizde fiktif türlerin atasıdır. Fakat form olarak bakılacak olursa çocuk gibidir. Çünkü formun ortaya çıkabilmesi için bir gelişim süreci geçirmiş olması gerekmektedir. Romanın ortaya çıkışı ile kısa sürede formunun belirlenmesi, çok önceden başlayan bir oluşum süreci geçirdiğini göstermektedir.

2.9.1 Batı Edebiyatında Roman

Roman, 14. yüzyılda İtalyan yazar Boccaccio'nun Dekameron hikâyeleri ile edebiyat dünyasına adımını atmıştır (Yılmaz, 2011a, s. 57). Ortaçağın sonlarında, Rönesans'ın devam ettiği yıllarda klasizmin etkisiyle olaylar, doğurduğu sonuçlar ve ortaya çıkardığı duygular ile anlatılmaya başlanmıştır. Böylece “gerçeklik” ile “insan”ı anlatma ön plana çıkmıştır. Şiir, tiyatro ve hikâye gibi türler insanı bütün yönleriyle kavrayabilir bir yapıda değildir. Roman ise aksine, insanı bütün yönleriyle ele alabilir (Miyasoğlu, 1998, s. 24). Fransa, İngiltere ve Almanya bu türde eserler vermeye başlamış, diğer ülke edebiyatları da buna benzerleri ortaya koymaya çalışmıştır.

Gerçek roman, burjuva yaşam biçiminin açıkça belirmesiyle ortaya çıkmıştır (Naci, 2007, s. xi). Ortaya çıktığı ilk dönemlerden itibaren romanın gerçeklik ve insan unsuru kilise ve aristokrasiyi rahatsız etmiştir. Gerçeğin ahlakı zedeleyeceği ve insanın kötü yanlarının dile

getirileceği düşüncesi 17. yüzyılda romanın küçümsenmesine sebep olmuştur. 18. yüzyılda yalnızca eğitici öğretici, felsefi yanı olan ve teolojik konular işleyen romanlara izin verilmiştir. Söz konusu ortamda Fransız kralının torunlarına krallık eğitimi veren Fenelon'un eğitici amaçlı yazdığı hikâye türündeki eseri "Telemak" çok ünlenmiştir. Fransa'da dört veya beş nesil boyunca bu eser örnek alınarak yazı yazılmaya çalışılmış ve ders kitabı olarak görülüp işlenmiştir.

1789 Fransız İhtilali ile fikir özgürlüğü, okumanın yalnızca bir zümreye değil bütün millete yayılması, okumanın zorunlu hâle getirilmesi vb. gibi olay ve durumlar ortaya yeni ve geniş bir okuyucu kitlesi çıkarmıştır. Yazarlar önceden kısıtlı bir gruba seslenirken artık bütün millete hitap etmek durumunda kalmıştır. Günlük gazetelerin tefrika romanlar yayımlaması ile okuyucu sayısında artış görülmüştür. Zamanla edebiyat anlayışı da değişmiştir. Dolayısıyla İhtilal'in etkisiyle oluşan uyanıklık gittikçe tüm Avrupa'yı sarmıştır. Dünyadaki fikir hareketlerinin gelişimi her zaman romancılarla gerçekleşmiştir (Miyasoğlu, 1998, s. 13). Fransız, İngiliz, İtalyan ve İspanyol edebiyatları güçlenerek diğer edebiyatları etkilemeye başlamış ve her millet kendi yapısı ve kültürüne uygun edebiyat geliştirme çabasına girmiştir.

18. yüzyılın başında etkili olan romantizm akımına tepki olarak, yüzyılın ortasına doğru realizm ortaya çıkmıştır. Böylece bu yüzyılda romanın alanı genişlemiş, her konuyu kısacası her şeyi kapsamına almıştır. Yeni bir akımın ortaya çıkmış olmasına karşın romantizm akımının etkisi 19. yüzyılın yarısına kadar sürmüştür. Bütün Avrupa'yı sarsan bu akımın yayılmasına en çok, İngiliz ve Alman edebiyatlarının etkilediği, Fransız edebiyatı sebep olmuştur. Bunun altında Fransa'da klasizm akımının yıpranmış ve artık tüketme noktasına gelmiş olmasının etkisi vardır (Özön, 2009, s. 33). Romantizmin etkisiyle romanda yer verilen mekân kavramı kişilerin psikolojik yapısına göre düzenlenmiştir. Söz gelimi, insan sevinçli ve mutlu ise çevre, eşya ve nesne bu duruma uygun olarak daha güzel ve hayat yaşamaya değer görülmüştür. Toplumun her kesimini her yönüyle ayrıntılı olarak veren 19. yüzyıl romanı, toplumlara yöne vermek isteyenlerin başvurduğu kaynakların başında gelmiştir.

19. yüzyıl romancısı bir sosyal bilimci gibi davranmıştır. İnsan ve toplum derinlemesine incelenerek romana dâhil edilmiştir. 20 ve 21. yüzyılın romancısı ise bir o kadar kişisel konulara ağırlık vermiştir. Özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında çevre yeniden keşfedilmiş "bakış açısı" kavramı oluşturulmuştur. Artık çevre insanın psikolojisine göre ve yazarın

gördüğü ölçüde değil, yalnızca kişinin gördüğü kadar anlatılır seviyeye indirilmiştir. “Bakış açısı”nın temelinde çevre ile insan arasındaki ilişkiyi belirlemek, insana ve çevreye bakmayı öğretmek vardır. Amaç, okuyucuya bu bakış açısını kazandırmaktır.

2.9.2 Türk Edebiyatında Roman

Edebiyatımıza Tanzimat döneminde tür olarak giren roman, bir bakıma geleneksel anlatı sanatımızın devamı niteliğindedir. Romandan önce edebiyatımızda var olan mesnevi ve halk hikâyeleri sözlü ve yazılı anlatım sanatımızın en bilindik türleridir. Anlatı sanatı olması itibarıyla her ne kadar bu geleneğin devamı gibi görülse de şekil olarak bakıldığında Batılı roman, edebiyatımızda yepyeni bir türdür.

Batılı roman örneklerinin tanınmasına kadar farklı kaynaklardan gelen nazım ve nesir ürünleri okunmuştur. Bu eserler gerçeklikten uzak, hayatla ilişkisi olmayan kişiler ve belirsiz zaman ve mekân yapısındadır. Bunun yanı sıra daha çok romantizme bağlı kalarak kaleme alınmışlardır. Sözlü gelenekten gelen halk hikâyeleri ise söz konusu yazılı eserlerden daha gerçekçi ve hayata yakın bir yapıdadır. Yine de zaman ve mekân kavramlarının olmayışı veya eksik oluşu “Osmanlı-Türk kültürünün geri kalmış bir dünya görüşü içinde olduğunu ortaya koyar” (Dino, 1978, s. 14).

Türk toplumu, 19. yüzyıla kadar gelişen ve zenginleşen Batı kültürünü fark edememiştir. İki kültür arasındaki fark önüne geçilemez veya kapatılamaz bir boyuta geldiğinde bu kültür fark edilmiştir. Fakat durum karşısındaki tepki şaşkınlık ve hayranlıkla kalmıştır. Bu sebeple Batı kültürü özümselememiş ve sağlıklı kavranamamıştır (Yılmaz, 2011a, s. 14).

Roman, tür özellikleri itibarıyla Fransız roman çevirileri edebiyatımızda görülmeye başlar. İlk olarak Fenelon’un Telemak’ı, ardından Victor Hugo’nun Sefiller’i, Daniel Defoe’nun Robinson Crusoe’u dilimize çevrilmiştir.

Çeviriler sonrasında telif eserlerle romanın gelişimi hız kazanmıştır. Fakat bu gelişim bizde Batı’ya göre farklılık göstermiştir. Yahya Kemal de, tamamlamadığı bir yazısında, romanın her dilde aynı fakat aynı zamanda farklı yaşlarda olduğunu ifade etmiştir (Özgül, 2002, s. 15).

Edebiyatımızda ilk telif romanların görülmesi Tanzimat Fermanı’nın ilanından yaklaşık otuz yıl sonrasına denk gelmektedir. Roman türünün edebiyatımıza bu kadar geç

girmesinde toplumun içinde bulunduğu sosyal ve siyasal ortamın önemi büyüktür. Tanzimat’la birlikte açık pazar hâline gelen Osmanlı toprakları, yok edilen üretim ve neredeyse ülkenin yarı sömürge olduğu toplumda bireyin gelişmesi mümkün değildir. Oysa roman, bireyi anlatan bir sanattır.

İlk romancılarımız halk ve Divan edebiyatı geleneğine alışmış bir okuyucu kitlesi ile karşı karşıya kalmışlardır. Halkın alıştığı edebiyat geleneği ve anlayış ürünlerinden farklı bir tarzla karşılaşmasının bir bakıma yumuşak gerçekleştiği söylenebilir. Bu geçişte mesnevilerden çıkarılan hikâyeleri ile ilk manzum tiyatro eserlerinin (Özgül, 2002, s. 13), geleneksel halk hikâyelerinin bir kolu olan meddah hikâyeleri ile Ahmet Mithat ve Namık Kemal’in önemli bir etkisi vardır (Issı, 2002, s. 16-17).

Yılmaz’a göre (2011a, s. 14) roman, yüzyıllara dayalı bir kültür birikimi ve zenginleşmiş bir dilden yola çıkmak zorundadır. Bu şekilde olmadığında toplum ve insanın tüm boyutlarıyla romanda yer alması mümkün değildir. Ahmet Mithat’a göre roman, bizde hâlihazırda olan anlatı geleneğinin gelişmiş şekli değil, aksine bütün bilgi ve tecrübenin bir kenara bırakılıp yerine yenisinin konmasıyla oluşturulmaya çalışılmıştır. Boratav’a göre ise Türk romanı Avrupa romanını taklit etmemiştir. Çünkü edebiyatımızda romanın köklerinin vardır (Boratav’dan aktaran Moran, 1983, s. 23-24). Fakat bu, uygulamada bu kadar keskin ve net bir biçimde olmamış, gelenekten gelen nesir üslubu ile yeni roman üslubu birleşmiştir.

Romancılarımızın Batı romanlarından beslenerek verdikleri telif eserlerin dil anlatımı ve işlediği konular, yıllardır geleneksel hikâyeye sanatına alışmış olan Türk okurunun fazla ilgisini çekmemiştir. Bu olumsuzluğun kırılmasında Ahmet Mithat Efendi’nin iki üslubu birleştirmesi etkili olmuştur denebilir (Issı, 2002, s. 17).

1851’de tercüme eserlerin ardından Vartan Paşa tarafından yazılan Akabi Hikâyesi, Ermeni harfli Türkçe bir metin olduğu için Tanzimat yazınında kabul görmemiştir. 1991’de Tietze’nin ikna edici önsözü ile “ilk modern roman” olarak kabul görmeye başlayan metin hem konusu hem de anlatıcının üslubu ile sözlü hikâyeden yazılı anlatıya geçiş noktasındadır (Kekeç, 2011, s. 32).

Tanzimat romanının iki önemli ismi Ahmet Mithat ve Namık Kemal’in ortak amacı eğlendirerek öğretmek, okuyucu bilgilendirmek ve bilinçlendirmektir. Ahmet Mithat Efendi bir taraftan yenilikleri topluma hızlı bir şekilde çok sayıda eserle tanıtmaya

çalışırken diğer yandan da kültürel çözülmeye, yanlış batılılaşmaya ve bunun olumsuz etkilerine değinmiştir. Bunu yaparken sanat kaygısından uzaktır. Dili akıcı, sade ve okuyucuyu yormayan bir yapıdadır. Teknik olarak da eğlendirici ve sürükleyici olmayı tercih etmiştir.

Batılı anlamda, hayalden uzak anlatım tarzı ve gerçek hayat yaşantısını Türk okuru ancak 19. yüzyılda tanımıştır. Bu tanıma ise planlı değil, son derece gelişigüzel bir şekilde gerçekleşmiştir.

Namık Kemal, Ahmet Mithat'ın aksine sanat kaygısıyla eserler vermiştir. Modern anlamda Türk romanının kurucularından sayılan Namık Kemal, hikâyede yer alan gerçeküstülüğü kaldırmaya gayret etmiştir. Dil ve üslubu da oldukça sanatlıdır. Roman kişilerinin psikolojik tahlillerini yapmaya çalışmıştır ki bu modern romanın önemli bir özelliğidir (Çetin, 2002, s. 32).

Türk romancısı Türk insanının “kendini arayış”ını konu edinmiştir. İlk romanlarımızda, özellikle Tanzimat'ın getirdiği yenilik, kültürel farklılaşma ve çözüme konu olarak işlenmiştir. İlk romancılarımızı her ne kadar reformcu bir tavrı benimsemiş olsalar da onlara göre eğitilmesi gereken bir halk, varisini kaybetmiş bir kültür ve acilen bulunması gereken bir vasi vardır. Bu sebeple yenilikçi tavidan çok vasilik ağır basmıştır (Parla, 2006, s. 13).

İlk telif roman olarak kayıtlara Şemsettin Sami'nin Taaşuk-ı Tal'at ve Fitnat eseri geçmiştir. Eser, batılı romana özgü bazı nitelikler taşısa da hâlâ klasik Doğu hikâye geleneğinin devamı gibidir. Yazar, geleneksel olan yanlış inanış ve düşünceleri eleştirmiş ve yeni değerleri savunmayı temel alarak eserini kaleme almıştır. Bunun yanında batılılaşmanın yanlış anlaşılmasını da eleştirmiştir. Yazarın amacı sanatsal nitelikli bir eser vermek değil, okuyucuya nasihatte bulunmaktır. Zaman zaman olayı keserek okuyucuyu bilgilendirmiş ve ona öğütler vermiştir. Yine de bu eser geleneksel anlatımdan modern anlatıma geçişin ilk örneğidir. Namık Kemal'in edebiyatımızdaki “ilk edebî roman” olarak nitelendirilen eseri İntibah da anlatımı yönüyle geçiş dönemi özelliklerini yansıtmaktadır (Kekeç, 2011, s. 31). Tüm eksikliklere rağmen ilk dönem eserleri okuyucuyu Avrupa eserlerine hazırlamıştır.

Medeniyet değişim dönemlerinde, diğer edebiyatlarda olduğu gibi, romancılarımızın öncü olduğu bilinmektedir. Roman, televizyonun yaygınlaşmasından önce en etkili basın yayın

organlarının başında gelmiştir. Roman, Tanzimat devrinde değişmeye başlayan edebiyat anlayışı ile yeni düşüncenin en iyi taşıyıcısı olarak görülmüştür (Yalçın, 2006, s. 19). Bu sebeple her ne kadar ilk romanlarımızda acemilikler görülse de yine de itibar görmüş ve okunmuştur.

Türk romanının şartlarını ilk araştıran ve ona tarifler geliştirmeye çalışan ilk yazarımız Ahmet Mithat'tır. Bütün iç meselelerini ve Batı ölçülerini kendine dert edinen isim Peyami Safa'dır. Kemal Tahir ise Türk insanının Batı romanı ile anlatılmasının çok zor olduğunu ifade etmiştir. Bu dönem sonrasında verilen eserlerde özümüze dönüş söz konusudur (Miyasoğlu, 1998, s. 31-40).

2.10 Çocuk Edebiyatında Roman

Önceleri roman yalnız yetişkinler tarafından okunması gereken bir tür olarak kabul edilirken, 19. yüzyılın başından itibaren çocukların da romana ilgi duydukları, çocuk edebiyatı kavramı ile birlikte çocuklara yönelik roman kavramının da kullanılmaya başlandığı görülmektedir.

Çocuk edebiyatı türleri, Türkçe öğretiminin özel amaçları içerisinde yer alan “kitap okuma zevki”nin oluşmasında da önemli yere sahiptir. Çocuk kitaplarının bütün özellikleriyle bir sanat eseri olarak çocuğun dünyasına girmesi çok önemlidir. Kitabın tamamının baskı, içerik, sayfa, form ve renk olarak bir sanat eseri olmasına dikkat edilmelidir. Böylece çocuk dinleyerek ve okuyarak iyi bir kitabın özelliklerini kısmen de olsa anlayabilir (Temizyürek, 2003, s. 165).

Roman ve öyküler, duygusal yönleri ağır basan ve sanat yapıtı nitelikleri taşıyan eserlerdir. Bu sebeple ilk elden bilgi sunmayı amaçlamazlar. Ancak böyle bir roman ya da öyküde ister istemez büyüklerin yaşantılarından, yaşamla ilgili deneyimlerinden kesitler sunulduğu için bunları okuyan çocukların yaşam deneyimleri de zenginleşmiş olur (Kıbrıs, 2000, s. 123).

Romanı diğer türlerden ayıran özellik, onun hayatı model olarak gerçek hayata farklı şekilde bakmasını öğretmesidir. Bu özelliği, romanı eğitimde daha da önemli bir yere koymaktadır. Çocuğu zengin uyarıcılarla karşılaştırma gayreti çocuk romanının gelişmesinde etkili olmuştur.

“Çocuk edebiyatı türü olarak roman, çocuğun somut işlemler dönemini bitirdikten sonra olayları çok boyutlu düşünmeye başladığı on bir yaşından sonra zevkle okuyabileceği sanat ürünleridir. Roman, çocuklara, olayların “neden ve niçin”lerini üzerinde geniş düşünme, olaylar arasında bağ kurma, olayları bütün içinde ayrıntılara inerek görme fırsatı verir. Çocuk romanla hayal gücünü, düşünce ufkunu ve yaratıcı gücünü geliştirebilir” (Güleryüz, 2006, s. 275).

Roman bireyin fiziksel, ruhsal gelişimine ve dil becerilerine katkı sağlaması açısından çok önemlidir. Ergenler, masallardan uzaklaşırken olayların gerçek boyutlarıyla romanlarda karşılaşır. Şahin (2007, s. 167), roman okuyan bireylerin hayal gücünün, yaratıcılığının ve düşünme becerilerinin geliştiğini söylemektedir. İlk gençlik romanı, bu açıları bakıldığında, bu dönem için en önemli türdür. “İçinde birden fazla olay bulunması, detay bilgi ve kahramanların çeşitliliği sebebiyle karmaşık bir yapıya sahip olan roman, daha çok ilk gençlik çağına edebî türü olarak kabul edilebilir” (Yalçın ve Aytaş, 2014, s. 161).

Çocuk romanları, tür olarak bir romanın tüm özelliklerine sahiptir. Bunun yanı sıra bazı farklı niteliklere de taşınmalıdır. Çünkü her öykü ve roman çocuklar için uygun olmayabilir. Her şeyden önce, diğer çocuk edebiyatı eserlerinde olduğu gibi, “çocuğa görelik” ilkesine uygun olması gerekir. Bunun yanı sıra çocuk hikâye ve romanlarında dikkat edilmesi gereken özellikleri şu şekilde ifade edilebilir (Kıbrıs, 2000, s. 124; Küçükavşar, 2008, s. 27-32; Oğuzkan 2010, s. 109; Barış, 2011, s. 60; Gazioğlu, 2015, s. 33):

- Konular “hedef kitle” olarak seçilen çocukların ilgilerine, yaşam deneyimlerine ve kavrayış güçlerine uygun olmalıdır. Aile, arkadaşlık, çevre, toplum ilişkileri, ırk ve etnik ilişkiler, ergenin vücudunu ve kendini nasıl gördüğüne dair temalar, karşı cinse yönelik sevgi ve aşk, eğitim, mücadele, başarı, sanata dair estetik değerler, tarih ve siyaset, macera ve bilimkurgu öğeleri içeren, gizemli, fantastik temalar vb. bu döneme seslenen eserlerin konuları arasında yer alabilir.
- Çocuğun izleyebilme gücüne uygun bir planları olmalı, giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin mantıklı bir sıra izlemesine özen gösterilmiş olmalıdır.
- Yaş ve ilgi alanı olarak çocuklar için sakıncalı konuların (cinsel, ideolojik, politik ve dinsel) işlendiği kitaplar olmamalıdır.
- İşlenen olaylar çok karmaşık olmamalı, çocukta ilgi ve yazınsal beğeni oluşturan devinimli olay ve durumlara yer verilmelidir.
- Bölümler ve paragraflar çok uzun olmamalı, anlatım ve betimlemeden çok konuşmalara yer verilmiş olmalıdır.
- Betimlemeler canlı olmalı, ruh çözümlemelerine gereğinden çok yer verilmiş olmamalıdır.
- Resimler de uygun düzeyde ve miktarda olmalıdır.
- Güldürü ögesine aşırılığa ve kabalığa kaçmayacak biçimde yer verilmiş olmalıdır.
- Anlatılan kişiler ve olaylar çocuğun aklını karıştırmamalı, onun dünyasıyla çelişmemelidir.
- Kahraman ve karakterlerin çoğu, bireylerin özdeşim kurabilmeleri açısından ilk gençlik dönemi yaş grubundan seçilmelidir. Eserlerde bireylerin deneyimleri ile paralel çatışmalara yer verilmeli ve bu sayede birey olası durumlarda neler yapması gerektiğini sezmelidir.
- İlginin canlı tutulması için olayların ve ayrıntıların sürükleyici yanları ustalıkla sergilenmiş olmalıdır.
- Değişik tavır ve tutumlara sahip kişiler arasındaki ilişkiler iyi bir kurguyla sunulmalıdır.
- Kalabalığa kaçmamak ve yerinde olmak şartıyla güldürücü sahneler ve konuşmalara yer verilmelidir.
- Somut, doğru ve düşünceyi dağıtmayan ayrıntılara yer verilmelidir.

- Millî kültür değerleri, toplumun ahlak kuralları, gelenekleri göz önünde tutulmalıdır.

Çocuk hikâye ve romanlarının alt türlere ayrılmasında konu, ileti, kişilerin ele alınış biçimleri gibi azı özellikler etkilidir. Oğuzkan (2010, s. 99-106), bu ayrımı şu şekilde yapmaktadır:

- “Yakın çevreyle ilgili romanlar,
- Hayvan hikâye ve romanları,
- Mizahi hikâye ve romanlar,
- Serüven hikâye ve romanları,
- Duygusal hikâye ve romanlar,
- Tarihi hikâye ve romanlar,
- Gezi hikâye ve romanları.”

Ciravoğlu (1997, s. 78) çocuk romanı türlerini şu şekilde sıralamıştır:

- “Çocuğun yakın çevresini işleyen romanlar,
- Doğal çevreden söz eden romanlar,
- Mitolojik olayları işleyen romanlar,
- Güldürü ağırlıklı romanlar,
- Serüven romanları,
- Duygusal romanlar,
- Konusunu tarih, gezi ve anı izlenimlerinden alan romanlar.”

Romanlar, çocukların okuma alışkanlığı ve zevki kazanmalarında önemli bir yere sahiptir. Kurgulanmış dünya ve bu dünyanın kahramanları ile özdeşim kuran çocuk, romanlar aracılığı ile eğitim öğretim sürecinin dışında da eğitilmektedir. Yeni durumlar ve olaylarla karşılaşan çocuğun hayal ve düşünce dünyası gelişmektedir.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Modeli

Çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konusu, olay ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır.

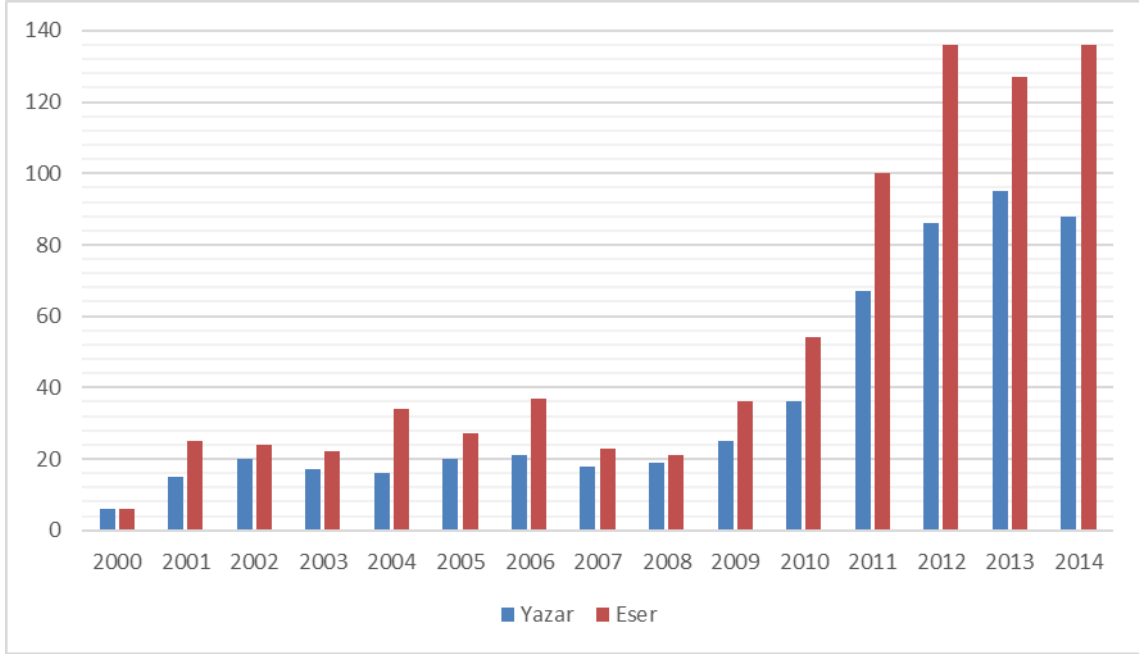
Elde edilen verilere nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi uygulanmıştır. Doküman analizi mevcut kayıt ya da belgelerin veri kaynağı olarak sistemli olarak incelenmesidir.

3.2 Evren ve Örneklem

2000 - 2015 yılları arasında ilk basımı yapılan 13-15 yaş çocuklarına seslenen yerli çocuk romanlarının adlarını ve sayısını belirleyen bir çalışma bulunmadığından çalışmanın evreni, kaynak taraması yapılarak oluşturulmuştur. Milli Kütüphane'nin internet kataloğunda, “çocuk romanı” olarak belirtilen, ilk basım kitaplar çalışma evrenini oluşturmuştur. Araştırma evrenini, elektronik ortamda konu ve yıl sınırlandırmasıyla belirlenmiş 809 eser (Bk. Ek. 6) oluşturmaktadır.

Türkiye’de araştırmanın yapıldığı dönemde (2000-2015) çocuk romanı yazarak en az bir örneğini Milli Kütüphaneye gönderen 319 farklı yazarın toplamda 809 eser yazdığı tespit edilmiştir.

Araştırmada eser ve yazar sayısında 2008 yılından sonra gözle görülür bir artış olduğu tespit edilmiştir. 2000-2008 döneminde her yıl ortalama 17 yazar eser verirken, bu sayı 2009-2014 döneminde 66'ya yükselmiştir.

Şekil 1. Milli Kütüphaneye kayıtlı çocuk romanları ve yazar sayıları (2000-2014)

Benzer şekilde eser sayısında da 2009 ve sonrasında önemli artış görülmüştür. 2000-2008 döneminde yıllık ortalama 24 eser kayda girerken, bu sayı 2009-2014 döneminde 98'e yükselmiştir.

En az üç eser veren yazarlar dikkate alınarak yapılan tasnifte; yıllar itibariyle ortalama 18, toplamda ise 90 farklı yazarın Milli Kütüphaneye eser verdiği görülmüştür.

Toplam yazar ve eser sayılarına benzer şekilde üç ve daha fazla eser veren yazar sayısı da 2000-2008 döneminde ortalama 9,7 iken; 2009-2015 döneminde bu rakamın 26'ya yükseldiği görülmektedir. Bunun nedenleri arasında;

- Çocuk romancılığına olan ilginin giderek artması,
- Yayınevlerinin çocuk edebiyatıyla ilgili eserlerin basımında çocuk romanlarını ayırtmaya başlamaları,
- Kütüphane görevlilerinin eser kayıtlarını girerken çocuk romanlarını ayırtmalarını sayılabilir.

Tablo 1. Milli Kütüphane'ye Kayıtlı Çocuk Romanları ve Yazar Sayıları (2000-2015)¹

Yıllar	Yazar	Eser
2000	6	6
2001	15	25
2002	20	24
2003	17	22
2004	16	34
2005	20	27
2006	21	37
2007	18	23
2008	19	21
2009	25	36
2010	36	54
2011	67	100
2012	86	136
2013	95	127
2014	88	136
2015	1	1
Toplam	319	809

Bu çalışmada “ölçüt örnekleme” yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme “bir araştırmada gözlem birimleri belli niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesneler ya da durumlardan oluşturulabilir. Bu durumda örnekleme için belirlenen ölçütü karşılayan birimler (nesneler, olaylar vb.) örnekleme alınırlar” (Büyüköztürk vd., 2008, s. 90). Örneklemin belirlenmesinde, yazarların en az üç çocuk romanı olması ve bu romanların da farklı yıllarda basılmış olması ölçütleri getirilmiştir. Ardından her seneye ortalama iki eser düşecek şekilde, tesadüfi yöntemle seçilmiş otuz eser tespit edilmiştir.

Çalışmayı nicel verilerle desteklemek üzere tesadüfi yöntemle seçilen farklı yaş gruplarında olan yaklaşık 240 öğrenci ile farklı okullarda görev yapan 30 Türkçe öğretmeni araştırma örneklemini oluşturmuştur.

¹ Bu sayılar araştırma evreninin oluşturulduğu tarihte (Kasım 2015) edinildiği şekliyledir.

3.3 Verilerin Toplanması

Öncelikle çocuk edebiyatı ve çocuk edebiyatında roman türü ile ilgili literatür taraması yapılmış ve kavramlar incelenmiştir.

Araştırma örneklemini oluşturan otuz çocuk romanı, araştırmacı tarafından okunmuş, tasnif edilmiş, şekil ve içerik olarak analiz edilmiştir.

Sonrasında, incelemeye tabi tutulan eserlerle ilgili içerik analizine katkı sunması bakımından romanlar, Ankara Keçiören 23 Nisan Ortaokulu 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerine dağıtılarak okutulmuştur. Öğrencilerin romanlardaki dil ve anlatım unsurlarını belirlemesine yönelik anket formu hazırlanmış (Bk. Ek. 2), formlar hakkında uzman görüşü alınmış ve öğrencilere uygulanmıştır.

Her sınıf seviyesinden ikişer şube olmak üzere toplamda 200 anket planlanmış, yüzde yirmi fazlasıyla 240 anket uygulanmıştır.

Öğrencilere uygulanan 240 anketin 18'i çeşitli nedenlerle (okunan kitap ismi belirtilmeyenler, genel anlamda boş veya birbirinin aynı olan anketler) değerlendirme dışında tutulmuş ve geriye kalan 222 anket değerlendirmeye alınmıştır.

Türkçe öğretmenlerinin romanda bakış açısı ile hâkim/ilahî bakış açısı hakkındaki bilgi ve görüşlerini tespit etmek üzere Ankara Keçiören ilçesine bağlı dört farklı ortaokul tesadüfi yöntemle seçilmiş ve 30 Türkçe öğretmenine uygulama formu (Bk. Ek. 3) uygulanmıştır.

3.4 Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Şimşek ve Yıldırım (2011, s. 175)'a göre içerik analizi, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır.

İçerik analizinin aşamaları doğrultusunda, araştırmacı tarafından okunan otuz eser içerik unsurları çerçevesinde, özellikle dil ve anlatım yönünden incelenmiştir.

Elde edilen bulgular değerlendirilerek söz konusu eserlerin çocuk edebiyatı ölçütlerine uygunluğu, yazarların çocuk edebiyatı alanındaki yetkinlikleri ve ortaokul öğrencilerinin anlatı metnlerinin içerik özelliklerini belirleme düzeyleri ile ilgili sonuçlara ulaşılmıştır. Anketlerden elde edilen sonuçlar nicel verilerin tabloları ve grafikleri oluşturulmuş, ortalama ve sınıf bazında oransal değerlendirmeleri yapılmıştır.

BÖLÜM 4

TEMALARA GÖRE ROMANLAR

4.1 Kavramlar ve Çağrışımlar Teması

Romanlarda tema, kimi zaman açık, kimi zaman da yalnızca kısa bir bahis olarak yer almıştır. Bu tema kapsamında sekiz roman (*Barış Odaları*, *Geçmişten Gelen Konuklar*, *Gün Gelir Geri Döneriz*, *Bir Mikrobun Günlüğünden*, *Kapiland'ın Karanlık Yüzü*, *Karıncalar Savaşı*, *Pera Günlükleri 1 – Körler Ülkesi*, *Şakacı Hortlak İş Başında*) incelenmiştir.

4.1.1 Barış Odaları

Aslı Der tarafından yazılan romanda Prens Hortim, Masal Ülkesi'ni ele geçirmek isteyen düşmanı Poturas tarafından kaçırılıp bir yer altı mağarasına hapsedilir. Ülkeyi ele geçirmek için Prens Hortim'i halkın gözünden düşürmek durumundadır. Bunun için yıllar önce Hortim tarafından lanetli olduğuna inanılıp kapatılan kuyuyu açar. Yaptığı büyü ile kuyudan çıkan bir sisin tüm ülkeyi sarmasını sağlar. Sis yayıldıkça ve nedeni anlaşılamadıkça halk gerilir.

Her zor durumda Prens ile görüşebilen halk, bir süre Hortim'in kayıp olduğunu bilmez. Bu süre zarfında Hortim'in eşi Prens Foreri ülkeyi yönetmeye ve bir yandan da eşinin bulunmasına çalışır. Bunun için küçük cadı Şeroks'tan yardım alır. Halkın ve çalışanların gözünde gücünü artırmak ve onlara söz geçirebilmek için artık kraliçe olduğunu ilan eder.

Şeroks, saray büyücüsü tarafından verilen büyü ile Hortim'i kurtarır. Bu arada Poturas saraya gitmiş ve krallığını ilan etmek üzere hazırlıklara başlamıştır. Hortim, mağaradan kurtulsa da halkının karşısına çıkmakta istekli değildir. Çünkü Poturas onu kaçırdığında vicdanı ile yüzleşmesini sağlamıştır. Hortim yıllar önce insanların aralarındaki problemlerini çözmeleri için Barış Odaları'nı kurmuştur. Bu odalarda, herhangi bir sebeple araları bozulan insanlar birbirlerini anlamaya çalışarak uzlaşırlar. Hortim'in Barış Odaları'nı kullanan insanlara arabuluculuk yapması, bu odaların işlevsiz kalıp kapanmasına sebep olur. O günden sonra halk sorgulamadan Hortim'in kararlarına göre yaşar ve sorgulama özelliklerini kaybederler. Hortim Barış Odaları'nın kapanmasına sebep olarak halkına bilmeden kötülük yapmıştır.

Poturas, her şeye Hortim'in sebep olduğunu söyleyerek halkı kandırır ve krallığını ilan eder. Henüz ülkeyi yönetmeye başlamadan halka konuşma yapmak ve gücünü göstermek ister. Konuşma yapacağı sabah Şeroks'un planıyla her tarafı sis kaplar. Bunun üzerine, halk yeni kral hakkında şüpheye düşer. Halkın sorularından kurtulamayan Poturas saraya kaçarken, Hortim bütün içtenliği ve ile halkın karşısına çıkar ve her şeyi anlatır. Barış Odaları'nın tekrar açılacağını söyler. Halkı arkasına alan Hortim tekrar kral olur. Masal Ülkesi eski huzurlu hayatına geri döner.

İncelemeye tabi tutulan ve Küçük Cadı Şeroks'un maceralarının üçüncü kitabı olan roman, fantastik öğelerle örülmüştür. İnsanlar arasında uzlaşa ve barışın sağlanmasında karşılıklı anlayış ve özeleştirinin gerekliliği, hayali bir dünya kurularak anlatılmıştır.

Yazarın üçüncü tekil kişi ağzından aktardığı olaylar, yaklaşık beş günlük bir zaman diliminde gerçekleşmektedir. Büyülerin ve büyücülerin, cadıların, kralların, prenseslerin, bilginlerin oluşturduğu roman kişileriyle ilgi çekici bir eser ortaya çıkarılmıştır.

Roman kahramanı Şeroks hakkında, kişiliğini anlatan bir tahlile yer verilmemiştir. Okuyucu, Şeroks hakkında bilgiyi romanın genelinden, ilişki kurduğu kişilerin düşüncelerinden elde etmektedir. Söz gelimi, Genç Bilge Forne, daha önce adını duyduğu Şeroks'un kibirli biri olduğunu zannederken tanıştıktan sonra fikirleri değişmiş ve Şeroks'un "*düşündüğünden daha becerikli*" (Der, 2014, s. 93) olduğunu anlamıştır.

Küçük Cadı Şeroks, zor zamanlarda nasıl hareket etmesi gerektiğini bilen, kelimelerle oynayarak masal yazıp anlatan, küçük, becerikli bir kızdır. Sarayda, Hortim'in kızı Prenses

Alina ve Büyücü Timma'nın ırağı Borga ile birlikte eğitim alır. Eğlenceli ve esprili konuşmalarıyla çevresi tarafından da sevilir.

Çok güzel bir masal anlatıcısı olduğu ifade edilen Şeroks, Kral Hortim'i halkının karşısına çıkmaya ikna etmek için ona bir masal anlatır. Anlatılan masalın tam metnine romanda yer verilmiştir.

Prenses Alina'nın önceleri Şeroks'la çok iyi arkadaş oldukları, sonradan Şeroks'un sebebini anlayamadığı şekilde aralarının bozulduğu ifade edilmiştir. İki arkadaşın aralarının bozulmasında Alina'nın Borga'dan hoşlanması ve Borga ile Şeroks arasındaki dostluğun ve etkili olduğu söylenmiştir. Kraliçe Ferori, kızının kıskançlığını fark eder ve Alina'yı bu konuda uyarır:

Şeroks'la Borga'nın dostluğunu da delice kıskanması bundandı. Annesine kalsa bu yaptığı hiç normal değildi. Kraliçe, kıskançlığı kendinden uzak tutmasını söyleyip duruyordu kızına. Kıskançlık, zaman ve enerji kayıydı. Sonrasında onu izleyecek bir sürü kötü düşüncenin çıkış noktasıydı. (Der, 2014, s. 118)

Yukarıdaki ifadelerle Alina'nın kıskanç yapısının anlatılmasının yanı sıra, aşk gibi bir duygu yoğunluğunun kıskançlığa yol açtığı ve bunun da insanı kötü yönde etkileyeceği anlatılmıştır.

Poturas, gücü elinde bulundurma hırısı ile bezenmiş, intikam duygusu ile dolu, bir o kadar da akıllı ve planlı hareket eden romanın kötü kişidir. Poturas'ın eksikliği, yalnızca amaçladığı krallığı düşünmesi, sonrasını planlamamasıdır. Bunun için kendisinden başka herkesin mutsuz olmasına ve insanların birbirleri ile düşman kesilmesine çalışır. Her ne kadar romanın kötü kişisi olsa da, Poturas amacından vazgeçmemesi ve hedefi doğrultusunda hareket etmesi bakımından olumlu davranışlar sergilemiştir.

Roman sonunda, masallarda olduğu gibi iyiler kazanmış, kötüler ise kaybetmiş ve cezalandırılmıştır. Okuyucuya “insan düşüncelerinde özgür olmalı, sorgulamaktan vazgeçmemeli ve barış için çalışmalıdır” ana fikri verilmeye çalışılmıştır.

Yazar, romanında ana fikirden bağımsız olarak okuyucuya çeşitli konularda dersler vermiştir. Bunlar çoğu zaman roman kişilerinin düşüncesi şeklinde, bazen de yazarın anlatımı sırasında doğrudan aktarılmıştır. Söz gelimi, Prenses Alina ile arası eskisi gibi olmayan fakat hala arkadaşına sevgi besleyen Şeroks'un;

“Birini sevmek, her şeye rağmen sevmek, bazen ne kadar zor oluyor” (Der, 2014, s. 51) şeklindeki düşüncesi ile, ifade edildiği üzere, “her şeye rağmen sevmek”nin kolay olmadığını anlatmıştır.

Gelecek, verilen kararlar, yapılan seçimlerle biçimlenmeye devam ediyordu. (Der, 2014, s. 87) ifadesi ise roman kişilerinin değil, yazarın kendi düşüncesi olarak verilmiştir.

Yazar, bölümler halinde verdiği romanın her bölümüne bir başlık koyarak okuyucunun içeriği tahmin etmesini sağlamıştır. Bu tür, içerik tahminine veya metin tamamlamaya yönelik etkinlikler Türkçe derslerinde de sıklıkla kullanılarak okuyucunun hayal dünyası harekete geçirilmektedir.

Yazar, romanında yaptığı gerçekçi tasvirlerle kişilerin yaşadığı çevreyi olduğu gibi aktarmıştır. Böylece çevrenin kişilikleri ortaya çıkardığı yaklaşımından yola çıkarak roman kişileri hakkında ipuçları vermiştir. Söz gelimi, daha romanın başında Hortim’in odası adeta resmedilirken Hortim’in yemek yemeye olan düşkünlüğü sezdirilmiştir:

Masallar Ülkesi’nde, rüzgârın ıslık çalarak köşe bucak her yere girip çıktığı, yaralarının keskin çığlıklarıyla buna eşlik ettiği soğuk bir geceydi. Sert esen rüzgâr, saraydaki taht odasının tam kapanmamış penceresini açmayı başardığında, kalın kadife perde hareketlendi ve hemen yanındaki oymalı sehpanın dengesini bozdu. Sehpa devrilecekmiş gibi oldu, ama devrilmedi. Yine de Prens Hortim’in sehpayı bıraktığı yarısı boş reçel kavanozu sarsıntıyla yere düştü, büyük bir gürültü çıkararak tuzla buz oldu. (Der, 2014, s. 9)

Romanın yazım kuralları ve noktalama konusunda kusursuz olduğunu söylemek mümkündür. Bu başarı yazarın dikkatini ve dili kullanmadaki ustalığını ortaya koyması bakımından önemlidir.

Romanda anlamı bilinmeyen kelimelere yer verilmemiştir. Böylelikle anlatılanlar net olarak ifade edilmiş ve fakat okuyucunun söz dağarcığına herhangi bir katkıda da bulunulmamıştır. Ayrıca dilin etkin olarak kullanıldığını gösteren deyim, atasözü ve ikilemelere de oldukça az yer verilmiştir:

Yine de Prens Hortim’in sehpayı bıraktığı yarısı boş reçel kavanozu sarsıntıyla yere düştü, büyük bir gürültü çıkararak tuzla buz oldu. (Der, 2014, s. 9)

Ama şimdi Hortim, hayatı allak bullak olmuşken kendini eleştirecek ya da yol gösterecek bir masalı duymaya pek de istekli değildi. (Der, 2014, s. 160)

Kraliçe Foreri ve saray bilgeleri, üçüncü kitaba uyup birbirine girenleri zar zor ayırır ayırmaz Barış Odaları da açıldığı gibi hızla kapanıverdi. (Der, 2014, s. 176)

Roman aracılığı ile barış, yardımlaşma, iyilik, sevgi, güven, inanç, arkadaşlık ve işbirliği gibi değerler işlenmiştir. Ayrıca okuyucunun sorgulayıcı ve akılcı düşünme becerileri yüceltilmiştir.

4.1.2 Geçmişten Gelen Konuklar

Bilgin Adalı'nın kaleme aldığı roman anlatılanlar şu şekilde özetlenmiştir:

Yağmur ve Damla babalarıyla birlikte, daha önce yaptıkları gibi, zaman bisikletini kullanarak zamanda yolculuk yapmak isterler. Günümüzden yüz bin yıl öncesine, Karain Mağarası'na giderler. İlk çağlarda yaşayan, ateşi yeni keşfetmiş bir kabilenin iki genç üyesi olan Çuka ve Anin adındaki kardeşleri günümüze getirirler. Böylece çağlar atlatacakları kardeşlerin, günümüz dünyasıyla karşılaştıklarında nasıl etkileneceklerini görmeyi amaçlarlar.

Baba ve ailesi, Anin ve Çuka'yı evlerinde on gün misafir ederler. Ateşin yeni keşfedildiği bir çağdan gelen bu konuklar günümüz dünyasında gördükleri ve bilmedikleri her şeyi "büyü" olarak adlandırırlar: ateş büyü, su büyü, ışık büyü vb. Aynada kendilerini gördüklerinde, televizyon seyrettiklerinde, caddede otomobillerle karşılaştıklarında dehşete kapılır ve korkarlar. Zaman içinde yavaş yavaş alışırlar.

Misafirlik sona erer ve gitme vakti gelir. Kabile başkanı olan Çuka, bu on gün içinde gördüğü bazı büyülerin kabilesine faydası olabileceğini düşünerek kendi çağına götürmek ister. Ancak baba günümüz dünyasında insanlara faydası olan bu büyülerin yani gelişmelerin Çuka'nın halkı için zararlı olabileceğini açıklar. Baba ve ailesi ile Anin ve Çuka zaman bisikletine binerek tekrar Karain Mağarası'na giderler. Orada vedalaşıp ayrılırlar. Ancak dönüş yolunda bazı sıkıntılar yaşar ve bir türlü günümüze dönemezler. Bunun nedeni Çuka'nın dönerken yanına gizlice aldığı bir el aynasıdır. Sadece bir el aynası zamanın akışını bozmaya yeter. Ayna sayesinde birbirleriyle haberleşmeye başlayan ilk çağ insanları zamanla bunu diğer kabileleri ele geçirmek amacıyla kullanmaya başlarlar.

Bunun sonucunda binlerce yıl sonra başlaması gereken savaşlar erkenden başlamış olur. İnsanlık gelişmeler için çalışması gerekirken savaşa hazırlanmaya ve savaştan korunmaya çalışır. Kısacası tarihin akışı bozulmuş olur.

Tarihin akışının farklı olduğunu gören baba zaman bisikleti ile tekrar geçmişe döner ve Çuka'dan aynayı alır. Dönüş yolunda zaman bisikletinin güç kaynağının tükenmesi sebebiyle, pedal çevirerek zaman yolculuğunu tamamlamaya çalışırlar. Bu yolculukta Hititler, Selçuklular ve Osmanlılar derken tarihi bir film şeridi gibi izlerler. Nihayet evlerine dönen baba ve ailesi meraklarının nelere sebep olduğunu anlar ve zaman bisikletini bir süre görmek dahi istemezler.

Zamanda yolculuk yapan bir bisiklet yardımıyla, yüzyıllar öncesinde yaşayan iki kardeşin günümüze getirilip konuk edilmesinin anlatıldığı roman, yazar Bilgin Adalı'nın "Zaman Bisikleti" adlı kitabının devamıdır. İki kitap arasında ortaklık, temelde yalnızca kişilerle sınırlıdır. İlk kitapta Yağmur ve Damla'nın babalarıyla geçmiş yolculuk yapmaları anlatılır. "Geçmişten Gelen Konuklar" kitabında ise geçmişte tanıştıkları Anin ve Çuka kardeşler, günümüze getirilir.

Olaylar, babanın gözünden anlatılır. Yağmur ve Damla kardeşler, günlük hayattan alınmış sıradan kişilerdir. Romanda kişi sayısının az oluşu, olayın daha iyi anlaşılmasını sağlamıştır. Öyle ki çocukların annesi Elif bile, geçmişe yolculuk yaptığı hâlde geri planda tutulmuştur. Kabile lideri olan Çuka, bir yönetici olarak sahip olması gereken özellikleri üstünde barındırması bakımından bir tip olarak karşımıza çıkmaktadır. Zeki olduğu ifade edilen Çuka, halkını ve halkının iyiliğini düşünmekle yüceltilmiştir. Yazar, ideal bir yöneticinin nasıl olması gerektiğini Çuka aracılığı ile okuyucuya vermektedir.

Yazar romanında sık sık tasvirlerle yer vermiştir. Önce Anin ve Çuka, sonra Karain Mağarası'nın bölümleri ve özellikleri tasvir edilerek içten dışa bir anlatım sergilenmiştir:

Giriş, mağaranın içine oranla çok küçüktü. İçerisi, mağaranın bizim çağımızdaki durumuna oranla inanılmaz ölçüde büyüktü. Mağarayı kendi çağımızda gezdiğimiz zaman, geçen binlerce yıl boyunca, tabanının büyük ölçüde dolmuş olduğunu görmüştük. (Adalı, 2016, s. 21)

Değişik bölümlere ayrılmıştı mağara. En dipte, yiyeceklerin toplandığı bir yer vardı. Burası mağaranın en serin yeri idi. Sol tarafta çocukların yatıp kalktığı, bebeklerin bakılıp beslendiği bir bölüm vardı. Sağdaki genişçe alan ise büyüklere ayrılmıştı. Bu iki bölümde

yere, yatak olarak kullanılan hayvan postları serilmişti. Girişten hemen sonra başlayan geniş alan ise özellikle kış aylarında, kabilenin hep birlikte oturup işi olanın işini yapması, olmayanın oyalanıp eğlenmesi için düzenlenmişti. Tam ortada içinde ateş yakıldığı belli olan bir çukur vardı. Başımı yukarı kaldırdığımda, tepede küçük bir baca deliği gördüm. Demek ki, yakılan ateşin dumanı oradan çıkıp gidiyordu. (Adalı, 2016, s. 22)

Tasvirler, benzetmelerle daha somut hale getirilmiştir. Böylelikle okuyucunun anlatılanları algılaması kolaylaştırılmıştır:

Gerçekten de at üstünde kalabalık bir topluluk geliyordu; en öndeki de Fatih'ti. Atının üstünde, uçmaya hazır bir kartal gibi duruyordu. Keskin bakışlarıyla çevreyi süzüyordu. (Adalı, 2016, s. 70)

Yer yer konuyla ilgili resimlerin olması da konunun daha iyi algılanmasına yardımcı olmuştur. Böylece resimler ve anlatımla bir bütünlük oluşturulmuştur. Siyah beyaz resimler ile ayrıntılar yani renklendirme okuyucunun hayal gücüne bırakılmıştır.

Roman, toplumsal kurallardan ve insanların birbirine saygılı olmamasından bahsederek başlamıştır. Toplumsal kurallar, bireylerin en mutlu şekilde yaşamı için ortaya konmuş sözsüz anlaşmalardır. Bu kuralların temelde aile, sonrasında okulda yaşayarak öğrenilmesi beklenir. Saygı zemininde gelişen bu sözsüz anlaşmaya uyulmaması, bireylerin bencilliklerini gözler önüne sermektedir.

İnanılmaz güzellikte bir Pazar günüydü. Sabah erkenden kalkıp kendime bir kahve hazırladım. Kitabımı alıp bahçeye çıktım. Tam kahvemi içip kitabımı okuyarak keyifli bir Pazar sabahı geçirmeye hazırlanıyordum ki, karşı bloktan saygısız biri avaz avaz açtığı bir müzik parçasını dinletmeye başladı bana. Beki ilk parçadan sonra hevesini alır da vazgeçer diye bekledim, ama ne mümkün! Sonunda çaresiz; kahvemi, kitabımı alıp içeriye girdim. (Adalı, 2016, s. 7)

Yukarıdaki girişten sonra yazar, toplumumuzun genel alışkanlığı olan televizyonu ve sürekli birbirini tekrar ettiği hâlde seyredilen dizileri eleştirmektedir. Böylelikle okuyucunun televizyonu, dizileri ve dizi bağımlılığını sorgulaması amaçlamıştır.

Ben bu gece kitap okumayı tasarlıyordum. Kızlar da oturup televizyonda, döndüre döndüre hep aynı şeyleri anlatan o saçma dizilerden birini izleyeceklerdi herhalde. “Karain’e gitmek, televizyon dizisi izlemekten daha yararlı olur onlar için,” diye düşündüm. (Adalı, 2016, s. 9)

Baba, yukarıdaki cümlelerde geçmişe gidip gitmemek konusunda kendisi ile içsel bir çatışma yaşamıştır. Bir babanın sorumlulukları ile merak ve macera tutkusu arasında kalışı daha derinlemesine işlenebilirdi.

Kızlar, Karain Mağarası'na gitmek ve Anin ile Çuka'yı getirmek istediklerini ifade ederler. Babaları zamanın ve geçmişin değişebileceği endişesi ile öneriyi kabul etmez. Fakat oylama sonucunda, anneleri Elif'in kızlarından yana oy kullanmasıyla istekleri kabul görür. Romanda herhangi bir konuda bir karara varılırken aile içerisinde oylama yapıldığından bahsedilmektedir. Yazar böylelikle demokrasinin, toplumun en küçük birimi olan ailede nasıl uygulandığını göstermekte ve küçük büyük herkesin söz hakkı olduğunu ifade etmektedir:

Hoppalaaa... Karşımda ikiyken üç oldular. Köpeğimiz Bambi benden yana oy kullansa bile, aile cumhuriyetimizde üçe karşı iki yenilmiş durumdaydım. (Adalı, 2016, s. 9)

Roman kahramanları, zaman yolculuğu yaparak ilk çağdaki insanların yaşam şartlarına ilişkin bilgiler edinirler. Hayvan (köpek) evcilleştirme, tarım ve beslenme amaçlı sulama kanallarının yapımı, kılık kıyafette hayvan derisinin kullanımı gibi bilgiler, okuyucuya günümüzdeki seviyeye nasıl gelindiğini anlatmaktadır. Yazar, her ilerlemenin ve gelişmenin bir sıfır noktası olduğunu ve atalarımızın çektiği zorlukları hatırlatmakta; okuyucuyu daha ileri seviyeyi düşünmeye yönlendirmektedir.

Yazar, zaman bisikleti ile günümüz ile yüz bin yıl öncesi arasında gidip gelir. Roman bu zaman sıçramaları ile okuyucuya aktarılmıştır:

Eşyalarımızı aldık, bisiklete kurulduk. Hooop... göz açıp kapayana kadar günümüzden yüz bin yıl öncesine, Karain Mağarası'nın önüne geldik. (Adalı, 2016, s. 10)

Çok kısa süren yolculuğumuz boyunca ne gibi duygular yaşadıklarını bilemiyorum, ama bir anda salonun ortasında belirdiğimizde, Çuka'nın da, Anin'in de korkudan yüzleri sararmıştı. (Adalı, 2016, s. 26)

Yazar romanda yüz bin yıl öncesinden birçok bilgiye verildiği daha önce söylenmişti. Bu bilgilerden biri de çocukların bir oyunu ile ilgilidir. Bu oyun anlatımına, zaman sıçraması ile kahramanların önceden gittikleri zamana tekrar gitmeleri sebebiyle birkaç kez daha rastlanmaktadır.

Anin, su içip yüzünü yıkamasını bitirdikten sonra deriden yapılma bir torbanın içine elma doldurdu. Yere oturup çocukları yanına çağırdı. Sanki bu oyunu hep oynuyorlarmış gibi, çevresinde bir çember oluşturup zıplaya zıplaya koşmaya başladı çocuklar. Koşma sürerken, içlerinden biri çemberin içine girip Anin'in önüne çöküyor, onun uzattığı elmayı alıp yeniden koşmaya başlıyordu. Çocukların hepsi birer elma alıncaya kadar sürdü bu oyun. Sonra çocuklar çığlık çığlığa dağıldılar. (Adalı, 2016, s. 15)

Yazar, Anin ve Çuka'nın köpeği Bambi'den yola çıkarak köpek türlerine de değinmiştir.

Bambi orta boy bir köpek. Kendi köpeklerinin iki katı büyüklüğünde olan Saint Bernard ya da Kangal türü köpekleri görse, acaba ne derdi Anin? Ya da kıvr kıvr tüylü, el kadar süs köpeklerini?.. (Adalı, 2016, s. 27)

Anin ve Çuka günümüze geldikten sonra zor da olsa bu yaşama ayak uydurmaya çalışırlar. Hep birlikte yemek yedikten sonra sofraya toplama işine Anin yardım etmek ister. Misafir olduğu gerekçesiyle onu durdurmak isteyen Elif'e, yardımlaşmanın işleri kolaylaştıracağından bahseder. Yazar bu olayla yardımlaşmanın önemi ve güzelliğine değinmiş; geçmişte yaşayan insanlarla günümüz insanlarını bu anlamda karşılaştırmıştır.

Bir eline tabak, bir eline de bardağı alarak mutfağa götürdü. Elif engel olmak istediye de, "Birlikte yaparsak, işler çabuk biter," diyerek dinlemedi onu Anin.

Bu yanıt, onun çağının temel ilkelerinden birini özetliyordu. Yardımlaşma ve birtakım şeyleri birlikte yapma, yaşamın kolaylaşması için zorunluydu. Aslında günümüzde de böyle bu, ama çoğu insan farkında bile değil. (Adalı, 2016, s. 32)

Roman kahramanlarının zaman yolculuğu yaptığı sırada çeşitli devlet ve medeniyetler ile tarihî kişilerin isimlerine yer verilmiştir. Yazar, bu isimlerle okuyucunun hem merakını artırmış hem de onu bilgilendirmeyi amaçlamıştır. Söz gelimi, Anin ve Çuka'yı kendi zamanlarına bıraktıktan sonra, yüz bin yıl öncesinden günümüze gelmeye çalıştıkları sırada zaman makinesinin pili biter. Makineyi, kullandıkları bisikletin dinamosuna bağlayarak, pedal gücüyle seyahatlerini devam ettirmek zorunda kalırlar. Bu yolculuk, insan gücüne dayandığı için öncekinden daha yavaş gerçekleşir. Bu sırada kahramanlar, Hattiler, Hititler, Sümerler, Selçuklular, Osmanlılar, Büyük İskender, Fatih Sultan Mehmet, Atatürk, Rumeli Hisarı gibi tarihin gelişimini seyrederek. Yazar, "Aslında 29 gün süren savaşı biz 29 dakikada izledik. Her güne bir dakika. Böyle izleyince, olaylar çok hızlı geliyordu, ama bunlar daha önce kitaplardan okuduğumuz şeyler olduğu için, pek güzel anlıyorduk."

(Adalı, 2016, s. 68) diyerek satır arasında tarih bilgisi verip okuyucuyu tarih okumaya yönlendirmektedir.

Bir ara Büyük İskender'i görür gibi oldum. Çok büyük bir ordunun başında, Anadolu'yu geçip gidiyordu. (Adalı, 2016, s. 68)

Yazar, bazı bölümlerde okuyucuyu yönlendirici, ona ders verici cümleler kullanmaktan geri durmamıştır. Bu durum, romana didaktik bir özellik kazandırmaktadır.

İnsan bir şey yapacaksa iyi düşünmeli, sonuçlarına da katlanmalı. (Adalı, 2016, s. 86)

Yazar, zaman zaman kelime oyunları yaparak farklı söyleyişler oluşturmuştur. Bu söyleyişler, özellikle ergenlik dönemi ve öncesindeki çocukların hoşlanacağı türdendir. Buna, zamanda yolculuk yapmak için kızların babalarını ikna etmeye çalıştıkları bir konuşma örnek gösterilebilir:

“Ya bilgisayar bu kez çözümleyemeyeceğimiz bir sorun çıkarırsa?” diye sordum.

“Senin küçük bilgisayarı da birlikte götürürüz. Bir sorun çıkarsa, bisiklete onu bağlayıveririz, sorun morun kalmaz.”

Gerçekten çok ilginç bir deneyim olurdu bu. Yine de, “Sorun kalmayabilir, ama ya morun kalır da morarırsak?” diye düşünüyordum. (Adalı, 2016, s. 84)

Yazar romanı bölümler halinde sunmuştur. Her bölüm kendi içinde bir zaman dilimini ve yaşananları anlatmakla beraber, bir bütünün parçalarını oluşturmaktadır. Yazar, parçadan bütüne bir yaklaşımla okuyucunun zihin gelişimi desteklemiştir. Farklı yapıda ikilemeleri kullanarak anlatımına derinlik katmayı amaçlamıştır.

“Kesin şu abuk subuk konuşmayı,” diye fısıldadım. (Adalı, 2016, s. 14)

Çuka'ya uzun uzun kim olduğumuzu, nereden geldiğimizi anlattık. (Adalı, 2016, s. 16)

Yazar romanda birçok yabancı sözcüğe yer vermiştir. Bunların çoğu, anlamı metin içerisinde çıkarılabilecek türdedir. Fakat “dinamo, polaroid fotoğraf makinesi, dingil” gibi bazı kelimeler için aynı durum söz konusu değildir. Kitapta bu kelime/araçlarla ilgili herhangi bir bilgiye yer verilmemesi okuyucuyu zorlamaktadır.

Çocukların zevkle okudukları türde yazılan roman, onların hayal dünyası ve maceracı ruhlarına hitap etmektedir. Zaman bisikleti ile uzun yıllar öncesine yapılan olağanüstü yolculuk okuru kendine çekmektedir.

4.1.3 Gün Gelir Geri Döneriz

Yılmaz Yeşildağ'ın romanının konusu aşağıda özetlenmiştir:

İnsanların ayak basmadığı, yeşil ve güzel bir vadiye bu günkü kargaların ataları sayılan Akkargalar yaşarlar. Ak kargalar kendileri gibi ağaçta yaşayan diğer hayvanlarla çok iyi anlaşılır. En büyük zevkleri diğer hayvanların kavgalarını seyretmektir. Sığır, at ve eşeklerin arasında geçen kavgaların en iyi yanı ölen hayvanın taze etine hiç uğraş vermeden ulaşmalarıdır.

Bir gün yine büyük hayvanların kavgası sonrası ölen hayvanın başına gidip taze et alırlar. Bu sırada aralarına giren bir Akbaba, Körpecik isimli Akkarganın gagasındaki eti kapıp yer. İki taraf arasında kavga başlar. Sonraki günlerde Körpecik ve arkadaşını savunmasız yakalayan Akbabalar, onlara saldırır. Körpecik kaçır fakat arkadaşı ölür. Akbabalar sonrasında bütün Akkarga sürüsüne savaş açarak onları yurtlarından kovmak isterler. Akkargalar can havliyle bir mağaraya sığınır. Artık onlar için bir esaret başlar.

Akkargaların yöneticileri Akbabalarla uzlaşıp sürülerini kurtarmak yerine, Akbabaların her isteklerini yerine getirerek kendi menfaatlerine çalışırlar. Bu arada Akbabaların, Akkargalar üzerinde sıkıyönetim uygularlar. Beslenme ve güneşlenme gibi temel ihtiyaçlara miktar ve süre gibi sınırlamalar uygulanır. Bir süre sonra Akkargaların gençleri arasında bir grup birleşerek içinde bulundukları sıkıntılı durumdan kurtulmak için planlar yapar.

Uyguladıkları planlar başarılı olunca genç ve sağlıklı olanlar Güneşe Yolculuk Var türküsünden hareketle güneş ülkesine doğru kaçarlar. Amaçları güneş ülkesinde kendilerine destekçiler bulmak, daha da güçlenmek ve yoksun kaldıkları vatanlarına geri dönüp sürüyü ve vatani kurtarmaktır.

Gençler tarafından küçük düşürülmeleri ve sonradan kaçmaları üzerine Akbabaların lideri sinirlenir ve Akkargaların liderini vadiden uzaklaştırır. Güneş ülkesine uçan Akkargalar, her geçen süre güneşe daha da yakınlaştıkları için, bir bir hayatlarını kaybederler. Geriye kalanlar bir gün güçlenip tekrar bir araya gelmek için söz vererek, vatansız olarak dünyanın çeşitli yerlerine dağılırlar.

Romanda özgürlük ve vatan kavramlarının işlendiği görülmüştür. Yazar, bugünkü kargaların ataları sayılan Akkargalar ile Akbabalar aralarında geçen savaşı konu edinmiştir. Akbaba ve Akkargalar arasındaki mücadele ile, günümüz toplumlarının bencillik ve egoistliğine bir gönderme yapmıştır. Romanın anlatıcısı olan yazar, ilahî bir bakış açısıyla olayları aktarmıştır.

Roman, bütün hayvanların huzur içinde yaşadığı bir vadide, bir Akbabanın kendisine göre daha küçük ve güçsüz olan Akkargalardan birinin ağzından yemeğini alması ve bunun sonucunda iki türün kavgasıyla başlar. Yazar, pastoral öğeleri kullanarak didaktik bir anlatıma yönelmiştir.

Sayı ve kuvvet bakımından üstün olan Akbabalar, Akkarga sürüsüne saldırarak onları yurdundan eder. Akkargalar bir mağaraya sığınmak zorunda kalırlar. Yazar, bu olayla iki unsur arasındaki güç dengesizliğinin ve bunun sonuçlarını anlatmıştır.

Romanda mağarada sıkışıp kalmış olan Akkarga sürüsü, bir fikir birliğine varıp birlikte hareket edemez. Sürünün ileri gelenleri, Akbabaların her istediğini yaparak kendi rahatları için yaşar hâle gelir ve bir anlamda sürüyü kendi hallerine terk ederler. Yazar, bu durumla kimi yöneticilerin, güçlülerle kendi menfaatleri için işbirliği yaptığını söylemektedir. Yöneticiler, halklarının özgürlüğünden ve refahından yana olmadıkları yönünde eleştirmektedir.

Genç Akkargalar, mevcut yöneticileri dinlemez ve duruma el koymak için çaba gösterirler. Birkaç akli başında yaşlı Akkarga, tecrübelerinden yararlanarak gençlere yol gösterir ve çeşitli planlar yaparlar. Akbabaların zayıf anlarını kollayıp taze besin kaynaklarına ulaşırlar. Başarılı olunan birkaç plandan sonra hedefler büyür. Gençler sıkışıp kaldıkları mağarada ölmek istemezler. Bu konuda onları en çok motive eden şey, sürekli söyledikleri “Güneşe Yolculuk Var” türküsüdür. Bir sabah, gücü yerinde olan Akkargalar türküdeki gibi güneşe doğru uçarlar. Arkalarına hiç bakmadan, sürekli kanat çırparak ve türkü söyleyerek ilerlerler. Fakat güneşe yaklaştıkça sıcaktan yanarlar. Kimileri ölür, kimileri yorgun düşüp vazgeçer. Gittikçe sayıları azalır. Hayatta kalanlar, süt gibi beyaz olan renklerini sıcaklığın etkisiyle kaybeder. Gençlerin gayretleri başta ümit verici olsa da, başarılı olamazlar. Akkargalar hem vatanlarından hem de özgün bir tür olmalarını sağlayan renklerinden olurlar. Yazar, gençlerin çabaları ve hayallerinin yanı sıra gerçekleri anlatmaktadır. Gençlerin dinamizmi ile hayallerinin her zaman gerçeklerle örtüşmeyeceğine vurgu yapmaktadır.

Romanda gençlerin isyanını bastıramayan başkan, Akbabaların lideri tarafından cezalandırılarak vadi dışına atılır. Akbabaların lideri, cezalandırılan başkanın yerine bir başkasını seçer. “*Kraldan da kralcı kesilen*” (Yeşildağ, 2009, s. 123) yeni başkan, kendi geleceğinin eski başkan gibi olmasını istemez. Fakat ne yaparsa yapsın isyanı ve kaçıışı engelleyemez. Yazar bu noktada, kendi başının çaresine bakmaktan aciz, başkalarının koruma ve himayelerine muhtaç olan yöneticilerin umdukları gibi her zaman mutlu olamayacağını altını çizmiştir. Güçlü olanların, kendi çıkarlarına uygun kimseleri kullandığını ve zamanı gelince yine kendilerine daha iyi hizmet edecek olanları iş başına getirdiklerine işaret etmiştir.

Romanın sonunda Akbabaların lideri, geriye kalan Akkargaların erkeklerinin, yaralılarının ve itaat etmeyenlerin öldürülmelerini emreder. Anne Akkargalara, yavrularına uçmayı öğretene kadar izin verirler. Genç Akkargalar ne var olan Akbaba baskısını yok edebilmiş, ne de “tüm canlıların kardeşçe, birbirinin hakkına göz koymadan yaşadığı tek ülke” olan “Güneş ülkesi”ne ulaşabilmiştir. Yazar mutsuz ve umutsuz bir son oluştur, okuyucu için herhangi bir umut bırakmamıştır.

Eserde kullanılmış olan didaktik anlatım aracı hayvanlar, aslında günümüz insanlığını temsil eder. Çocukların severek okudukları bu anlatım tarzı, hem eserin okunurluğunu hem de mesajın iletilmesindeki etkisini artırmaktadır.

Okuyucunun, bu romandan çıkarabileceği belki tek olumlu fikir, “Entel” olarak adlandırılan Akkarganın söylediği şu sözlerdedir:

- *Burada, bu mağarada yok olup gideceğiz. Akbabalar öldürmese bile açlık ve bitler yüzünden öleceğiz. Unutmamalıyız ki, kimse kimseye mücadele etmeden bir şey vermez. Yani, daha mutlu yaşamak için mücadele etmemiz gerekiyor.* (Yeşildağ, 2009, s. 134)

Entel adlı Akkarga, “Güneşe Yolculuk Var” türküsünü seslendiren ilk kargadır. Bu türkü ile mağarada kalan ve işe yaramadıklarını düşünen kargalara gerekli moral ve motivasyonu sağlar. Yazar, bu Akkargayı sıra dışı düşünmesi ile öne çıkarmıştır. “Güneş ülkesi”ne uçmayı teklif eden de Entel’dir.

Güneş ülkesine uçan Akkargalar arasında ümitsizliğe kapılan ve geri dönenler çıkar. Bu Akkargaların rengi yolculuk esnasında bir miktar değişip siyah beyaz bir hâl almıştır. Yola devam eden kargalar, inançlarını kaybedip dönenleri çıkarıcılık ve döneklilikle suçlar. Yazar,

önemli bir hedefe giderken yolda takılıp kalanlar olabileceğini gözler önüne sermiş ve onları eleştirmiştir.

Yazar, eserini bölümler halinde anlatmaktadır. Her bir bölüm bir hikâye oluşturduğu gibi bir sonrakine de zemin hazırlamakta, böylece hem merak unsurunu artırmakta hem de okunurluğu sürekli hale getirmektedir.

Romanda sık sık deyim ve ikilemelere yer verildiği görülmektedir. Bu durum mecazların öğretilmesinde, durum ve karşılık ilkesi doğrultusunda, oldukça başarılı örnekler arasında yer almaktadır. Deyim ve ikilemenin hangi durumda nasıl kullanıldığı bu örnekler yardımıyla çocuklar tarafından anlaşılabilir.

Birkaç dakika önce başkanı uslu uslu dinleyen genç Akkargalar gitmiş; yerine telaşlı telaşlı bağrıışan bir grup genç Akkarga gelmişti sanki. (Yeşildağ, 2009, s. 22)

Az sonra, suya sabuna dokunmadan birkaç Akkargayı dışarı çağırdılar. (Yeşildağ, 2009, s. 122)

Ayrıntılı ve canlı tasvirler yapılmış ve benzetmelerle anlatım zenginleştirilmiştir.

Vadiyi tam ortadan ikiye bölen bir dere vardı. Dere yaz kış demeden şırıl şırıl akardı. Baharda dağlardaki karlar erimeye başlayınca derenin çağıltısı vadiyi doldururdu. Hele hele sular biraz çekilip dere berraklaştığında kış boyu bekleyen balıklar ortaya çıkmaya görsün... Hepsi derenin köpükleri arasından yukarılara sıçrar, güneşe selam verirlerdi. O zaman balıkların seyrine doyum olmazdı. Güneş ışınlarının pullarıyla buluştuğu an balıklar bir başka güzel olurdu nedense... Sanki gökkuşağı yere inmiş de balıklarla dans ediyordu. (Yeşildağ, 2009, s. 6)

Reisin emri oradaki Akbabaları harekete geçirdi. Zaman kaybetmeden üç genç Akbabayı kuşatıp gagalamaya başladılar. Gaga darbelerinden kurtulmak isteyen üç Akbaba uçmaya çalıştı, ama bu çabaları onları bekleyen sondan kurtulmalarına yetmeyecekti. Aynı anda onlarca Akbaba da havalandı ve onları aralarına alıp uzaklaştılar... (Yeşildağ, 2009, s. 148)

Roman aracılığı ile okuyucuya “mücadele etme, başkasının malına göz dikmeme, özgürlük, vatan sevgisi, kararlılık, haksızlığa karşı gelme” gibi değerleri kazandırmayı amaçlamıştır.

4.1.4 Bir Mikrobun Günlüğünden

Sara Gündüz Özeren'in romanında verem mikrobu olarak da bilinen Koch Basili, görünüşü ile saygı uyandıran kısa boylu bir adamın boğazını temizleyip yere tükürmesi sonucu konakladığı yerden çıkar. Çıkan rüzgârla bir pazarda üzüm salkımının üstüne konar. Üzerine konduğu salkımı, bir kadın satın alıp eve getirir. Henüz yıkamaya fırsat olmadan, oğlu iki üzüm tanesini ağzına atar. Bu tanelerle verem mikrobu Ahmet'in vücuduna girer.

Mikrop, önce sindirim sitemine sonra da kana karışarak her organı ve sistemi gezer. Kendisi için en uygun yerin akciğerler olduğuna kanaat getirir. Ne var ki üremek için henüz uygun zaman bulmamıştır. Çünkü Ahmet annesi gibi titizdir. Kendine çok iyi bakar. Mikrop, çaresiz Ahmet'in zayıf bir anını beklemek zorunda kalır. Vücudu tamamen işgal etmeden önce birkaç kez bölünerek kendine bir kesecik oluşturur ve kendi küçük ailesi ile birlikte uykuya çekilir.

Aradan yıllar geçer. Ahmet liseyi bitirir. Üniversite için başka bir şehre gider. Burada kendine eskisi gibi bakmaz. Yanlış arkadaş seçiminden dolayı kötü alışkanlıklar edinir. Dolayısı ile vücudu hassaslaşır. Okul biter, iş bulur. Yine yanlış arkadaş seçimi sebebiyle kötü alışkanlıklarından kurtulamaz. İşe geç kaldığı birkaç seferden sonra kovulur. Bir ambalaj fabrikasında iş bulur, iki iş arkadaşı ile birlikte bir girişimde bulunarak kendi ambalaj fabrikalarını kurarlar. Artık kaybettiği eski iyi alışkanlıklarına dönmek için gayret sarf eder. Sonrasında güzel bir kızla evlenir. Yıllar içinde, işlerinin bozulmasıyla iflas eder, evdeki huzur da kaçar ve eşi onu terk eder.

Stres, Ahmet'in vücudunda çeşitli tahribatlara yol açar. Vücuttaki zayıflık, verem mikrobunu da harekete geçirir. Mikrop çoğalarak gün geçtikçe daha büyük bir alanı kaplar fakat sinsi ilerlediği için fark edilmez. Bazı belirtiler olsa da, Ahmet bunları önemsemez. Annesini kaybetmesiyle zaten kötü olan Ahmet, daha da kötüleşir.

Bir akşam işten dönerken öksürüp mendilinde kan görünce işin ciddi olduğunu düşünür. Ertesi sabah hastaneye gider. Tetkikler sonucu hastaneye yatmasına karar verilir. Uzun süre hastanede kalır. Bir süre sonra içinde bir umut ışığı belirir. Tedaviye psikolojik destek çok iyi gelir. Sonunda durumu düzelir ve taburcu olur. Düzenli olarak kontrolleri yapılır. Hasatlığı tam atlatamayan Ahmet bir sanatoryuma gönderilir. Orada kendisi gibi insanlarla karşılaşır. Annesi öldükten sonra kendini çok yalnız hisseden Ahmet, hastanede ve sanatoryumda yaşadıklarını ve gördüklerini kitap haline getirmeye karar verir.

Romanda, günlük yaşamda herkesin karşılaşabileceği bir olaydan yola çıkarak, bir mikrobun insan vücuduna girmesi, çoğalacak ortamı bulması ve içinde bulunduğu vücudu nasıl hasta ettiği anlatılmaktadır.

Roman, önce verem mikrobu ve onun anlattıkları çevresinde geçerken, ileriki bölümlerde mikrobun konağı olan Ahmet, asıl kahraman olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yazar, ilk bakışta romanda iki bakış açısını bir arada kullanmış gibidir. Bu anlamda romanı iki bölümde inceleyecek olursak ilk bölüm, romanın adından da anlaşılacağı üzere, verem mikrobunun ağzından, kahraman gözüyle anlatılmıştır. İkinci bölümde ise mikroba maruz kalıp hastalanan ve bu hastalıktan kurtulmaya çalışan Ahmet'in hikâyesi, okuyucuya yazar tarafından ilahî bir bakışla aktarılmıştır. İki farklı bakış açısının kullanılmasıyla kahramanın yaşadıklarına bunları nasıl yorumladığına ve herkesin bilemediği ayrıntılara ulaşmak mümkün hâle getirilmiştir. Üzüm salkımının üzerindeki bir mikrobun kendine konak bulması, doğrudan mikrobun ağzından anlatılmıştır:

Eve doğru yolculuk başlamıştı. Sevineyim mi, üzüleyim mi, bilmiyorum. Ya bu kadın da temizlik hastası biri çıkarsa? Ya kendimi atık su borusundan karanlıklara yuvarlanırken bulursam? Şu anda ecel terleri döküyorum. Bir insanın vücuduna girmek ne zordur, bilirim. (Özeren, 2009, s. 15-17)

Hasta olduktan sonra Ahmet'in düşündükleri ve hissettiklerine ise ancak yazarın anlattıklarından ulaşılabilmektedir:

Ahmet tanımadığı bir şehre adım atmanın sıkıntısıyla etrafına baktı. Diğer şehirlerden farkı yok diye düşündü. Yine kalabalık, yine gürültülü ve yine beton yığınları tarafından istila edilmiş. Ahmet, biraz da buradan, bu sıkıntılı yerlerden kaçmak istemiyor muydu? (Özeren, 2009, s. 139)

Her ne kadar romanın bir bölümü bir mikrobun ağzından anlatılmış olsa da, okuyucu anlatılanların büyük biri tarafından aktarıldığının farkına varmaktadır. Çünkü mikrop konuşturulduğu bölümlerde bile, yazarın didaktik anlatımı öne çıkmaktadır:

İşte şuraya yazıyorum! Bu oğlan pek yakında sigaraya başlamazsa ben de verem mikrobu değilim... Sonra demedi demeyin. Bir yakar, iki yakar, derken alışır. Arkadaş dediğin böyledir. İyi seçmezsen başına dert olurlar. Ama itiraf edeyim ki için için sevinmiyorum değilim. O sigara içtikçe ben palazlanıp serpileceğim. Sabrımın semeresini toplamam yakındır. Bekleyip göreceğiz. (Özeren, 2009, s. 54)

Aşağıdaki iki paragrafta anlatıcının kim olduğu karıştırmış gibidir. İlk paragrafta konuşan mikrop olsa da, içerik anlamında yazar varlığı ortaya koymaktadır. İkinci paragrafta ise bunun farkına varmış gibi, okuyucuya mikrop olduğunu hatırlatmaya çalışmaktadır.

Mesela diyorum ki akşamları erken yat. Sabah kahvaltını etmeden çıkma. İşine dört elle sarıl. Sen bu diplomayı alasın diye anan baban az mı sıkıntı çekti? Ama sen ne yaptın? Ne idüğü belli olmayan kimselerle arkadaş oldun. İçkiye ve sigaraya başladın. Gece geç saatlere kadar kahve köşelerinde kirli havayı teneffüs ettin. Yazık değil mi?

Ah ben ne yufka yürekli bir verem mikrobuyum. Durmuş, zayıf düşmesini dört gözle beklediğim adama akıl veriyorum. Peki benim dediklerimi yaparsa onu hasta edebilir miyim? Edemem. Çoğalabilir miyim? Çoğalamam... Hay dilimi eşek arısı soksun e mi? Ahmet'in annesinden öğrendiklerimi nasıl da unutmamışım... (Özeren, 2009, s. 60-61)

Çocukların severek okudukları didaktik anlatımla yazar, sağlığın önemine vurgu yapmış, olumsuz sonucu ortaya koyarak hastalıktan korunma yöntemlerine değinmiş ve sağlıklı beslenmenin önemini ortaya koymuştur. Bunları yaparken disiplinler arası bir yaklaşımla, fen bilgisi dersi konularını işlemiş ve okuyucuyu bu anlamda farklı kaynaklara yönlendirmiştir. Yine disiplinler arası ile çocuğun sosyal terbiyesine katkı sağlamıştır. Arkadaş seçimi, meslek ve iş yaşamı, aile ortamı ve anne sevgisi bu anlamda ele alınan değerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Yanlış arkadaş seçiminin, sigara ve alkol kullanmanın ne gibi olumsuz sonuçlar doğuracağı anlatılmıştır. Verem mikrobunu taşıyan ve yaşayış şekli sebebiyle zamanla hastalanan Ahmet, arkadaş seçimindeki hata sonrası yalan da söyler:

Nihayet oğlanın okulu bitti. Mezuniyet töreninde anne ve babası gururla oğullarını kutladılar. Annesi onu biraz zayıflamış bulup endişelendi.

- Yoksa sigara mı içiyorsun? dedi.

Oğlan inkâr etti elbette. Oysa iki yıldır fosur fosur içiyor. Bir alıştı ki sormayın... Kırk yıllık tiryaki olup çıktı. Mutlu olduğunda içiyor, mutsuz olduğunda içiyor. Be de anlamadım bu işi... (Özeren, 2009, s. 56)

Romanda, beslenme ile ilgili olarak, okullarda ve toplum genelinde rastlanılan hızlı tüketime uygun satılan hazır gıdaların, insan bedenine fayda vermeyeceğinden bahsedilmiştir:

Eskiden olduğu gibi düzenli beslenmiyor artık. Sabah kahvaltısı yapmıyor mesela... Çok aç olursa otobüse binmeden köşe başındaki simitçiden bir simit alıp atıştırıyor. Öğlenleri ayaküstü yenilen şu ne oldukları belli olmayan şeylerle karnını doyuruyor. Akşamları bazen bir tas çorba, bazen kızarmış patates yiyor. Hani eskiden süt içer, bal ve pekmez sürerdi ekmeğine... Şimdi bunların hiçbirini yapmıyor. Boyu uzamış ama çok zayıf. Tam istediğim gibi.. Ha ha ha!... (Özeren, 2009, s. 53)

Sağlıksız beslenme ve düzensiz yaşamın ortaya çıkardığı sonuçlara yer verilmesinin yanında, ara ara, doğrudan öğüt veren cümlelere de rastlanmaktadır. Yazar, iletmek istediği mesajları kendi kontrolünde okuyucuya sunmuştur.

Annesi onun başarılarını gördükçe:

- *Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur, diyor. (Özeren, 2009, s. 43)*

Dışarıda kuvvetli bir rüzgâr vardı. Uğultusunu içeriden duyabiliyordu. “Bahar sancılarla geliyor” dedi içinden. “Her güzel şey böyledir. Kolay kolay ele geçmez. Rüzgâr esmese, yağmur yağmasa bahar gelmez.” (Özeren, 2009, s. 117)

“Hiç kimse, eşeğini yitirdikten sonra ansızın bulan bir adam kadar mutlu olamaz.” dedi gülümseyerek. (Özeren, 2009, s. 119)

Roman genel itibariyle, sigara ve alkol kullanımı gibi olumsuz davranışlar, alışkanlıklar ve durumlar üzerine kurulmuş ve bunların insanda yol açtığı tahribat anlatılmıştır. Fakat bunların yanı sıra anne sevgisi, pes etmemek, umutlu olmak, yeniden başlamak ve bunun için cesaret göstermek, insanlara faydalı olmak gibi olumlu değerler de işlenmiştir.

Romanda Ahmet ile annesi arasında sevgi dolu bir ilişki vardır. Bu sevginin de bir sonucu olarak, Ahmet’in annesinin tipik bir anne olduğu görülmektedir: Çocuğunun üstüne titreyen, hasta olduğunda yanından ayrılmayan, hüznün ve neşe gibi her duygusunu gözünden anlayan, zayıf düştüğünde endişelenen, ölüm yatağında olsa bile çocuğunu düşünen bir anne...

Annesi onu biraz zayıflamış bulup endişelendi. (Özeren, 2009, s. 56)

- *Anne ben çocuk muyum? diyor Ahmet.*
- *Çocuksun elbet, diye karşılık veriyor annesi, sen benim gözümden hep çocuksun... (Özeren, 2009, s. 70)*

Annesi onu görünce kendi hastalığını unuttu. (Özeren, 2009, s. 84)

Ahmet, hastanede kaldığı sürede yalnızlığını ve sıkıntısını kitap okuyarak hafifletir. Yazar bu bölümde, kitap okumanın etkilerinden bahsetmiştir:

Vaktini iyi değerlendirmek için hasta bakıcılardan birine kitap ısmarladı. Bol bol okuyacağı zamanı vardı. Okuyacak, düşünecek, geleceğe dair planlar yapacaktı. Kendine acıdığı sürece bu illetten kurtulamayacağını artık biliyordu.

Şu kitap okuma ona iyi geldi. Saatlerce okuyor, notlar alıyor, düşüncelerini yazıyordu. (Özeren, 2009, s. 117)

Kitaplar, akıllı telefonlar veya bilgisayarlar gibi pili bitip veya bozulup kişiyi ortada bırakan materyaller değildir. Okuyan her insanın her zaman işine yarayan, eskimeyen ve bozulamayan araçlardır. Ahmet hastaneden taburcu olacağı zaman, kitaplarını kalan hastalara bırakarak, onların da kitaplardan faydalanmasını ister:

Kendini kitap okumaya öyle kaptırdı ki etajerin üstünde hatırı sayılır sayıda kitap birikti. Giderken kitapları burada bırakmak istiyor, bu yatakta yatacak olan hasta her kimse, o okusun diyordu. (Özeren, 2009, s. 121)

Kitap okumak kişinin duygu ve düşünce dünyasını genişleten, kendini daha iyi ifade etmesini sağlayan, kelime hazinesini zenginleştiren, farklı bakış açıları kazanmasına yardımcı olan ve kişiye güzel vakit geçirten bir etkinliktir. Okumak, zamanla alışkanlık hâline dönüşüp okuyucuda bir ihtiyaç konumuna gelmektedir. Romanda Ahmet'in hastanede başlayan kitap okuma etkinliğini zamanla alışkanlığa dönüştüğü ifade edilmiştir. Yazar aşağıdaki ifadelerle bunları dile getirerek okuyucuyu kitap okumaya teşvik etmiştir:

Hasta yatağında geçirdiği günler onu bir kitap kurdu haline getirmişti. Hafta sonları mutlaka bir kitapçıya uğruyor, yeni kitaplar alıyordu. Elinin altında daima bir not defteri bulunduruyor, hoşuna giden şeyleri buna yazıyordu. Kitap okumak onda alışkanlıktan çok, tutku hâline gelmişti. Okudukça rahatlıyor, yeni hayallere yelken açıyordu. (Özeren, 2009, s. 126-127)

Romanda sık sık zaman atlamalarının yapıldığı görülmektedir. Yazar, hastalık dönemlerini, okul yıllarını, iş arama sürelerini vb. zaman atlamaları ile hızlı geçmiştir. Söz gelimi, romanın başında mikrop vücuduna girdiğinde, Ahmet küçük bir çocuktur. İlkokulda aşı olduktan sonra, mikropların kendilerini koruma adına uykuya geçmelerinde bir zaman atlaması yapılmıştır. Bu atlama ile Ahmet üniversiteli bir genç olur. Zamanda geri dönüşler, kahramanın yaşadıklarını ve hissettiklerini hatırlatmak amacıyla yapılmaktadır. Zaman

atlamaları ise yazarın anlatacağı olayları seçmesinden kaynaklanmaktadır. Okuyucu bu sayede gereksiz olaylarla meşgul edilmemiş ve konudan koparılmamış olur.

Kaç yıl uyuduk bilmiyorum. Ama çocuk epeyce büyümüş, boyu uzamış, kasları gelişmişti. Bizi yuvalandığımız bronşçuğun bile hacmi genişlemişti. (Özeren, 2009, s. 52)

Oğlan tam on gün yatak yorgan yattı. Doktorun verdiği ilaçlar etki etmedi. (Özeren, 2009, s. 58)

Üç hafta iş aradıktan sonra nihayet bir ambalaj fabrikasında iş buldu. (Özeren, 2009, s. 61)

Bir haftadır bu meseleyi kafasında tartıyor. Beyninin içi allak bullak. (Özeren, 2009, s. 62)

Aradan yıllar geçti. Ahmet güzel bir kızla evlendi. İşleri büyüttüler. (Özeren, 2009, s. 71)

Yazar, fen bilgisi dersi konusu olan insan vücudunu anlatırken terim anlamalı birçok kelimeyi kullanmıştır. Zaman zaman bu terimlerin ve kelimelerin anlamlarına sayfa altında yer verilerek okuyucu bilgilendirilmiştir. Romanlarda bu türlü bilgi notlarına sık rastlanmaması, esere artı puan kazandırmaktadır. Romanın resimlendirilmesine de dikkat edilmiş, organ ve sistemlerle insan bedeni görsellerine geniş yer verilerek anlatılanlar desteklenmiştir.

Romanda Ahmet'in bir öğrenci olması ile okul yaşamı, sınıf düzeni ve okulda yapılan etkinliklerden de bahsedilmiştir. Belirli gün ve haftaların okullarda kutlanması veya tören yapılarak anılmasına değinilmiştir. Romanın da konusu olan Veremle Savaş Haftası çerçevesinde okulda yapılan etkinlikler anlatılmıştır. Okulda bu anlamda sağlık ekiplerinin eğitici konuşmalar gerçekleştirdiği, hafta boyunca sınıfların bilgi verici afiş ve resimlerle süslendiği ve bir bilinç oluşturmaya çalışıldığına işaret edilmiştir.

Bir hafta boyunca şiirler okundu, kompozisyonlar yazıldı. Kitaplar okundu. Verem hastalığını yenmiş bir adam sınıfa çağırıldı. Tedavi süresinin ne kadar uzun ve zahmetli olduğunu söyledikten sonra önemli olanın hastalanmamak olduğunu vurguladı. (Özeren, 2009, s. 48)

Yazar, tüm bu bilgilerle yaparak yaşayarak öğrenmenin kalıcılığını ortaya koymuş, eğitimcilere bir anlamda yol göstermiş, belirli gün ve haftaların anılmasının önemine dikkat çekmiştir.

Romanın dil ve anlatımındaki zenginlik dikkat çekici bir niteliktedir. Organ ve sistemlerin çalışma şekli, damar, kas vb. insan vücudunun bölümleri tasvirlerle anlatılarak bir anlamda tanıtılmıştır:

Çok geçmeden şah damarından yukarı çıkıp kafatası kemiğinin bir zırh gibi koruduğu beynin içine girdik. Burası akılalmaz bir makine dairesi gibiydi. Yumuşak sarımsı bir dokudan oluşan beyin, iki büyük lobdan ibaretti. Sağ ve sol loblar birbirinin simetriği gibi duruyordu. Beynin arka alt ucunda yine beyne benzer; fakat daha küçük bir organ vardı. Burası beyincik denilen ve vücuttaki bütün sinirlerin toplandığı yerd. Hemen altında omurilik soğanı bulunuyordu. (Özeren, 2009, s. 31)

Yazar anlatımında sıklıkla deyimlere yer vermiş ve mecazlı ifadeleri ustalıkla kullanmıştır. Benzetme sanatını kullanarak anlatımına derinlik ve zenginlik katmıştır:

Bir insanın ya da bir hayvanın bedenine kapağı atamazsam işim harap... Heder olup giderim alimallah... (Özeren, 2009, s. 10)

- *Vücut direncin düşecek, hasta olacaksın, diye adamın başının etini yiyor. (Özeren, 2009, s. 71)*
- *Kavanoz dipli dünya! dedi içinden. (Özeren, 2009, s. 78)*

İçindeki marazı kökünü kurutabilecekler miydi? (Özeren, 2009, s. 105)

Evet, o bir hasta idi ve çevresine mikrop saçıyordu. Bu gerçeği anlamak Ahmet'in yüreğine bir mih gibi saplandı. (Özeren, 2009, s. 117)

Geceleri bebekler kadar rahat uyuyordu. (Özeren, 2009, s. 120)

Romanın başında verem mikrobı, düzgün giyimli ve lüks bir arabaya binen, görünüşünden makam sahibi olduğu anlaşılan bir adamın, boğazındaki ifrazatı temizleme amacıyla yol kenarına tükürmesi ile ortaya çıkar. Durumu gören bir kadın, çevrede haber yapmak için bekleyen bir gazeteciye bunu haber yapmasını söyler. Fakat gazeteci, bunun bir haber niteliği taşımadığını ifade ederek kadını tersler. Romanın sonunda bu olaya değinilerek medeniyetin ne olduğu anlatılmaktadır:

Bugün kaç kişi, çevresindeki masum insanların hayatını hiçe sayarak yere tükürüyor? Bugün kaç kişi, hiç hak etmediği hâlde başkalarının saçtığı mikroplarla hasta oluyor? Medeniyet, tüten fabrika bacalarında, uzayıp giden asfalt yollarda, yüksek ve lüks binalarda değil, küçük ayrıntılardadır. İnsanlar bunu anladıklarında çağ atlamış

olacaklarını bilseler, acaba o gazeteci gibi, yapılan saygısızlığa duyarsız kalabilirler mi? (Özeren, 2009, s. 129-130)

Edebî eserlerin nasıl sona erdirildiği konusu oldukça önemlidir. Yazarın, işlediği her olayı ve durumu ana omurgaya bağlaması ve bunları mantıklı bir sona erdirmesi, anlatımdaki başarısını etkilemektedir. Bir Mikrobun Günlüğünden romanında yazar umutlu ve açık bir son oluşturmuştur. Böylelikle roman kahramanı Ahmet'in geleceği hakkında okuyucu umutlandırılırken, verem mikrobu için tam tersi bir durum ortaya çıkmaktadır.

Bilim ve kültür türünde yazılan roman, bölümler hâlinde okuyucuya sunulmuştur. Her bölüm, başlığı ile uyumlu bir olayı anlatmakta ve okuyucuyu bir sonrakine hazırlamaktadır. Anlatılanlar genel olarak kronolojik bir düzen içinde verilmiştir. Bununla birlikte, daha önce de ifade edildiği gibi, geri dönüşler ve zaman atlamalarıyla okuyucunun dikkati anlatılanlar üzerinde tutulmuştur. Yazar, okuyucuyu bilim ve kültür anlamında bilgilendirmiş ve eğitmiştir. Didaktik bir üslup kullanılmış ve anlatımda akıcılık başarıyla ortaya konmuştur.

4.1.5 Kapiland'ın Karanlık Yüzü

Miyase Sertbarut tarafından kaleme alınan romanda Mehtap ve “Marjinal” lakaplı Hayri, bir lisede aynı sınıfta okuyan iki yakın arkadaş hatta sevgilidir. Mehtap derslerinde oldukça başarılıdır. Marjinal ise daha çok siyasi ve sosyal olaylarla ilgilenir.

Kapiland, dünyanın en güçlü devletidir. Kapiland Küresel Güven Kurumunun, Türkiye’de gerçekleştirmek istedikleri proje, Marjinal önderliğinde birkaç sıra dışı liseli yüzünden iptal edilir bunun üzerine Kapiland yetkilileri Mehtap ve Marjinal’i kendi taraflarına geçirmek için bir plan yaparlar. Bunun için sonucu önceden belli olan liseler arası bir bilgi sınavı yapılır. Kazanan iki talihli Mehtap ve Marjinal ödül olarak yaz tatilinde iki ay Kapiland’da misafir edilir. Bu süre içerisinde onlara Kailand’ın özgürlükler ve hayaller ülkesi olduğu imajı uyandırılmaya çalışılır. Fakat gençler beklentilerin aksine, her şeye şüphe ve önyargı ile yaklaşırlar.

Mehtap ve Marjinal’in Kapiland’a karşı olumsuz düşüncelerinin değişmediğini gören yetkililer, çocukları tıbbi bir operasyonla değiştirmeyi planlarlar. Bu konuda yardım aldıkları yarı Türk Profesör Baha, çocukların zarar görmesini istemez ve onlara gerçekleri anlatarak uyarıda bulunur. Onlara gerçek bir operasyon yapmayacağını, çocukların bundan

sonra çok iyi rol yapmaları gerektiğini söyler. Çocuklar operasyon sonrası her şeye mutlu bakan, eğlence düşkün gibi davranırlar.

Türkiye'ye döndükten sonra bir basın toplantısı düzenlerler. Toplantının başında basın tarafından ilgi görmeseler de sosyal medya aracılığı ile yaptıkları yayın çok fazla izlenince herkesin dikkatini çekerler. Gençler bu toplantıda hileli sınavdan başlamak üzere, Kapiland yetkililerinin göz boyamak için yaptıkları her şeyi anlatırlar.

Toplantı sona ermeden, salon polislerce basılır ve Mehtap ile Hayri gözaltına alınır. Türk yetkililer, gençlerin söylediklerini yalanlar. Gençler birkaç gün sonra okul arkadaşlarının yaptıkları eylemler ve yeterli kanıt olmaması sonucu serbest bırakırlar. Gençler yaptıkları her şeyin boşa gittiğini düşünse de, Hayri'nin dedesi Nuri Baba bu topraklarda yapılan her iyi şeyin bir gün karşılık bulacağını ifade eder.

Yazarın Kapiland'ın Kobayları kitabının devamı niteliğinde olan roman, iki liseli genç etrafında kurgulanmıştır. Romanın konusu, şüpheli ve sorgulayıcı özellikleri ile büyük bir projenin sonlanmasına sebep olan gençlerin beynini yıkamak, onları güçlü olanın tarafına geçirmektir. Roman, günümüzde güçlü devletlerin el altından ve “dostane” yaptığı faaliyetlere dikkat çekmektedir. Yazar, güçlü devletlerin, zayıf devletler üzerinde yaptıkları plan ve projelerini anlatmaktadır. Bu plan ve projeler “insani yardım”, “sağlık yardımı” gibi çeşitli adlar altında uygulanmaktadır.

Yazar, ilahî bakış açısını kullanmıştır. Anlatıcı, olay ve kişiler hakkında her şeyi bilmektedir. Kahramanların birbiriyle olan ilişkisi, onların aklından geçenler ve niyetleri okuyucuya aktarılmıştır.

Roman kahramanları “Marjinal” lakaplı Hayri ile Mehtap'tır. Özellikle “Marji” sorgulayıcı kimliği ile Mehtap'tan daha öndedir. Yazar, kahramanları oluştururken yaş ve gelişim özelliklerini göz önünde bulundurmuştur. Söz gelimi, lise çağında olan gençlerde hayatı ve toplumsal olayları sorgulama başlar. Roman tam olarak sorgulama, şüphe, eleştiri temelinde inşa edilmiştir.

Lise çağında olan roman kahramanları arasında, yaş ve gelişimlerine uygun olarak, gönül ilişkileri başlamıştır. Mehtap Marjinal ile, Burhan Ezgi ile sevgilidir. Hala ergenlik döneminde olmalarına rağmen, gençlerin bu küçümsediğine yönelik ifadeler vardır. Burhan'ın kelime oyunu yaparak sorduğu soruyu Ezgi bilemez. Sonrasında Burhan'a “Aman ne komik, ergen şakası yapacak kadar düşür seviyeni yani (Sertbarut, 2016, s. 9)”

şeklindeki tepkisi, bunun en belirgin örneğidir. Her ne kadar ergenlik dönemini küçümseler de, bu dönemde ebeveynlerin daha anlayışlı davrandığının farkındadırlar.

Yazar romanda ara ara Kapiland'daki kişilere de yer verir. Aralarında geçen konuşmalara, planlara ve düşünce yapılarına değinir. Kapiland'da planlar yaparak her istediklerini gerçekleştirmeyi alışkanlık haline getirmiş kişiler arasında da gizli bir çatışma ve hırs söz konusudur. Beraber hareket eden kişiler, aslında birbirlerine güven duymaz ve zayıflıklarını ortaya çıkarmak için çaba sarf ederler.

Sagar'ın sağ bacağı yanıtızsız kalan soru üzerine yeniden sallanmaya başladı. Aslında öfke duyuyordu Bud'a, başarısız olsun istiyordu. Onu bir biçimde alt ederse kendisinin aynı göreve getirilme şansı artacaktı. (Sertbarut, 2016, s. 13)

Birçok ülkede insanların güvenini kazanmış olan Kapiland, Türkiye'de birkaç liseli yüzünden bu güveni kaybetme noktasına gelir. Yazar, Kapiland'ın her işini planladığını, her şeyi düşündüğünü, dolayısıyla yenilmemek için de her şeyi yapacağını okuyucuya anlatmak istemiştir. Fark etmeden yabancı kültürün bizleri ele geçirdiğini, Kapiland'ın tüm yaşam alanımızda olduğunu fakat yine de bununla yetinilmediğini okuyucuya doğrudan aktarmaktadır.

Her ne kadar sinema filmleriyle, çılgın şarkıcılarıyla fethettikleri insanlar olsa da bunu yeterli bulmuyordu Kapiland yönetimi. Doymak bilmez iştahları tam teslimiyet istiyordu.

Kapiland'daki tüm kurumlar gibi KGK'nın da başarısız olan bu A planına karşı B planı elbette vardı, yalnızca B mi, Z planları bile vardı. (Sertbarut, 2016, s. 12)

Marjinal, Kapiland gezisini ve bu gezi için yapılacak sınavı gereksiz görür. Ona göre Kapiland'a gitmek pek de önemli değildir. Mehtap ise Kapiland'ın, her şeye rağmen, gelişmiş bir fırsatlar ülkesi olduğunu düşünür. En azından yabancı dilini geliştirmek için gitmek ister. Gerçek yaşamda da güçlü devletler fırsatlarıyla öne çıkmıştır. Özgürlük, refah yaşam seviyesi, demokratik olgunluk, gelir yüksekliği, bilim ve teknoloji gibi hemen her alanda ileri olan ülkeler, bir cazibe merkezi haline gelmekte ve gücü de elinde tutmaktadır.

İki gencin farklı düşünmeleri, aralarında kısa süreli bir soğukluğa sebep olur. Yazar, bu fikir ayrılığını bilerek var etmiştir. Mehtap, genel olarak toplumun Kapiland gibi ülkelere bakış açısını temsil etmektedir. Marjinal ise, lakabından da anlaşılabilceği gibi herkesten farklı ve aykırı düşünenleri simgelemektedir.

Marjinal'in telefonuna Mehtap'tan gelen bir mesajla gençlerin arasındaki kırgınlık yumuşamaya başlar. Mesajın Mehtap'tan geldiğini gören, fakat bir anlam veremediği için bu mesajı silen, sonra da ispatlayamayan Marjinal bir şeylerden şüphelenmeye başlar. Yazar, güçlü devletlerin kişisel araç gereçlerimize kilometrelerce uzaktan ulaşabileceğini göstermiştir. Şüphelerinden emin olmak isteyen Marjinal, bunun için birkaç oyun oynar. Tahminleri üzerine sınavı Türkiye'de büyük bir tesadüf eseri (!) ikisinin kazanmış olduğunu öğrenince haklılığı ortaya çıkar.

Kapiland'ın neyi amaçladığını merak eden ve biraz da korkan iki genç, akıl almak üzere Marjinal'in dedesi Nuri Baba'ya gider. Nuri Baba, romanda görmüş geçirmiş, akıllı başında bir tip olarak karşımıza çıkmaktadır. Kapiland'ın daha önceleri ülkemiz ve bizim gibi olan ülkeler üzerinde neler yaptığını anlatır. Bu gezinin amacının da onları gelişmişlikleri ile büyüleyerek kendi taraflarına çekmek olduğunu düşünür. Bu düşüncesini gençlerle paylaşır ve dikkatli olmaları konusunda da uyarır.

Kapiland gezisi gerçekten de Nuri Baba'nın söylediği gibi geçer. Gezmeleri için seçilen yerlerin hepsi oranın gelişmişliğini öne çıkarır. Fakat çocuklar büyümekten çok her şeyi sorgular. Marjinal, ülkeye geldikten hemen sonra iletişim kurduğu ilk vatandaş olan taksicinin söylediklerinden yola çıkarak, her bireyin bir şeyin kölesi olduğunu düşünür. Söz gelimi, herkes mutlaka birden fazla işte çalışır. Bunun sebebi de satın aldıkları bir şeyin parasını ödemektir. Gezi rehberi olan İsmail bunu Kapiland'da işsizlik sorunu olmadığı şeklinde yorumlar. Yazar, burada konuşmaların arasına girerek kendi düşüncelerini okuyucuya sunmaktadır:

İsmail:

- *Bu güzel değil mi? Her ülke işsizlikten yakınırken bizde bir insan birden fazla işte çalışabiliyor.*

Eh, insan ilk duyduğunda bunun iyi bir şey olduğunu düşünebilirdi tabii. Ama ne için çalıştıkları daha önemli değil miydi? Evlere, arabalara, eşyalara bağlanıyorlardı ve ödemeleri bittiğinde o eşya eskimiş olduğundan; o ev, o eşyalara dar geldiğinden yeni bir eve, yeni arabaya, yeni eşyalara borçlanıyorlardı ve bu durumda kesintisiz çalışmak dışında başka bir seçenekleri kalmıyordu. (Sertbarut, 2016, s. 88)

Kapiland'da kahramanların gezdiği hemen her yerde, yazar gelişmiş ülkelerin bir özelliğini anlatmaktadır. İsmail, "Barış Müzesi"ni gezmeden önce Kapiland'ın bütün dünyada barışı

sağlamaya çalışan bir ülke olduğundan bahseder. Gezi sonrasında Marjinal'in, "Bu fotoğraflar eksik, yalnızca görmemiz gerekenleri gösterdiniz" sözü ile yazar, ülkenin oluşturmak istediği algı doğrultusunda hareket ettiğini öne sürmüştür. Günümüzde devletler, toplumları üzerinde fiziksel bir baskı uygulamak yerine algı değiştirerek onlara hükmetmeyi tercih etmektedir. Böylece aleni bir savaş veya mücadele yapılmaz ve her şey güzellikle halledilir.

Romanın sonunda gençler bir basın toplantısı düzenleyerek Kapiland'a hileli bir sınav sonucundan gittiklerinden ve orada yaşadıklarından bahsederler. Amaçları Kapiland'ın gerçek yüzünü tüm ülkeye anlatmaktır. Her ne kadar basın tarafından bekledikleri ilgiyi göremeseler de internet ve sosyal medya sayesinde seslerini Kapiland'a bile duyururlar. Sonrasında polis baskını ile birkaç gün nezarete kalıp çıkarlar. Türk yetkililer de konuyu örtbas ederler. Gençler yaptıklarının boşa gittiğini düşünür. Nuri Baba, üst bilinç veya ortak akıl olma özelliği ile yaptıklarının boşa gitmeyeceğini şu şekilde anlatır:

- *Bak kızım, bu toprakların eski bir sözü var. Emek zayi olmaz, derer. Yani iyi iş boşa gitmez, kaybolmaz. Eninde sonunda etkisini gösterir. (Sertbarut, 2016, s. 159)*

Yazar, son cümle ile okuyucunun ulaşacağı fikri kendisi vermektedir:

Dünya kuruldu kurulalı sayıca az olanların inancı, çoğunluğun inancından her zaman daha sağlamdı. (Sertbarut, 2016, s. 159)

Romanda diyaloglardan bol miktarda yararlanılmıştır. Olayların gelişimi, kişiler arasında geçen konuşmalarla verilmiştir. Karşılıklı konuşmalar, dolaylı aktarımdan daha etkileyici ve sahicedir. Böylelikle okuyucu, roman kişilerini aracısız dinleme imkânı bulmaktadır.

Anlatıcı, yaptığı tasvirlerle olayları ve çevreyi okuyucunun gözünde canlı tutmayı amaçlamıştır.

Üzerinde türlü renkte parçacıklarla, tam kıvamında erimiş peyniriyle ve iç açıcı kokusuyla insan bu pizzadan iki üç tane yiyebileceğini düşünebilirdi. Boş bir masa bulup iştahla yemeye başladılar. Mehtap doymaya başladığını hissettiğinde daha pizzanın yarısına gelmişti. (Sertbarut, 2016, s. 101)

Romanda yer yer argo kelimeler yer verilmiştir. Bu kelimeler daha çok gençlerin kendi aralarındaki konuşmalarda geçmektedir. Yazar argo kelimeleri kullanarak, okuyucuda kahramanların ve olayların gerçek olduğu düşüncesini sağlamak istemiştir.

İsmail'in ayak sesleri uzaklaşırken Marjinal kapıyı kapadı. Homurdanarak geldi Mehtap'ın yanına.

- *Mal, dedi, tepeden tırnağa mal bu!*
- *Neden kızdın ki, tatlı güler yüzlü biri.*
- *Baksana ya, yaramazlık yapmayın diyor, ne yapacağımızı sanıyor bu salak? Bizi de kendisi gibi 80 bin dolarlık camaro şapşalı sandı galiba. (Sertbarut, 2016, s. 89)*

Yazar, ortaya koyduğu eserde dili kullanma yeteneğini en iyi şekilde göstermek ister. Bunun için deyim ve atasözleri, ikilemeler ve terimler gibi çeşitli öğelerden yararlanır. Kapiland'ın Karanlık Yüzü romanında bu dil unsurlarından yararlanılarak anlatımda akıcılık sağlanmıştır. Romanın bölümler halinde verilmesi ve her bölümün anlatılacaklarla ilgili başlıklarla sunulması, yazarın akıcılığı sağlamasında etkili olmuştur.

Marji durdu, Mehtap'ın yaklaşmasını bekledi.

- *Bu sınava girmek aklımın ucundan bile geçmez. (Sertbarut, 2016, s21)*

Sagar şaşırdı, başkanın fıldır fıldır dönen gözbebeklerindeki planı anlamaya çalıştı. (Sertbarut, 2016, s. 13)

Bu roman okuyucuya arkadaşlık, sorgulama, araştırma, eğitime önem verme, kültürüne bağlı kalma gibi değerleri kazandırmayı amaçlamıştır.

4.1.6 Karıncalar Savaşı

Küçük karınca Karael'in de bir üyesi olduğu Alev Karıncalar Kabilesi'ne, Kızıl Karıncalar Kabilesi tarafından birkaç saldırı gerçekleştirilir. Bu saldırılar, yardımsever ve barışçı olarak bilinen Alev Karınca vatandaşlarının ölümü ile sonuçlanır. Durum kabile meclisinde görüşülerek hazırlıklar tamamlandıktan sonra savaş kararı alınır.

Küçük karınca Karael ve arkadaşı Parlakgöz savaşa katılmak için ailelerinden izin isterler. Savaşa katılmak isteyen çocuklara aileleri karşı çıkmaz, hatta vatani korumak uğruna bu cesaret gösterdikleri için çok mutlu olup onları yüreklendirirler.

Kızıl Karıncalar'ın ani baskını ile savaş başlar. Karael ve Parlakgöz cephe gerisinde sağlık görevlileri ile beraber çalışırlar. Kendilerinden iri olan karıncaları sedyeye koyup taşımakta zorlanınca, Kızıl Karınca lideri tarafından çocuğu zarar gören bir çekirgeden yardım alırlar.

Çekirgelerin yardımıyla yaralılar hızlı bir şekilde sağlık merkezi olarak kullanılan yere taşınırlar. Bu merkezde çalışırken Karael, kendi vatandaşlarının vatan uğruna kendi hayatlarından vazgeçtiklerini ve vatani çok sevdiklerine şahit olur.

Bir sabah karışık seslerle uyanan Karael, daha durumu anlamadan Kızıl Karıncaların ortasında kalır. Esir alınan Karael, kendisine nezaret eden Kerim adlı Kızıl Karınca ile gider. Kerim, yolda yavaş gitmesinin sebebini “savaştan kurtulmak” olarak ifade eder.

Kerim, Karael’e savaşı Alev Karıncaların kazanacağını; çünkü onların inanarak, kendilerinin ise reislerinden korktukları için savaştıklarını söyler. Kerim ve Karael, Alev Karınca esirlerini kurtarmak için bir plan yaparlar fakat planı gerçekleştirmeden Kerim tutuklanır. O günden sonra Karael’in tek amacı kendi milletini kurtarmanın yanı sıra, Kızıl Karıncaları da zalim liderlerinden kurtarmaktır. Kendisine yardım eden Kızıl Karıncalar ve dışardan kendisine destek olmaya gelen Alev Karıncalar birlik olarak, Kızıl Karıncaların zalim lideri akrebi öldürürler. Artık “Kızıl Karınca” adı ortadan kalkar ve eskisi gibi “Sarı Karınca” olurlar. İki kabile dostça geçinmeye başlarlar.

Yavuz Bahadıroğlu romanda vatan kavramını işlemiş ve iki karınca kabilesinin savaşını anlatmıştır. Kahraman bakış açısı ile aktarılan romanda karşı karşıya gelen taraflardan biri vatan sevgisi ile, diğeri zalim bir yöneticinin zoru ile savaşır. Roman, her ne kadar birinci tekil kişi ağzından anlatılsa da anlatımdaki didaktiklik yazarın varlığını hissettirmektedir. Yazar, cumhuriyetçi bir yaşam süren karıncalarla insanlar arasında bir bağ kurarak, vatan sevgisini ve millî iradenin önemini vurgulamaktadır.

Roman, Karael’in kendisini ve kabilesini anlatmasıyla başlar. Böylece okuyucu karıncalar ve yaşamları hakkında bilgilendirilir. Karael çalışkan, akıllı, cesur, dürüst, küçük bir karıncadır. Yazar olumlu özelliklerin hemen hepsini bu küçük karıncada toplamıştır. Karael’in üyesi olduğu kabile de benzer şekilde çalışmayı seven, disiplin sahibi, akılcı özellik göstermektedir. Yazar, geleneksel anlatı ürünlerinde olduğu gibi iyiler ve kötüler birbirinden ayırmıştır. İyiler tam iyi, kötüler tam kötüdür. Masallarda olduğu gibi, romanın sonunda iyiler kazanır ve mutlu olurken, kötüler ya ölür ya da değişerek iyilere katılırlar.

Romanda resimlemelere ve kısa tasvirlerle yer verilmiştir. Tasvirlerin kısa olması, resimlemeleri daha da önemli kılmaktadır. Çünkü söz konusu iki unsur, okuyucunun anlatılanları zihninde canlandırmasında fazlasıyla önemlidir. Siyah beyaz yapılan resimlemeler, okuyucunun ihtiyacını karşılayacak yeterliliktedir.

Romanda aktarılan olaylar bölümler hâlinde verilmiştir. Her bölüm, bir sonraki bölüme zemin oluşturmakta ve devamlılığın sağlanmasına yardımcı olmaktadır.

Romanda vatana olan sevgi ve bağlılık sık sık dile getirilmiştir.

Alev Karınca Kabilesi Reisi:

- *Biliyoruz, maksatları bizi korkutup yurdumuzu elimizden almaktır. Buna seyirci kalamayız. Ne isterlerse veririz belki, ama yurdumuzu kimseye vermeyiz. Biz hürüz, hür doğduk, hür öleceğiz... (Bahadıroğlu, 2008, s. 12)*

Derin bir nefes aldım:

- *Kim istemez, dedim. Alev Karınca Kabilesi'nin her üyesi vatanını korumak için savaşa gitmek ister. (Bahadıroğlu, 2008, s. 18)*

Roman aracılığı ile dürüstlük, cesaret, vatan sevgisi, özgürlük düşüncesi, esaretin kötülüğü, zulüm yapmanın kötülüğü, yardımseverlik, diğerkâmlık gibi değerler kazandırılmak istenmiştir. Karael, karşı karşıya kaldığı zor durumda bile yalan söylemek istemeyen dürüst bir karıncadır. Romanda yalanın kötü olduğu ve bir gün mutlaka doğrunun ortaya çıkacağı, yalancının işinin düzgün gitmeyeceği vurgulanmaktadır.

Yalan söyleyemezdim. Fakat doğrusunu da söyleyecek durumda değildim. Hayatının son dakikalarında ümitsizliğe düşmesini istemiyordum. (Bahadıroğlu, 2008, s. 45)

“Yalancının mumu yatsıya kadar yanar” derler. Benim mumum yatsıya kadar bile yanmamıştı. (Bahadıroğlu, 2008, s. 90)

Romanda olumsuz özelliklerle bezenen Kızıl Karınca Kabilesi'nin Kral'ı, özel muhafızlarını çok özel bir biçimde beslemiş ve onlara ayrıcalıklar vermiştir. Söz gelimi, Kral'ı korumakla görevlendirilen özel muhafızlar diğer karıncalar gibi çalışmaz ve canları ne isterse onu yapmakta özgür davranırlar. Karael ve arkadaşlarının, bu muhafızlara teslim olmaları uyarısı yaptıklarında, kumandanının söyledikleri bunu ortaya koymaktadır:

Hayır, diye bağırdı Kumandan. Teslim olmayacağız. Burada rahatımız iyi. İstedığımızı yapıyoruz. Diğer karıncalar gibi çalışmıyoruz. Tembel tembel oturup hazırdan yiyoruz. (Bahadıroğlu, 2008, s. 101)

Olumsuz özelliklerle kurgulanan Kral, bir akreptir. Yazarın olumsuz özellikleri yüklediği liderin bir karınca yerine bir akrep olması, adeta onun kötülüğünün okuyucu tarafından kabul edilmesini kolaylaştırmaktadır. Zira akrep toplumda her zaman sakınılan, insana bir

faydası olmayan ve hep zarar veren bir hayvan olarak bilinmektedir. Akrep Kral, iki karınca kabilesinin savaşı karşısında “*En zevkli iş kardeşi kardeşe kırdırmaktır!*” (Bahadıroğlu, 2008, s. 102) diyerek bir kez daha kötü kişiliğini gözler önüne sermektedir. Sarf ettiği bu ve benzeri sözler karşısında, karıncaların verdiği tepkiler tipik olmasının yanı sıra okuyucuya örnek niteliğindedir:

Duyanlar yüzünü nefretle ekşitti. Hatta muhafızlar bir parça durakladılar. (Bahadıroğlu, 2008, s. 103)

Yazar, seilmeyen bir hayvan olan akrepten yola çıkarak “*Zalimlerin tek dayanağı kuvvettir.*” (Bahadıroğlu, 2008, s. 100) sözü ile zalimin elinde bulundurduğu güçten destek aldığı ifade edilmiştir. Zalim kral, birçok şeyi yasaklar ve halkı hiçbir şekilde umursamaz. Yasakladığı şeyler arasında dua etmek ve ibadet de vardır. Cumhuriyet yönetimi, kişinin istediği dini seçebileceği ve bu dinin gereklerini yerine getirebileceği özgürlüğünü

Kolundan çektim:

- *Gel, başarabilmek için Allah’a dua edelim.*

Biraz çekindi:

- *Ama ben dua etmesini bilmem ki! Kral bütün dini kuraları yasakladı. Burada ibadet etmek de yasaktır, dua etmek de... (Bahadıroğlu, 2008, s. 75)*

Romanda başkalarını kendinden çok düşünmenin yani diğerkâmlığın güzel olduğu ifade edilmiştir.

Kerim:

- *Bana bak küçük karınca, dedi. Şunu bunu kurtarmayı düşünüürken kendimizi kurtarmayı unutuyoruz. Bizim de kurtulmamız lazım, bunu unutma!*
- *Unutmuyorum, ama bizim tek başımıza kurtulmamız kimsenin işine yaramaz ki!*
- *Kendimize faydası dokunur.*

Kerim’i azarladım:

- *Hala bir Kızıl Karınca gibi düşünüyorsun. İyi bir karınca başkalarını kendinden çok düşünmelidir. (Bahadıroğlu, 2008, s. 69)*

Kerim:

Başaramasak bile kaybedecek bir şeyimiz yok. Bu zalim Kral'ın elinde kalarak öleceğimize, hürriyetimiz için dövüşerek ölürüz. (Bahadıroğlu, 2008, s. 71)

Savaş esnasında cephe görev almak isteyen Karael'i, arkadaşı Parlakgöz durdurur. Herkesin kendisine verilen görevi yapması gerektiğini ifade eder.

Parlarkgöz itiraz etti:

- *Olmaz, bize verilmiş bir görev vardır. Bunu yapmaya çalışalım. Başka şeylere kafamız takılırsa iyi iş göremeyiz.*

Arkadaşım haklıydı. Onaylamaktan başka çare bulamadım:

- *Doğru söylüyorsun, dedim.*
- *Herkes kendine verilen görevi en iyi şekilde yaparsa savaşın kazanılmaması için sebep kalmaz. (Bahadıroğlu, 2008, s. 28)*
- *Eyyvah, dedim. Biz sohbete dalıp dünyayı unuttuk. Vatan bizden vazife bekliyor. Şimdi bize izin verin. İnşallah yine görüşürüz. (Bahadıroğlu, 2008, s. 39)*

Yazar, tasvir ve tahlilleri roman kahramanları ağzından yapmıştır.

Genç bir karıncaydı bu... Güzel bir boyu vardı. Çok yakışıklıydı. Kendisini ilk defa orada görmüştüm. Bacağından yaralıydı ve çok kan kaybediyordu. (Bahadıroğlu, 2008, s. 41)

Anlamıştım durumunu. Düşmanın korkağı da hiç çekilmiyordu doğrusu. İçim nefretle doldu. Ölürken "Vatan sağ olsun" diyen askeri hatırladım.

Daha sonra ölmek için beni yavaş yürümeye zorlayan karıncaya baktım uzun uzun... Bizimkiler bunların yanında ne kadar cesur ve vatanseverdiler. Onun için galip gelecektiler işte! (Bahadıroğlu, 2008, s. 52)

Kerim:

- *Ben sizin Reisinizin bizim Kral'dan daha kötü olduğunu biliyorum sadece. Lüks içinde yüzüyormuş. Halkı aç ve sefilmiş. Tuttuğuna ölüm cezası verirmiş. Bazılarının çalışmadan servet yapmasına ses çıkarmazmış. Ama bazılarını zenginlere hizmetçi diye verirmiş. (Bahadıroğlu, 2008, s. 52)*

Ölümden korkmuyordum. Ama bir süre daha yaşarsam bu zavallılara bir yardımım dokunabileceğini düşünüyordum. Belki zalim Kral'ın elinden onları kurtarabilirdim. (Bahadıroğlu, 2008, s. 57)

Karael'in annesi:

- *Yavrum, seni şimdi daha çok seviyorum. Bu cesaretinle gurur duyuyorum. Git çocuğum, düşmanlarınla dövüş, gerekirse öl! Esir olmaktansa ölmek yüz kere iyidir. (Bahadıroğlu, 2008, s. 23)*

4.1.7 Pera Günlükleri 1 – Körler Ülkesi

Delal Arya'ya ait olan romanda yaşananlar kısaca şöyledir:

Ran ve Lusin Eltanin on iki yaşında olan ikiz kardeşlerdir. Anne ve babaları macera tutkunu, gezgin, arkeolog, araştırmacı birer bilim insanıdır. Çocukları Venedik'te yalnızca aristokrat çocuklarının gidebildiği bir yatılı okulda bırakıp her zamanki gibi yaşamlarını farklı diyarlarda geçirirler.

Ran Eltanin, maceracı, araştırmacı, babası gibi gizem çözmeyi seven, hareketli bir çocuktur. Lusin Eltanin ise ikizine göre daha sakin, bale tutkunu, eski şeyleri seven bir kızdır. Lusin, annesinden kalma üç başlı küçük bir yılan fosilini saklar.

Ran, daha önceden kütüphaneden edindiği ünlü kâşif Marco Polo'nun günlüğünden, okulun yanındaki tarihî kulenin altında gizli bir oda olduğunu öğrenmiş ve o odaya girmiştir. Odada eski bir sandığın içinde bulduğu mühürlü bir parşömeni yanına alır. Parşömen eski Grek dili ile yazılmıştır. Ran Grekçe bilmesine rağmen, kelimelerin ne anlama geldiğini tam olarak anlayamaz. Anladığı yalnızca "Körler Ülkesi" ile bir piramit resmidir.

Bir gün, çocukların anne ve babalarının çölde kaybolduğu bilgisi okula ulaşır. Müdür, çocukların artık Venedik'te kalamayacağını, onları uzaktan akrabaları olan bir denizcinin yanına, İstanbul'a göndereceğini söyler. Ran, yeni maceralar yaşayacağı için mutlu iken; Lusin baleden ve okuldan uzak kalacağı için üzülür.

Çocuklar trenle İstanbul'a gitmek için yola çıkarlar. Çocuklar trende Lusin'in sakladığı fosil ile ilgili tuhaf ve tehlikeli olaylar yaşarlar. Trene sonradan bağlanan bir vagonda yaşayan Kaşmir adlı çingene reisinden Körler Ülkesi'nin İstanbul'da olduğunu öğrenirler. Kaşmir trenden ayrılmadan Ran'ı olacaklarla baş etmesi için lanetler.

Çocuklar İstanbul’da kalacakları Pera Palas’a giderler. Orada büyük amcaları tarafından hoş karşılanmazlar. Çocuklar, amcaları Barnekas ile otelin aşçısı Cahit arasında geçen konuşmalardan kötü ve tehlikeli şeyler olacağını anlarlar.

Romanın fantastik macera türünde kaleme alındığı ve yazarın “Pera Günlükleri” serisinin ilk kitabı olduğu görülmüştür. Eser, görünüş ve kişilik olarak birbirlerinden farklı Ran ve Lusin Eltanin adlı çift yumurta ikizi kardeşlerin yaşadıkları gizem dolu olayları anlatmaktadır.

İkizler on iki yaşındadır. Roman kişileri ile ilgili temel bilgiler romanın başında verilmiştir. Roman, çocukların yaşadığı okul ve çevresinin tasviri ile başlamıştır. Sonrasında çocuklar anlatılarak dıştan içe bir anlatım sergilenmiştir:

Kız, yeşile çalan sarı, dalgalı saçları ve beyaz teniyle bir su perisini andırıyordu. Saçlarındaki yeşil ışıltılar gibi göllerdeki pembe nilüferleri andıran teni, su yeşili çekik gözleri, yumuşak hareketleri ve sessizliği de genellikle etrafındakilerde kızın mitolojik bir yaratık olduğu izlenimini uyandırırdu. (Arya, 2015, s. 37)

Oğlan alnına düşen kum rengi saçlarını düzeltti. Kız kardeşinin aksine onun teninin rengi çok fazla güneş altında kalan insanlarda olduğu gibi buğday rengiydi. Üzerinde kızıl gölgelerin dans ettiği kum rengi saçları ve çakır rengi gözlerinde Romalı gladyatörlere özgü bir derinlik vardı. (Arya, 2015, s. 37)

Ran, farklılıkları seven bir çocuktur. Rutin bir hayat ona göre değildir. Bu yüzden sürekli okuldan kaçır, sokak çocukları ile oynar, gizlice mezarlıklara gider... Çingenelerin yaşamını eğlenceli ve renkli bulur. Konuşmaları da kendisi gibidir. Argo kelime kullanmaktan, kaba konuşmaktan ve kelime oyunları yapmaktan hoşlanır:

Başını çevirip tek bir kez trenin peşinden koşan adama bakmış ve “İstanbul’a kadar koşarsa ona en büyük hediye tacını takacağım,” demekle yetinmişti. (Arya, 2015, s. 62)

Yazar, kahramanı Ran ile genel olarak olumsuz fakat bir o kadar da eğlenceli bir çocuk tipi oluşturmuştur. Ran, Marco Polo’nun günlüğünden edindiği bilgiye dayanarak okulun yanındaki kulede gizli bir oda bulur. Bu odada parşömeni bulduğu sandıkta bir insan cesedinin olması on korkutur. Hızla kaçan Ran, odadan çıkıp kendini toplayınca “*Kız gibi çığlık atmanın zamanı değil*” (Arya, 2015, s. 30) diye düşünür. Bu ifade ile kızların korkaklığı ön plana çıkarıldığı ve küçük düşürücü şekilde cinsiyet ayrımının yapıldığı söylenebilir. Burada belki iki cins arasındaki psikolojik bir fark söylenmiş olabilir. Fakat

okuyucu kitlesinin, bu yaşlarda arkadaşlarını küçük düşürerek eğlendiği göz önüne alındığında olumsuz örnek oluşturduğu unutulmamalıdır.

Körler Ülkesi romanında geçen bir başka olumsuzluk, dinî bir inanışın küçümsenmesidir. Çingene reisi Kaşmir, Ran ve Lusin'e tarih öncesi dönemde yaşanan felaketler zincirinden bahseder. Ran, bu felaketlerin Nuh Tufanı olup olmadığını sorar. Kaşmir;

“Nuh tufanı, muh tufanı... Adamın biri hayvanları çiftler çiftler gemiye doldurup canını kurtardı diye koskoca felakete onun ismini takmışlar. Mübarek adammış tabii, başımızın üstünde yeri var. Ama bu o kadar büyük bir olay ki bunu sadece tek bir sel felaketi diye anlatmak haksızlık olur.” (Arya, 2015, s. 114) der. Yazar, çok şey bildiğini ve önemli sırları koruduğunu ifade ettiği bir roman kişisine, dinî inanışları hafife alan cümleler söyletmesi, okuyucuya saygısızlık olarak değerlendirilebilir.

Romanda, ayrıntılı tasvirlerle geniş yer verildiği görülmektedir. Çocukların seyahat ettikleri trene sonradan dâhil olan bir çingene vagonu ve çingenelerin o anki durumları şu şekilde anlatılmıştır:

Derken vagonun hemen girişinde dört beş adam keman ve flüt çalmaya başladılar. Müzikle beraber kadınlar kahkaha atıp el çırpıma koyuldu. Genç kızlar ve oğlanlar kollarını açıp kendilerini dansın coşkusuna bıraktılar. Dans eden insanlar arasında küçük çocuklar ve hayvanlar oyunlar oynuyordu.

Sonra bir şey dikkatini çekti. Vagonun öteki ucunda, tahta bir kapının önünde kırmızı ceketli bir adam duruyordu. Yeşil pantolonunun paçalarını dizlerine kadar gelen çizmelerinin içine sokmuştu. Kızıl renkli pala bıyıkları yanaklarından aşağı sarkıyordu. Ucundan muskalar, totemler ve her türlü incik boncuğun sarktığı zincirler göbeğine kadar iniyordu. Kızıl kahve saçları küçük küçül örülmüştü. Bu da yetmezmiş gibi bir de başının tepesine yırtık pırtık bir fötr şapka geçirmişti. (Arya, 2015, s. 82-83)

Yazar, yaptığı tasvirlerle çevreyi, kişilerin içinde bulundukları durumları net olarak anlatmaya çalışmıştır. Zaman zaman tasvirlerin okuyucuyu yorduğu söylenebilir fakat yazar bu durumu, heyecan ve merak unsurlarını gittikçe artırmakla sorun olmaktan çıkarmıştır. Böylelikle roman akıcılık kazanmıştır. Öyle ki, seri kitaplarda olması gerektiği gibi, kitabın sonunda okuyucu yaşanacakları merak etmekte ve sonraki kitaba yönelmektedir.

Yazarın, tasvirlerin yanı sıra sık sık benzetmelere başvurduğu görülmektedir. Benzetmeler, anlatılanları somutlaştırdığı gibi, okuyucunun dili kullanma yetisi ile hayal gücünü de geliştirmektedir.

Sislerin arasında bekleyen tren, piposunu tüttüren siyah pelerinli bir büyücüye benziyordu. (Arya, 2015, s. 55)

Roman kişilerinin, özellikle de Ran'ın şaşırdığı durumlarda kullandığı kalıp ifadeler, dilimizde örneği görülmeyen türdendir. Bu kalıp ifadeler daha çok kişilerin kültürleri ile ilgilidir. Söz gelimi, denizci olan Barnekas'ın kullandığı şaşıрма ünlemi denizi ve deniz yaşamını anımsatmaktadır. Yazar, kullandığı bu ifadeler okuyucunun dikkatini ve ilgisini uyandırmıştır:

Ran:

Yüz bin Cadı Maki adına! (Arya, 2015, s. 47)

Kalküta'nın kara deliği adına! (Arya, 2015, s. 129)

Barnekas:

Denizcileri yoldan çıkartan cırtlak sirenler aşkına! (Arya, 2015, s. 135)

Eserde Marco Polo'dan Büyük İskender'e, İstanbul'dan Mısır'a, Maveraünnehir'den Orta Asya'ya birçok kişi ve yer ismine değinilmiştir. Bazı tarihî ve coğrafi bilgiler ile genel kültür bilgilerinin kullanılması okuyucunun bunları merak etmesini ve öğrenmesini sağlamıştır. Söz gelimi, ikizlere Pera Palas'ta eşlik eden Cook Cahit, bindikleri asansör ile ilgili onlara şu bilgiyi verir:

“Bu güzellik İstanbul'un ilk elektrikli asansörüydü,” diye açıkladı. “Bir zamanlar bu otelde kalan ünlü bir yazar bunun için ‘reverans yapan bir kadın gibi yükselir’ demişti.” (Arya, 2015, s. 145)

Yazar çok sık olmasa da deyim ve atasözlerini, ustaca kullanarak anlatımına zenginlik katmış ve istediklerini mecazlı ve sanatlı biçimde ifade etmiştir. Bilindik ve sık kullanılan deyimlerin yanı sıra, günlük hayatta kullanım sıklığı daha düşük olan deyimlere yer verilmesi, yazarın dile hâkim olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu durum, okuyucunun deyim bilgisine de katkı sağlamaktadır.

Ran gözlerini devirdi. Eliyle ağzına yemek götürür gibi yaptı. (Arya, 2015, s. 64)

“Evet, bir punduna getirip İskenderun’da ip merdivenle gemiye çıkmak kolaydı. Ama sonrasında imanım gevredi desem yalan olmaz.” (Arya, 2015, s. 137)

“O-hooo,” diye güldü kondüktör. “Atı alan Üsküdar’ı geçti evlat, sen hala kağnıda seyahat ediyorsun.” (Arya, 2015, s. 123)

Romanda yazım ve noktalama kuralları açısından çok fazla yanlışlık yoktur. Yalnızca birkaç kelimeye yanlışlık yapılmıştır. Bu kelimelerin daha çok roman kişilerinin konuşma biçimlerinin aynen yansıtılması sonucu oluştuğu görülmektedir. Bu duruma, çingene reisi olan Kaşmir çocuklara Körler Ülkesi’nden bahsederken kullandığı;

“Denizci bir kavim olan Fenikeliler hakkaten kör değıllermiş helbet.” cümlesi örnek gösterilebilir.

Romanda yabancı kaynaklı ve bilinmeyen birçok kelimeye rastlanmıştır. Yazar, Türkçe karşılığı olduğu hâlde yabancı kelime kullanmaktan çekinmemiştir. Bunun yanı sıra, kitap sonunda veya sayfa altında kelimelerle ilgili herhangi bir açıklamanın bulunmaması, okuyucunun algılamasını zorlaştırması bakımından olumsuz bir özelliktir.

Bu resimlerde antik silahlar, dağların eteğine kurulmuş olağanüstü güzellikte şehirler, kralların zafer stelleri gibi bilinmeyen veya zaman içinde unutulmuş imgeler ve semboller betimlenmişti. (Arya, 2015, s. 24)

Kız, etrafındaki duvarların ve tavanların, şaşaalı freskler ve tablolarla kaplı olmasına aldırmış etmeden kararlı adımlarla koridoru geçti ve en sondaki odanın kapısını açtı. (Arya, 2015, s. 49)

Köhnemiş evlerin arasındaki kanalın buz kesmiş sularında, vaporettolar ve gondollar yüziyordu. (Arya, 2015, s. 49)

“Bayağı eksantrik tipler var aralarında,” dedi Cahit koridorda yürürken. (Arya, 2015, s. 146)

Bir serinin ilk kitabı olan roman, okuyucuya herhangi bir ana fikir sunmamaktadır. Oysa, bir seri kitabı da olsa okuyucuya verilmek istenen bir iletinin olması gerekir. Romanın bir iletiye sahip olmaması, tamamen ticari amaçla seri hâline getirildiğini düşündürmektedir.

4.1.8 Şakacı Hortlak İş Başında

Yazar Melek Güngör tarafından yazılan romanın özeti şu şekildedir:

Kasabada yaşayan çocuklar tarafından kurulan çocuk takımının erkekleri, lider Bay Açıkgöz önderliğinde, kasabalılarca “Hortlaklı Ev” olarak anılan terk edilmiş bir evin gizemini çözmeye niyetlenirler. Bu korku dolu gizemi onlara Bay Açıkgöz’ün ağabeyi Şakacı Hortlak ile arkadaşı Şişman Boğa hazırlamıştır. Bu olay sonrasında, kendisinden beklenmeyen bir iş yapan Şişman Boğa’nın lakabı “Esrarengiz Bay X” olarak değişir.

Yaşanan bu “başarısız hortlak avı” olayından sonra Bay Açıkgöz’ün başkanlığı tehlikeye düşer. Bu durum kızlardan Çilli Surat için bir umut olur. Erkekler başkan olacak kişinin cesaretini ispat etmesi gerektiğini düşünürler. Bunun sonucunda Çilli Surat ve diğer kızlar bir cesaret testinden geçirilirler. Bunun için kıyıdan oldukça uzakta “Şeytan Kuyruğu” adı verilen bir kayalığın ziyaret edilmesine karar verilir. Kızların topluca yaptığı ziyarette Şeytan Kuyruğu kayalığının gizemi çözülemez. Bay Açıkgöz’ün başkanlığını tekrar ilan edeceği gün, Çilli Surat bir başına adı geçen kayalığın sırrını çözer.

Yaz başında Mavi Göz ve üç küçük kardeşi köye giderler. Köyde geçirdiği ikinci gün dayısının oğulları Şişman Boğa ile Sıska Tilki gelir. Çocuklar köyde Çoban Hüseyin ile arkadaşlık kurarlar. Çoban Hüseyin çocuklara köylerindeki Hayaletli Mağara’yı anlatır. Mağaranın sırrını çözen Esrarengiz Bay X, hayalet falan olmadığını, her şeyin bir fabrikanın atıklarını doğaya karıştırmak ve köylünün bu işi engellememesi için hazırlanmış bir düzenek olduğunu ortaya çıkarır.

Kasabaya döndüklerinde Esrarengiz Bay X, hala çözümlenemeyen başkanlık için Çilli Surat ile Açıkgöz’ün ortaklık kurması gerektiği önerisini sunar. Bu olaydan sonra da Esrarengiz Bay X’in lakabı Yalnız Kurt olarak değişir. Başkanlık da Çilli Surat ile Açıkgöz’e kalır.

Bir gün kasabaya yeni gelen yabancı bir çocuk, çocuk takımına katılmak istediğini söyler. Uzaylılara ilgili olduğunu söyleyen çocuğa kendisini ispatlaması gerektiği söylenir. Hazırladığı gizemi Yalnız Kurt çözer. Başkanlık da yine Bay Açıkgöz ile Bayan Çilli Surat’ta kalır.

Sonbaharda havalardaki ani soğuma çocuklar tarafından küçük bir kızın varlığına bağlanır. Sonradan kasabaya gelen At Kuyruğu, gizemli olduğu düşünülen küçük kızın yeni taşınan

komşuları olduğunu ve ortada gizem falan olmadığını söyler. Çocuklar çok mahcup olduğundan bunu kabul ederler.

Romanda, küçük bir kasabada, hemen hemen aynı yaşlardaki on bir erkek ile sekiz kız çocuğun, yaz tatilinde yaşadıkları gizemli olayların ele aldığı görülmüştür. Romanın anlatıcısı yazardır. Okuyucuya bütün ayrıntıları vermek isteyen yazar, bu yüzden ilahî bakış açısını kullanmıştır.

Romandaki kişi sayısı oldukça kalabalıktır. Bu kişiler arasında öne çıkanlar Bay Açıkgöz, Bayan Çilli Surat, Mavi Boncuk, Şakacı Hortlak, Şişman Boğa ve Sıska Tilki'dir. Bay Açıkgöz başkan olma tutkusu ve hırsıyla, Bayan Çilli Surat gücüyle, Mavi Boncuk kardeşlerine karşı sorumluluğuyla, Şakacı Hortlak sürekli ve beklenmedik şakalarıyla, Şişman Boğa görüldüğünün aksine zekâsıyla, Sıska Tilki ise uyanıklığı ile kendini göstermektedir.

Roman kişileri genel olarak meraklı, birbirlerine saygılı, yarışmacı, gizemli olay ve durumları çözmeye istekli, birbirlerini koruyup gözetken ve şüphelidirler. Grup üyelerinin hemen tamamı belirlenmiş kurallara uyan davranışlar göstermektedir.

Çocuklar içinde bulundukları yaş ve gelişim özelliğine uygun olarak, korkaklık gibi bazı özellikleri küçültücü görmektedirler. Bu durum, romanın başından itibaren okuyucuya verilmiştir. Söz gelimi, çocuk topluluğunun başkanı olacak kişinin korkusuz olması, topluluk üyelerinin de bir özelliği ile kendisini ispat etmesinin gerekliliği anlatılır.

Anlaşılan Çilli Surat, başkanlığının ağırlığını koymak üzereydi. Ancak Bay Açıkgöz'ün o an bunu düşünecek hali yoktu. Çünkü için için enerjisine ve yaptıklarına hayranlık duyduğu ağabeyinin böyle pısırık ve korkak olması onu düş kırıklığına uğrattıyor, bir an önce eski haline dönmesini istiyordu. (Güngör, 2009, s. 69)

Çocukların, kendilerinden daha küçük olanlardan psikolojik farklılığı, Mavi Boncuk'un kardeşleri Boncuk Dizsi Kardeşler üzerinden bir paragrafta anlatılmıştır:

Doğrusu hala olayın şaşkınlığını taşıyan Bay Açıkgöz'ün yanı sıra şimdi de bu iki delikanlının ufaklıklardan çekeceği çok şey vardı. Zira çok küçüktüler ve ablaları Mavi Boncuk ve diğer çocuklar gibi aldatılma ve alay edilme duygusu yaşamıyorlardı. Yine de ablalarına zarar verdiğini düşündükleri kişilerden kendilerince bir hesap sorma yöntemleri daima olmuştu. (Güngör, 2009, s. 83)

Roman kahramanlarından Şişman Boğa (diğer isimleriyle Esrarengiz Bay X, Yalnız Kurt), kendini eleştirme ve kendinin farkında olma özelliklerine sahip bir kişidir. Roman kahramanlarının böyle olumlu özelliklere sahip olması, okuyucunun kişilik gelişiminde oldukça etkilidir. Yazar, bu özelliği Esrarengiz Bay X'in ağzından anlatarak okuyucuya vermektedir:

İtiraf ediyorum, görüldüğümde farklı biriyim ben, ama ne kadar zeki olsam da lider olma yeteneğim bulunmadığını bilmekteyim. Gördüğüm kadarıyla Bay Açıköz'le Çilli Surat bu işi en iyi yapacak iki kişi. Ben onların birlikte başkanlık yapmalarını teklif ediyorum. (Güngör, 2009, s. 63)

Yazar, romanın son maceralı olayında, tür içinde tür kullanarak şiire ve bunların bulunduğu kitapların isimlerine yer vermiştir. Şiir parçaları için, sayfa altında şairler ile ilgili dipnot kullanılmıştır. Böylelikle satır arasında okuyucunun, okuduğu şiirleri bulabileceği bilgisi verilmiş ve edebî eserlerin “okuyucu farklı kaynaklara yönlendirilme” hedefi gerçekleştirilmiştir.

Yazar, deyim ve ikilemelere sıklıkla yer vererek anlatımına derinlik katmayı amaçlamıştır. Deyimler, mecaz anlamın öğretilmesinde ve kullanılmasında en etkili dil öğeleridir. Çocuğun deyimleri anlaması, soyut düşünme dönemine geçtiğinin bir göstergesidir. Günlük yaşamda çocuğun çevresinde deyimleri duyması ve/veya deyimlerin kullanıldığı materyallerle karşılaştırılması, çocuğu bu anlamda geliştirmektedir.

Çünkü hiç kimse için kılını bile kıpırdatmazdı. (Güngör, 2009, s. 33)

Bu, yavaş yavaş onun “Esrarengiz Bay X” unvanını hak etmediğini düşünmeye başlayan Mavi Boncuk'un dikkatinden kaçmamıştı. (Güngör, 2009, s. 47)

Sadece aptal aptal onlara bakıyor ve abuk sabuk işlerle uğraşıyordu. (Güngör, 2009, s. 52)

Bay Açıköz hemen yelkenleri suya indirdi, ama diğer çocuklarla birlikte oradan ayrılmayı teklif etmekten de geri duramadı. (Güngör, 2009, s. 60)

Romanda bazı yöresel söyleyiş özelliklerine ve yaş seviyesine uygun konuşma farklılıklarına yer verilmiştir. Çocuk kitaplarında bu türlü konuşma özelliklerine yer verilmesi, çocukların çevresi ile ilgili değişiklikleri görmesi ve farkındalık kazanmasında etkilidir.

“De sus bakem yaa!” dedi Çoban Hüseyin, kız kardeşine kızgınlıkla, “Haydi git, kara koyunu yukarıdaki çayırda getir” diye buyurdu ardından. (Güngör, 2009, s. 44)

Ablalarının böyle sinirli bir şekilde konuşması Boncuk Dizisi Kardeşleri hemen harekete geçirdi ve yumrukları Bay Açıkgöz’e doğru bir anda havaya kalktı, ardından, “Açıkyöz, Açıkyöz, Açıkyöz!” diye ardı ardına tehditkâr bir şekilde bağırmaya başladılar. (Güngör, 2009, s. 59)

Romanda çocuklar arasındaki ilişkiler ve yaşanan olaylar aracılığı ile sorumluluk, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, araştırma, yardımseverlik, saygılı olma, hoşgörü ve sevgi gibi değerlerin işlendiği görülmektedir.

Romanların tamamı gözden geçirildiğinde, yazarların belli bir temayı veya amacı gözetme konusunda özel bir hassasiyet göstermedikleri, kimi zaman ele aldıkları konunun akışına kapılarak bir anlatım şeklini tercih ettikleri görülmektedir. Dil ve anlatım, çocuklara edebî zevk kazandırma ve anlatma becerisini geliştirmeye yönelik katkı açısından bu başlık altında ele alınan romanların yeterli olduğu söylenemez.

4.2 Birey Toplum Teması

Birey ve toplum teması, bireyin yaşantısını ve toplumla olan ilişkisini ele alıp işleyen geniş kapsamlı bir temadır. Bu tema kapsamında *Süper Gazeteciler I*, *Benim Dedem Bir Tane*, *Menekşe İstasyonu*, *Kömür Karası Gözler*, *Kuşlar Öterken*, *Kuyudaki Sır*, *Sevginin Kuş Kanatları*, *Yankılı Kayalar* ve *Yedi Belâ Çetesi* adlı romanlar incelenmiştir.

4.2.1 Süper Gazeteciler I

Aytül Akal’ın Süper Gazeteciler serisinin ilki olan romanda anlatılanlar aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Evren ve Yener on beş günde bir çıkardıkları Süper Gazete’ye olan ilgiyi ve satış miktarını artırmak için ünlü kişilerle röportaj yapmaya karar verirler. İlk röportajı, ünlü pop şarkıcısı Altay Şen’in tıpatıp benzeri ve tarih öğretmenlerinin yeğeni olan Oğuzcan Selimoğlu ile yapmak isterler. Oğuzcan Selimoğlu çocukları evine davet eder.

Evren ve Yener, Selin’in de kendilerine katılmasıyla Oğuzcan Selimoğlu’na giderler fakat Oğuzcan Selimoğlu haydutlar tarafından kaçırılır. Çocuklar korkudan kimseye bir şey söylemezler. Ertesi gün okulda tarih öğretmenlerinin röportajı sorması ve yeğeninin

kaçırıldığından haberinin olmaması çocukları kuşkulandırır. İşin sırrını çözmek için Altay Şen'in kendisi ile görüşmeye karar verirler. Çünkü öğretmenlerine göre Altay Şen, yeğenini ölümle tehdit etmektedir.

Yener'in annesi bir bankada çalışmaktadır. Bir müşterisinin hesabında tuttuğu parayı çekmek istemesi canını sıkır. Yener müşterinin Altay Şen olduğunu öğrenince çok şaşırır.

Çocuklar, sınıf arkadaşları Elif'ten, Altay Şen'in telefon numarası ve adresini alırlar. Röportaj için randevu saatinde şarkıcının evinde olurlar. Röportaj esnasında Altay Şen kaçırılır. Altay Şen kaçırıldıktan hemen sonra atlatmaya çalıştıkları arkadaşları Elif kapıda belirir. Zor durumda kalan çocuklar mecburen her şeyi Elif'e anlatırlar. Artık dördü birden bu işin sırrını çözmeye çalışırlar. Bu sırada Altay Şen'in ev telefonu çalar. Arayan Yener'in annesidir. Paranın bankadaki adama verilmesi konusunda onay verip vermediğini sorar. Evren sesini değiştirerek onaylamadığını söyler.

Ne yapacakları konusunda bir kafede oturup çözüm arayan çocuklar bir taksinin içinde Altay Şen'i veya benzeri Oğuzcan Selimoğlu'nu görür ve hemen peşine düşerler. Taksi Oğuzcan Selimoğlu'nun kaldığı apartmanın önünde durur. Çocuklar daha önce geldikleri daireye giderler fakat kapıyı açan olmaz.

Ertesi gün Evren okuldan erken çıkarak Oğuzcan Selimoğlu'nu apartmanına gider. Tarih öğretmenin kaldığı dairenin önünde, içeriden gelen konuşmaları dinlerken yakalanıp kaçırılır. Yener, Elif, Selin ile Selin'in babasının şoförü Sedat Amca, Evren'i ve Altay Şen'i kurtarırlar. Oğuzcan Selimoğlu ve arkadaşları tutuklanır. Altay Şen, çocukları ve ailelerini kendi evine davet eder ve mutlu bir akşam geçirirler.

Roman, Evren ve Yener isimli iki yakın arkadaşın kendi imkânları ile çıkardıkları Süper Gazete'yi hazırlarken yaşadıkları serüveni anlatmaktadır. Kişilerin özelliklerini ayrıntılı olarak bilen yazar, hâkim bakış açısıyla bildiği her şeyi okuyucuya vermeyi amaçlamıştır. Yer yer geri dönüşler yaparak kahramanların geçmişi ile bilgilendirmede bulunmuş; anı ve hayallere yapılan yolculukları aktararak kahramanların iç dünyalarını gözler önüne sermiştir.

Roman başkişileri yedinci sınıfa giden, Evren ve Yener adlı iki gençtir. Elif ve Selin, sonradan olaylara dâhil olmuş olsalar da romanın merkez kahramanları olarak değerlendirilmiştir. Kitabın başında, dört roman kahramanının tanıtıldığı bir sayfaya yer verilmiştir. Böylelikle okuyucunun kahramanları önden tanıması sağlanmıştır.

Kahramanlarla ilgili bilgiler yalnızca tanıtım sayfasında verilenlerle bırakılmamıştır. Roman içinde farklı yerlerde kişilerle ilgili bilgiler verilmiştir. Evren hakkında aşağıdaki verilen ifadeler bunun bir örneğidir:

O yazarken düşünebilir, müzik dinlerken televizyonun ekranında kıpırdayıp duran görüntüleri belleğine geçirebilir, üstelik bütün bunların hepsini aynı anda yapabiliirdi! (Akal, 2015, s. 25)

Romanda kişilerin teknolojiye hâkim oldukları ve teknolojik aletleri kullandığı ifade edilmiştir. Gazetenin oluşturulmasında bilgisayar, ses kayıt cihazı, fotoğraf makinesi kullanılır. Evren'in kaçırılıp saklandığı bölümde, Yener arkadaşını ararken bir evin penceresinden içeri bakar. Gördüğü adamın bilgisayarda oyun oynadığını düşünür. Yazar, Yener'in aşağıdaki ifadesinde kullandığı popüler bir bilgisayar oyununun adını zikretmiştir. Bu sayede gençlerin takip ettiği güncel oyunları bildiğini göstermiştir:

“Bakar mısın, koskoca adam oyun oynuyor! Bir de bizim Simcity oynamamızı bile eleştiri şu büyükler!..” (Akal, 2015, s. 185)

Evren ve Yener, on beş günde bir kendi çabalarıyla Süper Gazete'yi çıkarırlar. Farklı konuları işledikleri gazete, okulda özellikle edebiyat öğretmenleri tarafından olumlu karşılanan bir etkinliktir. Benzer şekilde Yener'in annesi de oğlunu destekler. Evren'in annesi ise oğlunun derslerde daha başarılı olmasını ve derslerden başka şeylerle ilgilenmemesini ister. Bu arada Evren'i ergenlik konusunda sıkı şekilde takip eder.

Evren tarafından son hazırlıkları yapılan gazetenin ilk sayfadaki konusu “Mahallemizdeki Kuş Sesi”dir. Yener'in annesinden esinlenerek oluşturduğu bu konu, beton ve/veya çöplük yığınları arasında insanların kuş seslerini ne ölçüde duyduklarını sorgulamaya yöneliktir. Yener, annesinin söylediklerinden yola çıkarak düşüncelerini geliştirir. Kuş türleri ile ilgili ansiklopedilerden araştırma yapmaya karar verir. Yazar, Yener'in bu kararı ile okuyucusunu günümüzde neredeyse unutulmuş ansiklopedi kullanımına teşvik etmiştir. Bununla birlikte, büyük şehirlerde sıkça karşılaşılan betonlaşma, yeşilliğin ve doğal alanın yok olması durumunu gözler önüne sermiştir.

Evren okuldan geldiği bir gün, annesi Nermin Hanım'ın evlerine çaya gelen arkadaşlarına yakalanır. Yazarın dili, Evren'in içine düştüğünü bu durumu ve düşüncelerini anlatırken oldukça sanatlı ve esprilidir:

Salona dolmuş olan kuş gözlü kadınlar teker teker kanatlarını uzatıp Evren'in elini sıkmış, sivri ve ıslak gagalarıyla iki yanağına öpücükler kondurmuşlardı. Evren o an kendini çiftlikte damgalanan sığırlara benzetmişti. Gagaların her biri onun yanağına iri bir damga bırakıyordu. Hiç çıkmayacak ve ömür boyu yanağına yapışıp kalacak ruj izleri... (Akal, 2015, s. 31-32)

Romanda Evren ve Yener'in anneleri ile aralarında geçen konuşmalarda ergenlik dönemi konusu dikkat çekmektedir. Yazar bir yandan çocukların bu dönemden ne anladıkları ve bu dönemi nasıl geçirdiklerini anlatırken, diğer yandan annelerin çocuklarına karşı tutum ve davranışlarını gözler önüne sermektedir. Anneler ergenliği çocukları için bir büyüme ve gelişme olarak görürken, çocuklar annelerinin tepkilerinin aşırılığından yakınmaktadır. Söz gelimi, annesinin Evren'e verdiği vitamin hapları karşısında Evren'in yorumu şu şekilde verilmiştir:

"Gelişme çağındaymışım, her gün bir tane almalıymışım. Zaten sırık gibi boyum var, bir de annemi dinleyip bu vitaminlerden alacak olsam, basket potasını koltuk diye kullanırım artık" (Akal, 2015, s. 52).

Yazar, gençleri içinde bulundukları dönem özelliklerine uygun olarak konuşturmuştur. Esprili ve alaycı konuşmalar bu dönem çocuklarının özelliklerindendir. Bu durum, yazarın roman kahramanları ile ilgili iyi bir gözlem yaptığını ve bunu romanına başarılı bir biçimde yansıttığını göstermektedir.

Yazar, Yener'in, annesinin seyrettiği romantik film karşısındaki düşüncelerine tercüman olmuş, böylelikle kahramanının ilgilerinin farklılaştığını ve eleştirel düşünme özelliği geliştirdiğini göstermiştir:

Bütün kadınlar böyle filmleri seyrederken zırl zırl ağlamaya bayılırdı. Yener bunun nedenini bir türlü anlayamazdı. Madem ağlıyorsun, o zaman neden izliyorsun? Üstelik bu romantik filmlerde ağlanacak ne vardı ki? Seher Hanım bu filmlerin duygu yüklü olduğunu, bu yüzden çok sevdiğini söylerdi. Duygu dediği de neydi ki, adam kıza bön bön bakar, kız adama kirpiklerini kırpıştırır kırpıştırır bakar, sonra ille de ayrılırlardı. Hatta biri ölürse film daha zevkli olur, o zaman doya doya ağlanabilirdi (Akal, 2015, s. 145).

Evren, kendi annesinin gazete ile uğraşmasını istememesine karşılık, Yener'in annesinin oğluna destek olduğunu, hatta gazeteleri için fotoğraf makinesi aldığını anımsar.

“Şanslı çocuk,” diye söylendi içinden. Sonra Yener’in anne ve babasının ayrı olduğu, bazı isteklerinin bu yüzden daha kolay yerine geldiğini hatırladı. İmrensin mi, yoksa arkadaşı adına üzülsün mü, bilemedi (Akal, 2015, s. 33).

Yazar, yukarıda verilen kısımda aile içi bir meseleye dikkat çekmiş ve boşanmanın çocuk üzerindeki etkisine değinmiştir. Yazar boşanma konusu ile ilgili olumlu veya olumsuz herhangi bir görüş bildirmemiştir. Fakat bu durumun ebeveyn açısından zorluğunu yeri geldikçe roman kişisi aracılığı ile vermiştir. Yener’in annesinin zaman zaman içine düştüğü *“yalnız bir kadın olduğu ve oğlunu tek başına eğitmeye çalıştığı” (Akal, 2015, s. 141)* düşüncesi bunun en belirgin örneğidir.

Romanda Evren’in Elif’e karşı duygusal bir yakınlaşma içinde olduğu ifade edilir. Bu duygusal farklılık sonucu Evren’in tutarsız davranışları Yener’in ilgisini çeker. Yazar, aşağıdaki ifadelerle aşkın kişinin davranışlarında yol açtığı tutarsızlığı anlatmıştır.

Yener şaşkınlıkla arkadaşının yüzüne baktı. Az önce Altay Şen’le hayran hayran konuşan Evren değil miydi? Yine rüyasının etkisi altına mı girmişti yoksa? Yok yok, asıl neden Elif olmalıydı. Elif’le karşılaştıklarında hep böyle olurdu. Onun akıllı ve esprili arkadaşı, Elif’i görür görmez konuştuğunu şaşırır, az önce söylediğini bir sonraki konuşmasında değiştirir, hatta zaman zaman saçmalardı bile. Buna alışması gerekti. İçinden ‘Aşk bir hastalıktır,’ diye birkaç kez tekrarlayarak, iki arkadaşın arasındaki gerilimi yumuşatmak için söze karıştı (Akal, 2015, s. 46).

Roman sonunda Evren ve Altay Şen’in kurtarıldığı bölümde, Altay Şen’in;

“Suçlular plan yaparlarken sonlarının her zaman hapishane olacağını nasıl düşünemiyorlar anlamıyorum.” (Akal, 2015, s. 202) sözü ile suçluların her zaman yakalanıp cezalarını bulacağı dersi verilmiştir.

Evren ve Yener, gazetelerinin yeni sayısı için bir farklılık yapıp ünlülerle röportaj yapmaya karar verirler. Bu kararlarının ertesi günü, okulda tarih öğretmenlerinin yeğeni ve ünlü şarkıcı Altay Şen’in benzeri olan Oğuzcan Selimoğlu ile tanışırlar. Röportaj yapmak için kendisinden randevu alırlar. Yener’in ertesi günü sıkıntısız bir şekilde atlatmak için sarf ettiği cümlede *“hayırlısıyla”* kelimesini kullanması üzerine Evren;

“Sen de anneannem gibi konuşmaya başladın. Yok hayırlısıyla, yok kısmetse... Nerden buluyorsun bu rutubet kokulu lafları?” (Akal, 2015, s. 72) der. Yazar, Evren’in bu tepkisi ile dile yerleşmiş dinî kaynaklı ifade kalıplarına ve gençlerin bunlara tepkisine değinmiştir.

Verilen tepkinin olumsuzluğu bir bakıma yazarın kendi düşüncelerini yansıttığını düşündürmüştür.

Romanda çok fazla atasözü kullanımının olduğu söylenememekle birlikte, kullanılanların da doğru şeklinin verilmediği dikkat çekmiştir. Söz gelimi, “Azıcık aşım, ağrısız başım” atasözü, romanda “Sıcacık aşım, kaygısız başım” (Akal, 2015, s. 83) şeklinde verilmiştir. Bu durum, okuyucunun kalıplaşmış söz varlıklarını yanlış öğrenmesine sebep olmaktadır. Kelimelerin, deyim ve atasözü gibi kalıplaşmış ifadelerin, yazım ve noktalama kurallarının okuyucuya doğru şekilde ulaşması öncelikle yazarın sorumluluğundadır.

Okuyucunun dili kullanma hâkimiyetini geliştirecek bir diğer öge ikilemelerdir. Romanda farklı türde ikilemeye bol bol yer verilmiştir:

Bütün kadınlar böyle filmleri seyrederken zırıl zırıl ağlamaya bayılırdı. (Akal, 2015, s. 145)

O sırada iki üç yaşlarında mini mini bir çocuk yalınayak koşarak mutfığa girdi. (Akal, 2015, s. 184)

Tam çevreye alışmaya, iyi vakit geçirmeye başlamıştım ki, bugün haber bile vermeden geldi, apar topar arabaya bindirip eve getirdi. (Akal, 2015, s. 175)

Yazar, karşılıklı konuşmalara sıklıkla yer vererek gösterme yöntemini kullanmıştır. Konuşmalar dışında, kişilerin geçmişi ve olayların öncesi ile ilgili kısımlarda ise anlatma yöntemi esas alınmıştır. Bu bölümlerde anlatılanlar, geçmiş zamanda yaşanmış izlenimi uyandırmıştır. Ayrıca okuyucu, yazarın tasarruf ettiği kadarına ulaşabilmektedir.

Romanda yapılan tasvirler, anlatılanların okuyucunun gözleri önünde yaşandığı izlenimi yaratmıştır:

Salondakiler silahlı adamları görünce şaşkınlık içinde donup kaldılar. Altay Şen adamlara, sanki onun şarkılarından birine klip çevirmeye gelmiş figüranlarmış da yanlış rol yapmışlar gibi şaşkın, biraz da kızgın bir ifadeyle baktı. Yener daha önce olduğu gibi yine kendini en yakındaki koltuğun arkasına atıp, bu kez Selin'i de eteğinden çekştirerek yanına aldı. Evren ise oturduğu yerde öylece kalakalmıştı. Yener eliyle saklanmasını işaret etti ama Evren büyülenmiş gibiydi, kıpırdamadan adamları izliyordu. (Akal, 2015, s. 114)

Yazarın ayrıntılı tasvirleri ile bölümler halinde verilen romandaki siyah beyaz resimlemeler anlatılanların gerçekçiliğinin sağlanmasına yardımcı olmuştur. Bölümlemeler de romanın belli bir bütünlük içinde verilmesine katkı sağlamıştır.

Süper Gazeteciler I adlı roman ile okuyucuyu mantıklı, sorgulayıcı, eleştirel düşünmeye yönlendirmiştir. Kahramanlar arası ilişkilerle arkadaşlık, dostluk ve yardımlaşma gibi değerler işlenmiştir. Ele alınan konu ile okuyucu habercilik ve gazetecilik özendirilmiş ayrıca okuyucunun macera ve gizem çözme istekleri tatmin edilmiştir. Yazar, okuyucu kitlesinin kendini bulabileceği gerçekçi kahramanlar kurgulayarak okuyucuyu romanına çekmeyi başarmıştır. Sürükleyici anlatımla serinin diğer kitaplarına yönlendirilmiş, böylece okuma arzusu artırılmıştır.

4.2.2 Benim Dedem Bir Tane

Tarık Dursun K.'nin yazdığı romanda ele alınan konu şöyledir:

Almila dedesinin ilk torunudur. Dedesi Almila'nın doğumu ile geçmişi, oğlunun doğduğu zamanı hatırlar. Anıları ile şimdiki yaşadıkları arasında gidip gelir. Almila doğduğunda herkes bu ismin anlamını sorar. Çükü bilindik bir isim değildir. Dede, çevresindekilere bir açıklar, iki açıklar sonrasında yorulur. Artık soranları “dedesinin gülü demek” diyerek geçirir.

Almila'nın babaannesi, eşinin birçok şeyi unuttuğunu göz önüne alarak her anın fotoğrafını çeker. Zaman zaman eşini fotoğraflara bakması konusunda uyarır. Dede, yaşadıklarını yazıya döker ve bunları çoğu zaman eşi ile paylaşır. Ne var ki zaman zaman olayları, kişileri veya zamanı karıştırır.

Almila her hafta Çarşamba günü babaannesine gider. O gün makarna günüdür. Babaanne sabahdan, henüz torunu gelmeden makarnayı hazır eder.

Almila iki yaşındayken bir kardeşi olur. Kardeşinin adı Alara'dır. Alara'nın anlamı Almila kadar merak edilmez. Herkes Antalya'nın bir ilçesi olarak duymuştur çünkü. Alara, Almila'ya göre geç konuşur. İki kardeş aynı ayda doğdukları için doğum günü kutlamasını birleştirirler. Doğum gününde en mutlu olanlardan biri de dededir. Çocukluğunda balon almaya parası olmamıştır, kutlama sonunda bütün balonları toplayıp çocuklara dağıtır. Almila ve Alara için aldığı balonlar arabaya sığmaz.

Almila babaannesiyile gezmeye çıktığı bir gün park hâlinde gördüğü motosikletten korkar. Babaannesinin girişimi ile Almila bu korkusunu yener.

Almila'nın okula başladığı gün, babaanne ve dede hasta olduklarından torunlarının okul heyecanını paylaşamazlar. Kendi oğullarının okula başladığı günü anımsarlar.

Yazarın kendi dede oluş sürecini anlattığı eser, bir romandan ziyade daha çok anıya benzemektedir. Aile üstüne kurulduğu ifade edilen romanın merkez kahramanı dededir. Üçüncü tekil kişi ağzından yapılan anlatımlarda birçok olay dedenin gözünden verilmiştir. Yine de dededen ayrı olarak her şeye hâkim olan birinin varlığı hissedilmektedir.

Roman bölümler hâlinde verilmiştir. Bölümler arasında kronolojik bir düzen yoktur. Sonra gelen bölüm, her zaman bir öncesinin devamı şeklinde değildir. Yazar sık sık geri dönüşler yapmıştır. Geri dönüşler genellikle “Dede hatırlar” ifadesiyle verilmiştir. Anılarda dede oğlunun doğumunu, onu ilk gördüğü zamanı, okula başladığı günü hatırlar ve anlatır. Geri dönüşlerin yapıldığı “dede hatırlar” ifadesiyle net olarak bellidir. Fakat yazarın anıyı bırakıp içinde bulunduğu zaman dilimine dönüşü aynı ölçüde net değildir. Bu durum okuyucunun anlatılanları kavramasında, hangi zamanın anlatıldığını algılamasına engel teşkil etmektedir.

Yazar zaman zaman ileri sıçramalarla ikinci torununu anlatmaya geçmiştir. Babaannenin dedeye sık sık fotoğraflara bakmasını söylemesinden anlaşılmaktadır ki dede olayları, zamanları ve kişileri karıştırmakta veya unutmaktadır.

Büyük torun Almila'nın anlatıldığı bölümlerde, yazarın çocuğu gözlemlediği izlenimi uyanmaktadır. Çocuğun konuşma şeklinin romana aynen yansıtılması romanın gerçekçi olmasına katkı sağlamıştır:

Sıkılmadan dedim değil mi? Bence yanlış. Almila, her küçük çocuk gibi neyle oynarsa oynasın, sonunda sıkılıyor, başka yeni şeyler aranıyordu. Bu da “atta” idi; yani, ya birinin kucağında ya da süslü püslü arabasında eve çıkmak, asansöre binmek, önce evlerinin bulunduğu sitenin büyük bahçesine inmek sonra da... Artık neresi olursa oraya gitmekti. Almila için önemi yoktu. Ona göre evin dışındaki her yer “atta”ydı (Dursun K., 2003, s. 78).

Babaanne ile torunu, yine Almila'nın bir gelişinde, mutfaktaki küçük yemek masasına oturmuşlar, öğle yemeğini yiyorlardı. Yakınlarda televizyon vardı, kapalıydı.

“Teloş aç, babaanne!” (Dursun K., 2003, s. 100)

Yazar romanda bazı film, çizgi filmler ile bunlarda oynayan kahramanların isimlerine yer vermiştir:

Bir çocuk filmiydi, Tom ve Jerry'nin filmi. Almila'nın en sevdiği çizgi film ve kahramanları. (Dursun K., 2003, s. 100)

Dedenin Almila ile dışarı çıktığı bir gün Almila yorulunca dinlenmek için birlikte kaldırıma otururlar. Bu sırada onları gören iki kadın arasında geçen konuşmada “Şarlo” adındaki eski bir film kahramanından bahsedilir. Adı geçen bu filmin ve kahramanının günümüz çocuklarınca pek bilinmediği düşünülmektedir.

Dede içinden güldü bu benzetmeye. Evet, Şarlo'nun The Kid adlı filminde Almila kadar ya da biraz daha büyük bir çocuk arkadaşı vardı; ikisi de çok candandılar, birbirlerini çok seviyorlardı. (Dursun K., 2003, s. 110)

Romanda babaannenin eskiden öğretmen olduğu bilgisi verilmiştir. Bu yönüyle torunu Almila'nın davranışlarına çocuk gelişimi açısından yaklaşmaktadır. Söz gelimi Almila'nın her şeye “ben ben ben” demesini “çocuk bencilliğinden değil, kişilik kazanma çabasından. Kendi kendini oluşturmaya çalışıyor” (Dursun K., 2003, s. 96) şeklinde yorumlamıştır. Yazar babaannenin söyledikleriyle aslında çocuk gelişim hakkında bilgisinin olduğunu ifade etmiştir.

Almila'nın motosikletten korktuğu romanda birkaç kez ifade edilmiştir. Bu korkusunu babaannesiyile dışarı çıktığı bir gün yener. Bu başarıda babaannenin etkisi büyüktür. Çocuğu cesaretlendirerek, motosiklete dokunmasını sağlayarak, onu bir ata benzeterek Almila'nın korkusu ile baş etmesine yardımcı olmuştur. Yazar yetişkinler için basit olarak görülen birçok şeyin çocuk dünyasında farklı olduğunu anlatmıştır. Ayrıca babaannenin yaklaşımı ile benzer durumlarda neler yapılabileceğine dair okuyucuya bilgi vermiştir.

Almila'nın “ben ben ben” savaşı verdiği yaş döneminde babaannesi torununa yemek yedirmeye çalışır. Bunun için “hepsini bitireceksin, tamam mı? Bırakmak yok, çünkü Tanrı baba, yemek bırakan çocukları hiç sevmez” (Dursun K., 2003, s. 97) şeklinde bir konuşma yapar. “Tanrı baba” şeklindeki ifadenin daha çok eski Türk filmlerinde karşılaşıp eleştirildiği bilinmektedir. Türk toplumunun genel din inancı ve kültürüne aykırı olarak yaratıcıya cinsiyet atfeden bu ifadenin okuyucu tarafından yadırgandığı söylenebilir.

Yine Türk kültürüne aykırı olarak yılbaşı kutlaması ve “Noel”den bahsedilmiştir. Yılbaşı kutlamaları toplumumuzda gittikçe yerleşmiş bir eğlence olsa da “Noel” ifadesi tamamen yabancı bir kültürü anımsatmaktadır:

Sıra Almıla'nın deyişiyse “Noel Dede'nin getirdiği hediyeler”e geldi. (Dursun K., 2003, s. 230)

Romanda alkol kullanımı da dile getirilmiştir ki çocuk romanlarında bu tür olumsuz davranışlara yer verilmemelidir. Okuduğu kitaplardaki kahramanlarla özdeşim kurma eğiliminde olan çocuk yanlış davranışa özenabilir, kendisini olumsuz kahramanla özdeşleştirebilir. Bu sebeple ya olumsuz davranışlar eleştirilmeli ve okuyucu bunlardan uzak durması gerektiğine inandırılmalı ya da bu mümkün değilse mümkün olduğu kadar olumsuz kişi ve davranışlara çocuk romanlarında yer verilmemelidir.

Öncelikle et vardı; üstelik köfte değil, ızgara biftekti bu. Sonra yanına üstü kaşar rendeli makarna, yanına tepeleme kıvırcık salata, hepsinin yanına da iki şişe Ankara birası vardı. (Dursun K., 2003, s. 179)

Romanda anlamı bilinmeyen bazı kelimelere rastlanmıştır. Bu kelimelere aşağıdaki gibi örneklenebilir:

Dedenin o odasında neler yoktu ki. Renk renk resimli kitaplar, boyama kitapları, masal kitapları... Kendiçalarının sayısız kasetleri... Dağlar gibi kâğıt... (Dursun K., 2003, s. 79)

“Bana bak, Almıla!” diye sesini yükseltti babaanne. Bir gözü fotoğraf makinesinin vizöründeydi (Dursun K., 2003, s. 135).

Alara da iki tekerlekli bisikletiyle yemyeşil çimenler üzerinde hızlı hızlı sürerek fırdolayı ediyordu. (Dursun K., 2003, s. 191)

Deyim ve atasözleri dilin zenginliğini ortaya koymakla birlikte okuyucunun mecazlı ifadeleri öğrenmesine ve soyut düşünme becerisinin geliştirilmesine yardımcı olmaktadır. Çok sık olmamakla birlikte romanda deyim ve atasözlerine rastlanmıştır.

“Gidelim karıcığım,” dedi, “yolcu yolunda gerek.” (Dursun K., 2003, s. 146)

Babası, kızının, söz arası geçirdiği gecelerin serinliğine mim koydu. (Dursun K., 2003, s. 165)

Deyim ve atasözlerinin az kullanılmasının aksine anlamı sağlamlaştırma, kolaylaştırma, çoğaltma ve pekiştirme gibi görevler üstlenen ikilemelere sıklıkla yer verilmiştir.

Bütün yol boyu annesinin kokusunu içine sindire sindire mışıl mışıl uyumuştı. (Dursun K., 2003, s. 38)

Elinde çok cicili biçili çingırağını tutuyor, yattığı yerden tavana bakıyordu. (Dursun K., 2003, s. 82)

Romanın yazım yanlışları ile ilgili de bir sıkıntı içinde olduğu tespit edilmiştir. Edebî eserlerde yazım yanlışları kelimelerin okuyucu üzerindeki etkisini azaltmakta, okuyucunun dikkatini dağıtmakta ve onun yanlış öğrenmelere sevk eder. Bu yüzden yazım kuralları dikkat edilmesi gereken önemli bir konudur.

İçtikleri çigara sayısı kadar mı, yoksa daha mı çok kahve içtiklerini şimdi ikisi de doğru orantılı hatırlayamazlar. (Dursun K., 2003, s. 183)

Bahçelerin kimi ortasında ortak dönem dolaplı bostan kuyuları vardı; gözleri bağlı yaşlı bir at, nereye gittiğini kendi de bilmeden bir kısırdöngüde döner babam dönerdi. (Dursun K., 2003, s. 213)

Bindikleri Basmane-Çiğli treninde üstü tozşeker ekili, içi kuru Sultaniye üzümlü kurabiyeler satan şişman kurabiyeci (Dursun K., 2003, s. 213).

Yazar, kendi anılarını anlatarak romanın “bireyi” ele aldığını ve her şeyin romanın konusu olabileceğini göstermiştir.

4.2.3 Menekşe İstasyonu

Ömer Açıık’ın 2015’te çıkan romanında konu şu şekilde özetlenmiştir:

Yekta Baba ve beraberindeki toplamda on sekiz kişi Küçükçekmece Gölü’nün kıyısında bir düzlüğü kendilerine yurt edinirler. Birlik içinde hareket ederek her aileye ev yapılır. Nüfus gittikçe artar. El birliği ile mahallenin kenarına bir tren istasyonu yapılır. Şehirde çalışanlar, okula giden çocuklar bu küçük istasyondan trene binerek gidip gelir. Yıllar geçtikçe Menekşe Mahallesi’nin çevresini büyük beton binalar kaplar. Mahalle binalar arasında çok küçük kalır.

Menekşe Mahallesi muhtarı bir hastalık geçirir bu sebeple yaklaşık üç ay işleri yürütemez. Bu süre içinde belediyeden istasyonu kapatacaklarına dair bir karar yazısı gelir. Yazıyı hastalığı sebebiyle geç fark eden muhtar, mahallelileri toplar ve durumu açıklar.

İstasyonun kapatılacağı söylenen tarihe bir ay vardır. Herkes ne yapılabileceğine dair düşünür. Ertesi gün tekrar toplanırlar. Karabatak Murat ve Karakalem Adem önderliğinde çocuklar ortaya bir fikir atarlar. Çocuklar, kendilerine sorulmadan alınan bu kararın haksız olduğunu ve bunu tüm şehre duyurmak için bir kampanya yapmayı teklif ederler. Bu fikir herkesin aklına yatar. Mahallenin yaşlılarından Gogo Teyze'nin söylemi ile herkes bu “kumpanya” için hazırlanır.

Çarşıflara istasyonun kapatılacağına dair dikkat çekici sloganlar yazılır ve istasyona asılır. İmza kampanyası başlatılarak trende seyahat eden yolculardan yardım istenir. Çevre mahallelerle irtibata geçilir. Gazeteci Zeynep bu imza kampanyasından haberdar olur ve mahalleye gelerek Menekşelilerle bir röportaj yapar. Kampanya genişletilir, herkes daha çok çalışır. Belediyeye yürüyüş düzenlenir, belediyeye telefon ve e-posta yoluyla itirazlar bildirilir.

İstasyonun kapatılacağı bildirilen tarihte mahalleli ilk trenden önce istasyonda toplanır. Zaman ilerledikçe haberciler, mahalleliye destek verenler ve birkaç belediye görevlisi de gelir. Menekşeliler ilk tren durmadan geçerse ikinci tren gelmeden raylara inmeye karar vermişlerdir. Tren hızla geçince herkes şaşırılmış beklerken raylara ilk atlayanlar da çocuklar olur. Ardından mahalleli raylara atlamaya başlar. İstasyon görevlisi Ali Amca gelen trenin makinistine telsizle haber vermeye, böylece olası bir kazanın önlenmesine çabalamaktadır. Fakat makinistle iletişim kuramaz. Bu arada Yekta Baba heyecana yenik düşüp kalp krizi geçirir. Tren de kazasız belasız durur. Bundan sonra istasyonun kapatılması kararından vazgeçilir.

Yazarın ilk çocuk romanı olduğu ifade edilen Menekşe İstasyonu, aynı mahallede yaşayan insanların dayanışmasını anlatmaktadır. Belediyenin Menekşe İstasyonu'nu kapatma kararı alması üzerine, mahallelinin kendilerine danışılmadan alınan bu karara karşı birleşip mücadele etmesi romanın konusunu oluşturmuştur.

Farklı roman kişilerinin ve yaşananların geniş çerçeveden verilmesiyle okuyucunun olana bitene hâkim olması sağlanmıştır. Yazar, romanını üçüncü tekil kişi ağzından anlatmıştır. Kişi kadrosunun geniş tutulduğu romanda merkez kahramanın Yekta Baba olduğu söylenebilir. Zira mahallenin kurulmasında Yekta Baba'dan bahsedildiği gibi, romanın çözüm bölümü de onun ağzından anlatılarak bitirilmiştir.

Yekta Baba yaşı, ileri görüşlü, mahallelinin saygı duyduğu ve sözüne güvendiği bir kişidir. Sözünün dinlenmesinde insanları ve olayları akıllıca yönlendirmesi etkilidir.

Romanda etkin olarak görülen bir diğer kişi, istasyondaki büfede görevli Rıza'dır. Rıza'nın görevi yıllarca mahallede yaşananlarla ilgili tutulan kayıtları korumak ve yeni kayıtlar oluşturmaktır. Bir nevi arşivci ve tarih yazıcısı olan Büfeci Rıza, mahallenin karşılaştığı her sonunun çözümünün tarihte olduğunu söyler. Mahallenin kuruluşu çok eski tarihlere dayanmaz fakat Rıza'nın "*Tarihte her düğümün bir çözümü vardır*" (Açık, 2015, s. 145) sözünü inanarak söylemesi okuyucuya bir mesajdır. Yekta Baba'nın dostu kaplumbağa da benzer olarak "*Her düğümün bir çözümü vardır tarihte*" (Açık, 2015, s. 145) demiştir. Yazar yaşanan zorluklara ve karşılaşılan sorunlara her zaman rastlanabileceğini, çözüm için tarihten yardım alınabileceğini ifade etmiştir. Satır arasında "Tarih tekerrürden ibarettir" sözünü hatırlatmıştır.

Menekşelilerin başlattığı kampanya ses getirince belediye mahalleye bir yetkili gönderir. Yazar, Bay Yetkili'yi olumsuz ifadelerle adeta bir robota benzeterek onu romanın istenmeyen ve hoşlanılmayan kişisi yapmıştır:

Gözleri donuk, balık bakışlı biriydi Bay Yetkili. Yüzünde kıpırdayan bir nokta yok gibiydi. Karnından mı konuşuyordu ne? Konuşurken sadece dudakları kıpırdar gibi olan, duygusuz görünüşlü biri. Ne hızlanıyor ne yavaşlıyor, hep aynı tempoda yürüyordu. Bir saatin kadrani gibi şaşmaz aralıklı adımlar ve sallanışlarla. Güneşten korunmak için geniş kenarlıklı bir avcı şapkası geçirmişti başına. Takım elbisesi ve ciddi görünüşüyle uyumsuz bir başlıktı bu. Hani şu "altı Şişhane üstü Tophane" dedikleri türden, komik bir görünümü vardı (Açık, 2015, s. 105).

İstasyonun kapatılacağı haberi mahallelilere duyurulduktan sonra bir çözüm bulmak üzere herkes evine gider. Ertesi gün toplandıklarında önce durumdan şikâyet edilir sonra da herkesi bir sessizlik alır. Yekta Baba, söyledikleri ile mahalleliyi bir anlamda uykudan uyandırır. Söyledikleri okuyucuya ders verici ve genel olarak da atasözü biçiminde verilmiştir:

Laf lafı açar, düşünce düşünceyi doğurur. Düşünce söz olur, bir anahtar gibi kapıları açar. Akıl akıldan üstündür. Sözünüzü sakınmayın. (Açık, 2015, s. 69)

İstasyonun kapatılmasını engellemek adına bir kampanya yapılması fikri mahalleniz çocukları tarafından ortaya atılmıştır. Önerinin kabul edilmesiyle çocuklar canla başla çalışırlar.

Yazar romanı bölümlere ayırarak okuyucuya sunmuştur. Bölüm içeriklerinin tamamı birbirinin devamı olayları anlatmamaktadır. Özellikle ilk bölümlerde, olayın düğüm kısmına kadar mahalle ve mahalle sakinlerini tanıtılmıştır. Her bölümün başında bölümü özetleyen birer cümleye yer verilmiştir. Böylelikle okuma öncesi okuyucu ne ile karşılaşacağını genel hatları ile bilmektedir. Ayrıca okunma sonrasında romanda anlatılanların hatırlanmasında da bu özetlemelerin kolaylık sağlayacağı muhakkaktır. Yazarın üçüncü bölüm başında verdiği ifadeler örnek olması itibarıyla buraya alınmıştır:

Menekşe Mahallesi'nde zamanın akışına, Muhtar'ın iyileşir gibi olmasına, Diko'ya neden Diko denildiğine ve mavi bir zarfla gelen “gerçek bir felakete” dair... (Açık, 2015, s. 35)

Yazarın, günlük hayatta çok kullanılmayan bazı kelime ve kelime grupları ile deyimlere yer verdiği görülmektedir. Yazar sıklıkla kullanmadığımız bu tür ifadeleri kullanarak okuyucunun dili kullanma yetisini geliştirmiş ve sözcük dağarcığını zenginleştirmiştir:

Ufarak dalgacıklar kıyıda duran insanlara çapkın çapkın göz kırpar (Açık, 2015, s. 8).

Bol bolamat bir tarlasının olduğunu hayal eder (Açık, 2015, s. 31).

Yadigâr bilindiği kadarıyla bütün mahalleyi gezeler, seyran eder (Açık, 2015, s. 66).

Çocuklar kaşla göz arasında bunların da dibine darı ekti (Açık, 2015, s. 123).

Roman kişilerinin konuşmaları ile günlük dilin romana yansıtıldığı görülmüştür. Yazar böylece okuyucu ile arasında bir samimiyet oluşturmuştur:

“Aman şunu da yaz, unutmayalım.”

“Böyle böyle yapsak ne iyi olur, he mi?”

“Şöyle şöyle tutsak ne güzel olur, he mi?” (Açık, 2015, s. 73)

Yazar zaman zaman anlattıklarından sıyrılarak adeta okuyucu ile konuşmuştur. Bunu, “okuması bedava, gitmesi bedava” gibi bazı kalıp ifadeleri kullanarak sezdirmiştir:

Yine de bugün şehrimizde, bir yanını Küçükçekmece Gölü'ne yaslamış, öbür ucu deniz kıyısındaki tren istasyonuna uzanan hepsi hepsi yirmi evden oluşan bir Menekşe Mahallesi var hâlâ. Gitmesi bedava (Açık, 2015, s. 15).

Zaman zaman yapılan ayrıntılı tasvirler, benzetmelerle sanatlı hâle getirilmiştir. Yazarın ölçülü şekilde yaptığı tasvirlerle dilin incelikli yapısı ve yazarın dili kullanmadaki yetkinliği gözler önüne serilmiştir:

Yekta Baba kıyıda, her zaman oturduğu taşların üstüne bıraktı kendini. Gecenin içinden gelen seslere kulak verdi. Ötedeki ağaçların tepesinden iki baykuş birbirine seslendi. Cırcırböcekleri birdenbire cümbür cemaat bir cırıltı tutturdu. Uzaklarda bir köpek bir şeyleri haber vermek ister gibi kısaca havlayıp sustu. Saati bozuk bir horoz, upuzun öterek yanıtladı onu. Rüzgâr dallara sokularak, yapraklara sorular sorarak, ağaçların arasında dolaştı. Küçükçekmece Gölü, sabaha karşı yatağında dönen bir çocuk gibi iç çekti. Uyuyordu hâlâ. Uykusunda güliüyordu göl arada bir, yipyipyip... (Açık, 2015, s. 58)

Mecaz anlatımın en güzel örnekleri olan deyim ve atasözlerinin kullanılması, roman dilini zenginleştirdiği gibi okuyucunun mecazlı ifadeleri öğrenip nasıl kullanacağını göstermesi bakımından da önem taşımaktadır. Yazar bu ifadeleri sıklıkla kullanmıştır:

Dili düşmüş kapıları, Nuh deyip peygamber demeyen kasaları, kısacası kilitli ne varsa her şeyi birkaç dakika içinde açardı (Açık, 2015, s. 56).

Kendisi gibi ununu eleyip eleğini asmış olan ihtiyar kaplumbağa dostuyla iki çift laf etmek arzusuyla gölün sakin sularına eğilip beklemeye başladı (Açık, 2015, s. 57).

“Aklınızı mahallece peynir ekmekle yemiş olmalısınız” (Açık, 2015, s. 144).

Daha çok masallarda karşılaşılan zaman atlaması Menekşe İstasyonu’nda karşımıza çıkmaktadır. Yazar “O yıl, haziran, temmuz ve bütün yaz bir solukta geçti. Ve sonbahar bir çırpıda sona erdi. Kış kapıdaydı artık” (Açık, 2015, s. 138) diyerek zaman atlaması yaptığı görülmektedir.

Romanda en çok zikredilen üç hayvan kaplumbağa, köpek ve inek kişileştirilmiştir. Hatta Yekta Baba’nın hemen her gün göl kıyısına giderek kaplumbağa ile dertleştiği anlatılmıştır. Hayvanların konuşması daha çok fabl ve masallarda görülse de burada ön plana çıkan hayvanın konuşması değil, hayvanlar aracılığıyla anlatılmak istenenlerdir. Kaplumbağanın mantıklı düşünüp Yekta Baba’ya akıl verdiği görülmüştür. Yekta Baba, istasyonu kapatılacağı haberini dostu kaplumbağa ile paylaşır. Kaplumbağanın söyledikleri dikkate değerdir:

“Unutma, işin püf noktası cesur bir adım atmakta. Küçük ya da büyük fark etmez. Herkes bir adım öne çıkarsa başarılırsınız. Hep beraber atılacak tek bir adım... Sonra bir adım daha. Sonra bir bakmışsın hep birlikte koşmaya başlamışsınız.” (Açık, 2015, s. 62)

Yukarıdaki ifadelerle birlik olmanın büyük etki oluşturacağı anlatılmıştır. Romanın ulaşmaya çalıştığı sonuç da dayanışmanın, birlikte hareket etmenin sorunları çözmesidir.

Yazar, küçük bir mahallede yaşayan bir avuç insanın isteyerek, inanarak, çabalayarak ve her şeyden önce birlik olarak istenilen sonuca ulaştığını anlatmıştır. İnsanlar arası ilişkiler ele alınarak birey ve toplum temasına uygun bir eser ortaya konmuştur. Roman aracılığı ile okuyucuya bunların yanı sıra arkadaşlık, mücadele etme, hakkını arama gibi değer ve beceriler kazandırılmaya çalışılmıştır.

4.2.4 Kömür Karası Gözler

Birey ve Toplum teması altında incelenen bu eser yazar Mustafa Işık tarafından yazılmıştır ve ele alınan konu kısaca şöyledir:

Emekli öğretmen Hasan Bey, kırtasiye dükkânı işletmektedir. Bir sabah, vitrinde duran kırmızı oyuncak arabanın üzerindeki bir çift siyah göz dikkatini çeker. Yanlış gördüğünü düşünerek diğer arabalarla karşılaştırır. Fakat hiçbirisi, o araba gibi değildir. Diğer yandan, arabadaki gözleri herkes görüp ilgi gösterir. Akşam evine giden Hasan Bey, gördüklerini eşi Oya Hanım’a anlatır. Kendisine inandıramayınca ertesi gün dükkâna birlikte giderler. Hasan Bey arabayı içine koyduğu kutuyu getirip açar. Gözlerin uyuduğunu gören Oya Hanım çok şaşırır, çılgık atar. Bu çılgılla gözler uyanır.

Hasan Bey zaman içerisinde bir çocukla konuşur gibi gözlerle konuşur, dertleşir. Anılarını ve düşüncelerini paylaşır, onlarla sohbet eder. Bir taraftan da bu gözlerin nereden gelmiş olabileceğini düşünür. Gözlerin, üstünde bulunduğu arabayı çok isteyen fakat alamayan bir çocuğa ait olabileceği ihtimal üzerine Hasan Bey, dükkâna gelen çocuklara dikkatle bakmaya ve onları daha iyi tanımaya çabalar.

Annesi, babası ve ablası Zeynep’le köyde yaşayan Murat, köydeki diğer herkes gibi şehre göç etmek durumunda kalır. Babası Kamber hayvanları satar ve İstanbul’a yerleşirler. Kamber inşaatlarda işçi olarak çalışmaya başlar. Murat okula yazdırılır ve kısa zamanda öğretmenin dikkatini çeken başarılı bir öğrenci olur. Okuldan döndükten sonra ne

işlemişlerse ablasına da anlatır. On iki yaşında olan ablası Zeynep, okula gitmek istese de “gelinlik yaşa geldiği” gerekçesiyle okula gönderilmez. Üç yıl sonra Kamber inşaatlarda amelelik yaparken bir kaza sonucu hayatını kaybeder. İki çocuğu ile ortada kalan Elif, çevresindekilerin önerisi ile Murat’ı bir berberin yanına çırak, Zeynep’i bir tekstil atölyesine işçi olarak verir. Artık evin geçimini iki çocuk sağlar.

Murat berbere gittiği bir gün Hasan Bey’in kırtasiye dükkânının önünden geçerken oyuncak kırmızı bir araba görür. Oyuncak tutkusu ve isteği olmayan Murat bu arabaya vurulur. Her gün kırtasiyenin önünden geçerken arabaya bakar durur.

Berberde çalıştığı günlerden birinde ustasının isteği ile Hasan Bey’in kırtasiye-kitap dükkânına gider. Cesaret edip arabayı sorunca, Hasan Bey arabadaki gözlerin Murat’a ait olduğunu anlar. Hemen arabayı getirip Murat’a hediye eder. O günden sonra Hasan Bey, Murat ve Zeynep’e yardımcı olur. Yıllar sonra okumaktan vazgeçmeyen Zeynep ünlü bir tasarımcı, Murat ise bir yazar olur.

Romanda “gözü kalmak” deyiminden yola çıkılarak iki sosyal yaşam arasındaki farklılıklar ve bu yaşamların nasıl birleştiğini anlattığı görülmüştür.

Köyde yaşayan altı yaşındaki Murat ile ailesi, iş için ellerindeki hayvanları ve tarlaları da satarak İstanbul’a göçerler. İstanbul, Murat ve ablası için çok farklı bir yerdir. Evlerin üst üste, binaların yan yana uzayıp gittiği, her yer beton olduğu, yeşilliğin görülmediği, kalabalık ve gürültülü... Bir apartmanın yer altındaki dairesine yerleşirler. Murat’ın babası bir inşaatçı iş bulur. Murat okula yazdırılır. Ablası Zeynep ise henüz on iki yaşında olmasına ve çok istemesine rağmen “gelinlik kız olduğu” için okula gönderilmez.

Yazar, Murat çevresinde köyden kente göçü, ekonomik problemleri, kız çocuklarının okutulmaması sorununu, şehir yaşamı ile kültürel farklılığı işlemiştir.

Yazar, zaman zaman kahramanlarına anılarını hatırlatarak geri dönüş tekniğini kullanmıştır. Ayrıca zaman atlamaları yaparak romanını tekrar yapmaktan kurtarmıştır:

Köyden geleli üç yıl olmuştu. Kamber, zar zor da olsa çocuklarının karnını doyuracak, oturdukları evin kirasını karşılayacak kadar kazanıyordu. (Işık, 2010, s. 108)

Bu üç yıl içerisinde komşuları Kamber ve Elif’e kızları Zeynep’i okutmaları, okutmayacaklarsa çalıştırmaları yönünde baskı yapsalar da, Kamber kızının çalışmasına da karşı çıkar. Zeynep bu süre içinde, Murat’tan okuma yazmanın yanı sıra, okulda edindiği

bilgileri de öğrenir. Hiç bıkmadan ve bırakmadan çabalar. Üçüncü sınıfa giden Murat kompozisyonlarında hep köyden ve köydeki oyunlarından bahseder. Öğretmeni, Murat'ın yazdıklarının yalnızca hayal olduğunu düşünür ve çok beğenir. Murat'ı sürekli yazması için teşvik eder. Bu arada Kamber, bir iş kazası sonucu hayatını kaybeder. O günden sonra Murat bir berberin yanında çırak, Zeynep ise bir tekstil atölyesinde işçi olarak çalışmaya başlar. Zeynep çalışma yaşamı içinde okuyamadığı okulları dışarıdan bitirir ve diplomalarını arka arkaya sıralar. Anneleri Elif, ölen eşi için sürekli ağıtlar yakar (*Işık*, 2010, s. 113):

İstanbul dediğin bir derin kuyu

Kamber'imi yumaya yetmedi suyu

Boynu bükük kaldı gelinlik kızım

Kuramadı ceylanına düğünü toyu

Hasret gitti ana ata yurduna

Dayanamam Kamber'im in derdine

Yavrum Murat hasretini çekerken

Ben yanarım yiğitlerin derdine

Gölgeni fark eden dağlar titrerdi

Gönül tarlamıza sevgi ekerdi

Kamber'im sen gittin biz yetim kaldık

Felek gülmemize izin vermedi

.....

Yazar, romanında kültürel bir öge olan ağıtı ve ağıtta geçen yöresel kelimeleri okuyucusuna sunmuştur. Yazar, bir aile için babanın ölümünü, ölüm sonrasında baş sağlığı ziyaretlerini, öğretmenlerin öğrenciler üzerindeki olumlu etkisini gözler önüne sermiştir. Ayrıca Zeynep'in okumadaki çabasının asla boş olmadığına da altını çizmiştir. Zira

roman sonunda Murat ünlü bir yazar, Zeynep de ünlü bir tasarımcı olur. Çocukların ünlü oldukları bu bölüme de zaman atlaması yazarak geçmiştir.

Yazarın Murat'ın haricinde anlattığı diğer kahraman ise kırtasiyecilik yapan emekli öğretmen Hasan Bey'dir. Hasan Bey, okumayı çok seven, öğretmenlik yıllarında farklı yerlerde çalışan, yumuşak huylu olduğu anlaşılan bir kişidir. Dükkânda ve evde zamanının çoğunu ya okuyarak ya da yazarak geçirir. Yazar, Hasan Bey çevresinde okumaya değinmiştir. İki farklı yaşamın kesiştiği nokta ise Hasan Bey'in dükkânındaki kırmızı bir oyuncak arabadır. Dükkânın önünden geçip giderken Murat'ın gözleri bir oyuncak arabaya takılı kalır. Satın alacak parası olmadığından yalnızca bakmakla yetinir. Fakat gözü kalmıştır bir kere...

Anlatıcı olan yazar, kahramanların geçmişlerini, farklı yaşamlarını, bunların nasıl kesiştiğini, birbirini nasıl etkilediğini ve yıllar sonrasını bilecek şekilde her şeye hâkimdir.

Yazarın kurguladığı iki kahraman da gerçek hayatta karşılaşılabilir niteliktedir. Zorluklarla başlayan bir yaşam ve sonrasında iyi insanların yardımı ve elbette kendi çabalarıyla iyi yerlere gelmek... Yazar, Murat aracılığı ile insanın zor durumlarla nasıl başa çıkabileceğini göstermek istemiştir.

Romanda karşılıklı konuşmalara yer verildiği görülmektedir. Yazar bu konuşmalarla doğrudan anlatım yapmış ve romanda anlatılanların gerçekçi olmasını sağlamıştır.

Roman bölümler halinde verilmiştir. Murat ve Hasan Bey'in yaşadıkları bölümlerde sırayla verilmiştir. Söz gelimi, ilk bölümde Hasan Bey'in, ikinci bölümde Murat'ın yaşadıkları anlatılmıştır. Yazar daha sonraki bölümlerde hasan Bey ve Murat'ı bir araya getirmiş ve ortak yaşadıkları olaylar anlatılmıştır.

Kitabın başında yazar ile ilgili kısa bir özgeçmişe yer verilmiştir. Böylelikle okuyucunun elindeki eserin sahibini tanıması sağlanmıştır.

4.2.5 Kuşlar Öterken

Ekrem Güneş'in kaleme aldığı romanda işlenen konu kısaca şöyle ele almıştır:

Çağla, küçükken geçirdiği ateşli hastalık sonucu bacaklarını kaybetmiş bir çocuktur. Babası kızının hastalığı ve ardından işini kaybetmesi sonucu ailesini terk eder. Elif, bir başına kızı Çağla'nın ihtiyaçlarını karşılamaya çalışır. Geçimlerini tekstil atölyesinden

aldığı kıyafetlere boncuklar dikerek sağlar. Bu arada onları terk eden eşinin kendilerini tekrar bulmasını istemez. Bu sebeple sık sık kaldıkları evi değiştirmek zorunda kalır.

Çağla ve annesi dört sene içinde üç kez yer değiştirirler. Taşındıkları bu son ev, nemli, karanlık ve küçüktür. Sık sık taşındıkları için Çağla'nın gittiği okul da değişir. Bu değişim Çağla'nın hiç hoşuna gitmez. Sürekli arkadaş değiştirmek ve yeni insanlarla tanışmak onu zorlar.

Bir hafta gecikmeden sonra tekerli sandalyesiyle kızını okula götüren Elif, kızının öğretmeni Güler Hanım Elif ve Çağla'yı güzel karşılar. Güler Hanım Çağla'yı arkadaşlarına tanıttikten sonra, yardımcı olmaları için Başak ve Pelin'i görevlendirir. Başak ve Pelin hemen Çağla ile arkadaşlık kurarlar.

Sonraki günlerde Başak, Pelin ve aynı sınıftan Hakan, okul çıkışında Çağla'yı evine götürebilecekleri üzerinde Elif'ten izin alırlar. Çocukların arkadaşlıkları bu gel gitlerle pekişir.

Çağla okulda başarısıyla öğretmenin dikkatini çeker. Sınavlardan hep yüksek notlar alır. Çok güzel kompozisyonlar yazar. Bunu çok kitap okumasına borçlu olduğunu ifade eder. Çünkü kendisi arkadaşları gibi dışarı çıkıp oyun oynamamaktadır ve bütün boş vakitlerini kitaplarla geçirir.

Hakan, Pelin ve Başak Çağla'nın mutlu olması için çeşitli planlar yaparlar. Parka, lunaparka gider, Çağla'yı binmediği oyuncaklara bindirip hayallerini gerçekleştirirler. Bu arada, Çağla'nın babası yine izlerini bulmuştur. Çağla'yı takip eder, onunla konuşur. Elif, Çağla'nın anlattıklarından adamın eski kocası olduğunu anlayıp tedirgin olur ve onunla konuşarak kızından uzak kalmasını söyler. Adamın babası olduğunu öğrenen Çağla, babasına duyduğu hasret ve merak ile onunla iletişim kurar.

Çocuklar Elif teyzeleri ve Çağla için daha büyük şeyler yapmak isterler. Başak'ın evinin olduğu apartmanda bir kiralık daire vardır. Dairenin kiralanması babasının sorumluluğundadır. Başak, babasını ikna eder, sonrasında da Elif ikna edilir.

Romanda biri yürüme engelli olan dört arkadaşın arlarındaki sevgi, dayanışma ve fedakârlıklar konu edilmiştir. Anlatıcı konumundaki yazar, ilahî bakış açısıyla yaşananları okuyucuya aktarmıştır.

Roman kahramanı yürüme engelli Çağla'dır. Çağla, küçük yaşta geçirdiği ateşli bir hastalık sonucu yürüme yeteneğini kaybeder. Sonrasında babası, işlerinin kötü gitmesiyle Çağla'yı ve eşini terk eder. Çağla'nın annesi Elif, yıllar boyunca kızına tek başına bakar. Kısa süreli işlere girerek, evinde tekstil fabrikasından aldığı kıyafetlere boncuklar dikerek evin geçimini sağlamaya çalışır. Yıllar içerisinde Çağla'nın babası onların izini bulur. Elif her seferinde, eski eşinden kaçmak için taşınır. Bu sebeple Çağla'nın okulu da sürekli değişir. Çağla, sebebini bilmediği bu değişimden oldukça rahatsızdır. Roman, Çağla'nın yeni evde annesine tepki göstermesi ile başlar.

Yazar, Elif ile fedakâr bir anne portresi çizmiştir. Elif, kızına karşı son derece şefkatli ve merhametlidir. Elinden geldiğince ve gücü yettiğince onun her isteğini yerine getirmek ister. Kızına “Caneriğim” diye seslenir. Çağla, bu sevgi sözcüğünü çok sevmektedir. Yazar, insanın sevdiklerine karşı söyleyebileceği sevgi sözcüklerine bir örnek vermiştir. Böylece okuyucuyu bunun gibi kelimeleri kullanmaya teşvik etmiştir. Annesi, her gün Çağla'yı okula getirip götürür. Kendi hastalıklarını hep öteler.

Yazar, romanın kahramanı Çağla'yı, içinde bulunduğu yaş grubunun özelliklerine önem vererek ele almış ve bunda da başarılı olmuştur. Söz gelimi, Çağla yaşı gereği zaman zaman annesi ile çatışan bir kızdır. Günlük tutar ve günlüğünü annesinden köşe bucak saklar, ki gizlilik bu yaştaki bir çocuğun tipik özelliklerindendir. Öğretmeninin, yazılıda kendisine acıdığı için yüksek not verdiğini düşünür. Bunun üzerine öğretmenin karşısına çıkarak ona hak ettiği notu vermesini ister. Adalet, yine aynı yaşlarda dikkat edilen ve önemsenen konulardan biridir.

Çağla'nın arkadaşları, daha çok Çağla'ya yaptıkları yardımlarla ön plana çıkarılmıştır. Çağla'nın konuşmalarını ve davranışlarını okuyarak yapmak istediği birçok şey olduğunu düşünürler. Çağla'ya yaşayamadığı hayalleri gerçekleştirme fırsatı sunarlar. Bu kimi zaman salıncakta deli gibi sallanmaktır kimi zaman da uçurtma uçurmak... Çocuklar, Çağla'yı mutlu ederek mutlu olurlar. Yazar çocukların aralarındaki ilişkiyle, okuyucuya “mutlu olmanın yolu, insanları mutlu etmekten geçer” fikrini vermektedir.

Çağla'nın annesi Elif, geçimlerini sağlama adına geç saatlere kadar çalışması ve evin nemli havası sebebiyle rahatsızlanır. Çoğu zaman diz ağrılarını önemsemeyen Elif, yataktan kalkamayacak duruma gelince Çağla bir süre okula gidemez. Bu süre içinde arkadaşları onu çok merak eder ve ziyarete giderler. Yazar, Elif'in hastalığını önemsememesi ile tipik

bir anne portresi çizmiştir. Çağla'nın arkadaşları ile de insanın sevdiklerine karşı sorumluluklarını ve ilgisini ortaya koymaktadır.

Annesinin hastalığı, Çağla'ya onun bir gün yanında olmayacağını düşündürür. Bunun üzerine koltuk değnekleri ile çalışıp pratik yapmaya karar verir. Yazar, Çağla'nın içinde bulunduğu ve karşılaşacağı muhtemel bir durum ile okuyucuya kendi geleceğini sorgulama imkânı vermiştir. Okuyucuya ders verme niteliğinde, her bireyin bir gün kendi ayakları üzerinde durması gerekeceğini ifade etmiştir.

Yıllar boyunca baba sevgisinden yoksun büyüyen Çağla, babasının ölmediğini öğrenince bu sevginin nasıl olacağına dair düşüncelere dalar. Baba sevgisini, baba kucağını hayal eder. Bu hayal ve düşüncelerini tuttuğu günlükte paylaşır. Yazar, bir çocuk için baba figürünün önemi ve gerekliliğini vurgulamıştır. Aynı zamanda, parçalanan ailelerin çektiği sıkıntılara ve kalp kırıklıklarına da değinmiştir.

Yazar anlatımda karşılıklı konuşmalara yer vermiştir. Zaman zaman bu konuşmaları doğrudan vererek sahneleme tekniğini kullanmış, kimi zaman ise hâkim bakış açısının bir sonucu olarak aktarımda anlatma yöntemini tercih etmiştir.

Romanda tasvir ve tahlillerden yararlanılmıştır. Kelimelerle adeta resim çizen yazar, okuyucuyu romanın içine çekmeyi amaçlamıştır.

Eylül ortalarıydı. Gökyüzü silinmiş cam gibiydi. Ortaliğa sabahın ılık aydınlığı çökmüştü. Yaşamın en canlı olduğu saat idi. İşe gidenler, okula gidenler, duraklarda bekleyenler, otomobiller, dolmuşlar, belediye otobüsleri, öğrenci servisleri, bir koşturmaca... Sel gibi akıyordu kalabalık. (Güneş, 2013, s. 9)

Güleç yüzlü, omuzlarına kadar dökülen kestane rengi saçlar, iri kahverengi gözler, üstünde onu olduğundan daha alımlı gösteren lacivert pantolon, mor bluz... Adı da kendi gibi güzeldi. Ona bundan başka bir ad yakışmaz, diye geçirdi içinden. Gözünde daha bir sevimlileşti. (Güneş, 2013, s. 13)

Yazar mecaz anlatımın öğretilmesinde sıklıkla yararlanılan deyimleri ve dilin inceliklerini ortaya koyan ikilemelerle anlatımını zenginleştirmiştir.

Elif:

- *Evdeki halini bir görseydiniz... İki ayağımı bir pabuca soktu. (Güneş, 2013, s. 11)*

Şırl şırl akan bir dere. Çevresinde çiçeğe durmuş türlü türlü ağaçlar, renk renk çiçekler.
(Güneş, 2013, s. 156)

Roman mutlu ve umutlu bir şekilde sona erer. Çağla, yaşadığı kötü ve rutubetli evden kurtulmuş, yıllar sonra öldü bildiği babasının yaşadığını öğrenmiş ve hatta ona kavuşmuş, arkadaşları sayesinde birçok hayalini gerçekleştirmiştir. Yazar, oluşturduğu mutlu sonla işlediği yardımseverliği pekiştirmiştir.

Yazar bu romanda “arkadaşlık, fedakârlık, aile, küçük şeylerle mutlu olmak, yardımsever olmak, özgürlük ve sağlığın değerini bilmek” gibi değerleri işlemiştir.

4.2.6 Kuyudaki Sır

Yazar Zeliha Akçagüner’in romanında konu aşağıdaki şekilde özetlenmiştir:

Her yaz olduğu gibi o yaz da Ceren, annesi ve kardeşi ile yazlıklarının bulunduğu Dostluk Sitesi’ndeki evlerine giderler. Ceren’in babası bir trafik kazasında hayatını kaybettiği için, annesi Sevinç Hanım çocuklarının üzerine titrer fakat bunu biraz abartır. Sitedeki gençler her akşam sahil kenarında oturup eğlenirken Ceren’in annesi bu duruma pek izin vermez. Ceren ancak dedesi geldiği zaman bir nebze rahat eder. Yine de gece yarısı olunca herkesten önce eve gitmek zorunda kalır. O yaz siteden arkadaşı Yalçın’ın kuzeni Onur da gelir. Onur ve Ceren arasında arkadaşlığın ötesinde bir ilişki başlar. İki genç birbirlerine samimi ve güzel duygular besler. Esprili arkadaşları Yaprak bu yakınlaşmayı fark edip onlara yardımcı olur.

Bir gün sitedeki bütün gençler, kendilerinden birkaç yaş büyük olan önderleri Efekan’ın ayarladığı bir piknik için Kaçkar Kaçkını Dağlar’a çıkarlar. Köylülerle tanışır ve Yazgülü aracılığı ile efsanesi anlatılan bir kuyuyu görmeye giderler. Kuyunun taşlarının dibindeki bir insan kabartması ve farklı dildeki yazılar dikkatlerini çeker. Yazıyı kopyalayıp Can’ın babası il Onur’un ağabeyine yazıyı gösterirler. Fakat yazı eksik kopyalanmıştır. Mecburen ertesi gün iki yetişkinle birlikte tekrar oraya giderler. Yazıyı tamamlar ve toprağın altında bir kroki bulurlar. Krokiyi Yazgülü ve kuzeni Kardelen aracılığı ile takip eder ve bir mezar bulurlar. Bu mezarda yatan kişi kendi hayat hikâyesini mermer tablaya yazmış ve insanlara doğanın zenginliğini anlatmıştır.

Onur bir süre yaşadığı kente gidip tekrar siteye döner. Kentte olduğu süre zarfında Ceren ile annesinin arası düzelmiş, Ceren biraz daha olgunlaşmıştır. Annesi ve kardeşi, hastalanan dedesini ziyarete giderler. Ceren ve Onur da fırsattan istifade bir tepeye gezmeye giderler. Fakat ani bastıran yağmurdan kaçıp çevredeki bir inşaata saklanırlar. Yağmur durmadığı için geceyi de orada geçirirler. Sabah siteye döndüklerinde Ceren'in annesi kızına ve Onur'a çok kızıp onları suçlar. Islandığı için hastalanan Ceren, annesi kendisiyle konuşmayınca telefon edip dedesini çağırır. Dedesi hastaneye yatmadan önce siteye gelir ve Ceren'in masum olduğunu anlar fakat bunu anlatamadan fenalaşır. O sırada kendisini sakinleştirmeye gelen Onur ve annesinin yardımıyla hastaneye götürülür. Onur da Ceren'i teselli etmeye çalışır. Sevinç Hanım, Onur'a ve Ceren'e güvenmediği için kendisini suçlar. O günden sonra kızına karşı daha anlayışlı olur. Onur'u da ikinci oğlu olarak görür.

İlk gençlik romanı olarak karşımıza çıkan Kuyudaki Sır, gençlerin yaz tatilleri ve arkadaşlıkları ile ebeveynlerle ilişkilerini anlatmaktadır. Üçüncü tekil şahıs ağzından, geniş bir bakış açısıyla yapılan anlatımla okuyucu her şeye hâkim olur.

Roman kahramanı olan Ceren, on dört yaşlarında, babasını bir trafik kazasında kaybetmiş, neşeli ve güzel bir genç kızdır. Babasının olmayışı, annesi Sevinç Hanım'ın daha kontrollü olacağı derken, kontrolünü kaybetmesine sebep olmuştur. Çocukları üzerinde aşırı baskı kuran Sevinç Hanım'ın bu tutumu, çoğu zaman Ceren'in kırılmasına sebep olur:

Ceren'in en büyük kaygısı, arkadaşlarıyla kıyıda eğlenirken annesinin yanlarına gelip buyurgan sesiyle, "Saatten haberin var mı Ceren? Hemen eve dönmeni istiyorum!" biçimindeki konuşmalarıyla onu eğlencenin en renkli anında, topluluktan ayırmasıydı (Akçagüner, 2005, s. 11).

Annesinin bu tür davranışları on dört yaşında olan Ceren'in arkadaşlarından utanmasına sebep olur ki yazar bunu ifade ederek bu yaş grubu çocuklarının duygularını bildiğini göstermiştir:

Böyle zamanlarda arkadaşlarından utandığını, onların gözünde küçük düştüğünü neden anlamıyordu annesi? Karanlıkta evlerine giderken kumsaldakilerin kendisine acıyarak baktıklarını görür gibi olurdu (Akçagüner, 2005, s. 11).

Ceren'in annesine benzer bir olay sonrasında verdiği tepki, roman kahramanının içinde bulunduğu yaş grubunun özelliklerini (bir gruba dâhil olma, kabul görme, bağımsızlık

isteği, otoriteye karşı durma vb.) taşıdığını göstermenin yanı sıra, yazarın bu yaş çocuklarını tanıdığını kanıtlar niteliktedir:

“Beni her zaman arkadaşlarımın yanında küçük düşürüyorsun! Utandırıyorlar! Çocuk değilim ben anne! On dört yaşımı dolduruyorum! Öteki kızlar gibi benim de erkek arkadaşlarımın olmasında, onlarla birlikte bulunmamda ne kötülük var? Akşamları kumsala inmek için bile sana yalvarmam ya da arkadaşlarımı araya koymam gerekiyor. Bundan ne kadar utandığımı niçin anlamıyorsun? Onlar otururken sen erkenden beni çağırıyorsun. Arkamdan, annesinin kuzusu diye alay ediyorlar benimle!” (Akçagüner, 2005, s. 57).

Yazar bu dönemde yaşanan gelgitli durumu net biçimde ifade etmiştir:

Ne de olsa, ilk gençliklerini yaşıyorlardı. Duyguları nisan havası gibi kararsız ve değişkendi (Akçagüner, 2005, s. 137).

Ceren’in annesine kızıp dışarı çıkmak istemesine rağmen, kendisinden izin almamak için evde kalmaya kara verdiği bir gün yakın arkadaşı Yaprak arkadaşına destek olur ve onu mücadele etmesi için yüreklendirir:

Arkadaşını omuzlarından sarstı. “Olayların üstüne gideceksin kızım! Hakkını aramaktan korkmayacaksın. Susup köşelere sindin mi, daha çok üstüne gelirler. Annen bile olsa, kendini savunmaktan geri durmayacaksın.” (Akçagüner, 2005, s. 63)

Yazar bu sözlerle okuyucuya mücadele etme ve hakkını savunma konusunda salık vermiştir.

Ceren’i, annesinin baskı ve kısıtlamasından kurtaran ve ara sıra da olsa gençliğini doyasıya yaşamasına vesile olansa dedesidir. Sevinç Hanım’ın kendi babasına karşı çıkamıyor oluşu Ceren’in yaşantısını kısa aralıklarla da olsa güzelleştirir.

Sevinç Hanım, genç yaşında eşini kaybetmiş ve iki çocuğunun geçimi ile sorumluluğunu üstlenmek durumunda kalmıştır. Yaşadığı üzüntü ve sorumluluğun verdiği baskı onu tedirgin bir kişiliğe bürünmesine sebep olmuştur. Yazar, tek bir ebeveyn ile sürdürülen aile yaşantısının zorluğunu ve kişide yarattığı etkiyi gözler önüne sermiştir. Bunu boşanma yerine ölüme bağlayarak yapması, annenin kendince bir çıkmazın içinde olduğunu anlatmak bakımından önemli bir ayrıntıdır.

Romanın öne çıkan kişileri arasında, Ceren'in duygusal yakınlık kurduğu Onur isimli bir genç de vardır. Onur, yazlık sitede kalan Yalçın'ın kuzenidir. Siteye çok sık geldiğinden gençler arasında kendine yer edinmiştir. Onur gitar çalan, genellikle sessiz, zeki, terbiyeli ve kibar bir çocuktur. Ceren ile duygusal yakınlaşmalarının nasıl başladığını yazar şu şekilde anlatır:

Genç kız üstündeki yosunları silkerek kalkarken ayağı taşa takıldı, geriye, Onur'un ayaklarının dibine düşmek üzereyken Onur fırladı, omuzlarından yakaladı. Ceren teşekkür etmek için geri döndü, iki genç göz göze geldi.

Genç kızın buğulu, utangaç bakışları, delikanlının yüzüne ilkyaz yağmuru ılıkılığıyla akıverdi. Usul usul çiseleyen yağmurun ıslak serinliği gibiydi kızın bakışları. Onur, ayrımında olmadan, 'Yağmur gözlü kız' diye fısıldadı. Ceren'in de yüreği Onur'un güneş sıcaklığındaki bakışlarıyla ısınıvermişti. Herkes kendini eğlencenin havasına bırakmıştı. Kimse iki gencin o an yaşadıkları olağandışı duyguları anlayamadı. Aslında o ikisi için de kendilerinden başka her şey silinmişti (Akçagüner, 2005, s. 31).

İlk gençlik dönemi, romanda ifade edildiği şekilde karşı cinslerin birbirlerine farklı duygular beslemeye başladığı bir dönemdir. Yazar, işlediği bu konu ile okuyucuyu kitaba çekmeyi başarmıştır. Özellikle kız okuyucunun seveceği türden bir konunun yanında, erkeklerin de ilgi duyacağı araştırma, gizem çözme ve macera içerikli bir roman kaleme almıştır.

Romanda yer yer coğrafya, teknoloji, tarih gibi çeşitli alanlarda bilgilerin verilerek okuyucunun bilgi birikimine katkı sağlanmıştır. Söz gelimi, gençlerin piknik için gidecekleri dağlık alanın adından yola çıkarak bitki örtüsü ile ilgili bilgi verilmiştir. Doruk:

“Ama biz coğrafya okuyan gençler Ege Bölgesi'nde böyle üstü köknar, ladin, gürgen kaplı bir dağın varlığını nasıl açıklayacağız? Bildiğim kadarıyla bu ağaçlar Karadeniz iklimine, belli yüksekliklere özgü ağaçlardır. Bizim bölgemizde daha çok, sarı çam, kızıl çam, ardıc meşesi, gürgen falan yetişir” (Akçagüner, 2005, s. 82).

Romanda gençlerin müziğe olan ilgilerinden de bahsedilmiştir. Almanya'dan gelen Korcan'ın akordeon, Onur'un ise gitar çalması; gençlerin her akşam kumsalda birlikte şarkılar söylemesinin yanı sıra Sezen Aksu, Tarkan, Sertap Erener, Belkıs Akkale gibi sanatçıların isminin zikredilmesi de bunun bariz örnekleridir.

Yazar, romanında Almanya'dan misafir olarak gelen ve diğer çocuklardan farklı olan Korcan'ı anlatarak yurtdışındaki Türklerin sorunlarını ortaya koymuştur:

“Almanlar bizleri hâlâ yabancı gibi görüyorlar. Aralarına katılmamızı pek hoş karşılamazlar. Alman yasalarından yararlanırken bile her fırsatta yabancılığımız anımsatılır. (...) Bizim asıl sorunumuz ne biliyor musunuz? Orada Alman değiliz, burada, kendi ülkemizde, Almancı diye çağırılıyor. Bakın, sizler bile beni dışlıyorsunuz” (Akçagüner, 2005, s. 19).

Yazar Türk toplumunun genel özelliklerine aykırı olarak romanda alkol kullanımını dile getirmiştir. Hatta ebeveynlerin çocuklarına alkol vermeleri dile getirilmiştir ki Türk kültürü, çocuk gelişimi ve sağlık açısından olumsuz bir durum sergilenmiştir. Gençlerden iki arkadaş bir sabah balık avlamaya çıkar ve ellerinde büyük balıklarla, zafer kazanmışçasına geri dönerler. Herkes tarafından takdir edilen gençlerin içinde bulundukları ortamı yazar şu ifadelerle anlatmıştır:

Akşam, Canların evinde iki aile, oğullarının ganimetini yerken başarılı avcılara övgüler dizilmiş. Babalar, yaman balıkçılara biralarından birer yudum tattırarak dostluklarını esirgememişler (Akçagüner, 2005, s. 21).

Yukarıdaki ifadelerde, tattırmakla da olsa çocuklarına alkol veren ebeveynlerin bu yaptığı “dostluk” olarak gösterilmiştir. Doğru ile yanlış ayırt etme, mantıklı düşünme, kendine göre değer yargıları oluşturma döneminde, çocukların bu tür yanlışlıkları “dostluk” gibi iyi şeylerle ilişkilendirmeleri uygun değildir.

Romanda gençlerin bir araya gelerek bir sabah ormanlık bir alana pikniğe gittiklerinden söz edilir. Yakın köydekilerin anlattığı sırlı bir kuyuyu görmek isterler. Bunun için köyde yaşayan, kendi yaşlarında olan Yazgülü onlara rehber olur. Gençler kuyunun kenarında bir kabartma ile eski yazılar görürler. Bu yazıları kopyalayarak Onur'un kazıbilimci ağabeyine ve Can'ın üniversitede tarih okutan olan babası Erdal Bey'e götürürler. Ertesi günlerde hep birlikte yapılan gezilerde Yazgülü ve kuzeni Kardelen, onlara kuyu ile ilgili efsanelerden bahsederler. Efsaneye göre sevgilisi selde boğulan bir kız kendini kuyuya atmış, bu yüzden kuyu yüzlerce yıllık sırları saklamış. Kızlar, köydeki yaşlıların anlatılan efsanelere inandıklarını, gençlerin ise bu inanmadıklarını söyler. Bunun üzerine Erdal Bey'in, Yazgülü'ne söyledikleri toplumumuzun içine düştüğü bir yanlışlığı anlatmaktadır:

“İşte çağdaş, gerçekçi bir köy kızı! Deden haklı Yazgülü. İnsanlarımız yanlışlarını, hatalarını bilinmeyen güçlere yükleme aymazlığından kurtulmalı artık. Eminim, Kör Kuyu’ya ilişkin söylediklerinin çoğu, cahil insanların uydurmalarıdır” (Akçagüner, 2005, s. 104).

Romanda bunun gibi efsanelerin, kısa hikâyelerin, şiirlerin, türkülerin, manilerin yer alması romana bir zenginlik katmıştır:

Kör Kuyu Kör Kuyu

Uyu sevdiğim uyu

Boyum uyar boyuna,

Huyum uyar huyuna.

Kör kuyu ses verdi,

Al Ayşen’i git yoluna (Akçagüner, 2005, s. 125).

Anlatılan efsanelerin ve/veya kısa hikâyelerin sonunda zaman zaman okuyucuyu yönlendirici ve zihinde yer edici cümleler kullanılmıştır:

İnsan, yeter ki bir şeyi başarmaya gönülden inanmış olsun. O zaman aşamayacağı dağ, gidemeyeceği yol yoktur (Akçagüner, 2005, s. 102).

İnanç; akla, gerçeklere ters düşmeyen, doğruluğu kanıtlanabilir şeyler için savaşmayı gerektirir. Körü körüne inanmak, cahillere özgü bir tutumdur (Akçagüner, 2005, s. 126).

Yazar genellikle olumsuz durumları ortaya koyarak doğru olanı okuyucuya sezdirmiştir. Sevinç Hanım’ın Ceren’e baskısı ve halkımızın mantığı ile açıklayamadığı durumları inançlarla algılamaya çalışması buna örnektir.

Gençler, köylülerle yıkılan köprünü onarımı sırasında tanışır. Kuyuda buldukları yazılar ve edindikleri bilgiler sonrasında yörenin tarihî zenginliği anlaşılır. Yaşlı bir köylünün tarihî eser mermer sütunları köprüye destek yapma fikri tepki çeker. Erdal Bey’in yaptığı konuşma toplumların tarihî eserlere gerekli değeri ve özeni göstermediğini anlatmaktadır. Yazar bu konuşma ile eleştirisini yapmış ve okuyucuyu doğru davranışa yönlendirmiştir:

Tarihi kalıntının çok değerli parçalarını köprü onarımında kullanmak bir çeşit cinayet sayılır. Tarihi öldürmüş oluyorsunuz. O kalıntılar yalnızca bizim değil, tüm dünya uluslarının ortak mirasıdır. Onları yerinde görebilmek için her yıl binlerce turist geliyor

ülkemize. Yazık ki yıllar önce devleti yönetenler de ören yerlerinin önemini, değerini anlamadıkları için onların değerini bilenlerin yağmalamasına göz yummuşlar. Hatta yurtdışına çıkarılmaları için ferman bile çıkarılmış. Kazılardan altın ve benzeri değerler dışındaki her şeyi değersiz saymışlar. Onlar da sizler gibi taş parçaları olarak bakmışlar değerli tarih kalıtlarına (Akçagüner, 2005, s. 123)

Köyde yaşayan ve ortaokulu bitiren, fakat ailesi tarafından liseyi okumak için şehre gönderilmeyecek olan Kardelen'in nişanlı olması da toplumumuzda görülen "çocuk gelin" sorununu yansıtmaktadır.

Gençler kendi yaşlarındaki kızın evlenecek olmasını yadırgamışlardı (Akçagüner, 2005, s. 122).

Ceren ile Onur'un yağmura yakalanıp evlerine dönemedikleri ve geceyi bir inşaatta geçirmeleri sonrası bekçi İbrahim ve Sevinç Hanım'ın yanlış düşünceler içerisine düşmesi de bunun tipik bir örneğidir.

Sevinç Hanım'a göre gençlik döneminde bir kızla bir erkeğin duygusal yakınlığı ileri taşınacak ve "geri dönülmez" hatalara yol açacaktır. Nitekim Ceren'in geceyi Onur'la birlikte geçirdiğini duyunca; *Demek gene o çocukla birlikteymiş! Ya ikisi geceyi... Yo, hayır, bu olamaz! Onur, gece yanıtsız kalan telefonlar, Ceren'in kendisini aramaması, şimdi açılmayan kapı...* (Akçagüner, 2005, s. 174) düşünceleri ile dolar.

İnşaat bekçisi İbrahim'in çocukları odasında görünce verdiği tepki biraz daha ağır olmakla birlikte yazar açık açık bu düşünceyi eleştirmiştir:

Yatağında yan yana oturan gencecik bir kızla bıyıkları yeni terleyen oğlanı görünce şaşakaldı.

Genç adamın beyninin bir yanı yağmurdan sığınmış olacaklarını düşünürken, tutuculuğa koşullanmış öteki ilkel yanı iki genç çocuğun geceyi kendi odasında geçirmelerini kabullenmiyordu. Çocuk bile olsalar, ateşle barut yan yana duramazdı. Kim bilir gece boyu ne haltlar karıştırmışlardı! Hem de kendi odasında, kendi yatağında. Saklanacak yer mi bulamamışlar da gelip kendi yatağına irmişlerdi? İkisi de pek çapulcuya benzemiyorlardı. Öyleyse özel olarak seçmişlerdi kimsenin uğramayacağı odasını. Bu düşünceyle kanı beynine sıçrayan adam çılgınca bir öfkeyle, Onur'u kolundan hoyratça yakaladı.

“Sevişecek başka yer bulamadınız mı? Ahlaksızlar! Tövbe tövbe! Dünyanın çivisi çıktı dedikleri kadar varmış. Parmak kadar boyunuzla!.. Tövbe tövbe! Ya sen kız? Senin evin barkın, anan baban yok mu da düştün bu tıfil oğlanın peşine! Allah korusun, benim kızım olsaydın yaşatmazdım vallahi! Bakın, ben namuslu adamım!” (Akçagüner, 2005, s. 169-170)

Romanda Onur’un şehre gittiği bir ayda ve yaz tatilinin bitip herkesin yaşadığı şehre gittiği bir senelik süreçte zaman atlaması yapılmıştır. Bir senenin sonunda çocukların çoğu lise sınavlarına girmiş, kimi kazanmış kimi kazanamamıştır. Yazar zaman atlamasıyla romanını çocukların birbirinden ayrı olduğu zaman dilimini anlatma gereksizliğinden kurtarmıştır. Ayrıca lise giriş sınavlarından bahsederek ülkemizdeki eğitim yapısını ve bunun aileler üzerindeki etkisini gözler önüne sermiştir. Zaman atlamasının yapıldığı doğrudan ifadelerle verilmemiş, okuyucudan bu durumu sezmesi beklenmiştir:

Çoğu sekizinci sınıfta okuyan gençler, koca kışı sınav hazırlığı ile geçirmişlerdi (Akçagüner, 2005, s. 196).

Yazar, zaman zaman betimlemelere yer vererek anlatımını sanatsal yönden desteklemiştir. Gereğinden fazla ayrıntıya yer veren tasvirler romanı boğduğu gibi okuyucuyu da sıkar. Tasvirlerin yerli yerinde ve okuyucuyu sıkmadan verilmesi, dilin zenginlik ve inceliğini ortaya koymak bakımından önemlidir. Aşağıda yazarın çevre tasvirine ilişkin bir paragraf verilmiştir:

Güneş battıktan sonra dolunay, fıstık çamlarının tepesinden olanca görkemiyle görünmeye başlamıştı. Usul usul alçalan ay, sihirli fırçasıyla her yanı düşsel güzelliklerle beziyordu. Gündüz kumsala bırakılan boş şişeler, parlak çikolata kâğıtları, cam kırıklarıyla kirlenen kumsal, ay ışığında yer yer pırıltıların oynadığı gizemli bir düzlükte denize uzanıyordu. Ağaçlar, çiçekler bir masal gezegeninden gelmişçesine büyülü görünümlere bürünmüştü. Tepelere kurulan yeni sitelerin ışıkları, dev mumlar gibi denize yansıyor. Deniz deseniz, minik dalgacıklarla ay ışığına kur yapıyordu (Akçagüner, 2005, s. 28).

Yazar romanında Türkçe kelimeler kullanmaya özen göstermiştir. Türkçe kelime kullanma kaygısı ile günlük dilde kullanılmayan kelimelere yer verilmesi anlamayı zorlaştırmaktadır. “Dinlence, izlence, söylence, kalıt, utku” gibi kelimeler anlatımda okuyucunun dikkatini çekecek şekilde sıklıkla kullanılmıştır. Bu durum okuyucunun kelime hazinesine Türkçe sözcükler kazandırılması açısından dikkate değerdir:

Dinlencenin yarısından çoğu geçmişti (Akçagüner, 2005, s. 151).

İlkin hep birlikte bir eğlence izlencesi düzenlendi (Akçagüner, 2005, s. 202).

Bölümler hâlindeki romanda çok yoğun olmamakla birlikte, yazar romanında deyim ve atasözlerini de kullanmıştır.

Bilirsiniz, sürüden ayrılanı kurt kapar (Akçagüner, 2005, s. 88).

Allahtan, anne babalar çocuklarına anlayışla, sevgiyle kanat geriyorlardı (Akçagüner, 2005, s. 197).

Yazar, *Kuyudaki Sır* romanı ile arkadaşlık, dostluk, sevgi, saygı, aile birliği, anlayışlı olmak, farklılıklara karşı hoşgörülü davranmak, tarih bilinci, mantıklı düşünme gibi değer ve becerileri vermeyi amaçlamıştır.

4.2.7 Sevginin Kuş Kanatları

Ekrem Güneş'in birey ve toplum teması altında incelenen bu eserinde anlatılanların özetine aşağıda yer verilmiştir:

Gülce ve Gökçe iki yakın arkadaştır. Bir hafta sonu birlikte Kemeraltı'na gezmeye çıkarlar. Sahil kenarında niyetçi amca ile karşılaşır tanışır. Adam geçimini bu işle sağladığını, hemen hemen onlar yaşında bir kızı olduğundan bahseder. Ardından kızlar için tavşanlara niyet çektirir.

Gülce adamdan ve yaptığı işten oldukça etkilenmiştir. Öğretmeninin dönem ödevi için verdiği herhangi bir konuda biriyle röportaj veya özgün bir hikâyenin konusunu bulmuştur. Hem bu sayede “ödev” bahanesiyle ailelerinden izin almaları da kolaylaşacaktır. Genellikle hafta sonları aynı yere aynı adama gelir, muhabbet eder, niyet çektirir ve onu gözlemlerler. Gel zaman git zaman adam kızlara alışır, onları sever.

Bir hafta sonu aynı yerde adamı göremeyince merak ederler. Ani bir kararlar adamın evine gitmeye karar verirler. Önceki sohbetlerinde adam ev adresini de onlara vermiştir. Gittikleri yer bir gecekondu mahallesidir, kendi yaşadıkları yerden de oldukça farklıdır. Evi bulurlar. Kapıyı niyetçi Bekir amcanın karısı Sultan açar. Karşısında iyi giyimli ve sevimli iki kız görünce şaşırır. Kızlar Bekir amcayı sorduklarında Sultan, eşinin sürekli anlattığı kızlar olduğunu anlar.

Bekir amca hastalanmıştır. Evin durumu, Bekir amcanın hastalığı, kızları Dilek'in yürüyemiyor oluşu onları çok üzer. Dönüşte yağmura yakalanır ve hasta olurlar.

Kızlar, Bekir amcaları için bir şeyler yapmaya karar verirler. Arkadaşlarına durumu ayrıntısıyla anlatırlar. Bir süre sonra niyetçinin evine gitmeye ve giderken de hediyeler götürmeye karar verirler. Dilek başta olmak üzere niyetçi ve eşi aldıkları hediyeler karşısında sürekli teşekkür eder ve fazlasıyla da duygulanırlar. Gülce, işin bu şekilde sürdürülemeyeceğini, niyetçiye iyi bir iş bulunması gerektiğini düşünür. Bunun için babasına danışmaya karar verir. Babası bu isteğine olumlu yanıt verir. Herkes bu duruma çok sevinir.

Romanda farklı gelir seviyesindeki insanların iletişimi ve yardımlaşma konusu anlatılmıştır. Olaylar yazarın gözünden aktarılmıştır. Böylelikle olayların iç yüzünü, kişilerin düşünce ve hislerini okuyucunun görmesi sağlanmıştır.

Yazar, iki yakın arkadaş olan Gülce ve Gökçe'nin gündelik yaşam içerisinde yaşadıklarını anlatması bakımından gerçekçi bir konuya sahiptir. Gülce ve Gökçe, aynı sınıfta beş yılı birlikte geçirirler. Çalışkan ve akıllı oldukları ifade edilen çocukların aileleri de zamanla arkadaş olur. Bu arkadaşlık, ailelere çocuklarına ve birbirlerine karşı güven duymasını sağlar.

Gökçe, Gülcelere gidiyorum, der, çıkardı.

Gülce, Gökçelere gidiyorum, der, çıkardı.

Öyle demişlerse, öyleydi.

Yalanları dolanları olmazdı. Saklıları gizlileri olmazdı. Olsa bile arada bir, ufak ufak... O da oyuna dalıp eve geç kaldıklarında. Olurdu o kadarı. Anne babaları bilirdi bunu. Bilir de pek engel çıkarmazlardı. (Güneş, 2007, s. 18)

Gülce ve Gökçe tanıştıkları ve kısa sürede arkadaşlık kurdukları niyetçi Bekir Amca ve ailesine yardım etmek isterler. Bunun için okuldaki arkadaşlarını da işin içine dâhil ederler. Çocukların hepsi içtenlikle yardım etmek ister. Bu yardımda, çocukların kendi yaşlarındaki birinin yürüme engelli olması etkili olur. Yazar, niyetçi Bekir'in kızı Dilek ile diğer çocuklar arasındaki sosyal ve ekonomik farklılığı ortaya koymuştur. Ardından da çocuklarda içgüdüsel olarak var olan yardım etme veya iyilik yapma duygularını öne çıkarmıştır.

Gölce ve Gökçe, ailelerinden izinsiz niyetçi Bekir'i ziyaret ettikten sonra yağmura yakalanır ve eve dönmekte gecikirler. Yazar, Gölce'nin anne ve babasının tepkilerini anlatarak aradaki farklara değinmiştir.

Gölce'nin annesi ne kadar telaşlıysa, babası o kadar dingindi. O da kaygılanmaya başlamıştı; ama bunu belli etmek istemiyordu. (Güneş, 2007, s. 112)

Anneler, babalardan farklıydı. Anne, anneliğini her zaman gösterir, azıcık gecikmelerde, oyalanmalarda bile etekleri tutuşuverirdi. Hele böyle bir havada... Bir de gece vaktiyse. Nerede olduğu bilinmiyorsa. Bakkala gönderirken bile kırk kez tembihlerken şimdi nasıl dururdu? Kim tutabilirdi Canan Hanım'ı, gidiyorum demişse, giderdi. Bir anne için doğaldı bu. Ama gece vakti eşini nasıl bırakırdı Erdal Bey? Öncelikle onun görevi değil miydi bu? Duyarlılık göstermekte geç kaldığı için sıkılmış, paçaları tutuşmuştu. (Güneş, 2007, s. 113)

Çocukların hastalıkları sonrası Gökçe ve Gölce'nin annesi bir araya gelirler. Birbirlerine çocuklardan ve geç kaldıkları günden bahsederler. Kızlarla aralarında geçen konuşmaları aktarırlar. Yazar, Gölce'nin annesine söyledikleriyle toplum düzeni için herkesin elinden geleni yapması gerektiğini anlatmak istemiştir:

Canan Hanım sesini değiştirerek:

- *İkide bir toplumun aksayan yanlarını düzeltmek için herkese sorumluluk düşüyor, gerekirse bu yolda riske girmelidir diyen sen değil miydin anne? Şimdi niye karşı çıkıyorsun? Yani yanacaksa başkası yansın, yapacaksa başkası yapsın mı demek istiyorsun, demesin mi?.. (Güneş, 2007, s. 142)*

İki anneyi oturduğu yerden sessizce dinleyen Erdal Bey'in aklından çeşitli düşünceler geçer. Dinlediklerinden sonra verdiği tepki ile de çocuklara destek verdiğini belirtmiş olur. Yazar, Erdal Bey'in söyledikleriyle yine toplum düzenine değinmiştir.

Erdal Bey de oradaydı. Bir köşeye çekilmiş, kitap okuyor, bir yandan da eşiyle Handan Hanım arasında geçen konuşmalara kulak kabartıyor, içten içe hıh çekiyordu. Bunlar da bir âlemde yani. Bir dedikleri bir dediklerini tutmuyordu. Duyarlılık, dayanışma, paylaşma duygusu o kadar kötü bir şey miydi? Çocukların yaptıklarının neresi yanlıştı? O güzel duyguları kendi elleriyle yok etmiyorlar mıydı? Hem yapma, karışma, sana ne, diyeceksin, hem de yaşananlardan yakınacaksın. Bu bir çelişki değil miydi?

Bıyık altından gülerek başını kitaptan kaldırıp baktı:

- *Aferin çocuklara... Sen yapmazsan, ben yapmazsam, sen yanmazsan, ben yanmazsam kim düzeltecek yakınıp durduğunuz şeyleri? Güzellikler nasıl çoğaltılacak, dedi. (Güneş, 2007, s. 143)*

Roman sonunda niyetçi Bekir'e, Gülce'nin babasının çalıştığı şirkette iş bulunur. Gülce, Bekir Amca ve ailesinin zor durumdan kurtulmasına çok mutlu olur. Yazar, iyilik ve yardımseverliğin herkesi mutlu ettiğini ortaya koymuştur.

Yazar olay, durum ve kişi tasvirlerini başarılı şekilde yaparak buna önem verdiğini göstermiştir:

Alnına sarkan lüle lüle saçlarını geriye atarak kalktı, yatağını düzeltti. Akşamdan dağınık bıraktığı masasını topladı. Giy çıkar olmamalı, kahvaltıya üstünü değiştirip öyle oturmalıydı. Lavaboya gitti, yüzünü yıkayıp odasına döndü. Dolabını açtı, askıdaki giysilerin gözden geçirmeye başladı. Pembe rengi çok sever, ince boyuna en çok bu giysileri yakıştırdı. (Güneş, 2007, s. 5)

İpek gibi saçlar, pembe yanaklar, yanaklarındaki gamzeler, deniz mavisi gözler... (Güneş, 2007, s. 6)

Karşılıklı konuşmalarla doğrudan anlatıma başvurulmuştur. Yazar, bu konuşmalarla romana gerçekçilik hissi kazandırmak istemiştir.

Yazar, farklı türde ikilemelerden yararlanarak anlatıma zenginlik katmıştır.

Alacalı karanlıkta içeriye sisli sisli gördü. (Güneş, 2007, s. 5)

Nasıl olsa bu hafta sonu kurs murs yok. İçimize sine sine Kemeraltı, Karşıyaka, Kültürpark, sonra da... (Güneş, 2007, s. 7)

Kalabalığın arasında konuşa bakına gidiyorlardı. (Güneş, 2007, s. 15)

Romanda arkadaşlık, hayvan sevgisi, yardımlaşma, iyilik, okuma ve kitap sevgisi, sağlığın önemi gibi değerler işlenmiştir. Yazar, kişiler arasındaki sosyal ve ekonomik farklılıklardan yola çıkarak ele aldığı yardımlaşma konusu ile birey ve toplum temasına uygun bir roman ortaya koymuştur.

4.2.8 Yankılı Kayalar

Yazar Ahmet Yılmaz Boyunağa'nın 100 Temel Eser içerisinde yer alan romanında konu şu şekilde özetlenmiştir:

Dördüncü sınıfa giden Mehmet'in bir gün annesi hastalanır. Babası kış mevsiminde, kapanan köy yollarında doktor bulmak için yola çıkar. Fakat yolda kurtların saldırısı sonucu ölür. Annesi Zehra, bir başına iki çocukla evin geçimini sağlamaya çalışır. Yaklaşık bir yıl sonra, çok çalışması ve eşinin kaybetmiş olmasının verdiği acıyla tekrar hastalanır ve hayatını kaybeder.

Mehmet, annesinin ölümünden sonra hem hayvanlara bakıp hem okula giderek bir süre işleri yürütür. Köylüler çocuklara ellerinden geldiğince yardım ederler. Okullar kapanınca Mehmet, kardeşi ile birlikte İstanbul'daki dayılarının yanına gider.

İstanbul'da çocukları büyük bir özlemle ve şefkatle karşılayan dayıları onları evine götürür. Fakat bu durumdan karısı hiç memnun değildir. Sık sık çocuklar yüzünden evde tartışmalar yaşanır. Mehmet okula devam ederken aynı zamanda bir marangozun yanında çalışır. Çocuklar yengelerinin yanında hiç mutlu olmazlar.

Bir gün Mehmet, marangoz dükkânına giderken, yolda bir arabanın çarpmak üzere olduğu küçük bir kızı kurtarır. Kurtardığı çocuğun anne ve babası bu yardımın karşılığını vermek isterler fakat Mehmet para kabul etmez. Bunun üzerine küçük Seval'in ailesi Mehmet ve kardeşine yakın olmaya karar verirler. Sık sık Mehmet'in yaşadığı eve ziyarete giderler.

Mehmet'in dayısı bir gün rahatsızlanır ve hastaneye yatar. Hastanede kaldığı süre içinde, yeğenlerinin karısından gördüğü muamele daha sert olur. Mehmet bir akşam yemek yerken yengesinin onları kovması üzerine kardeşi ile birlikte evden çıkar. Yolda nereye gideceğini bilmez halde ilerlerken şans eseri Selim Bey ve ailesi ile karşılaşırlar.

Hatice dayanamayıp ağlamaya başlayınca, Mehmet mecburen köyden geldikleri ilk günden beri yaşadıklarını anlatır. Selim Bey ve Safiye Hanım, Mehmet ve Hatice'nin anne babası olmak isterler. Çocukların da rızasıyla artık bir aile olurlar. Çocukların terbiyesi ve başarısı onları çok mutlu eder.

Mehmet lisedeyken bir gün, köydeki öğretmeninin kızı Serpil sınıflarına gelir. Serpil ve Mehmet okul hayatı boyunca beraber olur ve birbirlerine yardım ederler. Uzun zaman

sonra Mehmet doktor, Serpil öğretmen olur ve evlenerek köylerine ve çevreye yardım ederler.

Romanda, anne ve babasını kaybeden Mehmet ve kardeşinin başından geçen olayların anlatıldığı görülmüştür. Olaylar, romanın merkez kahramanı olan Mehmet'in gözünden anlatılır. Bu tarz anlatımlar romana inandırıcılık ve gerçeklik özelliği katmakta, okuyucu anlatılanların gerçek olduğuna kesin olarak inanmaktadır.

Mehmet, erken yaşta anne babasını kaybetmiş, sonrasında üç yaşındaki küçük kardeşinin ve evin bütün sorumluluğunu yüklenmiştir. Bu, ona erken yaşta büyük gibi davranma olgunluğu kazandırır. Köyde bulunan komşularının yardım taleplerini ve davetlerini onları rahatsız etmemek adına reddeder. Mehmet çok cesur bir çocuktur. Kurtlarla mücadele edecek, öğretmene vefa gösterecek, zor durumda olanlara yardımını esirgemeyecek biridir. Yazar, bütün olumlu vasıfları Mehmet üzerinde toplayarak onu ideal bir karakter olarak okuyucuya sunmuştur.

Roman, Mehmet ve arkadaşlarının kayalıklarda oynadıkları oyunların anlatımı ile başlar. Arkadaşları ile birlikte bağırarak kayalardan gelen yankılar onlar için eğlenceli bir oyundur. Yazar, Mehmet'in ağızından aile bireyleri ile ilgili okuyucuyu bilgilendirir. Mehmet'in anne ve babası okula gidemedikleri için Mehmet onlara çeşitli kitaplar okumakta, bu da onların hoşuna gitmektedir. Yazar burada dolaylı olarak çeşitli kitap ve yazarlarla ilgili okuyucuyu bilgilendirir.

Romanda toplumsal değer yargıları ve inançlar hakkında da bilgilere yer verilir. Yazar, özellikle çocuklarda belli kavramların yer etmesi için, Mehmet aracılığı ile çeşitli dinî ve millî değerleri ele alarak okuyucuya aktarır. Komşuluk ilişkileri, yoksulluk ve toplumsal duyarlılık, bireysel tutumlar ele alınırken şu ifadelere yer verilir:

Neşe içinde karnımızı doyururken, yoksulları da aç bırakmaması için yüce Allah'a dua ederiz hep birlikte. (Boyunağa, 2016, s. 10)

Anacığım inşallah ben de okuyup doktor olacak ve sana bakacağım! (Boyunağa, 2016, s. 16)

Kolay değil! Ama ne yapalım? İlahî takdir böyleymiş. (Boyunağa, 2016, s. 22)

Dua! Yüce Allah'a onlar için edeceğimiz dualar!... Unutma yavrum! Ölmüşlerimiz, bizlerden çevremize yapacağımız iyiliklerle, dualarımızı beklerler. İşte bunlar onlara

ulaşır. Allah'ı acıması sonsuzdur. Edilen duaları ve yapılan iyilikleri karşılıksız bırakmaz. Ölmüşlerimizin günahlarını affedip, onları cennetine koyar. (Boyunağa, 2016, s. 23)

İçimden, anamdan öğrendiğim gibi: “Ey ululuk sahibi, cömertliğinde nihayet olmayan Allah'im! Anamın, babamın ve bütün ölmüş kullarının günahlarını affet!” diye dua ettim ve üç İhlas'la bir Fatıha okudum. (Boyunağa, 2016, s. 24)

İslam dini, ölen kim olursa olsun onun arkasından hayır konuşulmasını tavsiye eder. Yazar da buna dikkat çekmek için köy öğretmeni ve muhtarı şöyle konuşturur:

Öğretmen:

- Bu köy, Mehmet'in babasının az mı iyiliğini gördü, diye lafa girdi. Az mı yardımımıza koştu yiğit Hasan. Bizim okulu tamir eden Hasan değil mi? Ya camiye yapan kim? Yakupgillerin evini bedava denecek kadar ucuza yine o yapmadı mı? Zeynep bacının evini beş para almadan tamir eden Hasan değil miydi? (Boyunağa, 2016, s. 37)

Muhtar:

- Ya şu gariban çocukların anaları Zehra? O da öyle değil miydi? Evlenecek kızların çeyizlerinin işlenmesinde yaptığı yardımlar unutulur mu? (Boyunağa, 2016, s. 37)

Yazar, romanda anlatma unsurundan çok gösterme unsuruna yer vermiştir. Bu oluşum, diyaloglarla zenginleştirilmiş ve karşılıklı konuşmalar esere akıcılık katmıştır.

Romandaki konuşmalarda kişilerin yaş ve kültür seviyesine uygun farklılaşmalar görölmektedir. En güzel örnek Mehmet'in kardeşi Hatice'nin konuşmalarında görölür:

Ben onlayı çok özledim. Çağıy da gelsinley! (Boyunağa, 2016, s. 27)

Romanda Mehmet'i en çok etkileyen olay şüphesiz babası ve annesinin ölümüdür. Yazar bir çocuğun gözünden “ölüm” kavramını işlemiştir. Mehmet, ölüm karşısında, on bir yaşında bir çocuğun değil de, hemen her insanın vereceği tepkileri vermiştir. Söz gelimi, babasının kurtlar tarafından parçalandığı anlaşıldıktan sonra, Mehmet annesinin her gece ağladığına ve geçimlerini sağlamak için büyük bir çaba gösterdiğine şahit olur. Sonrasında annesini de kaybettiğinde yaşına göre büyük bir olgunluk gösterir. Elbette şahit olduğu ölüm karşısında ağlar. Fakat ilerleyen günlerde kendisinin ve kardeşinin sorumluluğunu üstlenir. Gece kardeşi ile birlikte kendi evlerinde kalmayı tercih eder. Hayvanlarla ilgilenir, elde edilen hayvansal ürünleri satar veya komşularına sattırır. Isınmak için odun keser,

sobayı yakar, yemek yapar, kardeşini uyutur ve hatta onu teselli eder. Zaman zaman bunları yapabilmek için okula gitmemeyi tercih eder. Okula gitmediği zamanlarda ise okul arkadaşından yardım alarak derslerden geri kalmaz. Mehmet'in psikolojik olarak bu olgunluğu göstermesinde komşularının, öğretmeninin ve köy imamı gibi büyüklerin etkisinin olduğu düşünülebilir. Fakat gerek el becerileri, gerek söz konusu işleri yapmayı göze alıp bazı yardımları kabul etmemesi ve bir çocuk olarak şefkat beklentisinin olmaması kahramanın bir yetişkin gibi algılanmasına yol açmaktadır. Oysa Mehmet'in sınıf arkadaşı Bekir ile aralarında geçen konuşmada, Bekir'in yaşının özelliğini taşıdığı söylenebilir. Bekir, Mehmet'le birlikte ödevlerini yaptıktan sonra Mehmet'e, ödevlerini yaptığı için, ödev kontrolü sırasında eskisi gibi üzülüp korkmayacağını söyler.

- *Ödevlerimi yapmadığım zamanlar, içimden okula gitmek gelmiyor. Öğretmenimiz ödevleri kontrol ederken, "Ah Allah'ım bana sıra gelmeden şimdi bir zil çalsa!" diyorum. Sonra da kendi kendime bundan böyle ödevlerimi yapacağıma söz veriyorum. Ama zil çalınca bu sözümü unutuyorum.*
- *Bilmem! Ben her zaman ödevlerimi yaptığım için, bana hiç böyle olmadı. Bundan sonra daha da çok çalışmaya kararlıyım; çünkü doktor olmak istiyorum. (Boyunağa, 2016, s. 45)*

Romanda zaman zaman Mehmet'e büyüklerinin verdiği nasihatlere de rastlanmaktadır. Yazar, bu nasihatlerle okuyucuyu dolaylı olarak hedef almaktadır.

Muhtar:

- *Mehmet, dedi. Oğul! Sana diyeceğim şu ki: Buradaki gibi iyi insan ol! Herkese iyilik yap! Unutma yapacağın iyilik de, kötülük de kendine... Bütün yaptıklarını yüce Allah görür; ona göre hareket et. Kötülüklerden sakın. İyi bir insan ol ki; hem bu dünyada, hem de ahirette rahat edebilesin. Bu toprağın üstü olduğu gibi, altı da var. Bunu hiçbir zaman unutma! Allah yardımcın olsun. (Boyunağa, 2016, s. 65)*

Mehmet'in köyden sonra İstanbul'a gelmesiyle çocuklar büyük bir yaşam farklılığı ile karşılaşır. Bu farklılık, gördükleri birçok şeye şaşkınlıklarına yol açar.

Nihayet, yeşil boyalı kocaman bir evin önüne geldik. Dayım duvardaki düğmelerden birine bastı. Hayret... Kapı kendiliğinden açıldı. (Boyunağa, 2016, s. 73)

Yazar, canlı tasvirlerle anlatılan yerlerin okuyucu gözünde canlanmasını kolaylaştırmıştır.

Yürümeye başladık. Çok kalabalıktı. Köyde bayram namazına gelen erkeklerin hepsi bile iskelenin önündeki insanlar kadar etmezdi. Sanki bir insan seli akıp gidiyordu. Bu kadar insan ne yer, ne içerdi ki? Ne ekmek, ne de yiyecek yeterdi bu kadar insana.

Yoldan otomobiller ve otobüsler vızır vızır geçiyorlardı. Köprüünün üstünde bir müddet durup dinlendik. Manzara ne hoştu! Telaşlı insanlar, köprüünün altında alabildiğine uzanan çarpıntılı mavi, yeşil deniz, bütün gürültüleri bastıran ve havayı yer yer yırtan vapurların düdük sesleri, çığlık çığlığa uçuşan martılar... Demek İstanbul buydu! Bu güzellikler karşısında içim coşkuyla doldu. (Boyunağa, 2016, s. 71)

Roman kişilerinin hemen tamamı olumludur. Yalnızca Mehmet'in yengesi Gönül diğerlerinden farklıdır. Bu farklılık daha ilk karşılaşmada Mehmet'in dikkatini çeker. Yazar yengenin özelliklerini genellikle dayı ile karşılaştırmalı olarak vererek ortaya koymuştur:

İçim bir fena oldu. Kapının önünde dondum kaldım. Kendimi yapayalnız, bir garip hissettim. Dayımı gördüğüm zaman duymuş olduğum o sevinç, o güven duygum kaybolup gitti. Misafir böyle mi karşılanırdı! Köyümüzde her aile, misafiri için adeta canını verirdi. Hele anam! Misafirlere ne kadar candan davranırdı. Gelen dilencilere bile güler yüz gösterirdi.

Yengem, dayımla da ne kadar soğuk konuşmuş, onu kapının önünde bırakıp gitmişti. Evin erkeği böyle mi karşılanırdı? Anamın babamı karşılayışı ne kadar başkaydı. (Boyunağa, 2016, s. 74)

Dayım çok iyi kalpliydi. Haline şükreliyordu. Yengemse şükretmek nedir bilmiyordu ve o zamana kadar duymadığım isyankâr laflar ediyordu. (Boyunağa, 2016, s. 80)

Çocuklar, yengelerinin söz ve davranışlarından çok etkilenirler. Bu etki Hatice üzerinde daha belirgindir. Bu duruma Hatice'nin küçüklüğü ve dolayısıyla güçsüzlüğü ile evde olması sebep olarak gösterilebilir.

Kardeşim de, ben de günden güne zayıflıyorduk. Hatice iyice sessizleşmiş, içine kapanık ürkek bir kız olmuştu. Her hareketinde irkilerek yengemize bakıyordu.

Bir gün, kollarında çürükler gördüm. Bunların neden olduğunu sordum. Önce söylemek istemedi. Israr edince korka korka:

- *Yengem yaptı! dedi ve ağlayarak kendisini her gün dövdüğünü söyledi. (Boyunağa, 2016, s. 86)*

Mehmet ve kardeşi dayılarının yanında yaklaşık bir sene kalırlar. Zira Mehmet, İstanbul'a beşinci sınıfı bitirip gelir. Mehmet altıncı sınıfa başlamadan hayatlarını değiştiren kaza olayı ve sonrasında yengelerinin onları kovması üzerine Sevallere yerleşirler. Yazar bundan sonra olaylar zaman atlaması yapılarak anlatılır:

Mademki okumaya karar vermiştim, gayret etmeliydim. Altıncı sınıfı doğrudan geçebildim. Yedinci sınıfta derslerim daha da düzeldi. Sekizinci sınıfa geldiğimde, iyi öğrenciler arasına girmiştim. (Boyunağa, 2016, s. 88)

Yazar ana olayı anlattıktan sonraki geçen zamanda yalnızca önemli olaylara değinir. Bu sebeple zaman sıçramalarını kullanır. Bu sıçramalarla sırasıyla Mehmet'in lise ikinci sınıf, son sınıf, evlilik ve meslek hayatında olduğu ifade edilir:

Lise II. Sınıfta, beni çok sevindiren bir olay oldu. Senenin ortasında, sınıfımıza yeni bir kız öğrenci geldi. (Boyunağa, 2016, s. 111)

İkimiz de takdirname ile son sınıfa geçtik. (Boyunağa, 2016, s. 112)

O zamanlar günün birinde Serpil'le evleneceğimi; onun bir öğretmen, benimse bir doktor olacağımı, birlikte köye gideceğimizi, komşularımıza, tanıdıklarımıza ve civar köylere birlikte hizmet edeceğimizi elbette bilemezdim... (Boyunağa, 2016, s. 112)

Romanda yaşananlar bölümler halinde verilmiştir. Her bölümde bir zincirin halkasını oluşturan olaylar anlatılır. Böylelikle olaylar arasındaki bağlantı okuyucuyu sıkmadan verilmiştir. Yapılan resimlemeler anlatılanları destekler niteliktedir.

Ayrıca romanda bazı yöresel ve unutulmaya yüz tutan kelimelere (emmi vb.) yer verilmiştir. Bu sayede çocuğun kelime dağarcığına yeni sözcükler eklenmiş ve yöresel kullanımlara dikkat çekilmiştir. Yazar, Mehmet'in annesinin kullandığı "Ben taştan ekmeğimi çıkarır, yavrularıma bakarım." (Boyunağa, 2016, s. 16) cümlesindeki gibi çeşitli deyimler ve kelime tekrarlarından oluşan ikilemelerle anlatımı zenginleştirmiştir.

Mehmet'in, annesi ile sokakta yürüyen Seval'i, olası bir trafik kazasından kurtarmasından sonra, Seval'in ailesi Mehmet'in hayatına girer. Bu olayla çocukların hayatı büyük ölçüde değişir. Seval'in ailesinin Mehmet ve kardeşine yardım etmek istemesi, okuyucuyu "iyilik yapan iyilik bulur" veya "hiçbir iyilik karşılıksız kalmaz" fikirlerine ulaştırır.

4.2.9 Yedi Belâ Çetesi

Tuncel Altinköprü tarafından yazılan romanda anlatılanları şu şekilde özetlemek mümkündür:

Ufaklık ve Gizem, okul çıkışı eve dönerken kaykaylı bir grup serserinin saldırısına uğrarlar. Bu kapkaççı çetesi, kendilerine direnen çocuklar karşısında Ufaklık'ı yaralayıp bayıltır, Gizem'i ise kaçırmazlar. Ufaklık, zekâsı ve açıkgozlülüğü sayesinde izini bulduğu bir çete üyesini takip ederek Gizem'i ve bulur ve onu kurtarır. Ufaklık ve Gizem, bu çetenin peşine düşüp onları polise teslim etmek ister.

Ufaklık ve Gizem'in okuldaki öğretmenlerinin arabaları çalınır ve iki gün sonra arabalar çalındıkları yerde bulunur. Ufaklık, şans eseri araba hırsızlarının, Gizem'i kaçıran çete ile bir ilgisi olduğunu fark eder. Araba hırsızlarının amacı güvenilir ve kendisinden şüphelenilmeyecek insanların arabalarını kullanarak yurtdışına uyuşturucu kaçırmaktır. Kızıl Ejder ile bu kaçakçıların peşine düşerler. Haritada var olmayan bir alana kadar onları takip ederler. Önceki olaylar vesilesiyle tanıdıkları polisi arayarak yardım isterler. Polislerin baskınından önceden haberleri olan çete saldırıya geçer. Çocuklar saldırıdan kurtulmak için mecburen Kanunsuzlar Mahallesi'ne girerler. Zar zor buradan kurtulup takip ettikleri araçlar onları şehirden uzak bir araba hurdalığına götürür. Bu hurdalık, çevresi geniş ve boş bir alanda, piramit biçimindedir. Piramidin içine sayısız tırın girdiğini görürler ve içerisinin çok geniş olduğunu anlarlar. Bir tırın kenarına gizlenerek içeri girdiklerinde buranın bir fabrika olduğunu görürler. İçeriden kaçmaya çalışan, kendi yaşlarında bir çocuk olan Salih'le tanışır.

Salih, bu fabrikada arabaların iskeletine kadar sökülerek son model araba yapıldığını, bunun için farklı şehirlerden kaçırılan veya annesiz babasız çocukların karın tokluğuna çalıştırıldıklarını anlatır. Ufaklık ve Gizem, yabancı olduklarının fark edilmemesi için bir süre ustabaşının söylediklerini yaparlar. Sonrasında bütün çocuklar ayaklandırılır ve isyan çıkarırlar. Ufaklık'ın polisleri çağırması üzerine görevliler kaçar. Ufaklık, Kızıl Ejder'i gönderip adamları takip ettirir.

Kızıl Ejder'in kayıtlarından yola çıkarak bu çetenin, kumar ile de ilgilendiklerini öğrenirler. Artık elebaşlarına ulaşacaklarını anlayan çocuklar, Komiser Tankut ile baş komiseri ayrı ayrı arayarak durumlarını haber verirler. Hangisinin çete ile beraber hareket ettiklerini

anlamak için birbirlerine haber vermemeleri gerektiğini ifade ederler. Sonuçta çetenin başında olan kişinin baş komiser olduğu, bu sebeple uzun amandır yakalanamadıkları anlaşılır. Çocuklar, neredeyse bütün suçlara bulaşmış bir suç çetesini ortaya çıkarmış olurlar.

Ufaklık Serüven Peşinde serisinin yedinci kitabı olan Yedi Belâ Çetesi, roman kahramanları Ufaklık (asıl adı Ufuk) ve Gizem'in bir kapkaç olayından sonra yaşadıkları zincirleme olayları anlatmaktadır. Her türlü suça bulaşmış bir çeteyi ortaya çıkarmak için hareket eden çocuklar, bin bir türlü tehlikeden zekâları sayesinde kurtulurlar.

Kahramanların başından geçenler üçüncü tekil kişi tarafından okuyucuya aktarılmıştır. Olayların iç yüzünü bilen yazar, okuyucuya her ayrıntıyı vermeye çalışmıştır. Zaman zaman kişiler arasında geçen konuşmalar doğrudan verilmiştir.

Kitabın başında roman kişilerini tanıtıcı bir sayfaya yer verilmiştir. Romanda on iki, on üç yaşlarında oldukları ifade edilen Ufaklık ve Gizem, birer masal kahramanı gibi, en zorlu ve tehlikeli yerlerden geçer ve büyük bir suç örgütünü çökertirler. Yaşadıkları onca tehlikeli durum karşısında, kahramanların ebeveynleri okuyucunun karşısına yalnızca ilk bölümde çıkarlar. Gizem'in kaçırılması ve Ufaklık'ın yaralanıp hastanede kalması dışında, hiçbir tehlikeli olaya ve sonrasında aileleri tepkisine yer verilmemiştir. Bu durum, kahramanların başıboş, ailelerin ise sorumsuz bir özellik göstermelerine sebep olmuştur.

Romanda olayların birçok farklı yerde geçtiği görülmektedir. Her şey sokakta, okuldan eve dönüş sırasında başlar. Sonrasında lunapark, fabrika, haritada görünmeyen gizemli bir mahalle, otel, tarihî ve turistik mekânlar kullanılmış; Galata, Sultanahmet gibi yer isimleri zikredilmiştir. Yazar, olayları ve yerleri değiştirerek romanına hareket ve güncellik katmıştır.

Olayların geçtiği yerlerin çok ayrıntılı biçimde anlatıldığı görülmektedir. Yazar, yaptığı canlı tasvirlerle okuyucuyu olayın içine çekmeyi başarmış ve adeta her şeyi yaşatmayı başarmıştır. Söz gelimi, Ufaklık'ın basketbol maçı yaklaşık beş; Ufaklık ve Gizem'in lunaparkta oldukları zaman dilimi yaklaşık dört sayfada anlatılmaktadır. Yazar, çocukların lunapark eğlencesini ve bindikleri oyuncakların yanı sıra yaşadıkları heyecana karşı bedenini verdiği tepkiyi bile anlatmıştır. Ufaklık ve Gizem, peşlerindeki çete üyelerinden kaçmak için korku tüneline girerler:

Gizem, iki eliyle gözlerini kapatmış çığlık çığlığa bağırmaktaydı. Birden, bir boşluğa düşüyormuş gibi karınları kasıldı. Ardından şiddetli bir sarsıntı ve bir cismin suya düşerken çıkarttığı şapırtı... Dev yaratık, belki de Gizem'in çığlıklarından ürkmüş, teknelerini yeniden suya bırakmıştı. (Altınköprü, 2008, s. 60)

Yazar, tasvirli ve sanatlı bir dil kullanmıştır. Ufaklık'ın zekâsı, korkusuzluğu, açıkgozlülüğü; o yaşta araba kullanması, “Kızıl Ejder” adlı teknolojik ürünlerle zenginleştirilmiş ve istenildiğinde konuşup yorum yapabilen bir bilgisayar robotu tarafından yönetilebilen araba, yazarın hayal dünyasının zenginliğini göstermekle birlikte, abartılı bir üslup kullandığını da gözler önüne sermektedir. Öyle ki Kızıl Ejder bir makine olmasına rağmen, Ufaklık'ın kendisine kızdığını anlayıp kendini savunabilmektedir. Kızıl Ejder, çete üyelerinin küçük bir otele girdiğini ifade eder. Ufaklık, otelin isminin “Saray” olduğunu öğrenince, Kızıl Ejder'den buranın küçüklüğü konusunda bir açıklama bekler. Kızıl Ejder kendini savunduğu gibi, çocuklara da yol gösterir:

“Bir sarayı gizlemek pek kolay olmasa gerek...” diyen Kızıl Ejder kendinden emindi. “Bu ad, oldukça abartılı kanımca. Benim dışarıdan görebildiğim kadarıyla, harika bir manzara, güzel düzenlenmiş geniş bir bahçe ve Bizans tarzında yapılmış şirin bir yapıdan başka bir şey yoktu orada. Belki içeri girilip bakılsa...” (Altınköprü, 2008, s. 117)

Ufaklık ile ilgili abartıyı ise daha romanın başında görmek mümkündür. Ufaklık, kendilerine saldıranları robot resim için polise tarif eder. Çizimi yapan polis memurunun sarf ettiği cümle bu abartıyı ifade etmek adına önemlidir:

“Onca yıldır bu işi yapıyorum, ilk kez senin kadar dikkatli bir tanıkla karşılaşıyorum. Aneleri bile çocuklarını senin kadar ayrıntılı tanımlayamazdı.” (Altınköprü, 2008, s. 16)

Romanda anlatılan çetenin işlediği suçlar, günümüz insanının sürekli duyduğu türden (kapkaç, adam kaçırma, yaralama, hırsızlık, uyuşturucu kaçakçılığı, çocuk işçiliği, kumar vb.) olsa da, kahramanların bunları yaşayışları ve tepkileri abartılı ve bir bakıma olağanüstüdür.

Yazar, roman kahramanını öyle özelliklerle bezemiştir ki Ufaklık, yaşadığı tehlikeli olaylar ve karşılaştığı onca tekinsiz insana rağmen, soğukkanlılığını koruyup kendi başına suçluları yakalamayı düşünebilmektedir. Kimi yerlerde bir polis gibi düşünmekle kalmayıp polislere akıl vermektedir:

Ufaklık, Gizem'in kaldığı yerden devam etti. "Artık her şey gün gibi belli. Demek ki hırsızların asıl niyeti, çaldıkları otomobillerin içine uyuşturucu yerleştirmektir. Dürüst, güvenilir insanlardan kimse kuşkulananmayacağı için, ellerindeki beyaz zehiri kolayca yurt dışına çıkartabileceklerdi. Hem de yakalanma tehlikesi olmadan. Arabalar sınırı geçtikten sonra, nasılsa bir fırsatını bulacak, yerleştirdikleri zehiri arabalardan alıp gideceklerdi. Bu yöntemle kim bilir ne kadar çok insana zarar verdiler? Keşke sizinkiler onları izleyip hepsini birden ele geçirebilselerdi?" (Altınköprü, 2008, s. 82)

Araba fabrikasında yabancı olduklarının belli olmaması adına, Ufaklık ve Gizem ustabaşının söylediklerini yapmaya karar verirler. Ufaklık, bir arabanın iskeletine kadar sökülüp son model lüks arabalara dönüşmelerine hayranlıkla bakar. Bütün parçaları sökmek, yenilemek zor olsa da Ufaklık bunu kendisi için bir fırsat olarak görür:

Arabalarla ilgili böyle bir çalışma, Ufaklık'ın arayıp da bulamadığı bir fırsattı. Alet dolabından gerekli takımları alıp aç bir iştahla arabanın üzerine atıldı. Gizem'den ve Salih'ten de yardım alarak adeta gruptaki diğer çocuklarla yarışarcasına parçaları birer birer sökmeye başladı. (Altınköprü, 2008, s. 102)

Ufaklık'ın içinde bulunduğu zor durumu bir fırsat olarak değerlendirmesi dikkate alınması gereken bir durumdur.

Yazar, çocukların çalıştırıldığı fabrikayı ve içinde kaldıkları tırdan bozma yatakhaneği anlatırken ortamın "belki de haftalardır yıkanmamış insanların geniz tıkayan o ağır kokusu"nu (Altınköprü, 2008, s. 102) anlatır. Buna karşın, ustabaşının çocukların yabancı olduğunu fark etmemesi tutarsızlık olarak değerlendirilmiştir.

Ufaklık, Gizem ve Salih önderliğinde, hurdalıkta zorla çalıştırılan çocuklar isyan ederler. Çocuk işçiler, "O güne kadar kendilerine yapılmadık eziyet bırakmayan ustalarının üzerine sel olup akmaya başladı." (Altınköprü, 2008, s. 106) Yazar bu bölümde okuyucuya tek başlarına olduklarında zayıf olan bireyin, kendisi gibilerle birleşerek kuvvetli olacağını anlatmış ve "birlikten kuvvet doğar" fikrini vermeyi amaçlamıştır.

İsyan sonrası etrafı kuşatılınca Gizem, "Teslim mi olacağız?" diye sorar. Ufaklık bu soru karşısında tepkisini belli ederek;

"Asla! Aranırsa, her açmazda bir çıkış yolu bulunur." (Altınköprü, 2008, s. 110) şeklinde ders niteliğinde bir cümle sarf eder. Yazar, roman kahramanının davranışları, tepkileri, olay ve durumları yorumlama biçimi, kişilik özellikleri ve söylediği sözlerle ideal bir insan

tipi oluşturmuştur. Roman kahramanı ile okuyucusu arasına girmemeyi tercih ederek söylemek istediği sözleri Ufaklık’a söyletmiştir. Böylelikle, didaktik üslubunu yumuşatmıştır.

Romanda kullanılan kelimeler ve ifade şekilleri okuyucunun dikkatini çekecek ölçüde farklıdır. Yazar kelime tercihleri ve romanını aktarma tarzının, okuyucuyu romana bağlama adına olduğu sylenabilir.

Gizem’in kaçırılması olayında yazarın, bu tip olaylarda sıkça duyulan “fidye” kelimesini kullanmayıp “kurtulma parası” demesi dikkat çekicidir. Romanın ilerleyen bölümlerinde “fidye” kelimesine rastlanmış olsa da, “kurtulma parası” ifadesini daha fazla kullanıldığı grlmştur. Gizem:

“Annemden beni bırakmaları karşılığında kurtulma parası bile istemişler. Kadıncağız ne yapar, ne eder; nereden bulur da verir bilemem, ama bunlar her olasılıkta beni öldürecekler.” (Altınköprü, 2008, s. 30)

Yazar, romanında terim anlamlı birçok kelimeye yer vermiştir. Araba, spor, silah gibi değişik alanlara ait terim kelimelerin kullanımı, yazarın söz konusu alanlardaki bilgi derinliğini, bu alanlara ilgisini ve romanına gerçeklik katmaya çalıştığını göstermektedir. Ayrıca bu alanların, okuyucu kitlesinin de ilgi ve dikkatini çektiği unutulmamalıdır. Terim anlamlı kelime kullanımına Ufaklık’ın eski basketbol takım kaptanı ile aralarında teke tek yaptıkları ma öncesinin anlatıldığı bölüm örnek gösterilebilir. Söz konusu kelimelerin çoğunun yabancı olduğu ve anlamlarına kitapta yer verilmediği dikkatten kaçmamıştır:

Kaptan, her günkü spor giyimiyle maa zaten hazırđı. O, ısınma şutlarıyla eski arkadaşlarından alkış üzerine alkış alırken, Ufaklık da bir kenarda okul giysilerini çıkarıp üzerini değiştirmeye başladı. Çok geçmeden o da eski kaptanına katıldı. Hızlı drimpliglerle gelip gelip yaptığı sağ, ol ve ters turnike çalışmalarını, faul atışları ve lk denemeleri izledi. Bacak arası top sektirmeleri, sağ ve sol reverslerin peşinden gelen atakları, hook denemeleri tamamladı. (Altınköprü, 2008, s. 45)

Kanunsuzlar Mahallesi’nde çetenin polise saldırısı anlatılırken çeşitli savaş araç gereçlerinin isimlerine yer verilmiştir. Roketatar, tanksavar, molotof kokteyli ifade edilenlerden birkaçıdır. Molotof kokteylinin nasıl bir silah olduğu ve etkisi şu şekilde anlatılmıştır:

Cam şişelere doldurulan mazotun, içine uzatılan fitille ateşlenmesiyle oluşturulan bu ilkel bombalar, düştükleri yerde kırılıp dağılıyordu. Ardından da düştüğü yeri bir anda yangın alanına çeviriyordu. (Altınköprü, 2008, s. 87)

Yukarıdaki ifadelerle kurguladığı olaya gerçeklik katmayı amaçlayan yazar, kolay temin edilebilecek ürünlerle çevreye nasıl bir zarar verilebileceğini anlatmıştır. Yazar, romanı için iyi bir şey amaçlasa da, anlatılanların gerçekliğini test etmek isteyebilecek meraklı okuyucular için bir tehlike yarattığı ortadadır. Yazarın, bu durumla sorumsuz bir davranış sergilediği söylenebilir.

Ufaklık ve Gizem, suçluları bir otele kadar takip ederler. Bir süre oteli gözlemler ve çevre esnaftan otel hakkında bilgi almaya çalışırlar. Esnaf otele gelen hiçbir turistin dışarı çıkmadığını, bu sebeple kendilerine bir fayda sağlamadığını söyler. Hatta otelde gizli işlerin döndüğü dedikodusundan bahsederler. Çocuklar, otele gelen bir sihirbaz ekibine yardım bahanesiyle içeri girerler. Sihirbazla işleri bitince oteli keşfe çıkarlar. Bu keşifte, otelde yabancıların olduğu ifade edilir. Yazar, turistler ve görevliler arasında geçen yabancı dilde kısa bir konuşmayı vermiş fakat bu konuşmaların Türkçe karşılığını vermemiştir.

Ufaklık ve Gizem, kendilerini öldürmek isteyen kötü adamlardan kurtulup onları “Şans Sarayı”na kadar takip ederler. Buraya tesadüfi olaylar sonucu girmeyi başarırlar. Söz konusu yerin bir kumarhane olduğunu anlarlar. Yazar bu bölümde kumarla ilgili birçok oyundan (poker, rulet vb.) bahsetmiştir. Kollu kumar makinelerini anlattıktan sonra, vermek istediği mesajı yine roman kahramanı Ufaklık aracılığı ile vermiştir. Ufaklık, bu makineleri görünce şunları söylemiştir:

“Bunlar tek kollu canavarlar Gizem!” dedi. “Bakma öyle masum birer oyuncak gibi durduklarına, her gün pek çok insan kumar hastalığına, bu makinelerle alıştırmış.” (Altınköprü, 2008, s. 153)

Çocuklar kendi aralarında konuşurken yaşlı bir kadının bu makinelerden yüklü miktarda pul kazandığına ve ardından bunları çoğaltmak üzere içeri girişine şahit olurlar. Ufaklık, yaşlı kadını durdurmaya çalışır fakat başarılı olamaz. Gizem’e dönerek;

“Bir kez kazandı ya, artık o bir kumar bağımlısı... Bundan böyle hep kazanacağım umuduyla bu oyun makinelerine bağlanıp kalacak. Hem şimdi kazandığı paraları, hem de sahip olduğu her şeyi kısa sürede bitirip tüketip bitirecek.” (Altınköprü, 2008, s. 153)

diyerek kumar bağımlılığının çok basit oyunlarla başladığını anlatmıştır. Yazar, Ufaklık'la okuyucusunu uyararak iyi bir iş başarmıştır.

Son bölümde çocuklar kumarhanede yakalanarak bir bahis oyununda karşı karşıya gelen iki taraftan biri olarak kullanılır. Çocuklar, duvarları camlardan oluşan büyük bir labirentin içine bırakılır. Karşılarında ise aç bırakılmış jaguarlar vardır. Bu bölümde öncelikle jaguarların güçlü koku aldığı bilgisi verilmiştir. Yazar, romanında papağan, maymun ve köpeğin dışında yabani bir hayvan olan jaguara da yer vererek çeşitlilik sağlamış ve verdiği bilgi ile okuyucusunun ilgisini çekmiştir.

Karşılaşmayı izleyenler çocuklar ve jaguarlar için bahislerini ortaya koyarken; Ufaklık, jaguarlarla karşı karşıya gelince “Bu, hayvansal içgüdüye karşı, insan aklının savaşı olacak” düşüncesiyle okuyucunun karşısına çıkmıştır. Yazar, on üç yaşında bir çocuğa hayvanların içgüdü; insanların zekâ ile hareket ettiğini düşündürmüştür.

Yazar romanında birçok araba ve motosiklet marka ve modelin adını zikretmiştir. Macera romanı olan kitabın, konu bakımından daha çok erkekler tarafından okunup sevildiği göz önüne alınacak olursa, yazarın hedef kitlenin zevkine uygun hareket ettiği söylenebilir. Söz konusu araba ve motosiklet marka ve modellerine -yazım yanlışları ile birlikte-; *Vogswagen* (s. 43), *Fiat Linea* (s. 53), *Nissan Navarra* (s. 64), *Kawasaki* (s. 79), *Ducati* (s. 93), *BMW* (s. 102), *Mercedes* (s. 142), *Ferrari* (s. 143) örnek gösterilebilir.

Romanda farklı kelimelerin ve terimlerin kullanılması romanı zenginleştirmiştir. Fakat bunun yanında, sürekli kullanılan kelimelerde yapılan yazım yanlışlıkları da dikkat çekmektedir. Her defasında “vazgeçmek” kelimesinin yanlış yazılması bunun en belirgin örneğidir:

Ya kendisini Gizem'e ulaştırabilecek olan bu serseriye izleyecekti, ya da bundan vaz geçip onu bulabilme umudunu göz göre göre yitirecekti. (Altınköprü, 2008, s. 21)

Bu kelimenin dışında, sık olmamakla birlikte, “alışveriş” kelimesi “*alış veriş*” (Altınköprü, 2008, s. 21); bowling kelimesi “*bolvig*” (Altınköprü, 2008, s. 22), “halletmek” kelimesi “*hal etmek*” (Altınköprü, 2008, s. 139) şeklinde kullanılmıştır.

Yazım yanlışlıklarının romana ve dolayısıyla okuyucuya olumsuz etkisinin dışında; yoğunlukla ikilemeler olmak üzere, deyim ve atasözü gibi ifade kalıplarını kullanan yazar, üslubuna zenginlik katmıştır.

Ufaklık kendi kendine konuşur gibi, “Gülün, gülün!” dedi. “Eskilerin dediği gibi, son gülen iyi güler.” (Altınköprü, 2008, s. 66)

Kullanılan deyimler arasında günlük kullanımda sıklıkla karşılaşılanların yanında, pek duyulmadık deyimler de vardır. Yazar, bu tür deyimleri kullanarak okuyucunun ifade yeteneği ve söz hazinesini geliştirmiştir:

“Ama bu adamların kırdıkları ceviz bir değil, iki değil ki... İşlemedikleri suç türü yok sanki.” (Altınköprü, 2008, s. 94)

Şimdi herkes yüz geri etmiş, az önce geldikleri yöne doğru koşmaya başlamıştı. (Altınköprü, 2008, s. 109)

Bölümler hâlinde verilen romanda olaylar birbirinin devamını oluşturmaktadır. Yazar, kurguladığı olayları anlatma tekniği ile okuyucuya sunmuştur. Zaman zaman betimleyici bir üslup kullanmıştır:

Durgun suya ardı ardına damlayan suların yarattığı o gizemli musiki ve tenlerine değen serinlik, ikisini de içlerine kadar titretti. (Altınköprü, 2008, s. 130)

Roman aracılığı ile okuyucuya birlikte hareket etme, yardımlaşma, mantıklı düşünme, çıkarımda bulunma, hayvan sevgisi gibi değerler kazandırılmıştır. Ayrıca olumsuz iş ve davranışlar anlatılmış, böylece okuyucunun iyi olanı kendisinin bulması istenmiştir.

Romanda kurgusal küçük tutarsızlıklar olsa da konu ve tür açısından okunabilirliği yüksek bir roman ortaya konmuştur. Dil ve ifade olarak terim anlamlı ve yabancı kelimelerin sıklığı dikkat çekmiştir. Romanın daha anlaşılır kılınması adına, bu kelimelerle ilgili bir sözlüğe yer vermesi beklenirdi.

Birey ve toplum teması altında ele alınan romanlar arasında dil ve anlatım açısından en başarılı romanın *Yankılı Kayalar* olduğu görülmüştür. Bunun yanında, incelenen diğer eserlerde eksik ve yanlışlıkların olduğu tespit edilmiştir. Bu bakımdan incelenen çocuk romanlarının genel anlamda gerekli özellikleri taşımadığı ve dolayısıyla hitap ettikleri okuyucu kitlesine uygun olmadıkları söylenebilir.

4.3 Tarih Bilinci Teması

Bu tema kapsamında tarihi ve tarihî kişilikleri tanıyıp öğrenme, tarihî eserleri tanıma ve koruma gibi alt temalar işlenir. Ele alınan otuz eserden *Kayıp Kitaplıktaki İskelet*,

Bintepe'nin Hayaleti, Demir Misketler ve Masal Kenti Çocukları adlı romanlar tarih bilinci teması altında incelenmiştir.

4.3.1 Kayıp Kitaplıktaki İskelet

Mavisel Yener ve Aytül Akal tarafından yazılan romanda konu özetle şöyledir:

Ceylan, Efes'te yaşayan bir çocuktur. Her gün okula giderken kedisi Efes'e mamasını bırakıp onunla oynar. Birkaç gün mama kabında bir yasemin çiçeğinden başka bir şey bulamayan kedi, araştırmaları sonucunda bu işin failinin Kapkap isimli kaplumbağa olduğunu bulur. Kapkap ile Efes arasındaki arkadaşlığın kurulmasında, kaplumbağanın anlattığı aslı olmayan bir hazine hikâyesi vardır.

Efes tiyatrosunda bir pop müzik grubunun konseri olacaktır. Ceylan'ın bekçi babası çocukları biletsiz içeri alamayacağını söyleyince Ceylan, arkadaşlarını kütüphanenin altındaki gizli geçitten onları geçirebileceğini söyler. Ayda ve Zeycan karanlık ve yasaklı bir yere girmek istemeyince Ceylan'la araları bozulur. Bu arada Ceylan, sınıflarında sonradan gelen, depremde anne ve babasını kaybeden ve hayvanlarla konuştuğu iddia edilen Ali'ye karşı farklı hislerle doludur. Bir fırsatını bulup Ali'yi harabeleri gezmeye davet eder.

Efes, arkadaşları için gizli geçitte keşif yapan Ceylan'ın peşine takılıp sessizce geçide girer. Burada ölen annesinin kokusunu duyar. Kokunun en yoğun olduğu yerde bir aralık fark eder. İçeriye doğru uzandığında ayağı kayıp düşer. Düştüğü yerde bir insan ve bir kedi iskeleti olduğunu görür. Ayrıca bir tabletin üzerinde bir de anahtar bulur. Bir süre ses çıkarmak için anahtarla ve tabletle oynar. Tablete vurunca alt taraftan bir bölme açılır ve Efes oraya girer. Aşağıda kupalar ve parşömenler bulur. Bir süre burada aç ve susuz kalır.

Birkaç gündür arkadaşını görmeyen Kapkap, Efes için endişelenir. Gizli geçidin girişinde onun tüylerini görünce, harabelerde yaşayan Çelimsiz adlı köpekten yardım ister. Köpeğin kokuyu takip etmesiyle Efes'i bulur fakat düştüğü yerden kurtaramazlar. Dertlerini de kimseye anlatamazlar. İnsanlara kendilerini anlatmaya çalıştıkları üre içinde de Efes'e yiyecek ve su taşırlar.

Ceylan'ın sınıfı öğretmenleri ile Efes'teki Celsus Kitaplığı'na gezi düzenlerler. Çelimsiz'in davranışlarını yavrularını kaybettiği şeklinde yorumlayan Ali köpeği takip eder. Ali ve

Ceylan'ın peşine diğerleri de takılır. Gizli geçidin önüne geldiklerinde öğretmenleri Ceylan'ın babasından içeri girmek için izin alır. Ceylan, Ali ve öğretmenleri içeri girerler. Çelimsiz'in yol göstermesiyle kediyi fark edip onu düştüğü yerden çıkarırlar. Kedi yukarı çıkarken ağzıyla tuttuğu bir kupayı da beraberinde getirir ve buradaki hazine de böylece gün ışığına çıkarılmış olur.

Kayıp Kitaplıktaki İskelet serisinin ilk kitabı olan romanda, Efes Antik Kenti'nde yaşayan Ceylan'ın kedisi Efes'in saklı kalmış bir hazineyi ortaya çıkarması anlatılmaktadır. Romanın anlatıcısı üçüncü tekil şahıstır. Her şeyi bilen anlatıcı, insanların düşünce ve hislerinin yanı sıra, roman kadrosundaki hayvanları da anlayıp okuyucuya aktarmaktadır.

Ceylan, on yaşlarında bir ilköğretim öğrencisidir. Babası Hilmi Efendi, Efes Antik Kenti'nde bekçilik yapar. Annesi Sevim Hanım ise kent çıkışında hediyelik eşya dükkânında çalışır. Roman kişileri ile ilgili bilgiler olaylar arasında anlatıcı tarafından okuyucuya aktarılmıştır. Bu bilgiler tasvir biçiminde ayrıntılı ve uzun bir biçimde değil, konuyla ilgili olduğu kadarıyla verilmiştir. Söz gelimi, Ceylan'ın karakteri ve dış görünüşüne ilişkin aşağıdaki ifadeler örnek verilebilir:

Ceylan bir şeyi kafasına koydu mu yapardı. Çevredeki okuma yazma bilmeyen kadınlara okuma yazma dersleri düzenlensin diye okulundaki öğretmenlerle konuşmuş, bu yetmeyince Milli Eğitim'e mektup yazmış, o da yetmemiş Milli Eğitim Müdürü'ne gitmiş, ama sonunda tuttuğunu kopartmıştı (Yener ve Akal, 2015, s. 21).

Kıvrır kıvrır siyah saçları olduğu için Ceylan'a bazen kıvırcık derdi arkadaşları (Yener ve Akal, 2015, s. 58).

Ceylan kocaman zeytin karası gözerini iri iri açtı (Yener ve Akal, 2015, s. 138).

Roman içerisine yerleştirilmiş bu özellikler bir araya getirildiğinde; Ceylan'ın iri siyah gözlü, siyah kıvırcık saçlı, inatçı, tuttuğunu koparan, kısıtlanmaktan hoşlanmayan, özgürlüğüne düşkün, maceracı, gizli şeylerden hoşlanan, yasakları delme cesareti gösteren, hayvan sever, çevresindekilere yardım etmeyi seven, özgüven sahibi, dürüst bir kız olduğu anlaşılmaktadır. Çevrede yaşayan okuma yazma bilmeyen yetişkinlerin okuma yazma öğrenmesi için girişimlerde bulunan, dolayısıyla eğitime önem veren bir yapıda olduğu ifade edilmiştir.

Roman, kedi Efes'in acıkıp mama kabının başına gitmesi ve hayallerinin aksine, mama yerine bir yasemin çiçeği ile karşılaşmasıyla başlar. Efes, bu durumu Ceylan'ın artık

kendisi ile ilgilenmemesine bağlar ve onu babasına şikâyet etmeyi düşünür. Ne var ki insanlara kendini anlatamayacağını da bilmektedir:

Zaten insanlar kedilerin dilinden bir şey anlamazdı ki! Kedice konuşurken onların duyduğu tek şey “miyav, miyav”dı. (Yener ve Akal, 2015, s. 10)

Bölümler hâlinde verilen romanın ardı ardına gelen ilk bölümlerinde geriye dönüş yapılarak Efes adlı kedinin geçmişi hakkında bilgiler verilir. Efes’in annesi Hadrian adlı tekir kediye diğer kedilerden “*Alnında bulunan M harfi şeklindeki desen*” (Yener ve Akal, 2015, s. 17) ayırır. Turistlerin çöge attığı artıklarla beslenen Hadrian, çoğu turist tarafından sahip çıkılmak istenen fakat insanlara pek yanaşmayan bir kedir. Ceylan, onu bekçi kulübesinin yakınlarına yiyecek bırakarak kendine alıştırmak istese de bunda çok başarılı olamaz. Bir gün ansızın ortadan kaybolan Hadrian uzun bir süre sonra dört minik yavrusu ile çıkagelince Ceylan çok sevinir. Kedilere Celsus Kitaplığı’nı yaptıran kişinin oğlu Tiberius Julius Akila’nın üç ismini ayrı ayrı verir. Son kediye ise Hadrian’a benzediği ve diğer yavruardan farklı olduğu için Efes adını koyar. Bir gün Hadrian ve yavruları ortadan kaybolur. Haftalar sonra “*Kaplana benzeyen postundaki canlı çizgili desenleri, alnındaki M işareti, yemyeşil gözleri, asil duruşuyla*” (Yener ve Akal, 2015, s. 25) Efes bir başına geri döner ve adeta Ceylan’ın kedisi olmak ister.

Efes, mama olayında Ceylan’ın suçlu olmadığını, mama kabını kış uykusundan yeni uyanan ve aslında yüz elli yıldır harabelerde yaşayan Kapkap adındaki kaplumbağanın boşalttığını öğrenir. Başlangıçta çok kızsada, sonrasında Kapkap’ın uydurduğu gizli hazine hikâyesi ile yumuşar ve güzel bir arkadaşlık kurarlar.

Yalancılık yaptığıının farkındaydı, ama başka çaresi yoktu. Eğer “hazine” konusunu uydurmamış olsa, Efes’in yiyeceğini onunla paylaşacağı yoktu. (Yener ve Akal, 2015, s. 82)

Yazar yukarıdaki ifadelerle okuyucuya açlık gibi zorlu bir durumda yalan söylenebileceği genişliğini göstermiştir. Bu durum, henüz kişilik gelişimini tamamlamamış okul çağı çocukları için olumsuz örnek teşkil etmektedir.

Efes ve Kapkap’ın arkadaşlığı, Ceylan’ın verdiği mamayı paylaşmaları ile derinleşerek devam eder. Efes’in gizli geçitteki yarıktaki mahsur kalmasından sonra, bulunup oradan çıkarılmasında Kapkap’ın arkadaşına olan bağlılığı ve vefası etkili olur. Kedinin bulunması aşamasında harabelerde kalan Çelimsiz adlı köpek Kapkap’a yardımcı olur. Yazar,

hayvanlar arasındaki bu ilişki ile okuyucuya yardımlaşmayı ve birlikte hareket etmenin önemini anlatmıştır.

Çelimsiz, okul gezisi yapan çocukları gizli geçide doğru yönlendirir. Hilmi Efendi'nin izninin alınmasından sonra Ceylan, Ali ve öğretmenleri ile iki kişinin daha geçide girdiği bilgisi verilir. Çocukların yardımı ile Efes'in düştüğü gizli odadan çıkartılır. Efes'in çıkarken yanında getirdiği kupa, Ceylan'ın arkadaşlarının futbol konuşmalarına konu olur. Özellikle erkek öğrenciler arasında geçtiği görülen konuşmalarda, tarihî kupa ile Galatasaray ve Fenerbahçe gibi adı geçen futbol takımlarının sahip olduğu şampiyonluk kupaları ile ilgi kurulur. Yazar, öğrenciler tarafından genellikle sıkıcı olarak değerlendirilen tarih konusunu ilgi çeken bir konuya bağlamış ve okuyucuyu eğlendirirken eğitmiştir.

Bekçi Hilmi Efendi'den izin alınırken Ceylan'ın geçide daha önceden birçok kez girdiği ortaya çıkar. Ceylan geçide gizlice izinsiz bir şekilde girmiştir. Öğretmeni Ceylan'a *“Gizli yapılan işler çoğu kez insanın başına dert açar, bunu unutma”* (Yener ve Akal, 2015, s. 178) diyerek, okuyucu kitlesine gizli yapılan işlerin sonuçları ile ilgili öğüt vermiştir.

Romanda Ceylan'ın okuluna ve arkadaşlarına da yer verilmiştir. Ayda ve Zeycan adında iki yakın arkadaşı olan Ceylan, bir taraftan sınıflarına ikinci dönem gelen ve genel olarak yalnız olan Ali'ye farklı duygular beslemektedir:

Ali, onun doğum gününü kutlayınca az kalsın sırasından yuvarlanıyordu Ceylan. Demek, önceki hafta arkadaşlarıyla konuşurken kulak vermiş, aklında tutmuştu doğum günü tarihini.

Ceylan, hayatının en güzel yaşına girdiğini düşündü. Geçenlerde göz göze geldiklerinde duyumsadıklarından çok daha fazlasıydı şimdi hissettikleri. (Yener ve Akal, 2015, s. 54)

Aşk, daha çok ilk gençlik ve gençlik dönemi romanlarında karşılaşılan ve sevilerek okunan konulardandır. Yazar, henüz on yaşında olan bir çocuğun arkadaşına farklı duygular beslemesinden bahsederek okuyucu kitlesini olumsuz yönde etkilemiştir. Zira kurgulanan roman kahramanı ile hemen hemen aynı yaşlarda olan ve henüz psikolojik gelişimini tamamlamamış okuyucu kitlesini benzer durumları düşünmeye yönlendirmiştir. Diğer yandan, ayrıntılı olarak işlenmeyen bu konunun romana heyecan, merak, okunurluk gibi herhangi bir katkısı olduğu da söylenemez. Bu durum, yazarın kahramanına ve dolayısıyla

romanına bir renk vermeyi istediğini göstermekle birlikte, isteği ölçüsünde başarılı olamadığını göstermektedir.

Ali'nin anlatıldığı bölümde dış görüşüne ve yaşam hikâyesine yer verilir. Buna göre Ali, açığı yeşil gözlü, dalgalı kumral saçlı, konuşmayı pek sevmeyen bir çocuktur. Bir depremde anne ve babasını kaybettikten sonra Selçuk'ta yaşayan teyzesinin yanına taşınır. Yaşadığı acıları teyzesinin ona sahip çıkmasıyla atlatmaya çalışır. Selçuk'un antik dokusunu sever, eniştesinin manifatura dükkânında vakit geçirmekten hoşlanır. Ceylan'ın harabeleri gezme teklifi "o bize gelsin" şeklinde yanıtlanınca içten içe sinirlenir:

"Beni çocuk yerine koymasalar keşke!" diye düşündü. Düşündükçe öfkeleni: "On yaşıma geldim, istediğim arkadaşımın evine gidemeyecek miyim yani?" diye düşünürken gözlerinden yaşlar boşaldı. Ali'ye göre, annesiyle babası hayatta olsaydı Ceylan'a gitmesine izin verirdi. (Yener ve Akal, 2015, s. 149)

Ali'nin ise o gün günlüğüne yazacağı çok şey vardı (Yener ve Akal, 2015, s. 116) ifadesi ile Ali'nin günlük tuttuğu ifade edilmiştir. Yazar, satır arasında okuyucuyu günlük tutmaya teşvik etmeyi amaçlamıştır.

Efes Antik Tiyatrosu'nda gerçekleşecek olan bir pop müzik grubunun konseri için arkadaşları Ceylan'ın babasından yardım ister. Hilmi Bey, onları konser alanına sokamayacağını söyleyince Ceylan, arkadaşlarına Celsus Kitaplığı altında başlayıp tiyatro alanın giden gizli bir geçitten bahseder ve oradan geçerek konsere katılmayı teklif eder. Fakat Ayda ile Zeycan eski ve karanlık geçide girmeyi reddedince Ceylan'la tartışırlar. Ali, kızların aralarında geçen bu tartışmayı duyar. Türkçe dersinde öğretmenlerinin arkadaşlık konulu atasözü söylemelerini istemesi üzerine Ayda *"Deli ile çıkma yola, başın getirir bela."* (Yener ve Akal, 2015, s. 110) atasözü ile Ceylan'a laf atar. Ali de Ceylan'ın yanında olduğunu ifade edencesine iki atasözü ile Ayda ve Zeycan'a göndermede bulunur.

Yazar, derste geçen bu bölüm ile hem arkadaşlık konusuna değinmiş hem de romanda atasözlerini kullanarak anlatımını zenginleştirmiştir. Ayrıca bir atasözünün farklı durumlarda nasıl yorumlanabileceğine örnek vererek okuyucuya düşüncesini yönlendirmeyi öğretmiştir. Söz gelimi, romanda geçen *"Say beni, sayayım seni"* (Yener ve Akal, 2015, s. 110) atasözü Ali tarafından arkadaşlıkla şu şekilde ilişkilendirilir:

"Arkadaşına saygısı olmayanlara, başkaları da saygı göstermez" (Yener ve Akal, 2015, s. 111).

Romanda Ceylan'ın annesi Sevim Hanım'ın çalışması konusuna değinilmiştir. Toplumumuzda kadınların çalışıp para kazanması konusu gittikçe normalleşse de hala olumsuz yaklaşan bazı kesimlerin olduğu bilinmektedir. Yazar, Hilmi Bey'in yaklaşımı ile kadınların çalışmasını desteklediğini ifade etmiştir. Böylelikle kızları çalışma konusunda yöreklendirirken erkek okuyucuyu bu duruma saygı göstermeye yönlendirmiştir:

Başlangıçta, bir kadının tek başına dükkân işletmesini tuhaf karşılayanlar olmuştur mahallede. Ama, onlara en iyi yanıtı Hilmi efendi vermişti. “Kadın işi, erkek işi diye bir şey yoktur. Karım da çalışacak, ben de çalışacağım; kızımıza iyi bir gelecek sağlayacağız,” demişti. Ceylan babasıyla gurur duyardı. (Yener ve Akal, 2015, s. 40)

Romanda anlatılanlar tarihî bir mekânda geçmektedir. Yazar, romanın başında Efes Antik Kenti ile ilgili bir harita çizimine, roman sonunda ise Efes'ten fotoğraflara yer vermiştir. Kullanılan öğeler tarihî mekânın tanınmasına ve anlatılanların gerçekliğine katkı sağlamıştır. Ayrıca roman içerisindeki renkli resimlemelerin anlatılanlarla uyum içerisinde olduğu görülmüştür.

Yazar, tarihî alanlarda hırsızlık yapmak ve çevreyi bilinçsizce kirletmek gibi hareketlerle tarihî ve turistik alanların nasıl zarar gördüğüne değinmiştir. Böylelikle okuyucuya olumsuz davranışlar gösterilmiş ve okuyucunun bilinçaltına doğru davranışlar içerisinde olması gerektiği anlatılmıştır:

Kalıntılar çevresindeki otlar tutuşursa, harabeler zarar görürdü. Yedi Uyurlar Mağarası'nın gözetimine tayin olan arkadaşı, kendinden önceki dönemde içeride ateş yakan bilinçsiz kişilerin mağaranın tavanın nasıl da hasar vermiş olduklarından, sesi titreyerek söz etmişti. (Yener ve Akal, 2015, s. 99)

Romanın ilerleyen bölümlerinde harabelere yapılan okul gezisinde, öğretmenle çocuklar arasında şu konuşmalar geçer:

“Çocuklar, tarihi eserler, döneminin dokusu ve kültür yapısı hakkında ipuçları veren, geçmişten geleceğe armağan niteliği taşıyan sanat eserleridir.”

Hasan gülerek atıldı:

“Hem de çok para eder değil mi öğretmenim? Bulan zengin olur.”

Öğretmen hemen yanıtladı Hasan'ı:

“Tarihi eserlerin değeri parala ölçülmez Hasan. Onlar ülkemizin kültür hazineleridir.”

Öğretmen sabırla açıkladı:

“Tarihi eserler dünyanın malıdır. Eserler müzelerde sergilenir, herkes gezip görsün, geçmiş hakkında fikir edinsin diye...” (Yener ve Akal, 2015, s. 169-170).

Yazar öğretmenin söyledikleri ile tarihî eserlerin değeri hakkında okuyucuyu bilgilendirmiştir. Bu bilgiler okuyucunun tarihî eserlere nasıl yaklaşılması gerektiğini öğretmesi bakımından önemlidir.

Roman sonunda okuma yazma öğrenen hanımlara belgeleri verilir. Tören esnasında Belediye Başkanı Celsus Kitaplığı’nın ön yüzünde bulunan ve “akıl, kader, bilim, erdem” öğelerini simgeleyen kadın heykelleri ile kitaplığın yeni açılan alt katından bahseder. Öğrencilere hitap ederek *“Her öğrencinin bu kalıntıları gezerek tarih bilincine varabilmesi, onun kişiliğinin yapı taşı oluşturacaktır.”* (Yener ve Akal, 2015, s. 194) der. Yazar, tarih bilincinin kazanılmasına tarihî eserleri tanımanın önemine değinmiştir. Ayrıca bunun kişilik gelişimine katkısını ortaya koymuştur.

Yazarın sık sık ikileme ve deyimlerden yararlandığı görülmüştür. İkilemelerin yoğunlukla kelime tekrarı ile yapıldığı; deyimlerin ise günlük hayatta sıklıkla kullanılanlar arasından seçilmiş olduğu ortaya çıkmıştır:

Efes’in kalbi küt küt atmaya başladı, gözlerini kırıştırdı (Yener ve Akal, 2015, s. 42).

Kapkap ayaklarını sürüye sürüye gizli geçitten çıkıp, çalılıkların altında Çelimsiz’i beklemeye başladı (Yener ve Akal, 2015, s. 164).

Ceylan, zilin çalmasını iple çekti (Yener ve Akal, 2015, s. 87).

Çelimsiz kulak kesildi, miyavlamaları dikkatle dinledi (Yener ve Akal, 2015, s. 121).

‘Yarın Ali geldiğinde birlikte ararız,’ diye düşündü. Ama bu kez aklına Ali düşüverdi, uykusu iyice kaçtı. Sabahı zor etti (Yener ve Akal, 2015, s. 146).

Çelimsiz’in, Efes’i kurtarmak için Hilmi Efendi’nin dikkatini çekmek istediği bölümde, davranışlarından dolayı turistlerce kuduz olabileceği yorumu yapılır. Turistler arasında geçen konuşmalarda yanlış söylenen atasözü bir diğeri tarafından düzeltilir:

“Yok canım, kuduz köpek havlamaz ki...”

“Ona öyle demezler, ısıracak köpek havlamaz, derler...” (Yener ve Akal, 2015, s. 125).

Romanda yazım ile ilgili karşılaşılan en büyük yanlışlık özel isimlerden sonra gelen saygı sözleri ile ilgilidir. Yazar, her defasında “efendi” ve “hanım” kelimelerini küçük harfle başlatmıştır. Bu durum, yazım kurallarının pekiştirilmesine katkı sağlamadığı gibi yanlış kullanımın yerleşmesine sebep olmaktadır:

Hilmi efendiyle Sevim hanım da kedinin dönüşüne en az kızları Ceylan kadar sevinmişlerdi, hatta belki ondan da çok... (Yener ve Akal, 2015, s. 20)

Romanda yardımlaşma, arkadaşlık, tarih bilinci, çevre bilinci, eğitim gibi konular işlenmiş ve okuyucuya bunlarla ilgili değerler kazandırılmaya çalışılmıştır. Yazarın özellikle hayvanların anlatıldığı bölümlerde merak unsurunu canlı tuttuğu, Ceylan ve yaşadıklarının daha geri planda kaldığı düşünülmektedir. Genel anlamda romanın okuyucuyu ikinci kitaba yönlendirdiğini söylemek mümkündür.

4.3.2 Bintepe’nin Hayaleti

Nur İçözü tarafından yazılan romanın özeti şöyledir:

Eğitim öğretim yılının başında sosyal faaliyet kulüpleri düzenlenirken, Kafadenkler grubunu oluşturan sekiz arkadaş, önceki senelerden farklı olarak, bir arada olabilecekleri bir kulübe kayıt yaptırmaya karar verirler. Grubun başkanı konumundaki Can’ın teklifi ile Arkeoloji Kulübüne kayıt yaptırırlar. Sene içerisinde arkeoloji konusunda bilgiler edinir, araştırmalar yapar, müzeler gezerler. Bu çalışmalarında onlara, okul dışından eski bir arkeolog olan Yavuz önderlik eder. Çocuklar sene başındaki tahminlerinin aksine kulüp çalışmalarında çok eğlenir ve birçok bilgi edinirler.

Sene sonunda, yaz tatilinde önderleri Yavuz, rehber öğretmenleri Neriman ve ikinci önderleri Tarık ile bir kazı alanına kampa giderler. Kampta geçirdikleri süre boyunca erkenden kalkılır ve herkes yapılan iş bölümüne göre hareket eder.

Çocuklar tatilde çeşitli tarihî mekânları da gezerler. Bir gezi sonrasında tarihî sütunlarda yeni parlak bir kalemle yazılmış sayılar bulurlar. Çocuklar bu sayıların bir şifre olabileceği üzerinde hemfikir olurlar. Uzun uğraşlar sonucunda şifreyi çözerler, fakat bunu sonradan öğrenirler.

Bir başka gezide çektikleri fotoğraflarda bir adamın kendilerini takip ettiğini fark ederler. Kamptaki son gecelerinde Aşçıbaşı Cemil onları Bintepe hayaleti, Karun'un laneti ile ilgili uyarır. Başlarına bir şey gelmesinden korktuğunu söyler.

Ertesi gün Uşak'ta kalır ve müze gezerler. Yavuz, müzede onlara tarihî eser kaçakçılığı ile ilgili çeşitli bilgiler verir. Müzeden çıktıktan sonra girdikleri küçük bir kahvede, bir harita görürler. Bu haritada bazı kazı alanlarının numaralandırıldığını fark ederler. Haritadaki numaraların kendi buldukları sayılar ve hatta kelimelerle ilişkili olduğunu düşünürler. İnternette yaptıkları araştırma sonucunda, haritada numaralanmış kazı alanlarından numara sırasına göre tarihi eserlerin kaçırıldığı bilgisine ulaşırlar. Haritada yalnızca on numaralı yerde henüz bir hırsızlık yapılmamıştır.

Çocuklar elde ettikleri şifre ve bilgilere göre bir plan yaparlar. Kazı alanındaki aşçı Cemil'in kaçakçılık yaptığını anlarlar. Cemil ve arkadaşları, çocuklara zarar vermeden, nöbetçi olarak bekleyenler Yavuz ve Tarık'a tehlikede olduklarını haber verirler. Tarık ve Yavuz hemen gelip çocukları kurtarırlar. Ertesi gün gazetelerde büyük bir tarihi eser kaçakçılığının ortaya çıktığını ve kaçakçıların yakalandığı haberi çıkar.

Roman, dokuz arkadaşın tarihî kalıntıları araştırmak ve bunlar hakkında bilgi edinmek için okulda bir sosyal kulübe üye olmalarını, bu üyelik dolayısıyla yaz kampında yaşadıkları olayları konu edindiği görülmektedir.

Yaşananlar hâkim bakış açısından anlatılır. Böylelikle okuyucu, kişilerin zihinlerinden geçenleri ve iç dünyaları hakkında bilgi sahibi olur. Yazar, romanında hem gösterme hem de anlatma tekniğini kullanmıştır. Yaptığı tasvirlerle roman kişilerini ve olayları bir resim gibi ortaya koymuştur. Ayrıca benzetmelerle de anlatımı zenginleştirmiştir.

Tiki Melek top gibi atıldı ortaya. Gözleri heyecanla parlıyordu. Başını altın bir taç gibi süsleyen sarı kıvrıcık saçlarını geriye doğru atıp fikrini söyledi. (İçözü, 2008, s. 11)

Bolgöbek farklı bir söze takılmıştı. Elindeki gofretten bir ısırık aldı, ağzını şapırdatarak yutmaya çalıştı, dudaklarını büzdü, kaşlarını çattı. Parmaklarını koca göbeği üzerinde hoplattı. Ne zaman üşünceye dalsa böyle yapardı. İki ısırık arasında kararını açıkladı. (İçözü, 2008, s. 11)

Romanın merkez kişilerini, aynı sınıfta okuyan ve sekiz yakın arkadaştan oluşan Kafadenkler grubu ile birkaç öğretmen ve sonradan gruba dâhil edilen Toyga oluşturur.

Çocukların gruba “Kafadenkler” adını koymasının sebebi birbirlerini yıllardır tanıyor olmaları ve kafa dengi görmeleridir.

İlkokuldan beri aynı sınıfta okudukları için kardeş gibi olmuşlardı. Zaman içinde her birinin adının başına bir takma ad yerleşivermişti. Öyle ki neredeyse gerçek adları unutulmuş gibiydi. Birbirlerine öylesine bağlanmışlardı ki bundan rahatsızlık bile duymuyorlardı. Üstelik aralarında oluşturdukları Kafadenkler grubunda takma adı bulunmamak neredeyse büyük bir ayıp sayılırdı. (İçözü, 2008, s. 8)

Roman kişilerinin adları ve çizimleri kitabın başında iki sayfada verilmiştir. Merkez kahramanın, Kafadenkler grubu başkanı Can olduğu söylenebilir. Grup üyelerinin takma adları, çocukların öne çıkan özelliklerine göre verilmiştir. Söz gelimi, Yaşar için şu ifadeler kullanılmıştır:

Bolgöbek Yaşar, aralarında en oburlarıydı. Önüne geleni silip süpürür, hatta pastanın yanında mantı yemekten bile çekinmezdi. Bir yıl önceki Aşçılık Kulübünden de sırf bu nedenle atılmıştı. Tombul kırmızı yanakları, kıvrıkcık kızıl saçlarıyla sınıfın en komik görünen tiplerinden biriydi. (İçözü, 2008, s. 10)

Roman kişilerinden “Çalçene” lakaplı Mine çok konuşması ve konuşmalarını deyim ve atasözleri ile desteklemesiyle öne çıkmıştır. Yazar, Mine aracılığı ile birçok deyim ve atasözünü kullanmıştır. Söz konusu ifadelere eğik yazı kullanılarak dikkat çekilmiştir. Deyim ve atasözleri, anlatımı zenginleştirmenin yanı sıra okuyucunun bu ifade kalıplarını öğrenmesine katkı sağlamıştır. Özellikle atasözlerinde günlük hayatta çok fazla kullanılmayanların seçilmiş olması, yazarın dilimize katkı sağlamayı amaçladığını düşündürmektedir.

- *Aşk olsun Can! Nereden çıkardın benim desteklemediğimi. Ben yalnızca konu hakkında biraz bilginiz olsun istedim... Ne demişler pilavdan dönenin kaşığı kırılısın. Tabii ki ben de varım arkadaşlar. Ne demişler anca beraber, kanca beraber. (İçözü, 2008, s. 13)*

Roman, çocukların okulda katıldıkları sosyal faaliyet kulüplerini seçme süreci ile başlar. Grup üyeleri birbirlerinden ayrılmamak için henüz kimsenin kayıt yaptırmadığı Arkeoloji Kulübüne kaydolmaya karar verirler. Sene boyunca arkeoloji bilimi ile ilgili çeşitli bilgiler öğrenir, müzelere geziler düzenlerler. Yaz tatilinde de kısa bir kazı kampına katılırlar. Yazar, çocukların kamp yaşamını anlatarak okuyucuya bu konu hakkında bilgiler

aktarmıştır. Kamp gibi toplu yaşama alanlarında bireylerin birbirine uyum sağlamasının ve yönetici konumunda olan kişiyi dinlemesinin önemine değinilmiştir.

Yavuz:

Biliyorsunuz kampımızın sorumlusu da Tarık. Ben dâhil hepimiz, o ne derse itiraz etmeden yapacağız. Kamp yaşamı ne evlerimize, ne okula, ne de tatil köylerine, otellere benzer. Çok özenli olmamız gerekir. Huzurlu ve sorunsuz bir kampın ilk şartı kurallara uymaktır. Ve bu kurallardan en önemlisi de birbirimizin hakkına saygı göstermektir. (İçözü, 2008, s. 54)

Yazar, özellikle zihinsel ve psikolojik alanda, çocukları yaşlarına uygun bir yapıda oluşturmuştur. Söz gelimi, bu yaş grubundaki çocuklar merak, şüphe ve cesaret ile ön plana çıkarlar. Romandaki çocuklar bu özellikleriyle tarihî eser kaçakçılığını engellerler. Yine bu yaş grubunda, bireyler kendilerini bir gruba ait hissetmek isterler. Romanda sekiz arkadaş bir grup oluşturmuş ve bu gruba kendilerini kabul ettirecek davranışlar sergilerler. Kızların ve erkeklerin düşünce ve ilgi farklılığına da romanda yer verilmiştir. Önemli görülen hak hukuk kavramları da romanda işlenen konulardandır. Grup üyelerinden Melek'in "Ben de kura çekilmesinden yanayım, ama Can'ı da haksız yere suçlamanızı istemem. Başkanımız bugüne değin hiç kız erkek ayrımcılığı yapmamıştır. (İçözü, 2008, s. 141)" ifadeleri buna örnek olabilecek niteliktedir.

Çocuklar, kamp alanı Bintepeleler'e giderken, yol boyunca ülke tarihi ve coğrafyası ile ilgili bilgiler edinir. Yazar "Manyas Kuş Cenneti, Marmara Gölü, Nemrut, Lidyalıları, Karun" gibi çeşitli coğrafi bölgeler, medeniyetler ve tarihî kişiliklerin adını zikrederek okuyucunun dikkatini çekmiş ve ülke tanıtımına katkı sağlamıştır.

Yazar, özellikle arkeolojik bölgelerde gerçekleşen tarihî eser kaçakçılığına yer vermiştir. Yıllarını kazı bilimine veren Yavuz, bir süre sonra arkeolojiye küserek uzaklaşır. Bunun sebebi, yıllar önce bir kazıda bulunan değerli tarihî eserlerin, müzeye teslim edilmeden hemen önce çalınıp yurtdışına kaçırılmasıdır. Yavuz ve arkadaşı büyük uğraşlar sonucu eserleri ülkeye getirtmiş fakat hırsızlık tekrarlanmıştır. Romanda okuyucuya tarihî eser kaçakçılığının, ülke servetinin yok edilmesi anlamına geldiği söylenmiştir.

Yavuz:

- *Ülkemizin en büyük zenginliğinin tarihten bize miras kalan eski eserler olduğunun o kadar az kişi farkında ki, insanın içi yanıyor. (İçözü, 2008, s. 38)*

Yazar, romanda kullandığı ve anlamı bilinmeyen kelime ve kavramlarla ilgili notlara yer vermiştir. Romanlarda az rastlanan bu notlarla, okuyucu bilgilendirilmiştir.

Romanda arkadaşlık ve dostluk, toplu yaşam, saygı, alçakgönüllülük, işbirliği, paylaşımcılık, hak, adalet, dürüstlük gibi çeşitli olumlu değerler işlenmiştir. Roman sonunda yalan söyleyen, hırsızlık yapan, ikiyüzlü davranan insanlar cezalandırılmıştır. Böylelikle okuyucunun olumlu değerler kazanması istenmiştir.

4.3.3 Demir Misketler

Handan Derya'nın tarih bilincini işleyen romanında ele alınan konunun özeti şu şekildedir:

Tuğrul anne ve babasıyla Belçika'da yaşar. Belçika'ya taşındıktan yaklaşık altı sonra karayoluyla memleketleri Çanakkale'ye giderler. Tuğrul ilk zamanlar köyde çok sıkılır. Tuğrul tarlaya gittiği bir gün toprakta demirden yuvarlak bir cisim bulur. Komşunun küçük kızı Neslihan, Tuğrul'a o misketlerden tarlalarında çok fazla olduğunu söyler. Tuğrul'un dedesi bu misketlerin aslında birer mermi olduğunu, Çanakkale Savaşı sırasında bu topraklara çok fazla sayıda mermi düştüğünü ve hala bu mermilerin toprakta görüldüğünü anlatır. Dedesi gömleğinin cebindeki kutudan iki misket mermisi daha çıkarı ve torununa verir. Onları iyi saklamasını, onlara baktıkça savaşı değil, barışı hatırlaması gerektiğini söyler.

Tuğrul ailesiyle Troya tarihi alanını gezerken, Zafer adlı bir çocukla tanışır ve arkadaş olur. Zafer, bir gün Tuğrul'u kazı alanına götürmeyi teklif eder. Alana gizlice girer ve şans eseri yarım bir tas içinde tarihî eser niteliğinde eski paralar bulurlar. Neslihan'ın abisi Serdar bir şekilde çocuklardan şüphelenip onları takip eder. Çocukların sakladıkları yerden paraları ve tası alıp kaçar. Tarihî eser kaçakçısı olan Rüstem ile görüşür.

Çocuklar sakladıkları yerde paraları bulamayınca Serdar'dan şüphelenirler. Onu takip ederler. Köyden ilçeye giden Serdar, bir evde Rüstem'le görüşürken Rüstem onları fark eder. Serdar'ı atlatıp çocukları kaçıtır.

Çocukları bulamayan aileleri onları merak eder. Neslihan'dan ilçeye giden bir araca bindiklerini öğrenirler. Bu sırada Serdar kendine gelir ve o da çocuklar için endişe ettiğinden jandarmaya haber verir. Jandarma uzun bir kovalamaca sonucunda Rüstem'i yakalar. Çocuklar durumu komutana anlatırlar. Komutan paraları çocuklara verir ve onları

müze'ye gönderir. Çocuklar buldukları tarihi eserleri müze'ye teslim ederler. Bunun karşılığında para ödülü kazanırlar. Bu ödülle Zafer'e bilgisayar alınır.

Tuğrul'un ailesi tatilin kalan kısmını Belçika'da geçirmeye karar verirler. Bu sayede Tuğrul'u başka büyük bir maceradan kurtarmayı isterler. Ertesi gün yola çıkarlar. Başta Türkiye'ye gelmek istemeyen Tuğrul, artık farklı duygu ve düşünceler içindedir. Vatan sevgisinin tadına varmış ve tarih bilinci edinmiştir. Cebindeki demir misketleri çıkarıp dedesinin “vatanın kalbini dinliyorum” sözünü hatırlar. Artık Tuğrul da vatanın kalbinin sesini duymaktadır.

Romanda ailesi ile yurtdışında yaşayan Tuğrul'un, yaz tatilinde memleketine gitmesi ve tahminlerinin aksine yaşadığı macera dolu olaylar anlatıldığı görülmüştür.

Demir Misketler'de anlatıcı üçüncü tekil kişidir. Yaşananlar yazarın gözünden, her şeye hâkim bir bakışla ve ayrıntılarıyla aktarılmıştır. Roman kişileri ve olaylar farklı yönleriyle ele alınarak işlenmiştir.

Yazar, Tuğrul ve ailesinin Belçika'ya yerleştikleri zamandan başlayarak anlatımına başlamış, sonrasında yaklaşık altı yıllık bir zaman atlaması yaparak Tuğrul ve ailesinin içinde bulundukları zaman dilimine geçmiştir. Böylelikle yazar, kahramanın niçin yurtdışında bulunduğunu, niçin Türkiye'ye gidemediklerini okuyucuya sunarak sağlam bir zemin oluşturmuştur.

Tuğrul ve ailesinin Türkiye'ye gidememelerine sebep olarak, bulundukları ülkenin oturum izni ile alakalı bazı kurallar söylenmiştir. Yazar romanın genelinde yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın çektiği çeşitli zorluklara değinmiştir. Yurtdışında “yabancı” olarak, Türkiye'ye geldiklerinde “gurbetçi” olarak dışlanma; zamanla kendi dil ve kültürlerini unutmaları veya farklı kültürler arasında bocalama bu zorluklara örnek gösterilebilir.

Romanda Tuğrul sorumluluk sahibi, çalışkan, zeki, kibar, çok yönlü bir çocuktur. Arkadaşı Zafer'in kazı alanına izinsiz girmesine ve Serdar'ı ailelerinden habersiz takip etmelerine başlangıçta karşı çıkar. Fakat sonra içindeki çocuk merakı ve macera tutkusuyla Zafer'e uyar. Yazar, tam da içinde bulundukları on, on bir yaş çocuklarının maceracı ve bazen kuralları reddetme davranışını örneklendirmiştir. Romanda adı geçen bir diğer çocuk, yedi sekiz yaşlarında olan Neslihan'dır. Neslihan'ın da kendi yaşına uygun olarak kendi çıkarlarına uygun hareket ettiği görülmektedir. Söz gelimi, Neslihan abisi Serdar'ın sakladıklarını başkasına söylememesi için ona seveceği şeyler alır veya para verir.

Neslihan da bu durumu ustalıkla kullanır. Fakat boş bulunduğu veya sıkıştırıldığı bir durumda gizlediklerini söyleyecek kadar da korkaktır. Yazar, farklı yaşlardaki çocukların bir durum veya olay karşısında vereceği tepki ve davranışları ortaya koymada başarı sağlamıştır.

Tuğrul'un babası Mehmet Bey, eşine iş yerinden izin aldığı ve Türkiye'ye gidebilecekleri haberini verdiğinde, Nesrin Hanım çok sevinmiş ve bu sevincini bir türkü söyleyerek dışa vurur:

“Vatana gitmeyeli neredeyse altı yıl oldu. Buna nasıl dayandım bilmiyorum,” diyerek durup durup eşine ve oğluna sarılıyordu. Nesrin Hanım öylesine mutluydu ki “Evreşe yolları dar, daaar, bana bakma benim yârim vaaar,” diye türkü söyleyip, ellerini şaklatıp, omuzlarını titreterek oynamaya başladı. (Derya, 2015, s. 8)

Yazar, insanın mutlu olduğu zamanlardaki davranış şekillerine Nesrin Hanım aracılığı ile bir örnek vermiştir. Nesrin Hanım'ın popüler kültür unsuru olan şarkılar yerine, bir türkü söylemesi ise türkülerin insanın her türlü duygusunu yansıtabileceğini göstermek açısından uygun bir tercihtir.

Mehmet Bey ve Nesrin Hanım'ın büyük sevinç duymasına karşın, yaz tatilini Türkiye'de geçirme fikri Tuğrul'un hoşuna gitmez. Nesrin Hanım'ın içindeki vatan özlemi, Tuğrul'un çocukluk hedefleri birbiriyle çatışır. İki taraf da birbirini anlamaz ve karşılıklı olarak gittikçe öfkelenirler. Özlem Hanım, oğlu ile sakince aile üyelerinin çoğunluğunu oluşturan iki kişinin Türkiye'ye gitmek istediğini, bu sebeple farklı görüşte olan Tuğrul'un diğerlerine uyması gerektiğini söyler. Yazar, bununla toplumun en küçük yapısı olan aile içinde demokrasinin uygulanışını örneklemiştir.

Tuğrul'un yaz tatili ile ilgili sorun olarak gördüğü durum babasının araya girmesi ile çözülür. Yazar, ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkiler ile aile içinde yaşanan problemlerin çözümlenmesine davranış farklılıklarını ortaya koymuştur. Söz gelimi, Tuğrul ile annesi arasındaki öfke durumuna iki tarafın duygusal davranması yol açmıştır. Problemin baba tarafından çözümlenmesinde ise mantıklı ve çözümücü düşünme etkili olmuştur.

Tuğrul'un Türkiye'ye gitmek istememesinin sebepleri arasında okul arkadaşı olan Rose Marie adlı kız öğrenci de etkilidir. Yazar, Tuğrul'un bu kız arkadaşına ilgi duyduğunu ifade etmiştir:

Yüzme havuzu ise onun için hem spor hem de eğlence demekti. Bu arada, aklına Rose Marie geldi. Geçen yıl, onu evlerindeki Noel partisine davet etmiş, ilk dansı birlikte yapmışlardı. Özellikle grup başkanı olduktan sonra, bu sarı saçlı, mavi gözlü güzel kız kendisini sıkça arar olmuştı. Bu da Tuğrul'un hep düşlediği bir şeydi. (Derya, 2015, s. 14)

Tuğrul'un Daniel adlı arkadaşı ile aralarında Rose Marie'den kaynaklanan bir üstünlük kurma çabası da vardır:

Diyelim ki sonunda kaçınılmaz son gerçekleşecek ve Türkiye'ye gidilecekti. Buna en çok sevenen, yarışmada ikinciliği kazanan Daniel olacaktı. Meydan ona kalacak, grup başkanlığına konacaktı. Zaten aralarında gizli bir çekişme vardı. En iyi koleksiyon sahibi olma ve Rose Marie'nin ilgisini çekme yarıştıydı bu. Şimdi Daniel'in sevincini görür gibiydi. (Derya, 2015, s. 15)

Yazar; Tuğrul, Rose Marie ve Daniel üçgeninde, erken yaşta kız erkek arasındaki gönül ilişkilerine ve kıskançlık konusuna değinmiştir.

Roman sonunda, Belçika'ya dönüş yolunda, Tuğrul limanda birbirinden ayrılmakta zorlanan bir çift görür. Bahriyeli genç vapura binip uzaklaşırken geride kalan kız, vapur gözden uzaklaşana kadar el sallar. Gördüğü bu resim karşısında Tuğrul'un aklına Rose Marie gelir. Fakat düşünceleri birden değişir:

Aklına önce Rose Marie geldi. Sonra birden boncuk gözlü, minik burunlu, tatlı gezeze Neslihan'ın hayali, gelip Rose Marie'nin önüne geçiverdi. Şimdi bütün şirinliği ile karşıındaydı. Neslihan aklına gelince Tuğrul'un içi ısındı, gülümsedi. Tarlada çalışırken uzaktan kıkırdaması, teyzesinin arkasına saklanıp onu süzmesi, gevezeliği gözünün nüne geldi. O anda karar verdi, kıyıdaki kız kesinlikle Neslihan olmalıydı. (Derya, 2015, s. 127)

Yazar, önce Rose Marie ile ülkemize göre yurtdışında daha erken ve serbest yaşanan bir gerçekliği ortaya koymuş; sonra Neslihan ile gönül ilişkilerini hatırlatıp üstüne bir de kahramanına gelecek için bir karar verdirmiştir. Söz konusu durumların çocuğun veya çocuk yaştaki okuyucunun psikolojik gelişimi açısından olumsuz olduğu bilinmektedir.

Mehmet Bey, Türkiye'ye gitmeden bilgisayar ve internetle sıkı ilişki içinde olan çocuğuna tatil öncesi bir dizüstü bilgisayar alır. Tarihi eser kaçakçılığı ortaya çıkarılıp eserler müzeye teslim edildikten sonra da, kazandıkları ödül ile Zafer'e hep istediği fakat alamadıkları bilgisayar alınır. Yazar bu olaylarla, özellikle yeni nesil için bilgisayar ve

internetin ne kadar büyük bir anlam taşıdığını ve artık lüks olmaktan çıkıp birer ihtiyaç haline geldiğini anımsatmıştır.

Türkiye'ye yapılan karayolu yolculuğunda birçok ülkenin ve Türkiye sınırlarından itibaren de birçok kent ve yer adı geçmektedir. Yazar, bu yer isimleri ve yaptığı canlı tasvirler ile okuyucuya gerçek bir yolculuk yaşatmak istemiştir:

İpsala, Keşan, Gelibolu derken Çanakkale yoluna girdiler. Tuğrul, bir tek ayrıntıyı bile kaçırmadan etrafı seyrediyordu. Dar asfalt yolun iki yanı ağaçlarla çevriliydi. Uzaklarda köyle görünüyordu. Daha ileride deniz olduğunu öğrendi. Birden bir hıçkırık sesiyle irkildi. Annesi sarsıla sarsıla ağlıyordu. Babası ise gözpınarlarında biriken yaşların yanaklarından aşağı inmesini engellemek için gözlerini ovuşturup duruyordu. (Derya, 2015, s. 22)

Çanakkale'den çıkıp Tevfikiye'ye yöneldiler. Düzgün asfalt yolun iki yanı yeşilin türlü tonlarının yer aldığı bir tablo gibiydi. Çam ormanı, zeytin ağaçları, şeftali, erik, kiraz ağaçları, düzgün sürülmüş tarlalar bu tablonun olağanüstü ayrıntılarıydı. Uzaktan deniz görünüyordu. Yolda ilerlerken, öyle bir yere gelindi ki bir çam ormanı bütün heybetiyle karşısına çıkıverdi. Soluk kesici bir güzellikti bu. Tuğrul, "Türkiye ne güzel" diye geçirdi içinden. (Derya, 2015, s. 27)

Köylerine gidene kadar, geçtikleri yerlere uygun olarak, Mehmet Bey Çanakkale Savaşı'nı anlatır. Yazar, Mehmet Bey'in anlattıkları ile kısa da olsa okuyucuya savaş hikâyelerini ve tarihimizi aktarmıştır:

Mehmet Bey durmadan anlatıyordu. Hem de ne anlatma! Coşkulu, heyecanlı, gurur dolu bir andı bu.

"Düşman Seddülbahir'de, Kumkale'ye asker çıkarıyor. Bigalı Mehmet Çavuş komutasındaki askerlerimiz, denizden gelip, toprağımıza saldıran düşmanı tekrar denize atıyor. Bizimkiler otuz kişi, düşman ise sayıca çok üstün..." (Derya, 2015, s. 23)

Yolculuklarının arabalı vapurda devam ettiği sırada Mehmet Bey, bir tepenin yamacında Mehmetçik resmini gösterir ve yanındaki şiir parçasını okuyarak devam ettirir. Bu şiir henüz Tuğrul için bir şey ifade etmese de, romanın sonunda her şey değişir ve farklı duygularla şiir bu kez Tuğrul'un ağzından tekrarlanır. Yazar, romanın geçtiği yer, oranın tarihi ve maneviyatı ile ilgili kullanılabilecek, duygu yoğunluğu en fazla olan türe, şiire yer vermiştir. Her ne kadar form olarak şiir gibi verilme de, şiir olduğu ifade edilmiştir.

Böylece yeni neslin Çanakkale’yi bilip hissetmesi amaçlanmış ve şiir dilinin farklılığı ortaya konmuştur.

“Bak, Mehmetçik elinde tüfek nöbet tutuyor,” dedi. Sonra da resmin yanı başında yazılı olan şiiri okumaya başladı.

“Dur yolcu! Bilmeden gelip bastığın bu toprak, bir devrin battığı yerdir. Eğil de kulak ver, bu sessiz yığın, bir vatan kalbinin attığı yerdir.” (Derya, 2015, s. 25)

Köyde çalıştıkları bir gün, Tuğrul tarlada bulduğu misketlerin savaş zamanından kalma mermiler olduğunu ve dedesinin, babası ile amcasını bu misketleri satarak okuttuğunu öğrenir. Yazar, okuyucuya yöreye ait bir gerçek bilgiyi vererek savaşın büyüklüğünü hatırlatmıştır. Dedesinin kulağını toprağa dayayarak *“Vatanın kalp seslerini dinliyorum”, “Çanakkale vatanın kalbidir.”* (Derya, 2015, s. 39) demesi, okuyucuya doğrudan verilmiş bir mesajdır. Dedesinin Tuğrul’a misketleri hediye ederek savaştan değil barıştan yana olması gerektiğini söylemesi de aynı şekilde gelecek nesillere nasihat niteliğinde bir ifadedir.

Yazar anlatımını zenginleştirip derinleştirecek dil öğeleri olan deyim, atasözü, ikileme ve terimleri sıklıkla kullanmıştır. Böylelikle akıcı ve zengin bir üsluba sahip olmuş ve kullandığı dil ile merak unsurunu canlı tutarak okuyucuyu romana bağlamayı başarmıştır.

Kazı alanına geldiklerinde Tuğrul gözlerine inanamadı. Burada her yer, turist otobüsleriyle doluydu. (Derya, 2015, s. 42)

Şimdi, çocukları bulmaktan başka hiçbir şey düşünmüyordu. Başlarına kötü bir şey gelme olasılığı aklını başından alıyordu. (Derya, 2015, s. 109)

Serdar dümdüz yolda giderken, bizimkiler yol kenarındaki ağaçların arasına gizlene gizlene ilerliyorlardı. (Derya, 2015, s. 99)

Romanın düğüm bölümünü, çocukların kazı alanında tarihî eser niteliğindeki eski paraları bulması ve Serdar’ın bunları sakladıkları yerden çıkarıp bir kaçakçı ile anlaşması oluşturur. Bundan sonra çocuklar, Serdar’ın peşinde düşüp onu takip ederler ve kendileri için çok tehlikeli olaylar yaşarlar. Yazar, kazı bölgelerinde sıklıkla yaşanan kaçakçılığa ve çıkarılan tarihî eserlerin başka ülkelere, kişilerin kendi menfaatlerine satmalarını anlatmıştır. Olayların çözümlendiği son kısımda ise Tuğrul ve Zafer, kurtulan eserlerin müzeye teslimini sağlarlar. Bu sırada müze müdürünce tarihî eser kaçakçılarının aslında “vatan

haini” oldukları, tarihe ve tarihî eserlere sahip çıkan kimselerin ise “tarih gönüllüsü” olduğunun altı çizilir. Müze müdürü, tarih gönüllülerinin görevlerini anlatırken çocuklarla ve bir bakıma okuyucu ile şu konuşmayı yapar:

“Tarih gönüllüsü olmak öncelikle kültür varlıklarının değerini kavramakla başlar. Çevrenize, tarihsel kalıntıların çok değerli olduğunu, ender bulunan eserlerimizi koruma düşüncesinin yayabilirsiniz. Kültür varlıklarımızı yaşatarak ve koruyarak, ayrıca koruma bilinci edinilmesine katkıda bulunarak da görevinizi yerine getirebilirsiniz.” (Derya, 2015, s. 119) Yazar, ifade edilen bu görüşlerle okuyucuları da tarih gönüllüsü olmaya davet etmiştir.

Tuğrul’un yaşadıklarından sonra, anne ve babası bir buçuk aylık tatilin kalan yirmi gününü Belçika’da geçirmeye karar verirler. Türkiye’ye istemeyerek gelen Tuğrul, roman sonunda edindiği arkadaşlıklar ve yaşayıp gördüklerinin ardından, bu kez Belçika’ya istemeyerek gider. Artık vatan sevgisi ve tarih bilincini kazanmıştır. Bunu yazarın şu ifadelerinden anlamak mümkündür:

Hadi bakalım! Şimdi de, “Evimiz Brüksel’de bu yüzden...” diyerek Brüksel’e gitme gerekçesi konuluverdi önüne. Ne var ki, Tuğrul, artık nereye ait olduğunu çok iyi biliyordu. (Derya, 2015, s. 122)

Vatan neydi?

Şimdi, Tuğrul için vatan, çocukluk anılarından öte bir şeydi. Ninesinin bahçelerinden topladığı sebzelerin, dallardaki kayısının, eriğin kokusu, Çanakkale’ye gelirken gördüğü, tepelerinde özgürce kanat çırpıp martılar ya da soluduğu havaydı, mavi göktü. Arandığında hep yerinde olan, geri döndüğünde, kapısını daima açık bulduğumuz güvenli limandı.

Tuğrul, dedesinin toprağı dinlerken söylediklerini anımsadı. Artık biliyordu ki, dedesi toprağı dinlerken gerçekten vatanın kalp sesini duymuştu. Buna kesinlikle inanıyordu. Çünkü, şimdi kendisi de, yamaçtaki askerin, şiirdeki dizelerin kulağına fısıldadığını duyuyordu. Bu dizelerin anlamını, bütün benliğinde hissediyordu, gerçek sahibi olduğunu da. Gömleğinin cebinden demir misketleri çıkarıp avucuna aldı, dedesinin sesi kulaklarında yankılandı. “Bunlara bak ve hep barışı düşün!” demişti. Sonra yakasındaki rozeti okşadı. Görevliydi. Yamaçtaki asker gibi bekçilik görevi vardı. Ve buna, Brüksel’de yaşaması asla engel değildi. (Derya, 2015, s. 128)

Yazar, “Vatan neydi?” sorusu ile okuyucuyu bunu düşünmeye ve sorgulamaya yönlendirmiştir. Zaman zaman her bireyin yapması gereken bu sorgulama sayesinde, sahip olduğumuz vatanın güzelliklerin yeniden farkına varmamız ve onu korumak için bir çaba içerisinde olmamız umulur.

Tuğrul’un köyde eline aldığı bir kitabın ismine yer verilmiştir. “*Le Petit Nicolas, zeki, iyi yürekli bir çocuğun, komik serüvenlerini anlatan bir kitaptı.*” (Derya, 2015, s. 33) Fakat kitabın içeriği hakkında bundan başka bir bilgi yoktur. Yine de okuyucuyu meraklandırarak farklı kaynaklara, hatta dünya edebiyatlarına yönlendirmesi romanın olumlu bir özelliğidir.

Türkçe derslerinde işlenen yazım ve noktalama kurallarının pekiştirilmesi ve örneklendirilmesinde edebî eserlerin yeri yadsınamaz. Küçük yaşlardan başlayarak her seviye için yazılan eserlerin söz konusu kurallara uygun olması beklenmektedir. Aksi bir durum eserin kalitesini düşürecek hatta anlam bozukluklarına yol açabilecektir. Demir Misketler romanında yazım ve noktalama ile ilgili herhangi bir soruna rastlanmamıştır. Kitap bu anlamda iyi bir etki oluşturmuştur.

Aynı özenin yabancı kelime kullanımında da gösterilmesi gerekmektedir. Yazarlar, Türkçede karşılığı olduğu halde yabancı kelimeler kullanmamalıdır. Elbette bu kural, Türkçeleşmiş kelimeler için değil, henüz dilimize yerleşmemiş kelimeler içindir. Söz gelimi, romanda kullanılan “laptop” kelimesi henüz Türkçeye yerleşmemiştir ve Türkçe karşılığı da vardır. Yazarın, “laptop” yerine “dizüstü bilgisayar” demesi, okuyucunun diline Türkçesinin yerleşmesi açısından uygun bir seçim olurdu.

Edebî eserlerde kullanılan cümle yapıları ile cümle ve paragrafların okuyucu kitlesinin seviyesine uygun olması gerekmektedir. Okuyucunun anlama ve algılamasını kolaylaştıracak fakat onu çocuk yerine de koymayacak biçimde, mantıklı ve üzerinde düşünülerek oluşturulmuş bir metin, onun dili kullanma yetisini geliştirecektir. Romanda cümlelerin ve paragrafların çok uzun olduğu görülmüştür. Söz gelimi, bir paragraf bazen bir tam sayfadan da uzundur. Bu durum okumayı zorlaştırmakta ve okuyucunun dikkatinin dağılmasına yol açarak anlatılanların etkisini azaltmaktadır.

Roman, ele aldığı olaylar ile vatan sevgisi ve tarih bilincini güzel bir biçimde işlemiştir. Kurgusal olarak bir hata görülmemekle birlikte, daha önce ifade edilen bazı durumlar açısından olumsuz özellikler taşıdığı unutulmamalıdır.

4.3.4 Masal Kenti Çocukları

Zehra Tapunç tarafından yazılan roman da bu tema içinde ele alınmıştır. Romanda işlenen konu şöyle özetlenmiştir:

Pergamon, döneminin gittikçe parlayan bir kentidir. Halk, tiyatro ve heykel gibi çeşitli sanat dallarına ve spor faaliyetlerine ilgi gösterir. İyiyi, güzeli, başarıyı ve başarılı insanları severler. Pergamon'da Asya'nın ilk kütüphanesi ve en büyük hastanesi yapılır.

Pergamos'un annesi Bao, yıllar önce sevdiği adamla Pergamon'dan Girit'e kaçarak evlenir. Yıllar sonra eşi savaş sebebiyle askere gitmek zorunda kalır. İki çocuğuna tek başına bakamayan Bao, oğlu Pergamos'u kendi anne ve babasının yanına gönderir. Girit'ten asıl memleketi olan Pergamon'a gelen Pergamos, anneanne ve dedesi ile tanışır. Ünlü bir heykeltıraş olan fakat kızının kaçmasının ardından sanatına küsen Orestes, torunuyla mutlulukla ilgilenir ve onu okula yazdırır. Pergamos, okulda Leodis, Barsini ve Perika ile arkadaş olur. Kısa sürede şehirde yaşayan halkın tamamına yakını ile tanışır. Yıllar önce Orestes'in de yardımcısı olarak çalışan Meneterdes, Girit'e giderek Pergamos'un annesi, babası ve kız kardeşini getireceğini söyler.

Orestes, hem torununun gelişi hem de kızı Bao'nun eve döneceği ihtimali üzerine çok mutlu olur. Pergamon kralı tarafından kazandıkları bir savaş üzerine sipariş edilen ve yarım kalan büyük eserinin yapımına devam eder.

Pergamos ve arkadaşları, şehirde gezen yabancı birkaç kişinin kütüphaneyi yakma planlarını bozarlar. Çocukların bu başarısı üzerine herkes çocukları konuşur. Şenlikler günler boyunca sürer. Ne yazık ki bu neşe, Mısır'ın Pergamon'a parşömen satmayacağı haberi üzerine bozulur.

Öğretmen Sofo çocukları yeni bir yazma aracı bulmaya yönlendirir. Çünkü icatlar her zaman bir ihtiyaç sonucunda ortaya çıkmıştır. Çocukların da önerisiyle krala bütün halkın katılabileceği, parşömene alternatif bir yazı yazma aracı bulunması ile ilgili bir yarışma düzenlenir. Genç, yaşlı herkes yarışmayı düşünür. Çocuklar, hayvan derisinin iki tarafı da kullanılabilecek şekilde işlemeyi planlarlar. Bunun için kütüphane müdürü ve deri işlemeyi bilen yardımcısından yardım alırlar. Yarışmayı çocuklar kazanır. Kral ülkenin her yerine hayvan çiftlikleri ve deri ustalarının yetiştirileceği bir atölye kurdurur. Uzun süre şenlik yapılır.

Pergamos'un annesi, babası ve kız kardeşi Pergamon'a gelir. Orestes ve karısı yıllar sonra kızları Bao'yu ve küçük torunlarını görmekten dolayı çok mutlu olurlar. Pergamos'un savaşta yaralanıp hastalanan babası, "ölümün giremediği" sağlık merkezinde tedavi edilir.

Romanda, günümüzden çok önce, Antik Bergama'da yaşamış bir medeniyette, dört yakın arkadaşın maceraları anlatılmaktadır. Pergamon halkı sanata, iyiye, güzele düşkün, başarı ve başarılı olana tutkulu, çalışmayı seven, huzur içinde yaşayan bir halktır. Yazar, tüm insanların hayali olan, huzurlu bir dünya/ülke kurgulamıştır.

Yazar öyküleyici anlatım tarzıyla okuyucuyu romana çekmeyi başarmıştır. Merak unsurunun canlı tutulduğu eserde, hâkim bakış açısı ile roman kişilerinin düşünceleri ve olayların iç yüzü okuyucuya etraflıca verilmiştir.

Romanın başkışisi Pergamos, ortaokula giden bir çocuktur. Pergamonlu ünlü heykeltıraş Orestes'in torunudur. Yıllar önce annesi Bao, babası Kiron ile Girit'e kaçarak evlenmişlerdir. O günden sonra yurtlarına dönmemişlerdir. Ne var ki Kiron savaş çıktığı için askere çağrılınca Bao, büyük çocuğu Pergamos'u anne ve babasının yanına göndermeye karar verir. Pergamos elinde annesinin mektubu ile Pergamon'a gelir. Orestes ve eşi, kızlarından aldıkları mektupla onun hayatta olduğunu öğrenir ve torunları Pergamos'u içtenlikle sahiplenirler. Pergamos'un gelişi ve kızının yaşıyor oluşu Orestes'i derinden etkiler. Öyle ki, kızının gidişinden sonra küstüğü mesleğine geri döner, yarım bıraktığı başyapıtını bitirmek için çalışmaya başlar.

Pergamos, sınıf arkadaşları Barsini, Leodis, Perika güzel bir arkadaşlık kurar. Dört arkadaş okuldan sonra birlikte zaman geçirir, derslere birlikte çalışırlar. Barsini, merak ve şüpheciliği ile diğerlerinden daha ön plana çıkar. Bu özellikleri sayesinde şehir kütüphanesini yakmaya çalışan yabancıların yakalanması sağlanır. Elbette bu olayda arkadaşlarıyla yaptıkları plan ve öğretmenleri Sofo'dan aldıkları yardım etkili olmuştur.

Çocukların kütüphaneyi yanmaktan kurtarması ve suçluların yakalanması üzerine Kral II. Eumenes onlarla görüşür ve çocukları ödüllendirir. Yazar, kralın bu davranışı ile iyilerin ve iyi işlerin ödüllendirildiğini ifade etmiştir.

Yazar ayrıntılı kişi ve çevre tasvirleriyle kurguladığı dünyayı ve roman kişilerini okuyucunun gözünde adeta canlandırmıştır:

Çınar, meşe, çam, sedir, kavak ve mersin ağaçlarının gölgesinde kuzeye doğru yürümeye başladı. Sarmaşıklar, zambaklar, petunyalar ve hanımellerinin eşlik ettiği ana caddeyi

geçip, İskender heykelini karşısında gördüğünde, aşağı angoraya ulaştığını anladı. Gimnazyumun, Demeter Kutsal Alanı'nın önünden ilerlerken, her yeri tek tek incelemek, tüm bu yapılarla bütünleşmek için önünde kocaman bir yaşam olacağını düşününce yeniden heyecanlanıp duraksadı. Elini, yüreğinin üzerine götürdü. Sakinleşmesi gerekiyordu (Tapunç, 2008, s. 9).

Barsini, Perika ve Leodis şehirlerinde ilk defa gördükleri Pergamos şu şekilde tasvir edilmiştir: “Yüzünün biçimi, güneşten yer yer açılmış kumral saçları, kahverengi gözleri, atletik yapısı Pergamonlu çocuklardan hiç de farklı değildi. Sadece kıyafetleri değişti. Pergamonlu erkek çocukların dizlerinin bir karış üstündeki tuniklerinin aksine, dizlerinin altına kadar inen, belinden büzgülü krem rengi bir elbise giymişti. Ayağına ise bu sıcak havada dizlerine kadar çektiği yılan derisinden yapılmış, bağcıklı bir çift postal geçirmişti. Yıpranmış, orta büyüklükte deri çantanın askısını başına geçirmiş, sol omzundan çapraz biçimde gelen çantayı belinden aşağı bırakmıştı. (Tapunç, 2008, s. 14)

Romanda olaylar bölümlere ayrılarak verilmiştir. Bölümler kronolojik olarak birbirinin devamını anlatan olaylardan oluşmaktadır. Pergamos ve arkadaşlarının dostluğu ile yaşadıkları olaylar, okuyucunun dikkatini ve ilgisini çekecek biçimde, merak unsuru canlı tutularak aktarılmıştır.

Yazar günlük hayatta sıklıkla kullanılan ve pek duyulmayan deyimleri romanında yoğunlukla kullanmıştır. Böylelikle hem anlatımını zenginleştirmiş hem de çok kullanılmayan deyimlerle okuyucunun söz varlığını ve dili kullanma yetisini geliştirmiştir:

Öyle ki, Pergamon için tek bir taş taşıyanı dahi unutmuyor, saygıda kusur etmiyorlardı (Tapunç, 2008, s. 58).

Barsini arpacı kumrusu gibi düşünen arkadaşlarının, masadan kalktığının farkına bile varmadıklarını görünce kendi kendine konuşurcasına söylendi (Tapunç, 2008, s. 71).

Romanda antik çağlarla ilgili birçok terim anlamlı kelimeye yer verilmiştir. Çoğu Latince kaynaklı (gimnazyum, agora, Attalos evi, helezon vb.) bu kelimelerin anlamları, kelimenin kullanıldığı sayfada verilmiştir. Böylece okuyucunun anlatılanları daha iyi anlamlandırması sağlanmıştır. Çocuk romanlarında okuyucunun söz varlığını zenginleştirmesi açısından sözlük bölümüne veya açıklayıcı ifadelere yer verilmesi önem taşımaktadır.

Yazarın ikilemeleri yoğun biçimde kullandığı tespit edilmiştir. Ağırlıklı olarak aynı kelimenin tekrarı ile yapılan ikilemelere rastlanmıştır:

Orestes, eşinin getirdiği bıçak yardımıyla zarfı açarken, Pergamos küt küt atan kalbinin göğüs kafesinden fırlayacağından korktu bir an (Tapunç, 2008, s. 22).

Barsini başını çevirip arkadaşına baktı. Bakar bakmaz da gülmek için kendini zor tuttu (Tapunç, 2008, s. 57).

Romanda karşılıklı konuşmalarla yaşananlar roman kahramanlarının ağzından verilmiştir. Çocuk okuyucuların kahraman ağzından yapılan anlatımı daha samimi buldukları bilinmektedir. Nitekim karşılıklı konuşmalar esnasında kişilerin konuşma şekillerine ve ünlemlere de yer vermek mümkündür:

- *Ah Leodis, sen insanı hasta edersin! Acele etsene biraz!*
- *E, yürüyorum işte. Deli danalar gibi koşacak hâlim yok ya! Hem niye acele ettiğimizi de anlamış değilim. (Tapunç, 2008, s. 56)*

Kütüphanenin yakılması girişiminde bulunanların, dönemin Mısır idaresi tarafından görevlendirildikleri anlaşılmaktadır. Bu girişimde Mısır'ın Pergamon'u kendine rakip görmesinin etkili olduğu anlatılmıştır: “Pergamon Kütüphanesi'nin İskenderiye Kütüphanesi'ni geçmesini istemiyorlar. Mısır krallarının ve tüm Mısır halkının kütüphaneleriyle nasıl da övündüklerini herkes bilir. Firavunların İskenderiye Kütüphanesi'nin büyümesi, zenginleşmesi için inanılmaz çaba gösterdiğini duymayan kalmamıştır.” (Tapunç, 2008, s. 64) Zira Pergamon Kütüphanesi'nin “Küçük Asya'nın ilk kütüphanesi” (Tapunç, 2008, s. 77) olduğu ifade edilmiştir.

Kütüphane olayı sonrasında suçluların yakalandığı haberi Mısır ülkesine bildirilir. Bunun üzerine Mısır devleti Pergamon'a papirüs satışını durdurduklarını ilan eder. Mısırlıların Pergamonlulara saldırganca davranması (kütüphaneyi yakma girişimleri, Pergamon'a papirüs satışının durdurulması vb.) dünyada var olan kıskançlık, çekememezlik, bencillik gibi olumsuzlukları gözler önüne sermektedir.

Mısır'dan gelen olumsuz haberin etkisi yaşamın her alanında kendini gösterir. Sofo'nun öğrencileri neye yazacaklarını tartışırken Sofo, onlara icatların her zaman ihtiyaç durumlarında ortaya çıktığını anlatır. Bunun üzerine çocuklar Pergamon'da bir yarışma yapılması teklifinde bulunurlar.

Şaşırmıştı Sofo. Bu çocuklar ne zaman büyümişlerdi de böyle boylarından büyük laflar ediyorlardı? Bunca yıldır sınıfta yaratmaya özen gösterdiği tartışma ortamının çok büyük rolü olduğunun farkındaydı Sofo. (Tapunç, 2008, s. 84)

Sofo hayranlıkla bakıyordu çocuklarına. Onlarla her türlü güçlüğü yenmek mümkündü. Asla karamsarlığa kapılmıyorlardı. Geleceğe ümitle bakıyorlardı. Çocuk olmak böyle bir şeydi işte. Yetişkinlerin büyüdüğü kaybettikleri özellik. (Tapunç, 2008, s. 85)

Yarışma teklifi Kral tarafından kabul edilir. En kısa sürede papirüse alternatif bir yazı yazma gereci bulunması istenir. Pergamon'da herkes bu konu ile ilgilenir. Kazanan ise Pergamos ve arkadaşları olur. Çocuklar aralarında geçen basit bir sözlü sataşmada derinin kullanımı üzerine konuşurlar. Daha sonra bu fikirlerini kütüphane müdürü ve deri ustası yardımcısı ile konuşurlar. Çalışmalar sonucunda papirüsten daha dayanıklı, iki yüzeyi de kullanılabilir bir ürün bulunur. Çocukların icatları ülkede büyük sevinç kaynağı olur. Günlerce süren şenlikler yapılır. Mısır Kralı'na da kendilerini yeni bir icat bulmalarını sağladıkları için kinayeli bir haber gönderilir.

Kral II. Eumernes:

- *Dostumuz Mısır Kralı Ptolemeus'a, Pergamon halkını insanlığa armağan ettiğimiz bu büyük buluşu yapmaya yönelten kararı nedeniyle teşekkür eden ve iki ülke arasındaki dostluğun sonsuza dek süreceğini anlatan mektubum gönderilsin. Böylece dostumuz majesteleri, Charta Pergamena'ya dokunan ilk yabancı hükümdar olsun. (Tapunç, 2008, s. 106)*

Yazar, öğretmen Sofo'nun çocuklara ışık olduğu konuşma ile aslında okuyucusuna da seslenmiştir. Ayrıca sınıfta konuşulanlarla öğrencilerin sorgulama, mantıklı düşünme, çıkarımda bulunma, yorumlama becerilerine sahip oldukları ifade edilmiştir.

Yazar, yaşananlar sonrasında Pergamonluların zorlukları fırsata çevirmeleri ve yaşanan sıkıntılı durumlardan kurtulmaları ile çalışma, dostluk, yardımlaşma gibi olumlu değerlerin de dünyada var olduğunu ve bu değerlere sahip kimselerin kazandığını göstermiştir.

Kütüphane ve yeni yazı aracında Pergamon çocuklarının ön plana çıkması, çocukları açık hedef hâline getirir. Nitekim, anlaşılamayan bir şekilde okuldaki herkesin aniden hastalandığı görülür. Doktorlar hastalığın sebebini bulamadıklarından tedavi için de bir çözüm üretemezler. Kral başta olmak üzere bütün halk hastalığın sebebini araştırır.

Hastalanmayan tek kişinin, su içmeyi unutan Sofo olduğu anlaşılınca hastalığın sebebi okula gelen suda aranır:

Okula su veren kazanların içinde bulunan yüzlerce fare ölüsü kent dışına gömülüp üzerine kireç döküldü. (...) o günden sonra Pergamon halkı çocuklarının sağlığına ve iyi yetişmesine eskisinden daha fazla önem verdi. (Tapunç, 2008, s. 133)

Roman sonunda Pergamos annesi ve kız kardeşine kavuşur. Savaşta hasta olarak dönen babası Kiron, Pergamon'daki "ölümün giremediği" hastanede tedavi olur. Yazar ülke ve aile olarak mutlu bir son oluşturmuştur. Okul çağı çocuklarının mutlulukla sonlanan romanları sevdikleri bilinmektedir.

Bölümlerle verilen romanda her bölümün başında anlatılanlarla ilgili çizimler yer almaktadır. Ayrıca roman sonunda Bergama'nın şimdiki hâli ile ilgili fotoğraf ve Orestes'in yaptığı ifade edilen büyük zafer anıtı hakkında güncel bilgilerin yer aldığı bir sayfa bulunmaktadır. Yazar, söz konusu sunağın yurtdışına kaçırıldığını ve artık ülkemizde olmadığını söylemiştir. Romanda, yaşadığımız topraklarda nice medeniyetlerin doğup öldüğü, arkalarında nice eserler bıraktıkları, bu eserlerin dünyanın ortak mirası olduğu sonucuna ulaşmak mümkündür.

İncelenen dört romanın dil ve anlatımları gözden geçirildiğinde, çocukların edebî zevk ve kendini ifade etme becerilerini geliştirmediği görülmektedir. Yazarlar, anlatmak istedikleri konuya odaklanmış ve dil ve anlatım ikinci planda bırakılmıştır. Bu sebeple bu tema altında ele alınan romanların çocukların dil gelişimine yeterli desteği sağlamadığı düşünülmektedir.

4.4 Bilim, Teknoloji ve İnsan Teması

Bu tema altında *Genlerin Şifresi*, *Batık Kente Yolculuk*, *Dünya'nın Sonu*, *Geleceğin Anahtarı*, *İnternet Canavarı I*, *Rüyalar Ülkesinde* adlı romanlar ele alınmıştır.

4.4.1 Genlerin Şifresi

Bilgin Adalı'nın romanının özeti şöyledir:

İlke, Fen Bilimleri dersi ödevini yapmak için dayısı Sinan'ın çalıştığı Nükleer Araştırma Merkezine gider. Dayısı ona merkezi gezdirirken çağrılınca yalnız kalan İlke sıkılır. Tek başına gezmeye başlar ve bilmediği, çok özel deneylerin yapıldığı bir laboratuvara girer. Bir anda aygıtların merceklerinden kızıl ve mavi ışınları fışkırır ve İlke'nin bedeninden geçer. Görünürde bir şey yoktur. Fakat ziyaretten birkaç gün sonra İlke tuhaf düşler görmeye başlar. Bu durumu dayısına anlatan İlke'ye yapılan testler sonucunda genetik zincirinde bir bozulma gerçekleştiği anlaşılır. Bu değişim sonucunda, İlke binlerce yıl öncesinden tüm atalarının anılarını düşlerinde yaşayarak anımsar.

Rüyalarında ilk çağlardan buzul dönemine, antik çağdan Anadolu medeniyetlerine birçok zamana yolculuk yapar. Kimi zaman avcı olur, kimi zaman baba, çocuk, prens... Gördüğü düşler tarih ve bilim dünyasına yeni bilgiler kazandırır.

Roman bilim kurgu tarzında kaleme alınmış olup, bütün gelişmeler roman başkışisi İlke etrafında cereyan etmektedir. İlke binlerce yıl önce atalarının diyarına zamanda yolculuk yapar. Yazar, bütün bunları hâkim bir bakış açısıyla bize aktarır. Bütün olaylara hâkim olan yazar, vermek istediği mesajı böylece kendi kontrolünde tutmuştur. Olayların gelişimi ve aktarımında gösterme ve anlatma unsurlarını bir arada kullanan yazarın, daha çok anlatma unsurunu tercih ettiği, bunun yanında gösterme unsurlarını kullanırken de karşılıklı konuşmalardan yararlandığı gözlenmektedir.

Çirkin bir şeydi savaş. Kötü bir şeyi. Ne adına yapılırsa yapılsın, insanlığa yakışmayan bir şeydi. (Adalı, 2016, s. 81)

İlke, yaşı kesin olarak belirtilmeyen bir çocuktur. Romandan elde ettiğimiz bilgi onun ortaokulda okuduğu yönündedir. Bu çıkarım, “Fen Bilgisi dersi” ile ilgili bir ödev çalışmasından yapılmaktadır.

Romanın gerçek zamanı, İlke'nin kendi zamanıdır. Bunun dışında yazar kahramanına düşler gördürerek zaman sıçramaları yapmaktadır. Böylelikle Taş Devri, Hititler Dönemi, Antik Çağ, Buzul Çağı gibi çeşitli dönemler ve bu dönemlerdeki yaşam ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Genlerin Şifresi adlı roman, tarih öncesi çağlardan yakın geçmişe birçok dönemden kesitler sunmaktadır. Öyle ki, roman kahramanı İlke kimi zaman Taş Devri'nde yaşayan, taş yontan ve mızrak başı yapan İlüyanna olurken; kimi zaman da Hititlerin genç prensi Hıppalit olur. Yazarın çeşitli dönem, kişi, olay, varlık ve yaşam şekillerine yer vermesiyle

okuyucu farklı dünyalarla karşılaşmaktadır. Söz gelimi, mızrak başının nasıl yapıldığı, doğal ortamda beslenmek için nasıl avlanıldığı, bugünkü yaşam standartlarımızın aksine bir yokluk durumunda nasıl hayatta kalınabileceğinin ipuçları verilmiştir.

Roman İlke'nin gördüğü ilk düş ile başlar. Sonraki bölümde yazar İlke'nin bu düşleri görmesinin sebebini okuyucuya aktarır. Böylelikle ilk bölümde gördüğü düş ile gerçekler arasında gidip gelen İlke'nin merak uyandıran hikâyesi açıklığa kavuşturulmuştur. Roman kahramanı düş gördüğü esnada, zaman zaman aslında “İlke” olduğunu düşünebilmektedir. Bu durum, kahramanın tam olarak bir rüya içerisinde olmadığını, bilincinin yerinde ve sanki bir film izliyormuş gibi olduğunu göstermektedir.

“Bana sesleniyor” diye düşündü küçük kız. “Ama benim adım İlluyanna değil ki! Benim adım İlke...” (Adalı, 2016, s. 8)

İşte bilmediği, ama bildiği bir bilgi daha. Kilamar onun babasıydı. Hayır, İlke'nin değil, İlluyanna'nın babasıydı. Ama o hem İlke hem İlluyanna olamazdı. Her nasılsa oluyordu işte. (Adalı, 2016, s. 9)

Yazar, yaşadıklarından ötürü İlke'nin psikolojik ve zihinsel olarak karışıklık içinde bulunduğuna değinmiştir:

Her gece bir başka yaşamı yaşıyordu. Hiç bilmediği, ama genetik belleğinde depolanmış olarak duran acıları, sevinçleri, heyecanları yaşıyor, düşlerinde birbirinden çok değişik kimliklere bürünüyordu. Bunlar ileride psikolojik sorunlara yol açabilirdi. İlke'nin belleği bu kadar anıyı kaldırmayabilirdi. (Adalı, 2016, s. 24)

İlke'nin düşünde gördüklerini aktarılırken, olayları yaşayan kişinin İlke olmadığını, onun yalnızca anımsadığını söylemiştir:

“Dört çocukla bir başıma ne yapacağım şimdi ben?” diye düşünüyordu İlke. Hayır Nili'ydi düşünen. İlke yalnızca anımsıyordu. Ama yaşıyordu da tüm olanları. İşte ok ve yay kendi ellerindeydi. En yakın dostu, dayanağı Orka ölmüştü. Şimdi bu dört çocuğu tek başına güvenli bir yerlere ulaştırması gerekiyordu. Nasıl yapacağını bilmiyordu ama. Hayır, İlke değil, Nili'ydi bütün bunları düşünen. İlke yalnızca anımsıyordu. (Adalı, 2016, s. 57)

Yazarın çocuk dilini ve dünyasını bildiğini, romanın anlatımı ve seçtiği kahramanın özelliklerinden çıkarmak mümkündür:

Hayır, İlyanna değil, İlke'ydi bu sesi duyan. Annesiydi seslenen. Yavaşça araladı gözlerini İlke. Nerede olduğunu anlamaya çalıştı bir an. Evet, burası kendi dünyasıydı. Odasında, kedi-köpek resimleriyle, sevdiği şarkıcıların, film yıldızlarının afişleriyle süslü duvarların arasındaydı yine. (Adalı, 2016, s. 16)

İlke, yaşının bir özelliği olarak maceracı bir özellik göstermektedir:

Düşleriyle karanlıkta kalmış birçok gerçeği aydınlatabileceğini anlamıştı. Zaten onları engellemenin hiçbir yolu yoktu. En iyisi, düşlerinde anımsadıklarını bilim adamlarıyla paylaşmaktı. Ayrıca, gördüğü her düş, değişik ve heyecanı serüvenler yaşıtıyordu ona. Bundan hoşlanmaya başlamıştı. (Adalı, 2016, s. 26)

Roman, çeşitli bölümlerden meydana gelmektedir. Bu durum, yazarın her bölümü aynı hikâyenin farklı sahneler olarak tasarlamasına imkân vermiştir. Roman kahramanı İlke, her bölümde farklı bir düş görmektedir. Bu düşler kimi zaman birbirinin devamı niteliğindedir. Fakat devamlılık arz eden düşler, art arda bölümlerde verilmemiş ve araya farklı düşler yerleştirilmiştir. Yazar böyle yaparak okuyucunun merak duygusunu artırmayı amaçlamıştır.

Romanın “Düşler ve Gerçekler” başlıklı son bölümünde, yazar doğrudan okuyucuya seslenmektedir. Bu bölümde yazar, okuyucu ile gerçekler yerine düşlerini paylaştığını ve düş kurmanın çeşitli buluşlar ortaya çıkarmada etkili olduğundan bahsetmiştir. Çok eski çağlardan gelen bilgi parçacıkları olmasaydı, yazarların bunların öykülerini yazamayacağını ifade etmiş ve böylece okuyucuyu düş kurmaya yönlendirmiştir.

Yazar, romanında kullandığı özel tanım ve adlandırmalarıyla ilgili okuyucuyu bilgilendirmek üzere, romanlarda çok az karşılaşmadığımız açıklama notlarına yer vermiştir. Bunu bilinmeyen her kelime ve kavramda yapmaması, okuyucuyu sözlük, ansiklopedi ve internet gibi farklı kaynaklara yönlendirmektedir.

Romanda Sinan Dayı, yeğeni İlke'ye “Kelebeğim” diye hitap etmektedir. Yazar, kişinin yakınlarına karşı kullanabileceği güzel kelimelere dair bir örnek vererek okuyucuyu bunları kullanmaya teşvik etmiştir. Ayrıca kalıplaşmış ve bilindik söyleyişlerin aksine farklı ifadelerle okuyucunun dikkat ve ilgisini çekmeyi amaçlamıştır.

Orka ve Nili, klanlarıyla birlikte yola çıktıklarında, sayıları iki elin parmaklarının dört katından çoktu. Şimdi bir el ve bir parmak kalmışlardı. (Adalı, 2016, s. 28)

Çocuk kitaplarında aktarılanların zihinde canlandırılması ve yer etmesi önemlidir. Bu işlem şekil unsurlarından resimlerle ve dil anlatım özelliklerinden tasvirlerle yapılmaktadır. Yazar, romanda yaşananları tasvir ederek ve bunlarla ilgili resimlere yer vererek okuyucuya bu anlamda yardım etmiştir.

Kısa sürede bir düzine kadar balık yakaladı Nili. Tavşan atıkları bitince, yakaladığı balıkların iç organlarını kullanmıştı yem olarak.

İçlerini hemen oracıkta obsidiyenden yapılma keskin bıçağı ile temizledi. Balıkları, suya daldırıp çıkararak yıkadı. İç organlarını daha sonra yem olarak kullanmak üzere, bulduğu kuru bir yaprağa sardı ve kamp kurdukları yere döndü. Bu balıklar onlara iki gün yeterdi. (Adalı, 2016, s. 31)

Yapılan benzetmelerle okuyucunun hayal dünyası zenginleştirilmiş ve anlatılanlar somutlaştırılmıştır.

Beyninin içindeki düşünceler kurtlardan kaçan ceylanlar gibi koştururken bir sırıltı geldi kulağına Nili'nin. (Adalı, 2016, s. 29)

Yazar, anlattıklarının canlılığını sağlamak için yalnızca görme duyusuna değil, işitme duyusuna da hitap etmektedir. Söz gelimi, romanda yer verilen türkünün “yanık bir ses” (Adalı, 2016, s. 48) tarafından söylendiği bilgisi, türkünün okuyucunun kulaklarında adeta çınlamasını sağlamak için kullanılmış bir ifadedir.

Arar mı anam beni

Arar mı babam beni

Arar mı yârim beni

Ooooooy oy!

Köyüm buradan uzakta

Yandım ben bir tuzakta

Sesim köye ulaşsa

Ooooooy oy!

Kötülük kötülerin

İyilik iyilerin

Ben iyiyi severim

Ooooooy oy! (Adalı, 2016, s. 49)

Çocuk kitaplarında imla ve noktalama önemli unsurlardır. Çünkü çocuk kitapları, çocuğun dil gelişimin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesinde önemli materyallerdir. Genlerin Şifresi romanında noktalama işaretlerinin kullanımı ve yazım kuralları ile ilgili bazı yanlışlıklara rastlanmıştır. Söz gelimi, çoğu paragrafta tırnak işareti açılmış fakat kapatılmamış ve satır sonu hece bölmesinde hata yapılmıştır. Bu yanlışlıklar, daha çok kitabın baskı öncesinde yeterli kontrolden geçmediği izlenimini uyandırmaktadır:

“Yolculuğumuz günlerce sürdü. Haberciler gidip geliyor, damları ışıltılı kentimizden haber getiriyordu. Gelen sel sularıyla, büyük bir hızla genişliyordu güzel gölümüz. Evler, tarlalar sular altında kalıyordu. (Adalı, 2016, s. 36)

Yazar, fantastik öğeleri kullanarak, gerçeklerle düşleri bir arada yaşayan bir çocuğun dünyasını başarılı bir biçimde aktardığı söylenebilir. Roman aracılığıyla okuyucu düş kurmaya, bilime ve bilimsel araştırmalara, tarihe, medeniyet gelişimine yönlendirilmiştir.

4.4.2 Batık Kente Yolculuk

Romanın konusu şu şekildedir:

Ufuk, on üç yaşında bir çocuktur. Babası ünlü bir bilim adamıdır. Denizcilikle uğraşan bir geçmişleri vardır. Ufaklık’ın dedesinden kalma bir yat vardır. Bu yat babası tarafından en son geliştirilen teknolojik ürünlerle donatılmıştır. Ufaklık’ın hayali Deniz Kurdu ile bir geziye çıkmaktır. Bunu babasına ifade eder fakat babası yaklaşık beş sene sonra emekli olacağını, ancak o zaman geziye çıkabileceklerini söyler. Ufaklık bunun üzerine bir başına maceralara atılır.

Bir sabah herkesten gizlice evden çıkar ve teknesiyle denize açılır. Fakat geri dönerken fırtınaya yakalanır. Onunla birlikte giden papağanı Geveze’yi batmadan önce eve yardım getirmesi için gönderir. Ailesi onu kumsalda bulup eve getirirler. Ufaklık, bir yunus balığının yardımı ile kumsala getirilmiştir. Bunu öğrenince denizde kendisini bekleyen

yunusu bulur ve onunla arkadaş olur. Babası bu olay üzerine bir daha tek başına böyle bir şey yapmasını yasaklar. Fakat Ufaklık'ın evde oturmaya niyeti yoktur.

Yine bir sabah erkenden hazırlıklarını yapıp Geveze ile birlikte Deniz Kurdu'na binip denize açılır. Amacı gazetede okuduğu batık bir kenti bulmaktır. Devlet, bu kenti araştırmak için bir sonraki sene çalışacaktır. Çünkü yeterli araç gereçleri yoktur. Oysa gerekli olan her şey Deniz Kurdu'nda vardır. Ufaklık, Deniz Kurdu'ndaki ana bilgisayar Dahi ile rotayı belirler ve yola çıkar. Denizde ilerlerken davetsiz misafirleri Gizem ve Çita ile tanışıp arkadaş olurlar.

Nihayet Batık Kent'in üstüne gelirler. Ufaklık deniz altısı ile kente iner. Araştırmaları sonucu denizin altında eski insanların yaşadığını görür. Bir de çok gelişmiş bir laboratuvar bulur. Bir sonraki inişinde Gizem de yanındadır. Birlikte kimsenin dikkatini çekmeden bir evin bahçesine sığınır. Evin sahibi olan iki çocuk onları görür ve aynı dili konuşmaya başlarlar. Çocukların dedesi Tor, laboratuvarın da sahibidir ve çocukların bıraktığı notu bulmuştur. Onlara kendi dünyalarından bahsederler. Ufaklık ve Gizem'in amacı Batık Kent'in büyük hazinesini bulmaktır. Fakat Batık Kent'te başlarına gelen talihsiz olaylar yüzünden amaçlarına bir türlü ulaşamazlar. Tor, geliştirdikleri teknolojik aletlerin büyük bir deprem olacağı sinyalini verdiğini söyler ve çocukları hemen kendi dünyalarına geri gönderir. Ufaklık bu arada Batık Kent'in hazinesinin Deniz Kurdu'nu bıraktıkları yerde olduğunu anlar. Fakat depremden kaçmak için bu hazineden yanlarına alabildikleri tek şey bir kupa olur. Depremin yarattığı dev dalgalardan kurtulmak için Deniz Kurdu'nu uçması için yönlendirir ve çocuklar batmaktan kurtulurlar.

Ufaklık Serüven Peşinde serisinin ilk kitabı olan “Batık Kente Yolculuk” adlı romanda, teknoloji harikası teknesi ile Marmara Denizi'nin derinliklerinde bulunan batık kenti ve kayıp hazinesini bulmaya çalışan Ufuk ve arkadaşı Gizem'in yaşadığı serüven anlatılmaktadır.

Romanın başında kişi ve varlıkları tanıtıcı bir sayfa bulunmaktadır. Burada Ufuk'un on üç yaşında, serüvene ve gizem çözmeye meraklı, doğa sporlarıyla ilgilenen, bilime tutkun bir çocuk olduğu bilgileri verilmiştir. Gizem ise Almanya'da büyüyen ve gerçek annesini bulmak için tek başına Türkiye'ye gelen, konuşkan, meraklı, cesur, on iki yaşında bir kızdır.

Roman kahramanı olan Ufuk, ailesinin küçük oğludur. Bu yüzden aile bireyleri ona, gerçek adı yerine “Ufaklık” diye hitap eder. Başta verilen bilgilerin yanı sıra romandan anlaşılmaktadır ki, Ufaklık problem çözme, hızlı ve doğru kararlar alabilme, insanları ve olayları yönetebilme, çıkarım yapma yeteneklerine sahip, azimli, cesaretli ve prensip sahibi bir çocuktur.

Anlatıcı yazarın kendisidir ve her şeyi görüp bilmektedir. Okuyucuya kişilerin geçmişleri, duygu ve düşünceleri, rüyaları vb. ayrıntılı olarak verilmiştir. Bu ayrıntılar, benzetmelerle sanatlı bir biçimde okuyucunun zevkine sunulmuştur. Romanda tasvirlerle de geniş yer tutmaktadır. Yazar böylelikle anlattığı her şeyin, okuyucunun gözü önünde yaşanmış gibi canlı olmasını amaçlamıştır:

Annesini, balık temizlerken belki yüzlerce kez izlemişti. O da bütün gördüklerini aynen uyguluyordu. Bıçağın sivri ucunu balığın karın boşluğuna soktu. Sonra bütün karnını dikkatle, solungaçlara kadar yarıdı. Ardından iki parmağını solungaçların arasına sokup iç organlarını bir bütün hâlinde çıkardı. Bıçağın keskin ağzını balığın derisine sürterek üzerindeki pulları temizledi. Sonra dizlerinin üzerine kadar suya girdi. Balığını güzelce yıkayıp temizledi. Şimdi sıra onu pişirmeye gelmişti. (Altınköprü, 2013, s. 18)

Romanda Ufaklık’ın papağanı Geveze’nin konuşma yeteneğinin çok ileri seviyede olduğu görülmektedir. Yalnızca konuşma değil, duruma uygun hareket ettiği ve hatta küstüğü ifade edilmiştir. Bunu ilk olarak, Ufaklık’ın yaşadığı deniz macerası ardından yakalandığı fırtına sonrasında görmekteyiz. Ufaklık kurtarılıp eve getirilir ve yaklaşık iki gün boyunca uyur. Uyandıktan sonra yazar Geveze ile karşılaşmalarını şu şekilde anlatır:

İki dostun kavuşması herkesi duygulandırdı. Geveze, kapı açılıp da Ufaklığı görür görmez, kendisini Kıymet hanımın elinden kurtardı. Doğruca uçup Ufaklık’ın omzuna kondu. Bir yandan büyüün gövdesiyle Ufaklık’a abanarak başını onun yanaklarına ve saçlarına sürtüyor, bir yandan da, “Ufaklık... Dostum... Canım... Arkadaşım...” diye tekrarlayıp duruyordu. (Altınköprü, 2013, s. 25-26)

Geveze’nin kişileştirildiğinin bir başka örneği, Deniz Kurdu’na girip denize açılacakları sabahta yaşananlardır. Ufaklık Geveze’nin ses çıkarmaması için gagasını tutar. Geveze’nin bu durumdan hiç hoşlanmadığı ifade edilmiştir. Geveze bundan sonra Ufaklık’ı tırmalamaya, başına bir şeyler fırlatmaya başlar. Ufaklık kaptan kabinine sığınır ve kapıyı

kapatır. Geveze açmasını ister ve bir süre sonra pes eder. Ufaklık'ın “*Senin sözüne güven olur mu?*” (s. 40) demesinin ardından yazar şu şekilde devam eder:

İşte bu son sözler Geveze'nin ağına gitti. Gücenik gücenik, “Ya, öyle mi?” dedi. “Haydi git bakalım yalnız başına. Yaşadıklarını paylaşacak biri olmadıktan sonra, o yaşadıkların neye yararsa?.. Bak bakalım arkadaşsız yolculuğun tadı oluyor mu? Fakat çok daralıp bunalıp da, sakın boşu boşuna beni çağırma. Ben eve dönüyorum.” (Altınköprü, 2013, s. 40)

Romanın ilerleyen bölümlerinde Batık Kent'te Geveze ve Çita adındaki maymun bir başlarına kalırlar. Bu bölümde ikisinin karşılıklı konuşmalarına yer verilmiştir. Hayvanların konuşması veya insan özellikleri göstermesine, daha çok fabl ve masallarda rastlanmaktadır. İki hayvan arasındaki konuşma ile okuyucuya “*maymun iştahlı olmanın insanın başını derde sokabileceği*” dersi verilmiştir. Yazar, kendi roman varlıklarıyla bir fabl oluşturmuştur. Her ne kadar okuyucuya bir ders verilmişse de, bu durumun romanın gerçekçiliğini olumsuz etkilediği söylenebilir.

Ufaklık'ın Geveze adlı papağan, köpeği Minik, onu fırtınadan kurtaran yunus balığı ile; Gizem'in de Çita adlı maymun ile aralarındaki ilişki çocukların hayvan sever özelliklerini ve onlarla kurdukları iletişimi ön plana çıkarmaktadır. Böylelikle roman kahramanları ile özdeşim kuracak olan okuyucuya hayvan sevgisi aşılanmaktadır.

Ufaklık ve Gizem, Batık Kent'te esir düştüklerinde deniz kıyısında bir odaya hapsedilirler. Çocukların düşman olduklarını zanneden Kalles, onları Deniz Tanrısı Poseidon'a kurban edecektir. Zaman geçtikçe deniz yükselir ve odanın içi su ile dolmaya başlar. Gizem umutsuzluğa kapılırken, Ufaklık demir parmaklıklı pencereden kurtulmak için hareket eder. Ufaklık, Gizem'in karamsarlığı karşısında;

“Başaracağız. Buradan birlikte çıkıp kurtulacağız. Çabalamaktan vazgeçip düştüğü süt güğümünde boğulan korkak kurbağa gibi davranma! Çırpına çırpına ayaklarının altında yağ topağı yapıp kurtulan cesur kurbağayı anımsa. Haydi!” (Altınköprü, 2013, s. 147) diyerek, onun moral ve motivasyonunu yükseltmeye çalışır. Yazar, okuyucuya zorluklar karşısında vazgeçmek yerine, çabalamayı öğütleyen kıssadan hisseyi hatırlatmıştır.

Romanda denizcilik ile ilgili terim anlamlı kelimelere sıklıkla yer verilmiştir. Bu kelimelerin anlamları ile ilgili kitapta herhangi bir notun veya sözlüğün olmaması okuyucunun anlamasını zorlaştırmaktadır. Söz gelimi aşağıda verilmiş olan paragrafta

birçok terim anlamlı kelime bulunmaktadır. Sözcüklerin anlamını bilmeyen bir okuyucu, yazarın ne anlatmak istediğini tam olarak algılayamayacaktır:

Tekneyi, “Vira bismillah”la denize indirdi. Su beline gelene kadar kıyıda açtı. Elini tekneye uzatıp dümeni aldı. Özenle yerine taktı. Ardından çevik bir hareketle içine atladı. Atlamasıyla da salmayı salma kasasına basması bir oldu. Hemen dümen başına geçti. Teknenin başını, hep arkasında ne olduğunu merak ettiği Fener Burnu’na doğru çevirdi. Rüzgâr pruvadan, yani baş taraftan tatlı sert esiyordu. İskotayı boşa aldı. Salmayı dibe bastı. Yelkene 45 derecelik bir aç verdi. (Altınköprü, 2013, s. 15)

Ufaklık, babasına hep beraber denize açılma fikrini sunduğunda, buna ancak beş sene sonrası için imkân olduğunu öğrenir. Bu durum karşısında, Deniz Kurdu’nu babası olmadan kullanabileceğini söyler:

“Evet! Belki kullanabilirsin.” Dedi babası. “Ama bu güvenli değil. Ne senin ne de Deniz Kurdu için... Çünkü bu yeniliklerin hiçbirisi normal bir yolculuk sırasında denenmedi. Sorun çıkarıp çıkarmayacaklarını henüz bilmiyoruz.” (Altınköprü, 2013, s. 32)

Yazar, Ufaklık’ın bilim adamı babasının bu sözleri ile yeni üretilen veya geliştirilen teknolojik ürünlerin, kullanılmadan önce denemelerden geçirilmeleri ve insan hayatının tehlikeye atılmaması gerektiğini söylemiştir.

Ufaklık, babasının söylediklerine karşın Deniz Kurdu ile bir serüvene atılmaktan vazgeçmez ve gazeteden okuyup yerini öğrendiği Batık Kent’i araştırmaya başlar:

Hemen çalışma odasına koştu. Haritadan Bandırma’nın yerini buldu. Kasabanın yerini, konumunu ve çevresini dikkatle inceledi. Ansiklopedilerden, Bandırma’nın bugünü ve tarihi hakkında bulabildiği bütün bilgileri yutarcasına okudu. Geçmişte o yörede egemen olan uygarlıkları inceledi. Daha sonra bilgisayarının başına geçti. İnternete girerek yöreye ilişkin bilgilerini geliştirdi ve güncelledi. (Altınköprü, 2013, s. 36)

Yazar, Ufaklık’ın araştırmasını yaparken interneti, ansiklopediden daha sonra kullandığını ifade etmiştir. Bu durum, hemen hemen aynı yaşlardaki okuyucu kitlesinin dikkatine sunulmalıdır. Çünkü özellikle günümüzde, araştırma için çocuk ve gençlerin başvurduğu ilk kaynak internettir. Okuyucunun ansiklopedileri ve kütüphaneleri unutmaması açısından yazar, güzel bir noktaya değinmiştir. İnternette bulunan her bilginin doğru olmadığı, bunların mutlaka kaynaklandırılması gerektiği de unutulmamalıdır.

Ufaklık ve Gizem'in Batık Kent'te tanıştıkları ihtiyar Tor, halkı tarafından dışlanmış bir ailenin üyesidir. Çocuklar Tor ve torunlarının dışlandıklarını öğrenince onları kendi dünyalarına davet ederler. Fakat Tor çocukların bu teklifini reddeder. Gerekçe olarak vatanlarını sevdiklerini ifade eder:

“Bizi boş yere dışlamış da olsalar, onlar bizim halkımız. Soyları bizim soyumuz, kanları bizim kanımız. Ve sonuçta bu ülke bizim vatanımız. Onların yanında çok mutlu olmasak da, başka bir yerde hiç mutlu olamayız.” (Altınköprü, 2013, s. 123)

Yazar, hangi durumda olunursa olunsun insanın kendi vatanından ve insanından ayrılmak istemeyeceğini göstermiştir. Okuyucuya vatan ve millet sevgisi, kültür birliği gibi değerler kazandırılmak istenmiştir.

Batık Kent'te, oranın insanlarını yok etmeye çalışan Ateş Kent ve Ateş Kent halkından konuşmak yasaklanmıştır. Batık Kent'in idarecileri bu sayede kendilerince halkı korumak isterler. Gizem bu duruma şaşkınlıkla tepki gösterir. Yazar, Gizem'in bu tepkisi ile yasak ve yasaklamaların çözüm olmayacağını ifade etmiştir.

- *Yasak mı? Fakat halk yasakla korunur mu? Yasak, böyle saldırgan bir düşmanı durdurur mu? (Altınköprü, 2013, s. 118)*

Yazar, ülkemizin geçmişte birçok uygarlığın yaşayıp yok olduğunu ifade etmiştir. Doğru veya yanlış, romanda yok olan bir uygarlıktan bahsetmiştir. Bu sayede okuyucunun tarih bilinci kazanması ve tarihe karşı merak duygusunun oluşması sağlanmıştır.

Romanda çocuklar batık ve kayıp bir hazineni bulmaya çalışırlar. Bunun için çok cesur davranır ve zaman zaman hayatlarını tehlikeye atarlar. Yazar, vermek istediği ana fikri, birçok kez büyük harflerle yazmıştır:

“BİLGİ EN DEĞERLİ HAZİNE DİR. O, KARANLIK MAĞARAYA IŞIK VERİR.” (Altınköprü, 2013, s. 87, 153, 154)

Yazar, denizin altında insanların yaşamasına elverişli, havası olan bir mekânın varlığından bahsederek fantastik bir dünya kurmuştur. Kahramanlara, şu anda kullandığımız ve günümüzden oldukça ileri seviyedeki teknolojik ürünleri kullanarak bilim kurgu türüne de yaklaşmıştır. Söz gelimi, bilgisayar, cep telefonu, parmak izi ile çalışan güvenlik sistemlerinin yanı sıra; tekneyi uçuran bir nevi helikopter sistemi, deniz altında sudaki oksijeni anında çözebilen dalış başlığı gibi günümüzde olmayan ürünlerden bahsedilmiştir.

Böylelikle okuyucu bilime ve icat geliştirmeye yönlendirilmiş ve onun hayal dünyasına seslenilmiştir.

Roman, birbirinin devamı niteliğindeki bölümler hâlinde verilmiştir. Her bölümde heyecan ve merak duygusu gittikçe artırılmıştır. Merak unsurunu canlı tutmayı başaran yazar, okuyucuyu serinin devamını okumaya yönlendirecek biçimde romanın sonunu açık bırakmıştır.

Romanda bazı yazım yanlışlıklarının varlığı dikkat çekmiştir. Özellikle “sandviç” kelimesi, her defasında “sandöviç” şeklinde kullanılmıştır:

Gizem’in gözü sandöviçlerdeydi. “Hımmm!” dedi. “Harika görünüyorlar. Zaten ben de kurt gibi acıkmıştım. Tam, ‘Ah şöyle bir sandöviç olsa!’ diyordum. Alabilir miyim?” (Altınköprü, 2013, s. 77)

Bu durum, yazarın veya baskı öncesi yayın evinin yazım kuralları konusunda yeterince dikkatli olmadığını göstermektedir. Edebî eserlerde, her kelimeye olduğu gibi, yabancı kaynaklı olan ve okuyucunun doğru şeklini yazmakta zorlandığı kelimelerin yazımına dikkat edilmelidir. Veya yabancı bir kelime kullanmak yerine, Türkçe karşılıklar bularak okuyucu Türkçe kullanmaya teşvik edilmelidir.

4.4.3 Dünya’nın Sonu

Gül Durusel’in romanında başkişi olarak karşımıza çıkan Yiğit, Aslı ile uzaylı Ufi’nin oğludur. Uzaylılar, insanlara göre daha üstün özelliklere sahiptir. Yiğit de bu özellikleri taşımaktadır. Aslı, Ufi ile tanışması ve yaşadıklarını roman haline getiren bir yazardır.

Romanda, dünyanın hızla yaklaştığı son anlatılmaktadır. Ufi’nin görevi dünyanın sonu gelmeden, farklı bir gezegende yeni bir düzen oluşturmaktır. Yeni dünyada işinin uzmanı birçok kişi ve bilim adamı görev alır. Yeni dünyaya gidecek kişiler, auroalarının rengine göre seçilirler. İyi insanların aurosu daha renkli iken, kötülerinki koyu ve siyaha yakındır.

Yiğit ve arkadaşları, evrenin büyücüsü Garni’den eğitim alırlar. Bu eğitimler çoğunlukla oluşturulan mavi dünyada, bazen de dünya dışında gerçekleşir. Mavi dünya, normal dünyadan çok farklı, yer altında olmasına rağmen güneş ışığını çok iyi alabilen, huzurlu bir yerdir.

Güçlü enerjisi ile Garni, çocuklara düşüncelerini kontrol etmeyi, zihinlerini kullanmayı, yerçekiminin etkisinden kurtulmayı, telepati yoluyla görüntülü olarak birbirleriyle görüşmeyi ve daha birçok şey öğretir. Çocukların bu eğitimden geçmelerinin sebebi ilerde yeni dünyanın yönetim kadrosunda bulunacak olmalarıdır. Garni'ye göre, yönetici olacak kimseler özel olarak yetiştirilmelidir.

Aradan yıllar geçer, çocuklar liseyi bitirip üniversiteye giderler. Bu arada dünya hızla kendi sonuna yaklaşmaktadır. Savaşlar, depremler, seller, açlık ve daha birçok kötü olay yaşanır. Üniversite hayatı boyunca Yiğit ve arkadaşları ülke yönetimi ile ilgili birçok bilgi edinirler.

Dünya yok olmadan önce roman kahramanlarından dünyada yalnızca Yiğit ve Ufi kalır. Görevleri dünyanın kapanışını kayıt altına almaktır. Son gün, dünyanın en yüksek tepesine çıkarlar. Orada İsrail meleği ile karşılaşır. İsrail kendi görevini yerine getirerek dünyanın kapanmasını sağlayacak sura üfler. Dünyada kalan iyi insanlar da, bir şekilde yeni dünyaya ışınlanırlar. Naz ile Uzay, Can ile Yağmur ve en sonunda Yiğit ve Tina yeni dünyada evlenirler.

Roman, yaşadığımız dünyanın artık süresini doldurduğunu ve gün geçtikçe yok olduğunu anlatmaktadır. Bu yüzden romancı dünyanın kapanarak yeni bir dünyanın kurulmasını, bu dünyada Yiğit ve arkadaşları çevresinde gelişen olayları ele almaktadır.

Dünya'nın Sonu romanında anlatıcı birinci tekil şahıstır. Yani yaşananlar kahramanın gözünden ve onun diliyle anlatılmıştır. Böylece okuyucu, yaşananları ve diğer kişileri kahramanın gözünden ve ancak onun anlattığı kadarıyla takip eder. Kahramanın duygu ve düşünceleri ayrıntılı olarak verilir, fakat diğer kişiler için aynı şeyi söylemek pek mümkün değildir. Olaylar, kahramanın yaşadıklarını bir günlüğe aktarması ile okuyucuya ulaşır. Kahraman zaman zaman çevresindeki insanların anlattıklarını onların diliyle aktarmayı tercih etmiştir.

Romanda, daha çok masallarda karşımıza çıkan zaman atlamaları görülmektedir. Roman başkışisi Yiğit, romanın başında ortaokul son sınıfta bir öğrenci iken, romanın sonunda üniversiteyi bitirmiştir, hatta evlenmiştir. Fakat anlatım şeklinde, dili kullanmasında ve düşüncelerinde bariz bir fark görülmemektedir. Yaşla beraber dilin kullanımında ilerleme sağlanmamıştır. Bu durumun, okuyucunun dil gelişimine olumsuz etki oluşturabileceği düşünülmektedir.

Liseyi bitirdik. Üniversiteye girdik. Hepimiz farklı alanlara yöneldik (Durusel, 2014, s. 89).

Romancı canlı tasvirlerle olay ve durumları okuyucunun gözünde bütün ayrıntılarıyla canlandırır. Adeta bunları okuyucuya yaşatır.

Fazla konuşmuyorduk. Ama Can'ın keşke karnım aç olsaydı dediğini duydum. Sonra bir pınarın önüne geldik. Üç tane musluk vardı. Biri sarı akıyordu. Limonatamsı bir tadı vardı. Biri pembe akıyordu. Çileğimsi bir tadı vardı. Biri suydı. Yine de dünyadakinden farklıydı. (Durusel, 2014, s. 44)

Sıvası dökülmüş, kirli ve kötü binalar, sokaklarda oynayan kirli ve mutsuz çocuklar. Bu tablodan çok etkileniyorduk. Dünyanın sonu yaklaşıyordu. İnsanlar fakir, mutsuz ve korkuluydu. Çoğu kötüydü de üstelik. Artık bunu aurolarından kolaylıkla görüyorduk. Burnundan sümükler akan, soğuk havaya rağmen ayağında ayakkabı olmayan, kötü giyimli bir kız çocuğu sokakta ağlıyordu. Yere oturmuştu. (Durusel, 2014, s. 112)

Romanda yazım yanlışlarına çok sık rastlanmıştır. Bu yanlışlıklar sistematik değildir. Söz gelimi, “şey” kelimesi kimi yerde önceki kelimeye bitişik, kimi yerde ayrı yazılmıştır. Bu durum kitabın basım öncesinde yeterli kontrolden geçmediğini düşündürmektedir. Oysa çocuk romanları hazırlanırken yazım kurallarına gerekli önem ve özen gösterilmelidir. Çünkü yazım yanlışlıkları çocukların dil gelişimini olumsuz etkilemektedir. Romanda yaklaşık yirmi yazım yanlış tespit edilmiştir ki bu sayı oldukça fazladır.

Uzay ve Naz evlenmeye karar verdi. Bunu duyan Can ve Yağmur'da. (Durusel, 2014, s. 130)

Her kes kendi menfaatinin peşinde. (Durusel, 2014, s. 118)

Sadece gülümseyerek herşeyi değiştirebilirsiniz. (Durusel, 2014, s. 83)

Hayretle farkettim ki Ufi'de öğrencilerini aurolarına göre seçiyor. (Durusel, 2014, s. 89)

Yazar, romanda bilinmeyen kelimelere yer vermiştir. Özellikle “auro” kelimesine sıkça rastlanmaktadır. Bu kelimenin Türkçe Sözlük'te bir karşılığı yoktur. Kelime, bağlam içinde değerlendirildiğinde “canlının bedeninden yayılan enerji” gibi bir anlam çıkmaktadır. Benzer bir kelime olan “aura”, internette arandığında yakın bir anlamla karşılaşılmaktadır (Wikipedia, 2016). Yazarın kullanmak istediği kelimenin “auro” mu “aura” mı olduğu bilinmemektedir. Romanda bilinmeyen kelimelere yer verilmesi okuyucunun kelime hazinesini zenginleştirmektedir. Fakat yabancı veya uydurma

kelimelerin kullanılması okuyucunun dikkatini dağıtmaktadır. Söz konusu kelimelerin anlamının kitapta yer almaması ise anlamayı olumsuz etkilemektedir.

Yiğit, çevreye ve insanların psikolojik ve sosyal durumlarına karşı duyarlıdır. Dünyanın gittikçe güzelliklerini kaybetmesi, doğanın ölüyor oluşu, insanların ve devletlerin kavgı ve savaş içerisinde olması onun dikkatini çeker. Gördükleri ve yaşadıkları karşısında sorunlara çözüm bulmaya çalışır. Bu yüzden yeni dünyanın kurulmasında etkin bir rolü vardır. Yiğit ve arkadaşları dünyada yaşanan problemleri ve sebeplerini inceler ve yeni dünyada bunların yaşanmaması için çalışırlar. Bu anlamda Yiğit ve arkadaşları oldukça samimi ve idealist kişilerdir.

Yiğit ve diğerlerinin başlıca görevi yöneticiliği öğrenmek ve bunun için eğitimden geçmektir. Bunu haricinde ise dünyadaki kazalara engel olmak, kavgaları zararsız hale getirmek, yiyecek temin etmek, hasta ve yaralıları doktor bulmak, kısacası insanlara yardım etmektir.

Romanda kurulacak yeni dünyanın yönetiminin nasıl olması gerektiği üzerinde durulur. Evrenin Büyücüsü olarak karşımıza çıkan Garni, bir fikir babası, eğitimci ve bilirkişi konumundadır. Var olan yönetimi ve yönetici seçimi eleştirilmektedir. Garni, yönetici olacak kimselerin özel olarak yetiştirilmesi gerektiğini ifade eder.

Yeni dünyada yöneticileri halk seçmeyecek. İyi yönetilen bütün gezegenlerde de halk seçmiyor. Çünkü insanlar yanlış kişilere inanıp yanlış seçimler yapabiliyorlar. Oysa yöneticiler çok özel eğitimlerle yetişmeli ve yönettikleri toplum için doğru şeyler yapabilmeli. Kendileri için değil. İnsanlar yönetici olmayı kendisi seçecek ve çok küçük yaşlardan itibaren bunun için yetiştirilecek. Sakın herkes yönetici olmak ister demeyin. Bu çok zorlu bir süreç ve zamana zaman yapılan sınavlar bazılarını elbette eleyecek. (Durusel, 2014, s. 83)

Yönetimin görevi sadece halka hizmet etmek ve onların ihtiyaçlarını adaletli bir şekilde karşılamaktır. Bunun için donanımlı ekipler kuruluyor, sivil toplum kuruluşları oluşturuluyordu. Dünyadan çok farklıydı her şey... Yönetime tanınan ayrıcalıklar yoktu. (Durusel, 2014, s. 124)

Yönetimle ilgili olarak Atatürk ile Şeyh Edebali'ye ve onların sözlerine yer verilmiştir. İki Türk büyüğünün de bu alanda yetkin kişiler olduğundan bahsedilmiştir. Romanlarda Türk

büyüklerine yer verilmesi, çocukların onları tanınması, sahiplenmesi ve örnek almasını kolaylaştırmaktadır.

Romanda, insanların neden bu kadar bencil olduğu sorgulanmaktadır. Kimsenin birbirini dinlemediği, herkesin kendi menfaati peşinde olduğu ve bu sebeple de dünyanın sonunun geldiği ifade edilir. Romanda her şey kötüye gider. Savaşlar, açlık, hızlı nüfus artışı, depremler, seller... Yaşananlar öyle kötüdür ki, artık basın bile işini gerektiği gibi yapamamaktadır.

Her yerde savaş var. Her yerde kan var. İyi insanlar evlerinden çıkmamayı tercih ediyor. Kötü insanlar her yeri yakıp yıkıyor. Her yerde kavga var. Bize artık yasak yok. Bütün yeteneklerimizi gerektiği her yerde kullanıyoruz. Ve bu insanların umurunda bile değil. Doğru dürüst habercilik bile yapılmıyor. (Durusel, 2014, s. 118)

Yazar romanda birçok iyi davranışı ustalıkla işlemiştir. Söz gelimi, kahramanlar karanlık auro lu kişiler gördüklerinde onlardan kaçmıyorlar. Aksine bu kişileri değiştirmek için uğraşıyorlar. Doğrudan romanda geçmese bile okuyucu “önyargılı olmamalıyız” yardımcı fikrine ulaşabilir. Garni tarafından Ay’da uygulanan sınavın konusu da budur. Beş çocuk beş ayrı odaya auros u tamamen kararmış kişilerle baş başa bırakılır ve onlardan bir hafta içinde o kişilerin aurolarını değiştirmeleri istenir. Bütün çocuklar bunu başarırlar. Aralarında en başarılı olan ise diğer eğitimlerde onları geriden takip eden Naz’dır. Naz, yanında kaldığı yaşlı adamın aurosunu masmavi yapmıştır. Bunu nasıl yaptığı sorulduğunda “Ben sadece gülümsedim” diye cevap verir. Garni bunu “hayatın sırrı” olarak ifade eder ve gülümsemenin her şeyi değiştirebileceğini söyler.

Yeni dünyaya taşınanlar sahip oldukları ev, araba gibi varlıklarını ihtiyacı olan kişilere bağışlarlar. Böylece yardımlaşmanın önemi ve güzelliğine vurgu yapılır. Kimsesiz ve bakıma muhtaç bir çocukla karşılaşt an Yiğit ve Tina, ona yardım etmek ve yanlarına alıp yeni dünyaya götürmek isterler. Fakat çocuğun annesi bunun için çocuğuna bir fiyat biçer. Bu duruma ikisi de çok şaşırır. Yazar, bir insanın para ile değerlendirilemeyeceğini doğrudan söylememiş sadece durumu ortaya koymuştur. Çıkarımı okuyucuya bırakmıştır.

Romanda doğrudan aile ilişkilerinin nasıl olması gerektiğinden bahsedilmese de okuyucu Yiğit’in aile yaşamından bir çıkarımda bulunabilir. Yiğit’in ailesi öncelikle eğitime önem veriyor. Aslı ve Ufi, Yiğit’in gelişiminde hep destekleyici roldedir. Yapabileceği şeyler olduğunda ona güvendiklerini belli eder ve onu yüreklendirirler. Ufi, özel eğitim veren bir

nevi öğretmen; Aslı ise bir yazardır. Aslı, Ufi ile tanışmasını ve yaşadıklarını kitap haline getirmiştir. Hatta Yiğit'in yazdığı günlük de, Aslı'nın iki kitabının devamı niteliğinde basılmıştır.

Aile üyelerinin zor durumlarda birbiri için endişelendiği, bir ihtiyaç söz konusu olduğunda da birbirlerine yardım ettiği görülmektedir. Anneanne ve dede gibi aile büyükleri ile görüşülüyor ki bu gün geçtikçe toplumumuzda ihmal edilen bir durumdur. Romanda aile ilişkileri ile ilgili yanlış olarak görülebilecek nokta, Yiğit'in Ufi'ye ismi ile hitap edip “baba” dememesi. Buradaki amacın “Ufi'nin uzaylı olduğunu okuyucuya unutturmamak” olduğu düşünülebilir. Yine de bu Türk aile geleneklerine aykırı bir durumdur.

İsmim Yiğit. Babam Vega'lı, annem dünyalı benim. Ben diğer gezegenlerde de yaşama özelliğine sahip bir çocuğum. Senin asıl kahramanın Ufi. Yani babam. (Durusel, 2014, s. 5)

Sonunda yeni dünyaya şimdilik sadece çocukların gideceği anlaşıldı. Annem Ufi gittiği için gidiyordu. Ufi orada görevli olduğu için. Anlaşma sağlandı ve artık çok alışık olduğumuz gemimizle ben ikinci defa, diğer çocuklar ve annem ilk defa ve Ufi kim bilir kaçınıcı defa yeni dünyaya gittik? (Durusel, 2014, s. 7)

“Ufi görüntülü konuşmayı biliyor mu?”

Hayretle baktı bana Garni. (Durusel, 2014, s. 73)

Diğer ailelerde de çocuklar hep ebeveynlerinin kontrolündedir. Bir yere gidecekleri zaman haber verirler veya ebeveynler çocuklara eşlik eder. Kimse başına buyruk değildir. Herkes sorumluluklarının bilincinde olup buna uygun hareket eder.

Romanda bir başka yanlışlık, çocukların küçük yaştan itibaren gönül ilişkileri içinde olmasıdır. Altı çocuk birbirlerini ortaokul döneminde tanımaktadır. Anlatıcı, Can'ın Yağmur'u, Naz'ın Uzey'ı ve kendisinin de Tina'yı sevdiğini ifade etmiştir. Romanın sonunda bu çiftlerin evlendikleri ifade edilmektedir. Bu her ne kadar kişilerin sevdiklerine karşı vefalı ve sadık kaldıklarını gösterse de erken yaşta gönül ilişkilerine değinilmesi yanlıştır.

4.4.4 Geleceğin Anahtarı

Almila Aydın'ın Rauf ve 2125'liler Kulübü serisinin ikinci kitabının özeti şöyledir:

Rauf, ailesiyle birlikte Gümüş Halka Sokağı'nda eski bir evde yaşayan on yaşında bir çocuktur. Arkadaşları Kayla, Eris ve Çağla ile “2125'liler Kulübü”nü kurarlar. Rauf, kulübün kurucu arkadaşları ve sonradan kulübe dâhil edilen üyelerle korudaki barakada toplantı düzenlemeye başlarlar.

Çocukların toplantı yaptıkları barakanın kırık camını değiştirmek için, Rauf evlerinin mahzeninde arama yapar. Bu arama esnasında üstünde kendi adı ve adresinin yazılı olduğu bir mektup bulur. Zarfı açtığında, mürekkebi silinmeye başlamış eski yazılardan hiçbir şey anlamaz. Mektupta rakamlar ve ilginç bir de amblem vardır.

Rauf ve arkadaşları, barakanın artık üretilmeyen ve zor bulunan penceresi için bir hurdacıya cam almaya giderler. Hurdacı oldukça garip bir adamdır. Dükkânındaki kitapları gören çocuklar çok şaşırırlar. Çünkü bu kitaplar, Rauf'un babasına ait eskiden kalma kitapların aynısıdır.

Rauf'un kuzeni İrene, Rauf'un bulduğu mektubu hurdacıya getirir. Mektubu kopyaladıktan sonra gizlice aldığı yere geri götürür. Ayrıca öğretmenleri Bayan Saçak'ın hurdacı ile görüşüyor olması da başka bir garip olaydır.

Geleceğin Anahtarı Şirketi, “yüzyılın buluşu” olarak nitelenen, insanın yolculukta harcadığı süreyi neredeyse yok eden bir buluşu tanıtmak için bir toplantı düzenler. Çocuklar bu toplantıya gizlice katılırlar. Toplantıda Rauf'un gördüğü amblem, mektuptakinin aynısıdır. Hurdacı da aynı toplantıya gizlice katılıp şirket sahibi Santini'nin neyi amaçladığını anlamaya çalışır. Düşündüğü gibi Santini insanlığı tehlikeye sürüklemektedir.

Çocuklar, Santini'nin Rauf'un mektubu ile ne ilgisi olduğunu anlamak için büyük bir maceraya atılırlar. İnsanın yolculuk esnasında kaybettiği zamanı ortadan kaldıran buluşun tanıtımı için kurulan örnek laboratuvarı yine gizlice gezerlerken hurdacı ve İrene yakalanmamaları için onlara yardımcı olurlar.

Çocuklar bu yardım sonrasında hurdacının aslında çağının en büyük bilim adamı olduğunu ve geçmişten geldiğini öğrenirler. İrene ve Bayan Saçak ile arasındaki ilişki ise tamamen bir rastlantı eseridir. Hurdacı, çocuklara mektuptan, Santini'den ve amacından, yüzyılın projesinden bahseder. Aslında bu buluşu daha önce dedeleri bulmuştur ve kendisi de denemiştir. Fakat çözülmesi gereken problemler olduğundan kimsenin denemesine izin

vermemiştir. Roman sonunda Santini'nin insanlığı tehlikeye sürüklediği ortaya çıkarılır ve şirket kapatılır, Santini ise ortadan kaybolur. Hurdacı da kendi dönemine geri gider.

Günümüzden yaklaşık yüz yirmi yıl sonrasında yaşanacak olası bilimsel ve teknolojik gelişmelerin anlatıldığı romanda, bu gelişmelerin kötü insanların elinde kötülük amacıyla kullanılabileceği işlenmiştir. Olaylar hâkim bakış açısı ile ele alınıp aktarılmıştır. Anlatıcı konumunda olan yazar, roman kahramanı Rauf merkezinde insanların duygu ve düşünceleri ile olayların iç yüzünü bilip bunları okuyucusu ile paylaşmıştır.

Olaylar, 2135 yılında geçmektedir. Romanda adı geçen Rauf, Kayla, Çağla ve Eris “2125’liler” adında bir grup oluşturur. Çocuklar bu oluştururken doğdukları yılı referans almışlardır. Grup belirli zamanlarda toplantılar yapar ve gündem edindikleri konularla ilgili kararlar alırlar. Eski bir barakada bir araya geldiklerinden “Baraka Toplantıları” ifadesini kullanırlar. Gruplarına herkesi kabul etmezler. Grup seçmelerini baraka dışında yapılırlar ve kabul edilenler barakayı sonrasında görürler. Çocuklar bu yaptıkları ile gizemli, ciddi, eğlenceli bir ortam yaratmışlardır. Yazar, çocukların bu davranışlarıyla, on yaşındaki bir bireyin bilişsel ve psiko-sosyal gelişimine uygunluk gösterdiğini gözler önüne sermiştir. Çocuklar maceracı, gizemli şeylere ilgi duyan ve kendi belirledikleri kurallara bağlı özelliktedirler. Söz gelimi, yazar aşağıdaki ifadelerle bu yaş çocuğun dâhil olduğu gruba uygun hareket etmeyi seçtiğini ve arkadaşlarının düşüncelerinin kendisi için önemli olduğunu göstermiştir:

Rauf bir an için bisikletin eski olduğunun herkesçe fark edildiğini düşündü. “Doğrusu bu sabah uyanıp yataktan kalkmak biraz zor geldi.” demekle yetindi. Nedense aracına enerji yüklemek için ter dökerek zaman kaybettiğini söylemeye utanmıştı. Yine de konuşurken yüzü kızardı. Çünkü arkadaşları için toplantıya gelmek yerine uyumayı düşünmek, kabul edilebilir bir durum değildi. (Aydın, 2010, s. 15)

Gerçekleştirilen bir Baraka Toplantısı’nda ele alınan tarih konusu dikkat çekmektedir. Okumayı seven meraklı ve araştırmacı özellikler gösteren Kayla, eski dilde yazılmış kitaplardan geçmiş tarihi okur ve arkadaşlarını okulda öğrendikleri tarihin yanlış olduğunu söyler. Hatta bu konuda dersin öğretmenini uyarmayı teklif eder. Kayla “Geçmişte olanları öğrenmeden geleceğin tarihini yazmayı hiç doğru bulmuyorum.” (Aydın, 2010, s. 18) diyerek okuyucuya, birçok Türk büyüğünün farklı zamanlarda söylediği bir söz (Geçmişini bilmeyen geleceğini bilemez/geleceğine yön veremez.) hatırlatmaktadır. Bu söz

veya hemen hemen aynı anlama gelebilecek “Geleceğin anahtarı geçmişte saklıdır.” ifadesi, romanın ana fikridir.

Roman, Rauf’un yaşadığı Gümüş Halka Sokağı ve çevresinin tasviri ile başlar. Çevre tasvirlerinden sonra roman kahramanı Rauf anlatılarak dıştan içe bir anlatım sergilenmiştir. Rauf’un ardından arkadaşları, teyzesi ve kuzini (kuzeni) ile onların yaşamı, Rauf ile aynı adı taşıyan dedesine kısaca değinilmiştir. Ayrı olarak anlatılmasa da romanın kötü kişisi olan Bay Santini’nin, doyumsuz, kibirli, güç tutkunu insanları temsil eden bir tip olduğu anlaşılmaktadır.

Yazar ayrıntılı tasvirlerle okuyucunun bu çevreyi tanımasını ve olayları daha iyi anlamlandırmasını amaçlamıştır.

Geniş taş merdivenler kırıklarla doluydu, ahşap mobilyalar dökülüyordu, çatıdaki kiremitlerin hemen altında yediuyuklayanlar yuva yapmıştı. Yapının tek modern yanı dışarının ısısına göre kalınlaşan ya da incelen pencere camlarıydı. Kimi yenilikçi velilerin ısrarları üzerine birkaç yıl önce değiştirilmişti. (Aydın, 2010, s. 26)

Romanda resimleme yapılmamış, okuyucunun hayal gücü sınırlandırılmamıştır. Yazar, tasvir yaparken yalnızca görme duyusunu değil, gerektiğinde farklı duyuları da kullanmıştır. Böylelikle tasvirlerin daha somut olması sağlanmıştır.

Dükkânın içi dışından bile daha köhneydi. Üstelik çok da pisti. Tavandan sarkan örümcek ağları, eski araç gereçler, içi sıvıyla dolu bidonlar, bir köşede yığılı duran kenarları akmış mumlar... Yetmezmiş gibi bir de dükkânı saran yanık yağ kokusu... (Aydın, 2010, s. 44)

Yazarın hayal gücünü kullanarak oluşturduğu roman, okuyucunun ilgisini çekmekte oldukça başarılıdır. Söz gelimi, pahalı yağlı boya tablolar, tarihî eserler, ünlü kişilere ait mobilyalar, heykeller müze yerine sokaklardaki cam korumalı bölmelerde sergilenir. Bu yöntem, müze gezme alışkanlığı olmayan milletimiz için yetkililere verilecek iyi bir fikirdir. Romanda, gelecekteki olası teknolojik ürünlere de yer verilmektedir. Bunlar arasında insan gücü harcanmadan ilerleyen bisikletler, gün ışığına ve ısısına göre renk değiştiren pencereler, yerden yükselerek yol alan araçlar, insanın tıpatıp kendisine benzeyen ve normla bir insanın yapamayacağı işleri yapabilen üç boyutlu görüntüler, hologramla telefon bağlantısı, ısı sabitleyici toz, ışınlanma vb. zikredilmiştir:

Kayla çantasından evde hazırladığı bitkisel çaylardan çıkardı. “Isınmamıza yardımcı olur.” diyerek herkese bir bardak uzattı. Eriş önce yüzünü buruşturduysa da içine ısı sabitleyici toz katılmış bol şekerli çayı memnuniyetle yudumladı. (Aydın, 2010, s. 103)

Bölümler hâlinde verilen romanın her bölümünde başlık kullanılarak okuyucunun içerik hakkında çağrışım yapması amaçlanmıştır. Bölümler, başlangıçta romanın farklı kişi, olay ve yönlerini anlatırken, ilerleyen bölümlerde bu alanlar ana omurga etrafında birleştirilmiş ve birbirinin devamını oluşturmuştur. Son bölümde dört aylık bir zaman sıçraması yapılmıştır. Bu sıçrama bölüm başlığından (Dört Ay Sonra) anlaşılmaktadır.

Yazar, romanını günlük hayatta kullanılan sözcüklerle oluşturmuştur. Bilinmeyen kelime olarak yalnızca “hologram” sözcüğüne yer verilmiştir. Romanda sıklıkla kullanılan bu kelimenin karşılığı, kullanıldığı ilk yerde yazar notu ile verilmiştir. Romanda bilinmeyen kelimelere fazla yer verilmemesi her ne kadar okuyucunun anlatılanları anlamasını kolaylaştırmış olsa da, hedef kitlenin söz dağarcığına bir katkı yapmaması bakımından olumsuz olarak değerlendirmiştir.

Romanda sıklıkla “kuzin” kelimesine rastlanmıştır. Bu kelimenin “kuzen” anlamında kullanıldığı anlaşılmakla beraber, niçin “kuzin” şeklinde yazıldığına dair herhangi bir bilgi yoktur. Söz gelimi, “kuzin” kelimesi, zaman içerisinde “kuzen”in değişmiş şekli midir; yoksa rastgele bir yazım yanlışı mıdır anlaşılmamaktadır. Zira her iki yazım şekline de romanda yer verildiği görülmektedir.

Kuzini, hayatında tanıdığı en haylaz çocuktı. (Aydın, 2010, s. 12)

Rauf’un yüzünün aldığı ifadeyi gören İrene, sanki kuzeninin aklından geçenleri okumuştı. (Aydın, 2010, s. 136)

Yazar, romanda “Lupus in Fabula” adında Latince bir kitabın ismine yer vermiştir. Bu kitabın Türkçe karşılığı (Masaldaki Kurt) ise sayfanın altında yazar notu olarak sunulmuştur. Romanlar gibi çok okunan edebî eserlerde kitap isimlerine ve şiir gibi çeşitli türlere yer verilmesi, okuyucuyu farklı edebî kaynaklara yönlendirmekte ve okuyucunun estetik algısını geliştirmektedir.

Teknoloji, her dönemde insanın işini kolaylaştırmanın yanında kötü amaçlı kişilerin elinde zararlı hale gelmektedir. Romanda “ışınlanmak” gibi yıllardır hayali kurulan teknoloji; kibir gibi bazı olumsuz özellikleri üzerinde taşıyan Santini tarafından kötü amaçla kullanılmak istenmiştir. Rauf, arkadaşları ve aslında bir bilim adamı olup geçmişten gelen

Hurdacı, Santini'nin amacını gerçekleştirmesine ve insanların zarar görmesini önlerler. Bu bağlamda, romanda insan yaşamını ve sağlığını düşünme, insanlığa faydalı olma değerleri işlenmiştir. Bunların dışında çocuklar ve yaşadıkları ile; yardımlaşma, meraklı olma, araştırma, bilgi edinme, özgüvenli davranma gibi değerlerin de işlendiği görülmüştür.

4.4.5 İnternet Canavarı I

Romanda anlatılanlara aşağıda kısaca yer verilmiştir:

Sezai bir ortaokul öğrencisidir. Bir gün sınıflarına yeni bir kız gelir. Sezai, Burcu'ya görür görmez âşık olur. Sezai ile sınıf arkadaşı “Beckham” lakaplı Cemil arasında, Burcu için bir sürtüşme ve gizli bir savaş başlar.

Sezai, Cemil'in satranç ile önüne geçip Burcu'nun gözüne girer. Cemil ise bilgisayar ve internet ile Sezai'nin önüne geçer. Burcu'nun da bilgisayarının olması Sezai'ye hayal kırıklığı yaşatır. Sezai, babasına öğretmeninin bilgisayar istediği yalanını söyleyerek bilgisayar aldırır. İnternet dolaştığı bir gece Disneyland'ın sitesine girmek ister. Adresi tam hatırlayamaz, “Disneyland” diye tekrar ederken birden vücudunun havalandığını ve ekrana doğru yaklaştığını fark eder. Elinden hiçbir şey gelmez ve kendini bir anda Disneyland'da bulur.

Sezai, Disneyland'da birçok çizgi film ve animasyon kahramanı ile karşılaşır. Hatta Shrek'in Fiona'sı ile bir de macera yaşar. Kendi kendine eve gitmek istediğini tekrar edince vücudu havalanmaya başlar ve kendini odasında bulur. Hemen üstünü çıkarıp bornozunu giyer, nerde olduğunu soran annesine düş aldığını söyler.

Sabah okula gidince Burcu'ya Disneyland'a gittiğini anlatır. Cemil ve Burcu önce gerçekten Amerika'ya Disneyland'a gittiğini düşünürler. Sonra Sezai önceki gece gidip geldiğinden bahsedince ona kimse inanmaz. Bu sebeple Cemil'le aralarında kavga çıkar. Kavga sonucu Sezai okul idaresine de Disneyland'dan bahsedince kendisine ceza verileceği söylenir. Bunu üzerine şaka yaptığını söyleyerek işten sıyrılır.

İlk deneyiminden sonra, Sezai internet aracılığı ile birçok yere gider. Yaşadıkları üzerine babasına ABD Başkanı'nın hasta olduğunu bu yüzden doların düşeceğini söyler. O gün Sezai'nin söyledikleri gerçekleşir.

Duyduklarına bir türlü inanamayan Burcu, anlatılanları kendisi deneyimlemek için bir hafta sonu Sezai'nin evine gelir. Bir süre oturduktan sonra birlikte internete girerler. Burcu Jurassic Park'a gitmek istediğini söyler. Sezai Burcu'nun elinden tutar ve her zamanki yöntemle birlikte Jurassic Park'a giderler. Burcu yaşadıklarından sonra Sezai'ye inanır. Sezai, Burcu'ya duygularından bahseder. Henüz bir cevap alamadan peşlerindeki dinozordan kurtulmak için eve geri dönerler.

Romanda, internetle yeni tanışan bir çocuğun sanal dünyada yaşadıkları anlatılmıştır. Yazar kahramanına fantastik olaylar yaşatarak bilim kurgu türünde bir roman kaleme almıştır. Romanın anlatımı birinci kişi ağzından yapılmıştır.

Roman kahramanı olan Sezai, ortaokul öğrencisi bir çocuktur. Kitabın yazarının kendisi olduğunu söyleyerek başından geçenleri anlatmaya başlar. Doğrudan okuyucuya seslenerek onu romana çekmeye çalışır. Sonrasında da kendini tanıtır:

Tekrar merhaba. Bendeniz İnternet Canavarı. Kendi adımları verdim kitaba. Kendini beğenmiş hatta Megolomanyak olduğumu düşünebilirsiniz. Ayrıca umurumda değil. Çünkü bu adı ben vermedim kendime. Benim asıl adım Sezai. Sezai Öztürk. Son derece normal bir insanım. Boyum 1.55, kilom 48, ten rengim buğday, saç rengim siyah... Burcum Aslan. Peki, her şey normalse, nasıl oluyor da İnternet Canavarı oluyorum?

Her şey son derece normal, masum bir istekle başladı. Bir bilgisayarım olsun istedim. Ne var bunda, di mi? Bence de bir şey yok. Günümüzde herkesin bilgisayarı olmalı...(Buhara, 2008, s. 8)

Kişi ve olaylar, roman kahramanı Sezai'nin gözünden anlatılmış ve değerlendirilmiştir. Yazar, Sezai yaşlarındaki bir çocuğu gözlemlemiş ve kahramanı bu şekilde oluşturmuştur. Söz gelimi, bu yaştaki bir çocuğun konuşma şekli ve davranışları, ailesi ve arkadaşlarıyla ilişkisi, olaylar karşısında verdiği tepkiler, düşünce yapısı gibi birçok açıdan gözlemler elde etmiş ve bunları okuyucuya aktarmıştır. Aşağıdaki bölümlerde Sezai'nin zor durumlarda babasını kendisine örnek aldığı, annesinin şefkatini fark ettiği görülmektedir. Annesi ile babasına karşı duyduğu hislere ve düşüncelere yer verilmiştir:

Babamın arşivine başvurmalıyım. Sıkıştığı zaman anneme söylediği harika cümleleri hatırlamalıyım. “Bir melek kadar saf ve güzelsin...” ya da “İnanamıyorum Allah'ım. Nasıl oluyor da her gün daha da güzelleşebiliyorsun...” veya “Biri beni çimdiklesin. Uyanmak

istiyorum. Bu güzellik gerçek olamaz... Hayal bu...” (Daha da sıkı ırsa babamın anında   ir bile söylediğini hatırlıyorum.)

“Ben ne şanslı bir adamım

Bir a k mele ine tutuldum

O kadın beni sevsin diye

Yıllarca yandım tutu tum.” (Buhara, 2008, s. 11)

Annemin her seferinde  ifa niyetine hazırladığı pirinç çorbasını ıkına sıkıla içmeye ba lıyorum... Hâlâ kedime gelememi tim. Suratımdan d  en bin parçaydı. Yan gözle babamın beni izlediğini fark ediyordum. Bir şeyler çıkarmaya, için aslını öğrenmeye çalışıyordu.

Hep böyledir babam. Tilki gibi kurnazdır. Uzaktan izler ve sonra, en kritik zamanda avının üzerine atlar. (Buhara, 2008, s. 19)

Canım annem benim... Doğal avukatım. Seni çok seviyorum ve de söz veriyorum, fazladan bir k se pirinç  orbası i ece im. (Buhara, 2008, s. 21)

Romanın olumsuz yanlarından biri, kahraman Sezai’nin çeşitli durumlarda yalana ba vurmasıdır. Bu yalanları genellikle kendisini zor durumdan kurtarmak için s yer. Söz gelimi, babasından bilgisayar istemesinin sebebini “dersler” olarak göstermiş ve öğretmenin bilgisayar alınmasını istediği yalanını uydurmu tur. Benzer  ekilde Cemil ile kavga edip de müdür yardımcısına internette ya adıklarından bahsedince, ceza alma durumu karşısında  aka yaptığını söyleyerek durumdan sıyrılmaya çalışmıştır. Okuyucu ile aynı ya larda olan ve okuyucunun  zde im kurabileceği bir kahramanın bu şekilde olumsuz davranışlar göstermesi, olumsuz örnek teşkil etmektedir.

Romanda Sezai’nin Burcu’ya   ık olmasından bahsedilir. Hatta bu a k uğruna iki erkek kavga eder. Birbirlerine  st n gelmeye ve birbirlerini sevdikleri kızın gözünden d   rmeye çalışırlar. Bu tip gönül ilişkileri, daha çok ilk gençlik döneminde ortaya çıkmaktadır. Oysa Sezai ve arkadaşlarının ya ı henüz “a k” gibi konular için küçüktür. Daha erken bir dönemde, romanların bu konuya yer vermesi okuyucunun psikolojik gelişimini olumsuz etkilemektedir.

Yazarın Sezai'ye anlamını öğrenmek istediği bir kelimeyi ansiklopedide aratması dikkat çekicidir. Özellikle günümüzde, internet çağında, bir öğrencinin ansiklopedi ve sözlüğe başvurması okuyucu için güzel bir örnektir.

Kütüphanemdeki Meydan Larousse'un "D" harfini içeren cildini aldım... De... De... Del... Deli yok. Onun yerine Deli İbrahim var. Ama deli yok. İşe bak sen. Koskoca dünya çapında ansiklopedide deli yok. Onu bıraktım. Türkçe sözlüğü aldım. Neyse ki bunda deliyi buldum. (Buhara, 2008, s. 86)

Romanda, bir düşünce ve strateji oyunu olan satranç bilmek üstün bir özellik olarak gösterilmiştir. Sezai, arkadaşı Cemil'in satranç oynamayı bilmemesi ile onu aşağılar. Sezai'nin sevdiği kız, Burcu da satranç oynadığını söyleyerek ve babasını satrançta yendiğini ifade ederek övünür. Bilgisayar oyunlarının daha çok tercih edildiği günümüzde, satranç gibi düşünce oyunlarının birer üstünlük göstergesi olarak ifade edilmesi, okuyucuyu yönlendirme ve özendirme açısından oldukça olumludur. Sezai ve Cemil'in birbirlerini aşağılaması ise olumsuzdur. Roman kişilerinin olumsuz özelliklerle bezenmesi okuyucuya kötü örnek olmaktadır.

Onun en zayıf noktasını biliyorum. Satranç... Bir vampire haç göstermek gibi bir şeydir ona satrançtan söz etmek. Ya konuyu değiştirir ya da ufak ufak uzaklaşır... Zekâ yaşı fille veziri ayırmaya bile yetmeyen bir insanın yardımına pantolonundaki timsah koşamaz ya... (Buhara, 2008, s. 14)

- Satranç sever misin?
- Evet. Fırsat buldukça babamla oynarım. Geçen akşam on dakikada mat ettim.

Romanda Ömer Seyfettin ve Atatürk gibi Türk büyükleri ve edebiyat insanlarının adına yer verilmiştir. Yazar adı geçen Türk büyüklerini zikrederek okuyucunun dikkat ve ilgisini çekmeyi amaçlamıştır. Romanlarda yer verilen şahıslar, kitaplar vb. okuyucunun merak duygusunu tetikleyerek onu araştırmaya sevk etmesi bakımından önemlidir.

Yazar, anlatımında tasvirlere yer vererek kişi ve olayları okuyucunun gözünde canlandırılabilir hâle getirmiştir. Tasvirler okuyucunun olay, çevre ve kişileri algılamasını kolaylaştıran bir anlatım unsurudur. Fakat gerektiğinden fazla verildiğinde sıkıcılığa sebep olabilmektedir. Aşağıda verilen bölümde tasvirin yanı sıra, kahramanın arkadaşı hakkındaki düşüncelerine yer verildiği görülmektedir:

Tam yanı başına da Cemil denen çocuk kurulmuş. Bu Cemil denen herif (yani arkadaşım!) geçen yıldan beri sinirimi bozar. Tam sinir. Haydi, açıkça söyleyeyim, kıl... Kendini Beckham sanıyor. Kravatını gevşetir, saçlar Amerikan modası... Gömlek Polo, kadife pantolonla hırka Lacoste... Timsahı severmiş. İnşallah o bayıldıgın timsah canlanır da kıcını parçalar... Gıcık. Neyse, kendisini ne kadar çok sevdiğimi de anlatmış bulunuyorum. Ama, bana sökmeyen sahte Beckham havaları. Onun en zayıf noktasını biliyorum. Satranç... Bir vampire haç göstermek gibi bir şeydir ona satrançtan söz etmek. Ya konuyu değiştirmek ister ya da ufak ufak uzaklaşır... Zekâ yaşı fülle veziri birbirinden ayırmaya bile yetmeyen bir insanın yardımına pantolonundaki timsah koşamaz ya... (Buhara, 2008, s. 14)

Yukarıdaki parçada marka adlarının kullanımı ile okuyucu markalı ürünler kullanmaya özendirilmiştir. Bu durum, özellikle gelir seviyesi düşük çocukların, alım gücü yüksek olanlarla kendilerini karşılaştırmalarına ve aradaki ekonomik farkın psikolojilerini olumsuz yönde etkilemesine sebep olacağı düşünülmektedir.

Romanda anlatıcının konuşma şeklinden kaynaklanan dil bozukluğu, yazım yanlışlığı ve argo kelime kullanımı dikkat çekmektedir. Yazar, ortaokul yaşındaki bir çocuğun konuşturarak samimilik sağlamayı amaçlasa da argo kullanımı, farklı ve uygunsuz ifade şekilleri okuyucuyu olumsuz etkilemektedir. Okuyucu kitlesinin yaşı ve dil gelişimi göz önüne alındığında romanın bu tür yanlışlıklardan arınmış olması beklenmektedir. Aksi hâlde bu tür yanlış kullanımları istenmeyen şekilde dile yerleşecek ve çocuğun henüz tamamlanmayan dil gelişimine büyük zarar verilecektir.

Off, deli olucam. (Buhara, 2008, s. 17)

Bu Cemil denen herif (yani arkadaşım!) geçen yıldan beri sinirimi bozar. (Buhara, 2008, s. 14)

Fırsatı kaçırır mıyım? Lafı yapıştırdım. (Buhara, 2008, s. 15)

Alçak, beni en zayıf yerimden vurmuştu. (Buhara, 2008, s. 15)

Benim zorda olduğumu anladı tabii Beckham bozuntusu. (Buhara, 2008, s. 15)

“Kendini üzme benim salak evladım” dedi. (Buhara, 2008, s. 10)

Yerimden fırlayıp hepsine sıkı birer kafa geçirmek geldi içimden. (Buhara, 2008, s. 12)

“Yuh be, yuh yani” dedi. “Ulan İbo (Babamın adı İbrahim) katır gibi inatçısın be... (Buhara, 2008, s. 23)

Hatta hatta inanmayacaksınız ama, sığır yalamış saçlı, başımın belası arkadaşımı bile özlemiştim. (Buhara, 2008, s. 69)

Bön bön kızın suratına bakıyorum. (Buhara, 2008, s. 48)

Sıkıyorsa arka bahçeye gel de senin dersini vereyim. (Buhara, 2008, s. 95)

Şımarık züppe. (Buhara, 2008, s. 48)

Sen ne halt karıştırıyorsun ha? (Buhara, 2008, s. 116)

Yazarın argoyu, kelimelere yeni anlamlar yükleyerek dili zenginleştirmek amacıyla değil, küçük düşürücü ve alay edici biçimde kullanmıştır. Bunu roman kahramanının ağzından yapması eserin iticiliğine sebep olmuştur. Her ne kadar çocuk okuyucu bu konuşma tarzını beğense de edebî eserlerde doğruların özendirilmesi istenmektedir. Aksi hâlde okuyucu yanlış öğrenecek ve olumsuz davranışını pekiştirecektir.

4.4.6 Rüya Ülkesinde

Hasan Kallimci’ye ait olan romanda, bu tema net bir şekilde ele alınmıştır. Romanda işlenen konu kısaca özetlenmiştir:

Doktor Mehmet Bey insan düşüncesini televizyon ekranına görüntü olarak aktarmayı başaran bir bilim adamıdır. Bu başarısında oğlu Tosuncuk Nuri ile komşularının oğlu Ali yardımcı olmuşlardır. Bulundukları yerde tüm gazeteler kendilerinden bahseder. Okul müdürü de yeni eğitim öğretim yılının başında öğrencilerini tebrik ve teşvik eder.

Doktor Mehmet Bey’in bir sonraki amacı rüyaları görüntülemektir. Bunun için cuma ve cumartesi geceleri Ali ve Nuri’den kendisine yardımcı olmalarını ister. Çocukların tek yapacağı şey uyumaktır. Doktor Mehmet Bey onlar uyurken rüya merkezini bulmaya çalışır. Fakat çocuklar heyecanlı olduklarından çok çabuk uyanırlar. Bunun üzerine, mahalledeki pastanede dondurma satan yaşlı amca çalışmaya dâhil edilir. Doktor Mehmet Bey, dondurmacı sayesinde rüya merkezinin yerini bulmuştur. Ne var ki ekranda yalnızca çizgiler vardır.

Doktor Mehmet aletin geliştirilmesi için İstanbul'a yola çıkar. Fakat bindiği otobüs henüz şehirden çıkmadan kaza yapar. Doktor, hastanede Tosuncuk ve Ali'ye yarım kalan işini devam ettirmelerini vasiyet eder. Sonrasında Mehmet Bey iç kanama geçirerek ölür.

Küçük mucitler Mehmet Bey'in vasiyetini yerine getireceklerine dair birbirlerine söz verirler. Aradan yıllar geçer. Tosuncuk Nuri tıp doktoru, Ali ise elektrik elektronik mühendisi olur. Doktor Mehmet Bey'in odasında çalışmalara devam ederler. Aylar, yıllar sonra Ali'nin aleti geliştirmesi sonucunda amaçlarına ulaşırlar. Hatta farkında olmadan ikinci bir buluşa da imza atıp belirli bir mesafeden kişilerin düşüncelerini görüntü haline getirirler.

Ali ve Tosuncuk icatlarını tanıtmak için yurt içi ve yurt dışındaki üniversitelere mektuplar yazarlar. Fen Lisesi'nin salonunda bir tören düzenlerler. Töreni bir lise salonunda yapmalarının sebebi çocuklara örnek olmak ve onları yüreklendirmektir.

Hasan Kallimci romanında, çocukluklarından yetişkinliklerine birlikte olan iki arkadaşın bir icat geliştirmelerini konu etmiştir. Önsözde bu kitabın, yazarın “Bir Garip Doktor” adlı kitabının devamı olduğu ifade edilmiştir. Fakat bir kitabın devamı olması sebebiyle anlatılanların eksik olduğu söylenemez. Yazar başarılı bir şekilde apayrı bir roman ortaya koymuştur.

Romanın anlatıcısı olan kahraman Ali'dir. Birinci tekil kişi ağzından aktarılan romanda Ali ve Tosuncuk, ortaokula giden iki çocuktur. Eserde, Doktor Mehmet Bey rüyaları görüntülemek için bir çalışma yapar. Bu çalışmada oğlu Tosuncuk Nuri ile komşularının çocuğu Ali ona yardımcı olur. Doktor Bey'in çalışmasına çocukların yaklaşımı, okuyucuyu gerçekten bir çocukla karşı karşıya olduğunu inandırmaktadır:

Doktor Bey:

- *Bakın çocuklar, dedi. Sanırım işte burası rüya görme merkezi. Alet burada durunca kırık çizgiler elde ediyoruz. Başka yerlerde bu çizgileri hiç alamıyoruz. Sanıyorum, Rüyalar Ülkesinin kapısı işte bu merkez.*
- *Kırık haramiler masalındaki gibi, “Açıl susam açıl!” desek olmaz mı? Dedim.* (Kallimci, 2006, s. 41)

Ali ve Nuri, bir sanatçı ve sporcu olmak isterlerken, Doktor Bey'in ani ölümü üzerine çok etkilenir ve hedeflerini değiştirirler. Nuri bir doktor, Ali ise bir mühendis olmaya karar

verir. Bu değişimde Doktor Bey'in vasiyeti de etkili olur. Yazar, Doktor Bey'in çocuklarla son konuşmasını Ali'nin anılarını hatırlaması aracılığıyla geri dönü yaparak vermiştir:

Gözlerimin önüne, Doktoru hastanede son gördüğüm an geldi. Tosuncukla ikimizin ellerinde tutarak şöyle demişti: “Çocuklar, beni iyi dinleyin. Ben, Rüyalar Ülkesinin kapısını aralayamadım. Artık o kapıyı siz açacaksınız.” O sözler gerçek bir vasiyetmiş meğer... (Kallimci, 2006, s. 71)

İki çocuk hedeflerine ulaşabilmek için öğretmenlerinden yardım isterler. Öğretmen, çocuklara planlı programlı yaşamak için yol gösterir:

- *Bir cep defteri alacaksınız. Defterin her sayfasına tarih atarak, bir günlük program yapacaksınız. O planda, yemek, uyku, okul, ders çalışma gibi yapacağınız her şey saatleriyle yazacak. Hatta sinemaya gidekseniz, top oynayacaksanız onlar da programda yer alacak. Bu şekilde çalışırsanız, yaptığınız programları da bozmadan uygularsanız başarılı olursunuz. (Kallimci, 2006, s. 74)*

Yazar, kişinin hayatını planlı programlı şekilde nasıl yürüteceğini göstererek okuyucuyu bu şekilde yaşamaya yönlendirmiştir. Ali ve Nuri öğretmenlerinin gösterdiği gibi planlı programlı yaşamayı öğrenir, yıllar boyunca planlı yaşar ve birbirlerine verdikleri sözden dönmezler. Bu bakımdan kahramanlar Ali ve Nuri'nin idealist ve vefalı olduklarını söylemek mümkündür.

Yazar, yaptığı canlı tasvirlerle çevreyi ve olayları okuyucunun zihninde canlandırmayı kolaylaştırmıştır. Bu tasvirlerle çocukların laboratuvarında geçirdikleri bir zaman dilimi örnek olarak verilebilir:

Biz sandalyelere oturarak onu dinliyorduk. O, yatağının üzerindeydi. Uzun müddet oturdu. Sonra dirseğinin zerine yaslanarak yan yattı. Daha sonra da gözkapakları inmeye başladı. Sonunda dayanamadı; kendini uykuya ve yatağa bıraktı. (Kallimci, 2006, s. 41)

Yazar, hâkim bakış açısından faydalanarak, yer yer okuyucuya ders verme niteliğinde kendi düşüncelerini ortaya koymuştur. Bunun en belirgin örneği roman sonunda yapılan törende, kahramanın yıllar önce katıldığı bir törende valinin konuşmalarında görülmektedir:

- *Zamanın valisi, katıldığı o törende bir konuşma yapmış ve şöyle demişti: “Allah insanoğlunu mükemmel bir makine şeklinde yaratmıştır. İnsan, bu mükemmel makineyi tanımak için, yaratılışının ilk gününden itibaren gayret sarf etmektedir;*

araştırmalar yapmaktadır. Binlerce senelik bu uzun sürede insanoğlu, kendi yapısını tanıyabilmiş midir? Hayır...” O zaman Vali bey bunları söylemişti. (Kallimci, 2006, s. 88)

Romanda daha çok masallarda karşılaşılan zaman atlamalarına yer verilmiştir. Roman kahramanları Ali ve Nuri birer ilkokul öğrencisi iken, romanın ilerleyen kısımlarında liseyi ve üniversiteyi bitirerek iş hayatına atılmış birer yetişkin olarak karşımıza çıkarlar:

Böyle planlı ve programlı bir çalışmanın sonunda ikimiz, hep pekiyi dolu karneler alarak ilköğretim okulundan mezun olduk. Liseyi de aynı okullarda ve aynı sıralarda beraber okuduk. O uzun yıllar boyunca bir tek güne bile programsız başlamadık. Yine bir tek gün bile programımızı bozmadık. Sonunda yıl kaybetmeden ve çok iyi notlarla okulları bitirdik. (Kallimci, 2006, s. 74)

Sonunda üniversite yıllarını da geride bırakarak hayata atıldık. Ben, şehrimize elektronik mühendisi olarak öndüm ve mesleğimle ilgili bir işyeri açtım. Tosuncuk, bir tıp doktoru olarak şehre geldiyse de nöroloji dalında ihtisas yapmak üzere tekrar döndü. Birkaç yıl sonra o da aramıza bir nörolog olarak katıldı. (Kallimci, 2006, s. 77)

Romanda toplumun kültür özelliklerine rastlanmaktadır. Söz gelimi, Doktor Bey yolculuğa çıkarken eşi ile aralarında “gidenin arkasından su dökme” ile ilgili bir konuşma geçer. Eserlerde bu tip kültür öğelerinin verilmesi; çocukların kültürü, davranış kalıplarını ve bunların hangi durumlarda ve nasıl gerçekleştiğini öğrenmesinde olumlu bir etkiye sahiptir. Unutulmamalıdır ki kültür öğeleri, toplumu oluşturan bireyler arasında bir ortak payda oluşturur. Bireyin kendini içinde bulunduğu topluma ait olma hissini canlı tutar.

Otobüsün hareket saatinden yarım saat önce evden çıktık. Doktor amca vedalaşırken hanımına takıldı.

- *Arkamdan bir tas su dök, sakın unutma ha... (Kallimci, 2006, s. 59)*

Kitapta yazarla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Böylelikle okuyucunun yazarı tanınması, eserleri hakkında bilgi edinmesi sağlanmış ve okuyucu yazarın diğer eserlerine yönlendirilmiştir.

Yazar, bilim ve teknoloji teması altında iki çocuğun yaşamını anlatmıştır. Bir icat geliştirmenin ne kadar zor olduğunu, bunun için yıllar boyunca çalışmak ve emek vermek gerektiğini, hiçbir başarıya kolaylıkla ulaşılmadığını anlatmak istemiştir. Okuyucu

kitlesinin ortaokul seviyesindeki öğrenciler olduğu düşünüldüğünde, romanına okuyucunun empati kurabileceği kahramanlar seçmesi, iletmek istediği mesajın amacına ulaşmasında etkili olmuştur.

Romanın önsözünde yer verilen yazı, okuyucuyu kitabı okumadan ana fikre hazırlarken; aynı yazı kitabın arka kapağına da yerleştirilerek edinilen ana fikir desteklenmiştir:

Yeni bilgiler edinmek, icatlarla insanlığa hizmet etmek bunlar hepimiz için çok önemlidir. İcatlar, millet ve devletler için, ekonomik açıdan da önemlidir. İnsanların hayatını kolaylaştıracak, günlük kullanımda vazgeçilmez yeri olacak televizyon, bilgisayar ve cep telefonu gibi bir aracın Türk çocukları tarafından icat edildiğini düşünün. O aracın ülkemizde üretilmesi, dış ülkelere satılmasıyla döviz kazanarak zenginleşmemiz ne iyi olur. Yeni İbni Sinalar'a, Farabiler'e, Uluğ Beylere her zaman, çok ihtiyacımız var. (Kallimci, 2006, s. 5)

Romanda arkadaşlık, vefa, azim, kararlılık, çalışma, yardımseverlik gibi değerler işlenmiştir. Bu değerlerin yakın arkadaş olan iki çocuk aracılığıyla verilmesi okuyucu üzerindeki etkiyi artırmıştır.

Bu tema altında incelenen romanlardan en başarısız olanın İnternet Canavarı I olduğu görülmüştür. Romanın dil özellikleri ve anlatım tarzı çocukların dil gelişimine katkı sağlamasının aksine, olumsuz okuyucuyu bir şekilde etkilemiştir.

4.5 Duygular Teması

Bu tema altında *İçimdeki Ses*, *Bir Yürekte Bin Özlem* ve *Düşlerime Kuşlar Konuyor* adlı romanlar ele alınmıştır.

4.5.1 İçimdeki Ses

Zeliha Akçagüner tarafından kaleme alınan romanda kıskançlık duygusu işlenmiştir. Romanın kısa özetine aşağıda yer verilmiştir:

Murat'ın öğretmeni, sınıftakilerden onları üzen bir olayı anlatmalarını ister. Birkaç arkadaşını dinleyen Murat, onu en çok üzen şey hakkında düşünür fakat utanç verici

bulduğu için anlatmak istemez. Arkadaşlarının en çok üzüldüğü şeyler, kimine göre bisikleti ile kaza yapması, kimine göre çok sevdiği dedesinin ani ölümüdür.

Murat, üzen olaylar zinciri kardeşinin doğumu ile başlar. O zamana kadar anne ve babasının göz bebeği olan Murat, kardeşinin eve gelmesiyle önceden gördüğü ilgiyi göremez olur. Evde anne ve babasını bir başka çocukla paylaşmak zorunda kalır, gittikçe kardeşine öfkelenir. Murat'ın huysuzluğuna bir de kardeşi Onat'ın aniden ateşli bir hastalık geçirmesi ve bunun sonucunda yürüyemeyecek olması da eklenince ailenin tüm huzuru kaçır. Murat, ailenin mutluluğunu çaldığını düşünerek Onat'tan nefret eder ve ona hep kötü davranır.

Onat, Murat'ın öfkesine karşı sevgi dolu bir çocuktur. En temel ihtiyaçlarında bile yardıma muhtaçtır. Doğal olarak çevredeki herkes Onat'a yardımcı olmaya çalışır. Hastalıktan sonra tedavi görmeye başlayan Onat'ın durumu her geçen gün daha iyiye gider.

Bazı zamanlar birlikte güzel vakit geçirirler de bu durum süreklilik göstermez. Murat'ın içinde bir ses, Onat'ı üzdüğü zamanlarda sürekli ona nasihat eder. Murat ise bu sesi duymak istemez. Fakat ne yaparsa yapsın, nereye kaçarsa kaçsın içinde konuşan ses onunladır ve konuşmaya devam eder.

Murat'ın kardeşine yardım etmemesi sonucu Onat tekerlekli sandalyesi ile düşer ve başı kanamaya başlar. Murat kanı durduramaz. Annesinin eve gelmesiyle hemen doktora gidilir. Evde anneannesiyle birlikte kalan Murat, içindeki sesi anneannesine anlatır. Anneannesi ona duyduğu sesin kendi sesi olduğunu söyler. O günden sonra Murat içindeki kıskançlığı atar ve kardeşine sevgiyle yaklaşır.

Bireyin kıskançlığından kaynaklanan davranışlarını kendi ağzından anlattığı roman, okuyucuya kıskançlığın nelere yol açabileceğini anlatmıştır. Yazar, birçok ailenin ortak sorunu olan kardeş kıskançlığını konu edinmiştir.

Roman kahramanı, on yaşında bir çocuk olan Murat'tır. Ailesinin ilk çocuğu olan Murat, beş yaşına geldiğinde bir kardeş sahibi olur. Anne, babası ve çevresindeki herkesin ilgisi ister istemez bebeğe kayınca, Murat bu durumdan çok rahatsız olur ve bu durumun yarattığı öfkeyi kardeşi Onat'a yönlendirir. Bebekliğinde kardeşinin yumulu ellerini ve göz kapaklarını açmaya çalışır. Yazar, bunları yaptığını anlattığı bölümde Murat'a "*Annesi yetişmeden odadan sıvıştım.*" (Akçagüner, 2002, s. 17) dedirterek, çocuk ile anne arasındaki aidiyetin zedelendiğini ima etmiştir. Murat benzer şekilde, kardeşi Onat

büyüdüğünde oyuncaklarını paylaşmaz, arkadaşları ile birlikte olduğu zaman onu odadan dışarı atar, yardım isteklerine cevap vermez ve çoğu zaman onu üzer.

Murat, içinde bulunduğu zaman diliminde, öğretmeninin verdiği ödev ile geçmişi hatırlar. Olaylar bu sayede geri dönüş tekniği kullanılarak aktarılmıştır. Murat, kardeşi doğmadan önceki yaşantısını anlatmaya başlar. Annesinin hamilelikte çektiği sıkıntılara rağmen ne kadar mutlu görüldüğünü söyler:

Bu arada beni şaşırtan şey, annemin çektiklerinden yakınmamasıydı. Yakınmak bir yana, daha mutlu, daha diri görünüyordu. Sanki tüm o sıkıntıları yaşayan kendisi değildi. Acı çekmek, uykusuz kalmak, kusmak insanı nasıl mutlu ederdi? Hiç anlamıyordum. (Akçagüner, 2002, s. 11)

Yazar, bu satırlarla yalnızca kahramanı Murat'ı değil, hamilelikte anne adaylarının çektiği zorlukları ve duygu durumlarını da aktarmıştır. Henüz on yaşında olan Murat'ı, sorgulama özelliği ile öne çıkarmıştır.

Geri dönüş tekniğinin yanı sıra, ara ara zaman atlamaları yapılmış ve roman olası tekrarlar ile gereksiz ayrıntılardan kurtarılmıştır:

Onat dört yaşına basınca işi daha da azıtmıştı. (Akçagüner, 2002, s. 38)

Toplumumuzda doğacak bebek için hazırlık yapmak, yeni bebeği olan aileye tebrik ziyareti gerçekleştirmek, hediyeleşmek gibi yerleşik bazı davranışlara romanda yer verildiği görülmektedir. Yazar, romanında bu davranış şekillerini işleyerek, okuyucuya kültür aktarımı yapmıştır. Dil ve edebiyat ürünleri, okuyucunun dil ve estetik zevkini geliştirmenin yanı sıra kültür aktarıcısı olarak da işlev görmektedir.

Günlerdir annem özene bezene bir sepet hazırlıyor bebeğe. ... Danteller, fistolar, kurdelelerle bezenen sepet minicikti. (Akçagüner, 2002, s. 11) ifadeleri ile doğacak bebek için yapılan bazı hazırlıklara romanda yer verildiği görülmektedir.

Murat, kardeşi olduktan sonra herkesin ona hediyeler getirdiğini ve bu hediye paketlerinden kendisi için de bir şeyler çıkacağını düşünür. Ne yazık ki gördükleri hiç de düşündüğü gibi değildir. Yalnızca anaokulu öğretmeni olan Emel Abla, Murat'a hediye getirir. Yazar, bebek ziyaretlerinde büyük kardeşin unutulmaması gerektiği öğüdünü vermiştir.

Açılan paketlerden bana da bir şey çıkabilir mi diye bekleyişlerim boşuna. Herkes Onat için getiriyor armağanları.

Bu arada çok hoş bir şey oldu. Emel Abla, hani şu anaokulu öğretmeni olan güzel Emel Abla var ya, işte o, kardeşimi kutlamaya geldi. Ötekiler gibi ilkin Onat'ın armağanını bıraktı sepetine. Sonra, "Bu da senin için Murat." Diyerek süslü paket bana verdi. Dahası beni öptü. (Akçagüner, 2002, s. 16)

Onat'ın ateşlenip hastanede kaldığı süreçte, Murat anneannesi ile birlikte. Bu zaman diliminde anneannesi ile beraber kardeşinin iyileşmesi için dua ederler. Bu bölümde çocuğun "Tanrı" algısı ele alınmıştır. Murat, beş yaşında iken Tanrı'yı daha somut algılamaya çalışır. Yerini sorar, kulaklarının ve gözlerinin olup olmadığını ve bunların büyüklüğünü sorgular.

Şimdi on yaşındayım. Tanrı'nın insan olmadığını biliyorum. Onun çok büyük bir güç, yüce bir yaratıcı olduğunu öğrendim. (Akçagüner, 2002, s. 26) cümleleri ile de artık soyut düşünme evresine geçtiği ve "Tanrı" kavramını algılamadaki değişim ifade edilmiştir. Yazar beş ve on yaşında olan çocukların düşünce sistemlerindeki farklılığını gözler önüne sermiştir.

Romanın adı, Murat'ın kardeşine karşı davranışları sonrasında içinde duyduğu, ona sürekli kızan ve nasihat eden iç sestən yola çıkılarak verilmiştir. Murat, "Kimi annemin, kimi babamın, kimi anneannemin sesine benziyor. Özellikle de kendi sesime benziyordu içimdeki o ses." (Akçagüner, 2002, s. 37) diyerek bu sesin özelliğini kendince ifade eder. Eserde, iç sesin konuşmalarına sıklıkla yer verilerek vicdanın hiç susmayacağına ve bize hep doğruyu söyleyeceğine değinilmiştir:

İçimdeki ses de durmadan aynı sözleri yineliyordu:

"Kardeşimi daha çok sevmeliymişim, onu kollamalıymışım. Çocuğa kötü davranmam hiç doğru değilmiş." (Akçagüner, 2002, s. 42)

Roman da yer verilen tam sayfa resimlemeler ve yapılan ayrıntılı tasvirler anlatılanların okuyucunun gözünde canlandırmasını kolaylaştırmıştır.

Küçük bebek hiç de düşündüğüm gibi değildi. Çirkin yaratığın tekiydi. Saçsız, kocaman başını, boynunun üstünde doğru dürüst tutamıyordu. Kırmızı, minicik bir surat. Kırış kırış bir alın. Gözleri hep kapalı. O haliyle geçen yıl Hazarların bahçede doğan küçük köpek

enciklerine benziyordu. Kusuyor, durmadan altını kirletiyor. Hiçbir şeyden anlamıyor. Tek bildiği uyumak. Bir de hiy hiy ağlamak. Doğru dürüst meme almayı bile beceremiyor. Bana kalırsa pis maymun suratlının biriydi. (Akçagüner, 2002, s. 15)

Yazar, dilin zenginliklerini ortaya koyan ikileme ve deyimler gibi ögelere romanında yer vermiştir:

Küçük ağızlarını aça aç suyun yüzündeki yemi fiskeleyişleri, birbiriyle yarışarcasına yemi kapışları heyecan vericiydi. (Akçagüner, 2002, s. 41)

O bana öfkeleni, ben ona kafa tuttum. (Akçagüner, 2002, s. 47)

Romanın genelinden yola çıkarak, yazarın ayrıntılı bir gözlem yaptığı ve gözlemlerini başarılı bir biçimde aktardığı söylenebilir.

4.5.2 Bir Yürekte Bin Özlem

Aydoğan Yavaşlı'nın kaleme aldığı romanda özlem duygusu işlenmiştir:

Beşinci sınıfa giden Alper yaz tatilinde annesi, babası ve kız kardeşi Özlem'in yaşadığı yere Almanya'ya gider. Alper, Almanya'da ailesi ile çeşitli yerleri gezer. Almanya'yı gezdikleri süre boyunca Alper kendini çok yabancı hisseder. Kurallar, trafik, insanların tavır ve davranışları, binalar, yerleşim, kısacası her şey farklıdır.

Bir akşam her birlikte babasının bir arkadaşına çay içmeye giderler. Arif amcanın kızı Hasret, Alper'le aynı yaştadır. Annesiyle konuşurken sık sık Almanca sözcükler kullanır. Yıllardır Türkiye'ye gitmediği için Türkçeyi kısmen unutmuş ve Türk kültürüne uzak kalmıştır. Türkiye ile ilgili birçok şeyi, hatta Atatürk'ü bile bilmemektedir. Alper bu duruma fazlasıyla şaşırır.

Alper'in ailesinin yaşadığı yerde yaklaşık on Türk aile vardır. Alper Türk çocuklarla tanışır. Birlikte oyunlar oynar. Onlar sayesinde birkaç Alman arkadaşı da olur. Bir gün birlikte oynarlarken iri yarı, ırkçı bir Alman genç hınçla Alper'in üzerine gelir. Sonradan yine arkadaşları ile şehri gezmeye çıktıklarında sokakta aynı genci görürler ve hemen polise şikâyet ederler. Şikâyet mahkemeye taşınır. Hâkim kimsenin yabancıları korkutmaya hakkı olmadığını, onların ülkede misafir olduklarını ve ona göre davranılması gerektiğini söyler. Zaten hakkında birçok suç kaydı olan Alman genç ve arkadaşları cezalandırılır. Mahkeme

çıkışında bütün aileler birlikte bir Türk restoranına giderler ve hep birlikte güzel vakit geçirirler.

Alper zaman içerisinde amcasını, yengesini, kuzeni Ayşe'yi ve Türkiye'yi çok özler. Alper'in dönüş zamanı gelir. Annesi ona, amcası ve ailesine birçok hediye alır. Alper dönüşte bir taraftan ülkesine kavuşacağı için sevinir, diğer taraftan ailesinden ayrı kalacağı için üzülür.

Yazar, romanda yurtdışında yaşayan ailesine derin bir özlem duyan Alper'in yaz tatilini onlarla birlikte geçirmesi ve iki ülke arasındaki farklılıklar anlatılmaktadır. 5. sınıfı bitiren Alper başarılı bir öğrencidir. Ailesinin neden yurtdışında olduğu veya Alper'i niçin yanlarına almadıkları ile ilgili romanda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Bu durum, romanın temellendirildiği özlem duygusunu zedelemiştir.

Olaylar birinci tekil kişi tarafından, Alper'in ağzından anlatılmıştır. Roman, Alper'in kendisini tanıtmayla başlar. Ailesinden, ilgilerinden ve hedeflerinden bahseden Alper yorumlama ve değerlendirme gibi becerilere sahiptir. Bunu, öğretmeni ve arkadaşları hakkında söylediği ifadelerden ve olaylara yaklaşımından anlamak mümkündür. Söz gelimi, Alper hedefinin bilim adamı olmak olduğunu söylediğinde, amcası Alper'in bir hedef belirlemesi için henüz yaşının küçük olduğunu söyler. Alper, amcasının sözleri karşısında şu yorumu yapar:

İlerleyen yıllarda gerçekten de insanın önüne çok değişik seçenekler çıkabilir; bunu ben de kabul ediyorum. Çünkü yaşam hiçbir zaman durmaz, kendini sürekli yeniler. Üstelik, her yaşın kendine özgü duyarlılık alanları vardır. (Yavaşlı, 2008, s. 6)

Yazar, mecaz anlatımın en güzel örneği olan atasözü ve deyimleri romanında sıklıkla kullanmıştır. Bu atasözü ve deyimler kimi zaman doğrudan roman kahramanı tarafından kullanılırken, kimi zaman çevresindeki büyüklerin ağzından aktarılmıştır.

“Ayaklarıma kara sular indi” dedi Metin. (Yavaşlı, 2008, s. 88)

“Aman aman, ağzını hayra aç hayatım,” dedi babam anneme. (Yavaşlı, 2008, s. 44)

Alper, Almanya'da arkadaşı Ferda ile karşılaşmasında da “Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur” atasözünü kullanmıştır.

Yazar, Alper'i sanatlı bir dille konuşturmuştur. Öyle ki Alper'in yaşından beklenmeyen benzetmeler yaptığı görülmektedir:

Ayşe'nin o küçük bir narçiçeğini andıran dudaklarını büzerek okulda yaşadıklarıyla ilgili anlattıklarını dinlerken ikisinin de gözleri parlıyor. (Yavaşlı, 2008, s. 14)

Özlem, küçük, o kelebek elleriyle yerleştirmeye çalışıyor dolaba. (Yavaşlı, 2008, s. 40)

Özlem, kömür karası gözlerine dünyanın bütün kentlerinin ışığını katarak bana bakıyordu. (Yavaşlı, 2008, s. 44)

Yazar, altıncı bölümün başında “Bir kent en iyi, yürüyerek gezilir, görülür, görülür, tanınır” cümlesi ile yabancı olduğu bir yeri öğrenmenin en iyi yolunun yürümek olduğunu söylemiştir. Alper, Almanya’da arkadaşları ile gezerken, arkadaşının bisikletle gelmedikleri için hayıflanmasından ve bu arada iki ülke arasındaki bir başka farklılıktan bahseder.

“Keşke bisikletlerimizi alsaydık, daha rahat olurdu,” dedi Metin.

Yeri gelmişken söyleyeyim: Almanya’da bisiklet bisikletlilerin yolu ayrıdır.

“Ben böyle, dura yürüye görmek istiyorum,” dedim. (Yavaşlı, 2008, s. 83)

Alper, Almanya’da ırkçı bir gençle karşılaşır ve onun saldırısına uğrar. Saldırıdan sonraki günlerden birinde onunla tekrar karşılaşınca arkadaşları da yanındadır. Alper’in korkusu üzerine hemen polise şikâyetle bulunurlar. Şikâyet mahkemeye taşınır ve ırkçı genç cezalandırılır. Yazar, mahkeme hâkimi aracılığıyla ırkçılığın kötü bir şey olduğunu ifade etmektedir.

Yargıç,

“Yabancılar, Almanya’nın konuklarıdır,” dedi salonda bulunan herkese. “Ülkemizde çalışıp modern Almanya’nın inşasına yardımcı oluyorlar. Biz onlara yalnızca teşekkür borçluyuz. Siz ise teşekkür etmemiz gereken insanlara saldırıyor, böylece Almanya’yı dünyaya rezil ediyorsunuz.” (Yavaşlı, 2008, s. 89)

Alper, Almanya’da geçirdiği süre içinde yaşadıklarını da ayrıntılı olarak okuyucuya aktarır. Romanda şehir, cadde, yol isimleri ile karşılıklı Almanca konuşmalara yer verilmiştir. Bu konuşmaların anlamı genellikle cümle sonunda yay araç içerisinde verilmiştir. Yazar, Almancayı ve Almanya’yı bildiğini göstermiştir.

Yanından geçerken bir Alman, Özlem’in başını okşadı, bakıp gülümsedi:

“Wie geht’s?” (Ne haber, nasılsın?)

Özlem hiç yadırgamadan:

“Danke, gut... Und ihnen?” dedi. (İyiymi, teşekkür ederim ya siz?) (Yavaşlı, 2008, s. 45)

Almanya ile Türkiye arasındaki medeniyet, yaşayış, insan ve kültür farklılıklarını, Alper’in ağzından karşılaştırılmıştır. Söz gelimi, insanlar hakkında Türklerin Almanlardan daha sıcakkanlı, buna karşılık Almanların Türklere göre kurallara daha bağlı oldukları ifade edilir. Almanya’da kütüphane ve müzelerin sayıca fazlalığı ile Almanların okumaya ne kadar düşkün olduğu söylenir. Alper ve Almanya’daki arkadaşları şehri gezmeye çıktıklarında Alper her caddeye ünlü Almanların isimlerinin verildiğini fark eder:

Goethe Str... Goethe ünlü Alman şairi. Caddeyi gösteren levhayı görünce öyle heyecanlandım ki!

Metin heyecanımı fark etti:

“Burada cadde ve sokak adları sanatçılarla anımsanır,” dedi. “Mozart, Beethoven, Wagner, Schiller, Einstein...”

“Bu Türkiye’de yazık ki büyük sorun!” dedim.

Romanda, Alper iki ülkeyi karşılaştırmanın aslında doğru olmayacağını söyledikten sonra, yazar kendi düşüncelerini okuyucuya aktarmıştır.

Almanya ile Türkiye’yi birbiri ile sürekli karşılaştırmak, bana giderek gereksizmiş gibi görünmeye başlamıştır. Bu, hani çok bilinen biçimiyle elmalarla armutları karşılaştırmak gibi bir şeydi. Onların tarihsel gelişim süreçleri ile bizimki birbirinden çok farklıydı.

Kuşkusuz bu gerçek, uygarlıkların birbirinden hiç etkilenmedikleri ya da etkilenmeyecekleri anlamına gelmezdi. Almanların maddi gelişmişlikleri bir gerçektir, ama yaşamın başka alanlarındaki gerilikleri de bir gerçektir.

Ayrıca şu gerçek de var: Teknolojik gelişmişlik, kesinkes uygarlık demek değildir.

Dünya’nın giderek bir büyük köye dönüştüğü günümüzde uygarlık da olsa bir büyük pazardı ya da bir büyük sahne... (Yavaşlı, 2008, s. 51-52)

İki ülke arasındaki gelişmişlik farkı her ne kadar fazla olsa da, Alper yine memleketinden yana olduğunu romanın birkaç yerinde ifade eder. Bu seçimi, Alper’den çok yazarın kendisinin yaptığı anlaşılmaktadır. Zira Alper yaşlarındaki bir çocuğun gördüğü gelişmişlik karşısında, doğal güzellikleri tercih etmesi beklenebilir bir durum değildir.

Baştan başa dört değil, beş mevsim yaşıyor benim ülkemde. Erzurum'da kayak yap, Alaçatı'da sörf... Bursa'da şeftali ye, Manisa'da üzüm, Afyon'da vişne, Aydın'da incir... Üstelik şeftali şeftali, üzüm üzüm, incir incir kokar benim ülkemde.

Burada ise her şey yapay!

Yoksa teknoloji bir şeyler verirken başka şeyleri alıyor mu, ne? (Yavaşlı, 2008, s. 93)

Alper, ailesi ile farklı zamanlarda iki farklı şehre geziye gider. Bu gezilerin birinde Almanya'da yaşayan bir Türk ailesi anlatılır. Arif amca, çocukları ve torunları bir arada yaşamaktadır. Romanda Arif amcanın konuşma şekli gösterme yöntemi ile verilmiştir:

Arif amca, tipik Egeli şivesiyle,

“Napcen arkedeş,” diyor, “biz büyük aileyiz.” (Yavaşlı, 2008, s. 53)

Arif amcanın torunu, Hasret'ten ayrıca bahsedilir. Hasret, yıllardır Türkiye'ye gitmediği ve çevresinde Türkçe konuşan pek kimse olmadığı için Alman kültürünün etkisi altında kalmıştır. Çok iyi Türkçe konuşamaz, hatta evde bile Almanca konuşmayı sürdürür. Alper, onunla yaptığı bir konuşmada Hasret'in Atatürk'ü bilmediğini fark eder bu duruma çok şaşırır. Yazar, Hasret aracılığı ile yurtdışında yaşayan Türk çocuklarının dil ve kültür sorununa değinmiştir.

Sanırım Hasretle aramızda küçük bir sorun vardı:

Hasret yıllardır Türkiye'ye gelmediği için Türkçeyi bir hayli unutmuştu. Konuşurken aradığı sözcüğü bir türlü bulamıyor, işaret parmağını şakağına dayayıp uzun uzun, yüksek sesle düşünüyordu.

Dahası Türkiye ile ilgili neredeyse hiçbir şey bilmiyordu. (Yavaşlı, 2008, s. 54)

Alper diğer gezide, önceki yıl aynı sınıfta olduğu fakat daha sonra taşınıp onlardan ayrılan arkadaşı Ferda ile karşılaşır. Alper'in Ferda ile karşılaşmasının anlatıldığı bölümde, Ferda'nın konuşması ile ilgili bazı bilgiler verilir. Buna göre, Ferda Türkiye'de Alper'le okuduğu dönemde, bozuk bir Türkçeye sahiptir. Almanya'dan geldiği için arkadaşları tarafından “Almancı” olarak nitelendirilir ve bir nevi dışlanmış olur. Sene içerisinde öğretmeni ve arkadaşlarının yardımı ile konuşmasını düzeltir. Yazar, Hasret ve Ferda aracılığı ile dil bilincini ve yurtdışından Türkiye'ye gelenlerin gördüğü davranış şeklini işlemiştir.

Ferda'nın Türkçe'si öyle düzelmiş, öyle düzelmiş ki, bundan duyduğum sevinci kendisine de söylemeden edemedim. (Yavaşlı, 2008, s. 76)

Yazar, zaman zaman Alper'in ağzından kendi düşünce ve yorumlarını okuyucuya sunmaktadır:

Gerçekte sorun dil bilip bilmemekten çok, yetişme, büyüme koşullarıyla ilgiliydi. Örneğin, bizi katıla katıla güldüren bir Nasreddin Hoca fıkrasını Almanca'ya çevirip bir Alman'a anlattığınızda gülümsemek bir yana, belki de yüzünü ekşitiyordu.

Kuşkusuz bunun tersi de mümkün. Bir Alman'ı göbeğini hoplata hoplata güldüren fıkra, belki de bizi ağlatabilirdi.

Uygarlık gerçekten çok uzun bir süreç ve kimse kimsenin uygarlığı üstüne oturamıyor.

Uygarlığın evrensel değeri yok mudur? Vardır elbet. Giderek koca köye dönüşen dünyamızda uzak yakın mı kaldı artık? Şimdi şuradan uçağa binsem, iki buçuk saatte İzmir'deyim. Hem de kaç ülkenin üstünden geçerek.! (Yavaşlı, 2008, s. 85)

Yazar, romanda bazı Türk büyüklerinin sözlerine, şairlerin şiirlerine, bilim adamlarına ve türküler gibi kültür öğelerine yer vermiştir. Böylelikle okuyucuyu bilgilendirmiş ve farklı metin türlerine yönlendirmiştir. Yazar, okuyucu ile hemen hemen aynı yaşta olan kahramanın didaktik bir üslup kullanmasını sağlamıştır.

RAHATI KAÇAN AĞAÇ

Tanıdığım bir ağaç var

Etlik bağlarına yakın

Saadetin adını bile duymamış

Tanrının işine bakın.

Geceyi gündüzü biliyor

Dört mevsimi, rüzgârı, karı

Ay ışığına bayılıyor

Ama kötülemiyor karanlığı.

Ona bir kitap vereceğim

Rahatını kaçırmak için

Bir öğrenegörsün aşkı

Ağacı siz o zaman seyredin. (Yavaşlı, 2008, s. 10)

“Turistlerin aradığı, güler yüzdür” demişti öğretmenimiz.

Zaten biz, güler yüzlü bir ulusuz. Nasreddin Hoca’ların, İncili Çavuş’ların, Keloğlan’ların bizden çıkması boşuna değil. (Yavaşlı, 2008, s. 25)

Çökertme’den çıktım da Halil’im

Aman başım selâmet

Bite de yalısına varmadan Halil’im

Aman koptu kıyamet (Yavaşlı, 2008, s. 89)

Romanda yer verilen tasvirler, okuyucunun gözünde canlandırabileceği bir nitelik göstermektedir. Bu tasvirler yoğunlukla çevre ve olaylarda gerçekliği sağlamaya yöneliktir:

Hele Ayşe’yle kucaklaşmamız... Beni hiç bırakmayacak sandım. Birbirimizin yanaklarına belki yüzlerce öpücük kondurduk.

Polis memuru, pasaportuma bakıp işlemleri tamamladı. Bana iyi yolculuklar diledi. Kapalı bölmeye doğru ilerlerken son kez dönüp baktım: Ayşe, amcamın kucağındaydı. Yengemin iki gözü kan çanağına dönmüştü. Bana sürekli el sallıyorlardı. Amcam, ağlamanın kıyıcığına gidip geliyor, bir türlü beceremiyordu. (Yavaşlı, 2008, s. 24)

Uçağın hızı arttı. Sonra aniden burnu kalktı. Pistin kenarındaki cisimler görünmez oldu. Havalanıyoruz! Ağaçlar, evler, yollar aşağıda kalmaya başladı. (Yavaşlı, 2008, s. 26)

Almanya’nın resmedildiği bölümlerden birinde, Alper’in kullandığı ifadeler bir çocuktan çok bir gezginin konuştuğunu düşündürmektedir:

Dik çatılı, gotik üslupla yapılmış evlerin pencere kenarlarından her renkte sardunyalar, petunyalar, şakayıklar, on bir ay çiçekleri sarkıyor. (Yavaşlı, 2008, s. 52)

Roman, kronolojik olarak birbirinin devamı niteliğindeki olayları anlatan bölümler halinde verilmiş ve her bölümün başında küçük resimlendirmeler yapılmıştır. Bu resimler, bölüm başlığı ve içeriği ile uyumlu olarak, okuyucuyu bölüme hazırlayıcı şekilde oluşturulmuştur.

Romanlar, okuyucunun standart Türkçeyi öğrenmesinde en kullanışlı ürünlerdir. Bu sebeple, çocukların sevak okudukları kitaplarda yazım ve noktalama kurallarına uyulması önemlidir. Bir Yürekta Bin Özlem adlı çocuk romanında, yazım kuralları ile ilgili birtakım hatalar olduğu görölmüşür. Bunlardan özellikle biri daha çok günlük dilden kaynaklanan bir yanlışlıktır: Günlük dilde, yazıldığı gibi söylenmeyen “ağabey” kelimesi, özellikle okul çağı çocukları tarafından “abi” ve “ağbi” şeklinde yazılmaktadır. Romanda da söz konusu yanlışlık yapılmış ve “ağabey” kelimesi “ağbi” şeklinde kullanılmıştır:

Babam öteden,

“Hadi Özlem!..” diye seslendi. “Bırak ağbini de sofraya oturalım. Sonra bol bol sarılırsınız.”

“Tabii ya, ağbin çok kalacak burada”, diye babama katıldı annem. (Yavaşlı, 2008, s. 37)

Örneğin, bizi katıla katıla güldüren bir Nasreddin Hoca fıkrasını Almanca’ya çevirip bir Alman’a anlattığınızda gülümsemek bir yana, belki de yüzünü ekşitiyordu. (Yavaşlı, 2008, s. 85)

Baştan başa dört değil, beş mevsim yaşıyor benim ülkemde. (Yavaşlı, 2008, s. 93)

Noktalama işaretleri ile ilgili hatalara da rastlanmaktadır. Satır sonu hece bölmesi yanlışlığına günümüzde hemen her kademedede karşılaşılmaktadır. Bunun gibi yaygın yanlışların düzeltilmesi ve doğrunun öğretilmesinde edebî eserlerin rolü ve etkisi tahmin ettiğimizden fazladır. Çünkü okuyucuya doğrudan kural öğretilmez, satır arasında bilinçaltında daha önceden öğrenmiş olduğu bir bilgi pekiştirilir.

Hem de kaç ülkenin üstünden geçerek.! (Yavaşlı, 2008, s. 85)

Romanda her ne kadar kahraman bakış açısı kullanılmış olsa da yazarın birçok yerde araya girip kendi düşünce ve yorumlarına yer verdiği görölmüşür. Bunu bazen doğrudan olayların arasına girerek, bazen de roman kişilerinin ağzından yaptığı görölmüşür. Okuyucuyu yönlendirici ve ders verici cümlelere sıklıkla rastlanmıştır.

“Tatıl, yalnızca suya girip çıkmak, ıslanmak, yatmak değildir,” diye yanıtlamıştı öğretmenimiz. (Yavaşlı, 2008, s. 28)

“Gerçekte bütün sorunları çözmenin ilk ve temel koşulu eğitimidir,” diye sözüne devam etti babam. (Yavaşlı, 2008, s. 44)

Yazarın, Alper'in ailesine ve vatanına duyduğu özlem ve sevgiyle duygular temasına; iki ülkeyi medeniyet, kültür gibi alanlarda karşılaştırarak millî kültür ve toplum hayatı temalarına hizmet ettiği söylenebilir.

4.5.3 Düşlerime Kuşlar Konuyor

Yazar Mehmet Güler'in romanı duygular temasında sevgi ve doğa sevgisi işlenmiştir. Roman kısaca şu şekilde özetlenmiştir:

Kuzgun, ailesiyle “Cevizli Bahçe”de yaşayan, doğayı ve ağaçları seven bir çocuktur. Kargalarla konuşur ve toplumun düşündüğünün aksine, onların çok akıllı olduğuna inanır. Kuzgun, köylerinden Dilber adlı kıza âşıktır. Dilber Kuzgun'a göre uçarı, lafı ağzında, özgüveni yüksek, taklit ve rol yapma yeteneği kuvvetli, rahat bir kızdır.

Köy halkı geçimini çoğunlukla cevizden sağlar. Ceviz, cevizin yeşil kabuğu ve yaprakları köylülerce birçok alanda kullanılır. Zamanı gelince toplanan cevizler satılır. Dallarda kalıp düşmeyen cevizler ya kargaların ya da Kuzgun'un olur. Böyle bir dönemde Kuzgun'un gözüne yüksek dallardaki büyük bir ceviz ilişir. Onu almak için bir karga ile kıyasıya mücadele ederler. Bu mücadele birkaç gün sürer ve Kuzgun kazanır. Ceviz öyle büyüktür ki kırıp yemeye kıyamaz ve Dilber'e hediye eder. O da aynı şekilde kırıp yemez ve bir süre sonra birlikte cevizi tohum olarak kullanıp toprağa bırakırlar.

Kuzgunların köyü İstanbul'a oldukça yakındır. Zaman zaman köylüler arazilerini satın İstanbul'a göçerler. Dilber'in ailesi de ev ve arazilerini satarak İstanbul'a taşınır. O günden sonra Kuzgun Dilber'e ulaşamaz. Bu arada birlikte ettikleri tohum filizlenip büyür. Kuzgun fidana çok iyi bakar ve yıllar içinde kocaman bir ağaç olur. Kuzgun da ünlü bir marangoz ustası olur.

İki çocuk ayrıldıktan yaklaşık elli beş yıl sonra, Kuzgun'un atölyesinin önünde duran lüks araçtan Dilber çıkar. Dilber, yıllar içinde çok değişmiştir, öyle ki adı bile Esin olmuştur. Dilber, Kuzgun Usta'dan kendisi için bir yatak odası takımı yapmasını ister. Kuzgun, istediği takım için ikisinin ceviz ağacını keseceğini söyler. Bunu kendisi yapmazsa, bir gün başkalarının yapacağını ifade eder. Birlikte “Cevizli Bahçe”ye gider ve eskileri yâd ederler. Ertesi gün Kuzgun Usta ceviz ağacını keserek parça parça atölyesine getirir.

Kuzgun Usta yapacağı takımın yaşamının en büyük eseri olacağını düşünür. Cevizi kestiğinde ortaya çıkan kuş sürüsü sesi, atölyeye gelen kütüklerle birlikte hareket etmiş gibidir. Ağacı keserken, atölyeye getirirken ve onları tezgâhtan geçirirken Kuzgun Usta'nın içi kanar. Tezgâhta incelen kütüklerden kuş çılgınlıkları duyulur. Üstünde çalıştığı kütük iki dilim halinde yana devrildiğinde kütüğün içindeki desenlerde Dilber'le kendisini görür.

Roman, birbirini seven iki gencin ayrılmasını ve yıllar sonra tekrar birbirlerini bulmalarını, anlatmaktadır. Anlatıcı olan yazar, hâkim bakış açısını kullanarak kahramanların düşünce ve hislerinin okuyucuya ulaştırmıştır. Romanda, İstanbul'a yakın bir köyde doğanın ve yaşamın güzelliğinden bahsedilmiştir. Yazar, zaman içerisinde şehrin köye, köyün şehre doğru büyüdüğünü ifade etmiştir. Bu büyüme öyle hızlı olur ki İstanbul kısa zaman içinde köyü yutar. Şehirleşme ile birlikte, anlatılan doğa güzellikleri yok olur. Yazar, şehirleşmeyi daha doğrusu betonlaşmayı ve yeşilin yok olmasını gözler önüne sermiştir.

Romanda birçok çiçek, ağaç ve kuş türünü ismi zikredilmiştir. Yazar, adeta bitki ve hayvan türleri ile bilgi sahibi olduğunu göstermek istemiştir. Fakat bunu yaparken gereksiz yarıntılar içinde boğularak okuyucu ile arasına bir perde çekmiş ve okunurluğu azaltmıştır. Yazar, toplumdaki genel inanışta olduğu gibi, kargaların lanetli ve uğursuz olmadığını, aksine uzun yıllar yaşayan, zeki canlılar olduğu ifade etmiştir.

Roman kahramanları Kuzgun ve Dilber'in yaşadıkları, bir ceviz ağacı çevresinde oluşturulmuştur. Okuyucuya ceviz ağacı ile ilgili de birçok bilgi verilmiştir. Söz gelimi, toplumda var olan ceviz ağacının çevresini fotoğrafladığı inancına; ağacın meyve ve yapraklarının boya, ilaç, temizleyici gibi çeşitli amaçlarla kullanıldığına değinilmiştir:

Taze ceviz kabuklarıyla boyardı annesi Kuzgun'un yün çoraplarını, kazaklarını. Kilimlere, seccadelere, savanlara, cicimlere de bu boya girerdi. Boyanan her şey ilk günde nasıl ıslıl ıslıl olmuşsa, eskiyene, paralana kadar o ıslılığını kaybetmezdi. (Güler, 2015, s. 14)

Yazar, gösterme yönteminden çok anlatma yöntemini tercih etmiştir. Ayrıntılı tasvirlerle genişçe yer vermiştir. Tasvirlerin yoğun bir şekilde sunulması, romana durağanlık katmıştır. Karşılıklı konuşmalara yer verilse de romandaki durağanlığın ve yoğun anlatımın önüne geçilememiştir. Bu durağanlıkta yazarın “an”ı anlatması da etkili olmuştur.

Köy meydanı günün her saatinde hareketli oluyordu. Geniş alana bakan birkaç kahvehane, bakkal vardı. Az ilerde de kocaman köy camisi, bu meydana bakardı. Sabah akşam cami

minaresinin gölgesi döne dolaşa köy meydanına düşerdi. Eğer gölge, meydandan elini eteğini çekiyorsa zaman öğleydi. Çok sürmezdi ki imam öğle ezanını okurdu. Aksak, topal iki üç yaşlıdan başka camiye gelen olmazdı. (Güler, 2015, s. 58)

Roman kahramanları Kuzgun ve Dilber, köy halkına müzikli bir tiyatro oyunu hazırlayıp sunarlar. Romanda bu oyunun yaklaşık on sayfa süren tam metnine ve Kuzgun'un kargaya anlattığı fabla yer verilerek tür içinde tür kullanılmıştır. Bu sırada La Fontaine'in adı da romanda geçmiştir:

Kuzgun:

- *Sen nereden biliyorsun La Fontaine'i kara şeytan? (Güler, 2015, s. 76)*

Yazar, iki gencin konuştuğu bir bölümde Dilber'i bir çingene gibi konuşturmuştur. Böylelikle toplumun yöresel dil çeşitliliği ve kültürüne de yer vermiştir:

- *"Kalmam be kızanım. Bu şugar kıza iş vermeyenin kaynanası ölsün." (Güler, 2015, s. 32)*
- *"Fal bakarım, talih okurum. Koy şuraya sipaliyi de ondan sonra." (Güler, 2015, s. 33)*

Yazar romanında, çok uzun yıllar boyunca yaşayan kargaların bu süre içerisinde insanlardan kelimeler öğrenmiş olabileceğini ifade ederek onları konuşturmuştur. Hayvanların konuşturulması daha çok masal ve fablların tür özelliğidir.

Kuşların, sesini duyduğu kesindi. Ama içlerinde anlayan olmuş muydu acaba?

Çok sürmedi ki çatıda kendisini gözetleyen koca gövdeli, ateş gölü kargadan yanıt geldi:

- *Gaaakkk!.. Bana da yap!..*

Belli ki bu çevrede seksen, yüz yıldır yaşayan kargalar içinde üç beş sözcükle de olsa konuşmayı bilenler vardı. (Güler, 2015, s. 49)

- *Gaaakkk! Güzel fıkra! Gaaakkk!*
- *Yeni mi anlayabildin aptal karga, dedi Kuzgun.*
- *Gaaakkk! Anladım ama! Gaaakkk!*

Kanatlarını çırparak, adeta kahkahalar atarak sevincini belli etti karga.

Kuzgun, Dilber'in odasını daha iyi görebilmek için bir dal daha yükseğe attı kendini.

- *Gaaakkk! Sen kendini kuş mu sanıyorsun!.. Düşersin!.. Gaaakkk!.. (Güler, 2015, s. 77)*

Yazar, romanına sondan başlayıp geri dönüşlerle kahramanların çocukluklarını ve yaşadıklarını bölümler hâlinde anlatmıştır. Romanın sonunda gerçek zamana atlamış ve olaylar mutsuz bir sona bağlanmıştır.

Deyimlere ve ikilemelere yer vererek dile hâkim olduğunu göstermek istemiştir.

Ayva ağacının altında kikir kikir gülüştüler. (Güler, 2015, s. 37)

Gösterinin nasıl olacağı hakkında kimsenin doğru dürüst bilgisi yoktu. (Güler, 2015, s. 84)

Benzer sözleri sayısız kez yineleye yineleye bahçede deliler gibi dolandı. (Güler, 2015, s. 125)

Romanda kültür özellikleri, kullanılan araç gereçlerle ve yiyeceklerle verilmeye çalışılmıştır:

Üzerini değiştirip annesinin yanına geldi. Mutfak mis gibi kokuyla dolmuştu. Belli ki reyhanlı mantı yapmıştı. Kocaman bir tasta yoğurdunu inceltmişti. Bakır tavada Maraş biberinde, Maraş salçasında erimiş tereyağı mis gibi kokuyordu. Sumak ayrı kaptaydı. Taze lavaşlara ise diyecek yoktu. (Güler, 2015, s. 21)

Roman aracılığı ile sevgi, vefa, önyargılı olmamak ve doğa sevgisi gibi değer ve konular, sosyal yaşam çerçevesinde ele alınmıştır.

İncelenen eserler gözden geçirildiğinde, iki eserde yazarların oluşturmak istedikleri duyguların okuyucuya yansıdığı, Düşlerime Kuşlar Konuyor adlı eserde ise birden fazla duygunun iç içe verildiği görülmüştür. Romanların dil ve anlatımının edebî zevk oluşturmaya hizmet ettiği söylenemez.

BÖLÜM 5

ARAŞTIRMA BULGULARI

5.1 İncelenen Eserlere İlişkin Bulgular

Romanda bölümler arasında bağlantı kişi ve olayın akışı ile sağlanır. Zamana akışı genellikle birbirinin ardı sıra gerçekleşir, romanda geri dönüşler ve ileri sıçramaların yapılması bu sıralamayı değiştirir. İncelenen romanların hepsinde bölümlendirme yapıldığı tespit edilmiştir. Bölümlendirmeler kimi zaman başlıklarla verilmiş kimi zaman yalnızca numaralandırılmıştır. Söz gelimi, “*Menekşe İstasyonu*”nda her bölüm başında bölüm içeriğine dair bilgilendirme cümlesi yer alırken, “*Bintepe’nin Hayaleti*” adlı romanın bölüm başlarında hem numara hem de başlık birlikte verilmiştir.

Tema, okuyucuya verilmek istenen temel konu, işlenen ana iletidir. Tema, konuyu çepeçevre sarmalı, konuyla bütünleşmelidir. Ele alınan konu da aynı şekilde temaya bağlı kalmalı ve temayı desteklemelidir. İncelenen eserler öncelikle genel olarak temalara göre sınıflandırılmıştır. Fakat bazı romanlarda (*Düşlerime Kuşlar Konuyor*, *Pera Günlükleri 1 – Körler Ülkesi*, *Süper Gazeteciler 1*) temaların net olmadığı veya birkaç temanın iç içe olduğu görülmüş, bu sebeple tasnifte bazı zorluklarla karşılaşmıştır. Konularda ise genel olarak en çok dostluk, yardımlaşma, sevgi ve sosyal yaşam; en az barış, özgürlük, çevre sevgisi ve bilinci işlenmiştir.

Tema ve konuya bağlı olarak okuyucuya verilmek istenen ders veya iletinin sağlam olması beklenir. Edebî eserlerden her zaman okuyucuya bir katkı yapması beklenmez ve fakat en azından okuyucunun hoşça vakit geçirmesi amaçları arasında yer alır. İncelenen otuz eserin hemen hepsinde okuyucunun ulaşması istenen birtakım ana fikir ve yardımcı fikirler vardır. Yalnızca “*Pera Günlükleri 1 – Körler Ülkesi*” ve “*Benim Dedem Bir Tane*” adlı eserlerde

okuyucunun herhangi bir iletiye ulaşması söz konusu değildir. Oysa çocuk edebiyatı eserlerinde çocuğa iletilmesi gereken ana fikrin tüm konuyu kapsaması, toplumsal ve evrensel değer yargılarına uygun ve çocuğun kişiliğini geliştirici nitelikte olması gerektiğinden bahsedilir. Bu bakımdan adı geçen iki kitabın çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun olmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

Çocuk edebiyatı eserlerinde, kahramanların sayıca az ve birbirleriyle ilişkilerinin net bir şekilde ortaya konması gerekmektedir. Roman kahramanlarının çok sayıda ve karmaşık ilişkilerle verilmesi, çocuk okuyucunun dikkatinin dağılmasına sebep olmaktadır.

Kahramanlar, çocuk okuyucunun özdeşim kuracağı göz önünde bulundurularak doğru ve güzel davranışlarla bezenmelidir. Aksi durumlarda ise, roman kişilerinin ortaya koyduğu yanlış davranışlar eleştirilmeli ve okuyucuya doğrusu sezdirilmeli veya gösterilmelidir. İncelenen eserlerin çoğunda, başkişilerin çocuk olduğu görülmüştür. Özellik olarak hemen hepsinin çalışkan, sorumluluk sahibi, mücadeleci ve maceracı olduğu söylenebilir.

“*İnternet Canavarı I*” adlı eserde, roman kahramanı Sezai’nin sorumsuz, ağzı bozuk, kavgacı olduğu görülmüş ve sergilediği davranışların yanlışlığı konusunda da okuyucu yönlendirilmemiştir. Eserin, yalnızca kahraman açısından bile çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun olmadığı söylenebilir.

“*Şakacı Hortlak İş Başında*” romanında kahramanların çocuklar olduğu görülmektedir. Çocukların sayısı fazla olduğu gibi, yaşadıkları olaylar da fazladır. Zaman zaman okuyucu adı geçen roman kişinin kim olduğunu karıştırmaktadır. Eserin başında verilen roman kişilerini tanıtan sayfa bu açıdan okuyucuya yardımcı olmaktadır.

Çocuklar için yazılan eserlerde kahramanların gerçekte bağlantısı olması beklenir. Masal gibi türlerde kişilerin gerçekten uzak özelliklere sahip olması veya gerçektışı olaylar yaşaması, okuyucunun kahraman ile özdeşim kurmasının önüne geçecektir. İncelenen eserlerden “*Barış Odaları*” adlı kitap hem kahramanları hem de yaşanan olaylar yönünden gerçekten uzaktır.

Çocuk edebiyatı eserlerinde yazarın ben dilini kullanması ve olayları kahraman bakış açısıyla vermesi, okuyucunun kahramanla özdeşim kurması açısından önemlidir. Yazarın okuyucu ile birlikte düşündüğü, yaşadığı romanlar çocuk okuyucu tarafından daha çok sevilmektedir. Bu sebeple çocuk edebiyatı eserlerinde birinci tekil kişi anlatımlarının kullanılması tavsiye edilmektedir. İncelenen otuz eserden yalnızca beşinde (*Bir Yürekte*

Bin Özlem, İçimdeki Ses, İnternet Canavarı I, Karıncalar Savaşı ve Rüyalar Ülkesinde) birinci tekil kişi anlatımı kullanılmış, geri kalanında ise ağırlıklı olarak hâkim bakış açısı kaynaklı üçüncü tekil kişi anlatımı yapılmıştır. Bu anlamda incelenen eserlerin çoğunun çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun olmadığı ortaya çıkmıştır.

Anlatı türlerinde sıklıkla kullanılan tekniklerden biri olan öyküleme ile yazar, kişilerin düşüncelerini, içinde bulundukları durumları ve olayların iç yüzünü anlatır. Fakat bu tekniğin yoğun bir şekilde kullanılması, daha çok hareketli unsurlardan hoşlanan çocuk okuyucu için sıkıcı olacaktır.

Kişilerin veya çevrenin tasvir edilmesi, edebî eserlerde olayların daha iyi anlaşılmasına ve okuyucunun hayata bakış açısını geliştirmesine yardımcı olmaktadır. Ayrıca dolaylı olarak dilin sanatlı kullanımını öğrenecek ve soyut düşünme algısını genişletecektir. İncelenen romanların çoğunda betimleme tekniği kullanılmıştır.

Gösterme tekniği, öyküleme ve betimlemeye göre çocuk edebiyatı eserlerinde kullanılması önerilen bir tekniktir. Çünkü bu anlatım tekniği ile esere gerçekçilik katılacaktır. Gösterme tekniğinin uygulanması ağırlıklı olarak karşılıklı konuşmalarla gerçekleştirilmektedir. İncelenen çocuk romanlarının hemen hepsinde karşılıklı konuşmalara yer verilmiştir. Bu açıdan eserlerin hareketli unsurlarla örüldüğünü ve okuyucuya hitap ettiğini söylemek mümkündür.

Deyimler ve atasözleri, bir milletin tarihini, kültürünü, geleneklerini, inançlarını ve değerlerini öğretmesi bakımından önemli söz varlıklarıdır. Anlam yoğunluğu olan bu kalıplaşmış ifadeler sayesinde açıklanması zor durumlar ve duygular kolaylıkla aktarılabilir. Deyim ve atasözlerinin çocuk edebiyatı eserlerinde kullanılması ve yazarlar tarafından özenle seçilip doğru bir şekilde kullanılması önem arz etmektedir. İncelenen eserlerin çoğunda deyim ve atasözleri gibi kalıplaşmış ifadelere yer verildiği görülmüştür. Kullanılan ifadelerin büyük bir kısmının günlük hayatta sıklıkla karşılaşılan arasından seçildiği, bu bağlamda okuyucunun söz konusu ifadelerin kullanımını pekiştirmesine yardımcı olunduğu söylenebilir.

İncelenen eserlerin çoğunda deyim ve atasözlerine yer verildiği anlaşılmıştır. Deyim ve atasözlerinin en çok kullanıldığı roman *“Bintepe’nin Hayaleti”*dir. Bu romanda *Çalçene* lakaplı Mine, her konuşmasını deyim ve atasözleri ile süslemesi ile öne çıkmıştır. Deyim ve atasözlerinin en az kullanıldığı romanlar ise *“Barış Odaları, Benim Dedem Bir Tane,*

Kuyudaki Sır”dır. Ayrıca bazı romanlarda günlük dilde çok karşılaşılmayan deyimler kullanılmıştır. “*Pera Günlükleri 1 – Körler Ülkesi*” romanında “*punduna getirmek*”, “*Menekşe İstasyonu*”nda “*dibine darı etmek*” ve “*Yedi Belâ Çetesi*”nde “*yüz geri etmek*” deyimleri buna örnek gösterilebilir. Yazarlar bu tür deyimleri kullanarak okuyucunun söz varlığına katkıda bulunmuşlardır.

Deyim ve atasözleri gibi, ikilemeler de bir dilin söz varlığını ortaya koyan önemli dil öğeleridir. Anlatımı kuvvetlendirmek, anlamı pekiştirmek ve zenginleştirmek ikilemelerin görev ve/veya özellikleri olarak söylenebilir. Hatiboğlu (1981, s. 61), ikilemelere bütün Türk lehçelerinde, ilk yazıtlardan başlanarak sıklıkla rastlandığını ifade etmiştir. İncelenen romanların çoğunda farklı yapıda kurulan ikilemelerin kullanıldığı görülmüştür. Romanında ikilemelere bol bol yer veren yazarların anlatıma canlılık ve hareketlilik kattığı ve okuyucu kitlesi olan ilköğretim ikinci kademe çocuklarını dilin incelikleriyle karşılaştırdığı tespit edilmiştir. Dil ve anlatımlarının incelendiği otuz eserin büyük çoğunluğunda ikilemelerin sıklıkla kullanıldığı görülmüştür. Yalnızca “*Barış Odaları*” adlı eserde ikileme kullanımının az olduğu tespit edilmiştir.

Bireyin hayatında karar verme ve değerlendirme gibi süreçleri etkileyen, toplumun genel kabulleri çerçevesinde şekillenen öğrenebilen ve öğretilen, geliştirilebilen duyarlılıklar olarak nitelendirebileceğimiz değerler, son yıllarda eğitim alanında incelenen olgulardır. Değerler, topluma ve çağlara göre değişebildiği gibi tüm dünya insanları tarafından ortak kabul gören değerler de vardır.

Bir millet var olduğu süreç boyunca, sahip olduğu değerleri korursa varlığını devam ettirebilir. Bireylerin ilk karşılaştıkları ve kendi değer yargılarını oluşturmaya başladıkları yer ailedir. Değerler, örnek alma yoluyla ve ancak davranışlarla sergilenerek yani somutlaştırılarak kazandırılabilir. Bu sebeple değerlerin eğitimi önem kazanmaktadır.

Edebî eserler, insana özgü bazı değer ve niteliklerin öğretilmesi, benimsenmesi ve yerleşmesi adına önemli işleve sahiptir. Geleceğimiz olan çocuklara ve gençlere nitelikli edebî eserlerle değerlerin verilmesi gerekmektedir. İncelenen eserlerin çoğunda evrensel değer yargılarının işlendiğini görmek mümkündür. Söz gelimi, yardımseverlik, aile birliğine önem verme, dayanışma, özgürlük, sevgi, arkadaşlık, mantık yürütme ve çalışkanlık en çok işlenen değerler olarak karşımıza çıkmıştır. *İnternet Canavarı 1* adı eser, kahramanı ve kahramanın diğer kişilerle ilişkisi açısından olumsuz değerleri ve bunlara

bağlı davranış şekillerini (yalan söyleme, alay etme, küçük düşürme, kavgacılık vb.) işlemiştir.

Roman, diğer edebî türleri içine alabilen esnek bir türdür. Yeri geldiğinde mektup, şiir, masal, fabl vb. birçok türe yer verilebilir. Bu özelliği ile diğerlerinden farklı olarak, her türü içinde barındıran zengin bir yapısı vardır. Farklı edebî türlere romanda yer verilmesi okuyucunun dikkatini çektiği gibi anlatımı da zenginleştirir.

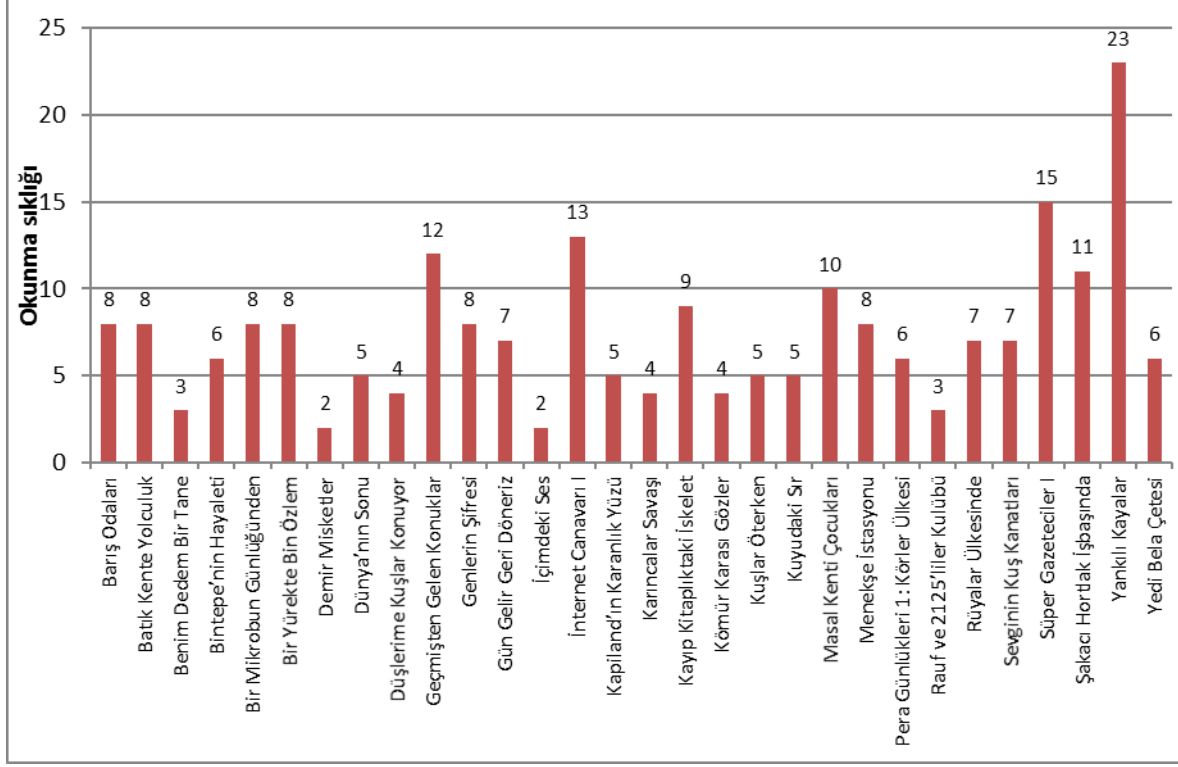
İncelenen eserler arasında “*İnternet Canavarı I, Bir Yürekte Bin Özlem, Şakacı Hortlak İş Başında, Demir Misketler*” adlı eserlerde tam şiir metinlerine veya şiir parçalarına yer verildiği görülmüştür. Şiirden farklı olarak, “*Kuyudaki Sır*”da mani ve efsane, “*Masal Kenti Çocukları*”nda mektup, “*Barış Odaları*”nda masal gibi türler kullanılmıştır.

Çocuk romanlarında veya çocuklar için yazılmış eserlerde bilinmeyen kelimelere yer vermek ve bunları çocuğun söz varlığına kazandırmak önemlidir. Bunun gibi kelimelerin kullanılmasının yanında, okuyucunun söz konusu kelimelerin anlamlarına ulaşabileceği sözlük bölümünün olması da tavsiye edilmektedir. İncelenen eserlerden yalnızca beşinde (*Masal Kenti Çocukları, Genlerin Şifresi, Geleceğin Anahtarı, Bir Mikrobun Günlüğünden, Bintepe'nin Hayaleti*) bilinmeyen kelimelere anlamlarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Bu eserlerde kitap sonunda ayrı bir “Sözlük” bölümü oluşturulmamış, bilinmeyen kelimenin kullanıldığı ilk yerde sayfa altında yazar notu şeklinde okuyucuya sunulmuştur. “*Yedi Belâ Çetesi, Demir Misketler, Pera Günlükleri 1 – Körler Ülkesi*” adlı eserlerde Türkçesi olduğu hâlde yabancı kelimelerin kullanıldığı veya kullanılan yabancı kelime sayısının fazla olduğu tespit edilmiştir.

Çocuk romanlarında dikkat edilmesi gereken bir diğer konu, yazım ve noktalama kurallarının uygulanışdır. Edebî eserlerde Türkçenin kullanılışı okuyucunun öncelikle kuralları doğru öğrenip pekiştirmesinde önemli bir yere sahiptir. Bu sebeple her edebî eserde olduğu gibi çocuk edebiyatı ürünlerinde ve en sevilen edebî tür olan romanda yazım ve noktalamaya dikkat edilmesi gerekir. İncelenen eserlerin dokuzunda (*Benim Dedem Bir Tane, Yedi Belâ Çetesi, Kayıp Kitaplıktaki İskelet, Genlerin Şifresi, Batık Kente Yolculuk, Dünya'nın Sonu, Geleceğin Anahtarı, İnternet Canavarı I, Bir Yürekte Bin Özlem*) yazım yanlışlıkları dikkat çekmiştir. Bu yanlışlıklar kimi zaman dikkatsizlikten kaynaklanmış olsa da, önemli bir kısmında sistematik olarak kelime her seferinde yanlış yazılmıştır.

5.2 İncelenen Eserler ve Öğrencilerin Okuma Sayılarına İlişkin Bulgular

Araştırma alanındaki sınıflarda öğrenciler tarafından okunan kitaplar ve okunma sayıları Şekil 2’de verilmiştir. Buna göre en çok okunan kitapların *Yankılı Kayalar*, *Süper Gazeteciler I*, *İnternet Canavarı I* ve *Geçmişten Gelen Konuklar* olduğu görülmüştür.

Şekil 2. Kitap isimleri ve okunma sayıları

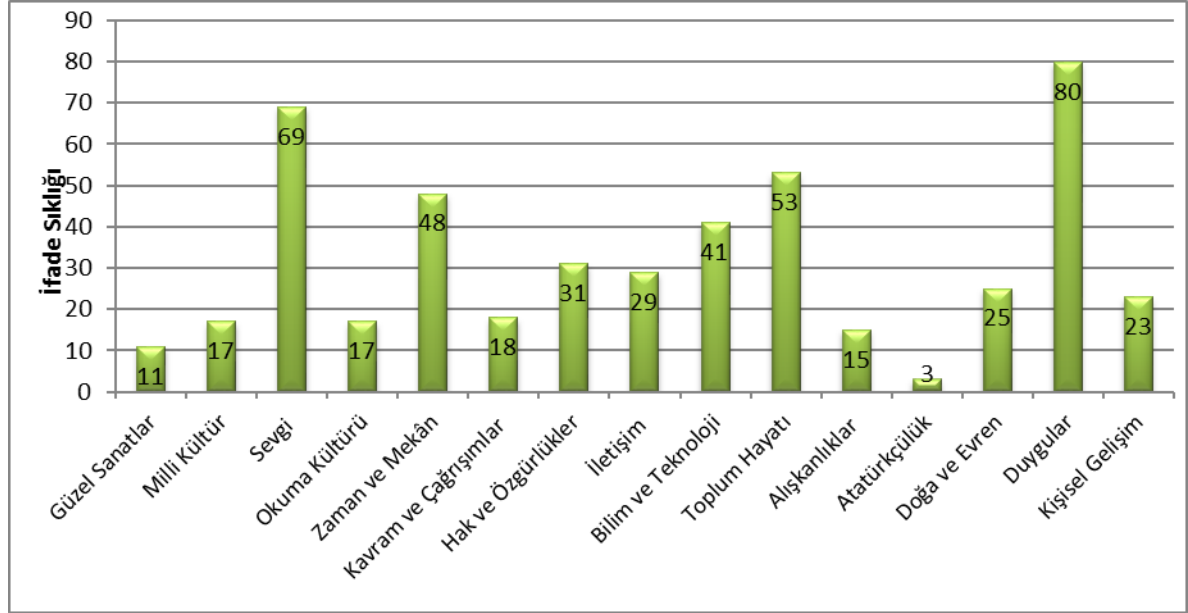
Bu romanların çok okunma nedenleri arasında Millî Eğitim Bakanlığınca tavsiye edilmesi/zorunlu tutulması ve öğrencilerin birbirlerine tavsiyeleri olduğu görülmüştür.

En az okunan kitapların ise *Demir Misket*, *İçimdeki Ses*, *Benim Dedem Bir Tane* ve *Geleceğin Anahtarı* olduğu görülmüştür. Az okunma nedenleri arasında da kitabın hacim olarak diğerlerine göre büyüklüğü, okuyanlarca sıkıcı bulunması ve öğrenciler arasında tavsiye edilmemesi olduğu söylenebilir.

5.3 Romanların Temalarına İlişkin Okuyucu Değerlendirmesi

Öğrenciler tarafından araştırma döneminde okunan kitapların temalarına ilişkin değerlendirmeleri Şekil 3’te verilmiştir. Bu veriler incelendiğinde yazarların işlediği bütün

temaların içerisinde en sık rastlanan temaların sırasıyla duygular (80), sevgi (69) ve toplum hayatı (53) olduğu görülmektedir.

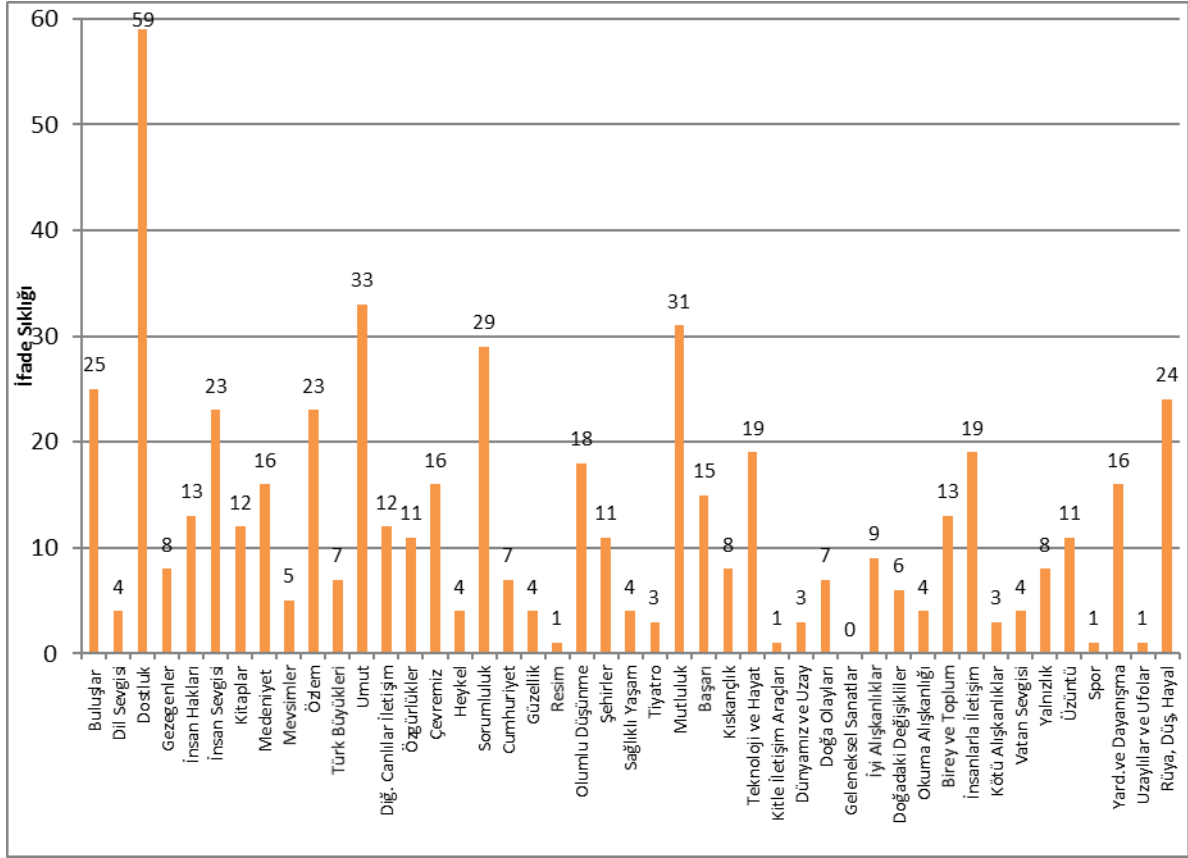

Şekil 3. Romanların temaları

En az ifade edilen temaların sıklığı ise Atatürkçülük (3), güzel sanatlar (11) ve alışkanlıklar (15) olduğu anlaşılmıştır.

5.4 Romanların Konularına İlişkin Okuyucu Değerlendirmesi

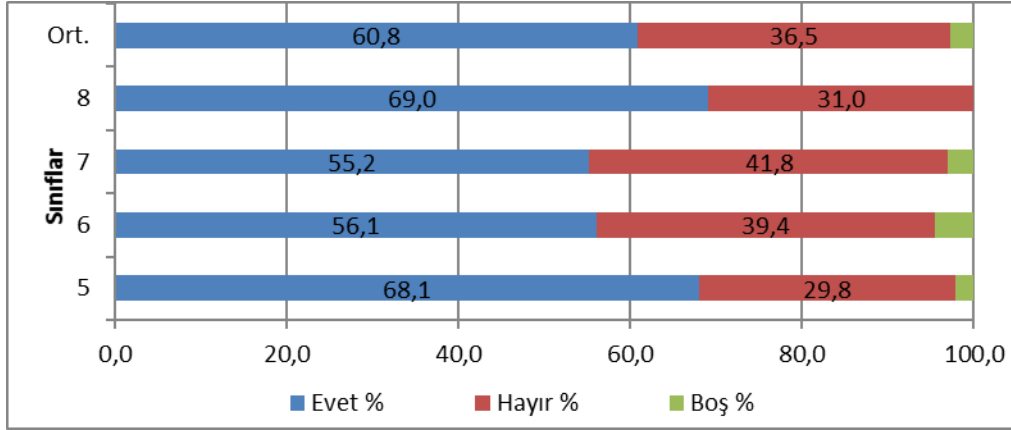
Öğrencilerin okuduğu kitaplarda konulara ilişkin bulguları Şekil 4'te verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilere göre yazarlarca en çok işlenen ve en sık rastlanan konular dostluk (59), umut (33), mutluluk (31), sorumluluk (29) olduğu; en az rastlanan konuların ise geleneksel sanatlar (0), kitle iletişim araçları, resim, spor ve uzaylılar ve ufolar (1) olduğu görülmüştür.

Şekil 4. Romanların konuları

5.5 Roman Kahramanının Gerçekçiliğine İlişkin Okuyucu Değerlendirmesi

Öğrencilerin okuduğu kitaptaki roman kahramanına gerçek hayatta karşılaşma ihtimaline ilişkin değerlendirmeleri Şekil 5'te verilmiştir. Okunan bütün kitaplar ve sınıflar itibariyle öğrencilerin toplamda %60,8'i evet derken, %36,5'i hayır cevabı vermiş, %2,7'si ise cevap vermemiştir. Bunun anlamı incelenen otuz romanda öğrencilerin yaklaşık %61'i roman kahramanlarını gerçek hayatta karşılaşılabilir bulmuşlardır.

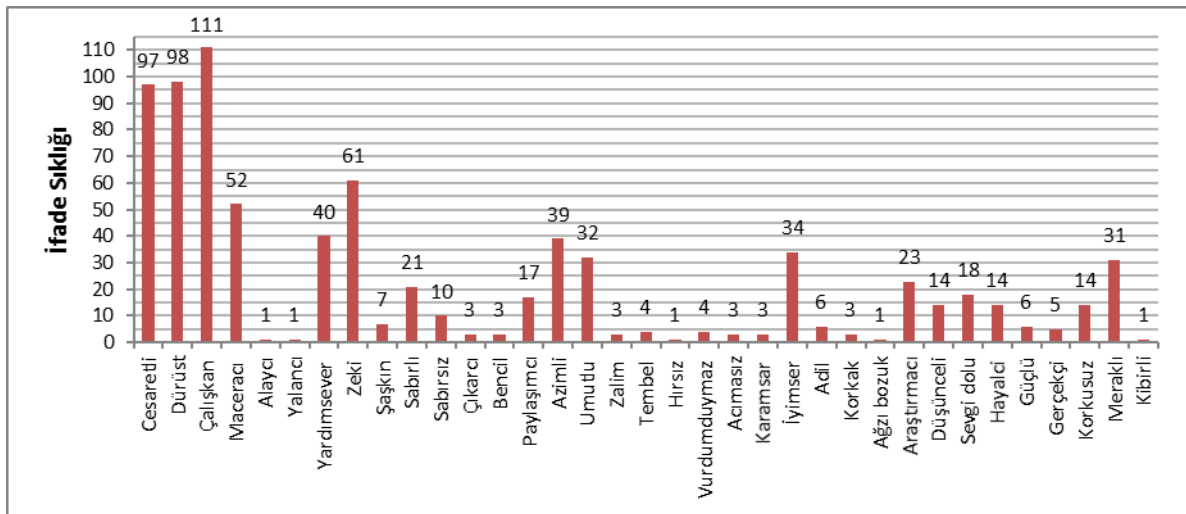

Şekil 5. Roman kahramanıyla gerçek hayatta karşılaşma ihtimali

Sınıflar itibariyle yapılan değerlendirmede 6 ve 7. sınıflar birbirlerine oldukça yakın evet cevabı (%55,2 ve %56,1) verirken, 5 ve 8. sınıfların da birbirlerine yakın ve daha yüksek oranlarda (%68,1 ve %69,0) evet cevabı verdikleri görülmüştür.

5.6 Roman Kahramanının Öne Çıkan Özelliklerine İlişkin Okuyucu Değerlendirmesi

Öğrencilerin okuduğu romandaki kahramanların özelliklerine ilişkin değerlendirmeleri Şekil 6'da verilmiştir. Yapılan incelemede kahraman özelliklerden en sık rastlananları çalışkanlık (111), dürüstlük (98) ve cesaret (97) olduğu, diğer sık rastlanan özelliklerin ise zekilik ve yardımseverlik olduğu görülmüştür.

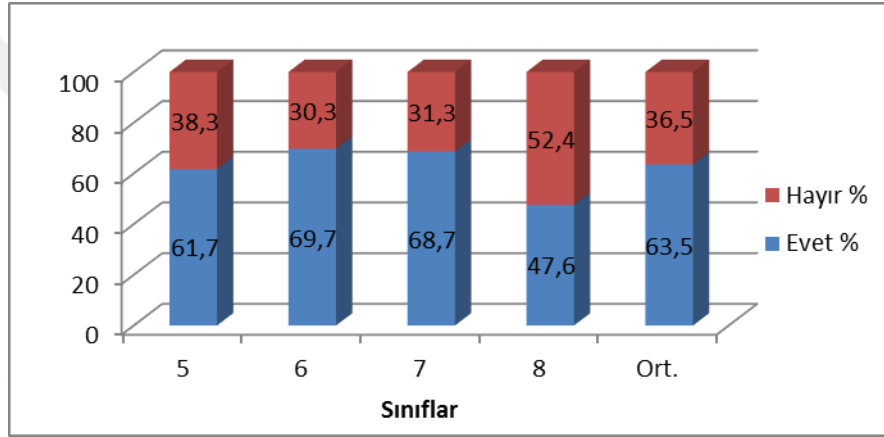

Şekil 6. Romanda kahramanın öne çıkan özellikleri

En az rastlanan kahraman özelliklerinin ise alaycı, yalancı, hırsız ve ağız bozukluk (1) olduğu, diğer az rastlanan özelliklerin ise korkaklık, acımasızlık, karamsarlık, zalimlik, bencillik, çıkarıcılık olduğu görülmüştür.

5.7 Okuyucunun Roman Kahramanından Etkilenme Düzeyine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin okuduğu roman kahramanından etkilenme düzeyi ilişkin değerlendirmede (Bk. Şekil 7) bütün öğrencilerin %63,5'i'nin etkilendiği, %36,5'inin ise etkilenmediği anlaşılmıştır.

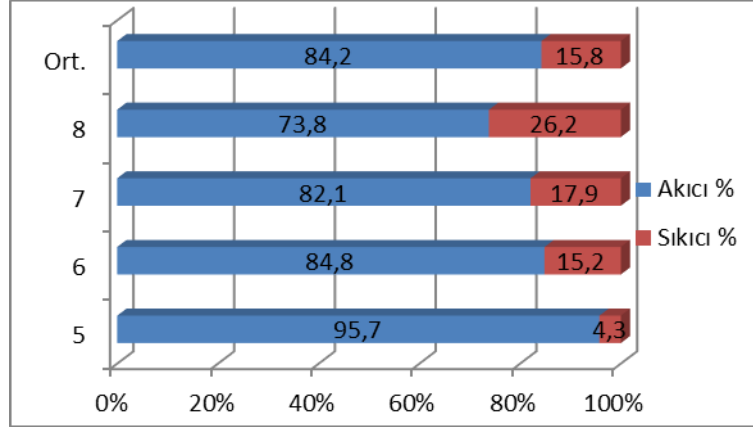
Şekil 7. Roman kahramanından etkilenme düzeyi

Etkilenme düzeyinin özellikle 6 sınıflarda %69,7 ve 7. sınıflarda %68,7 ile yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Ortaokulların ilk ve son sınıfı olan 5. sınıflarda roman kahramanlarından etkilenme düzeyi %61,7 ve 8. sınıflarda ise bu oranın %47,6'ya düştüğü görülmüştür.

“Evet” yanıtı veren öğrenciler, ağırlıklı olarak roman kahramanının kişilik özelliklerinden (dürüst, cesaretli, zeki, eğlenceli, sabırlı, yardımsever vb.) etkilendiklerini ifade etmişlerdir.

5.8 Romanın Anlatımına İlişkin Okuyucu Değerlendirmesi

Araştırmaya katılan bütün öğrencilerin okuduğu kitabın anlatımı ile ilgili düşünceleri incelendiğinde (Bk. Şekil 8), ortalamada %84,2'sinin okuduğu romanı akıcı bulduğu, %15,8'inin ise sıkıcı bulduğu görülmüştür.

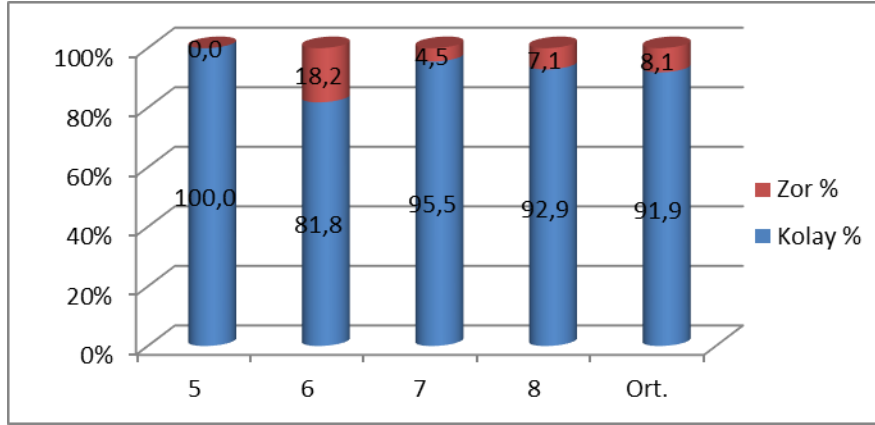
Şekil 8. Romanın anlatımı ile ilgili okuyucu düşünceleri

Sınıflar itibariyle yapılan incelemede ise akıcı bulma düzeyi 5. sınıflarda %95,7 iken, 6. sınıflarda %84,8; 7. sınıflarda %82,1 ve 8. sınıflarda ise bu oranın %73,8'e düştüğü görülmüştür. Bu verilere dayanarak sınıf düzeyi yükseldikçe akıcı bulma düzeyinin azaldığı ve sıkıcı bulma düzeyinin ise yükseldiği söylenebilir.

5.9 Romanın Diline İlişkin Okuyucu Değerlendirmesi

Öğrencilerin okuduğu romanın dilinin zorluğu ya da kolaylığına ilişkin değerlendirmeleri (Bk. Şekil 9) incelendiğinde, ortalamada öğrencilerin %91,9'sinin kitap dilini kolay, %8,1'inin ise zor bulduğu görülmüştür.

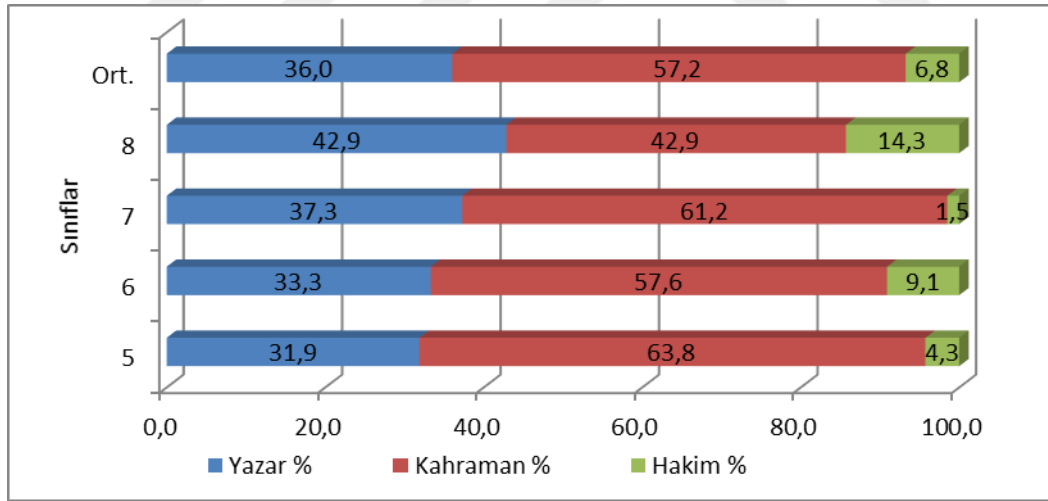
Sınıflar itibariyle yapılan incelemede ise, 5. sınıfların tamamı okuduğu kitabın dilini kolay bulurken, 6. sınıflarda bu oranın %81,8'e düştüğü görülmüştür. Sınıf düzeyinin ilerlemesine bağlı olarak öğrencilerin kitapların diline ilişkin değerlendirmesi arasında bir ilişki görülmemiştir.

Şekil 9. Romanın diline ilişkin okuyucu değerlendirmesi

5.10 Romanda Kullanılan Bakış Açısına İlişkin Okuyucu Değerlendirmesi

Öğrencilerin okuduğu kitabın bakış açısına ilişkin değerlendirmeleri (Bk. Şekil 10) incelendiğinde, bütün sınıflar itibariyle genel ortalamada %36'sı yazar bakış açısı, %57'si kahraman bakış açısı, %6,8'i ise hâkim bakış açısına sahip olduğu ifade edilmiştir.

Şekil 10. Romanda kullanılan bakış açısına ilişkin okuyucu değerlendirme

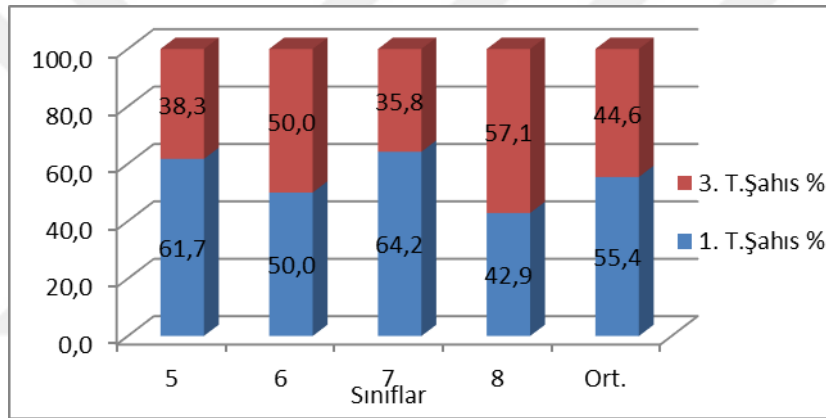
Sınıflar itibariyle yapılan değerlendirmede ise; yazar bakış açısının 5. sınıflarda en düşük (%31,9), 8. sınıflarda ise en yüksek (%42,9) olduğu görülmüştür. Buna karşılık kahraman bakış açısının 5. sınıflarda en yüksek (%63,8) ve 8. sınıflarda en düşük düzeyde (%42,9) olduğu hesaplanmıştır. Bu sonuçlara göre sınıf düzeyi ilerledikçe yazar bakış açısı cevabının arttığı buna karşılık kahraman bakış açısının azaldığı söylenebilir.

5.11 Romanda Anlatımın Kimin Tarafından Yapıldığına İlişkin Okuyucu

Değerlendirmesi

İncelenen eserlerin kimin tarafından anlatıldığına ilişkin bulgular (Bk. Şekil 11) incelendiğinde, ortalamada %55,4'ünün birinci tekil şahıslar, %44,6'sının ise üçüncü tekil şahıslarca anlatıldığı ifade edilmiştir.

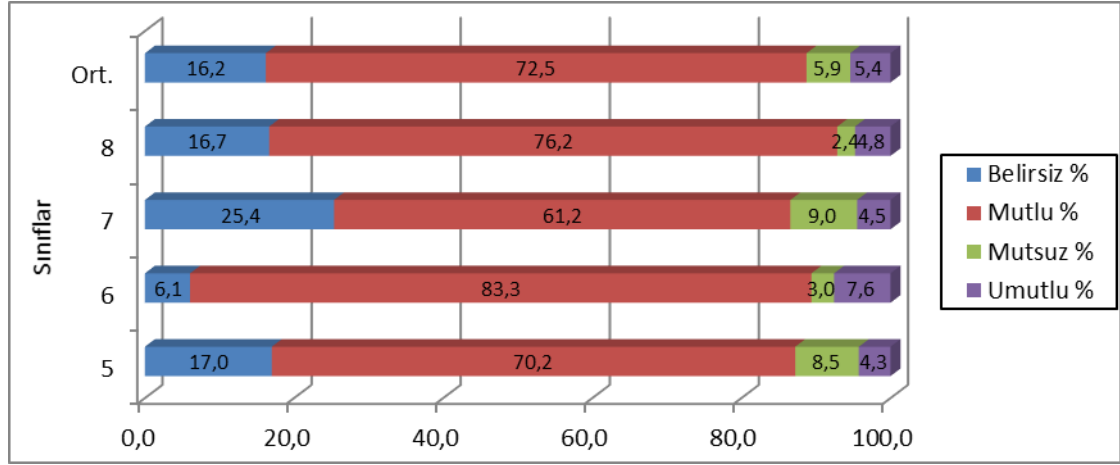
Sınıflar itibariyle yapılan incelemede ise birinci tekil şahıs diyenlerde en yüksek oranın %64,2 ile 7. sınıflarda, üçüncü tekil şahıs diyenlerde ise en yüksek oranın %57,1 ile 8. sınıflarda olduğu görülmüştür.

Şekil 11. Romanda anlatım ağzı

5.12 Romanların Sonlanmasına İlişkin Okuyucu Değerlendirmesi

Okunan kitapların sonunun nasıl bittiğine ilişkin veriler (Bk. Şekil 12) incelendiğinde, en yüksek oran %72,5 ile mutlu bittiğini göstermektedir. Diğerleri, %16,2 ile belirsiz; %5,9 ile mutsuz ve %5,4 de umutlu bittiğini göstermektedir.

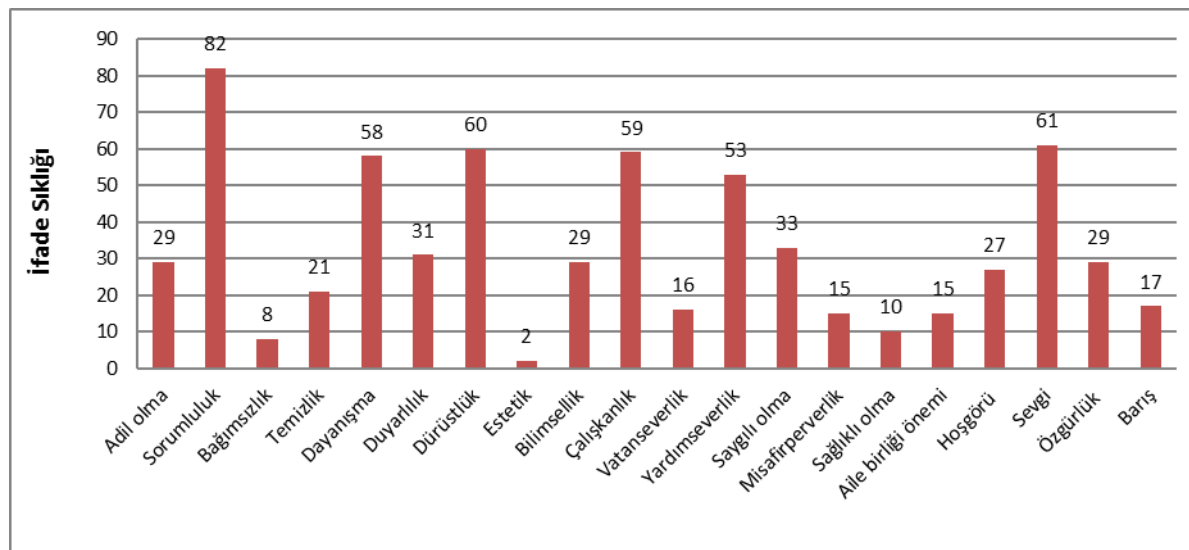
Şekil 12. Romanların sonlanması ilişkin bulgular

Sınıflar itibariyle yapılan değerlendirmede ise bütün sınıflarda mutlu bitiş oranının yüksek, buna karşılık umutlu bitiş oranının ise en düşük düzeyde olduğu görülmektedir.

5.13 Romanlardan Ulaşılabilen Değerlere İlişkin Okuyucu Değerlendirmesi

Bütün sınıflarda okunan bütün kitaplarda en çok ulaşılan değerler (Bk. Şekil 13) incelendiğinde, sırasıyla sorumluluk (82), sevgi (61) ve dürüstlük (60) olduğu, sıklıkla rastlanan diğer değerlerin çalışkanlık, dayanışma ve yardımseverlik olduğu görülmüştür.

En az işlenen ya da ulaşılan değerlerin ise estetik (2), bağımsızlık (8) ve sağlıklı olma (10) değerleri olduğu, diğer düşük değerlerin ise aile birliği önemi, misafirperverlik, vatanseverlik, adil olma ve barış olduğu ortaya çıkmıştır.

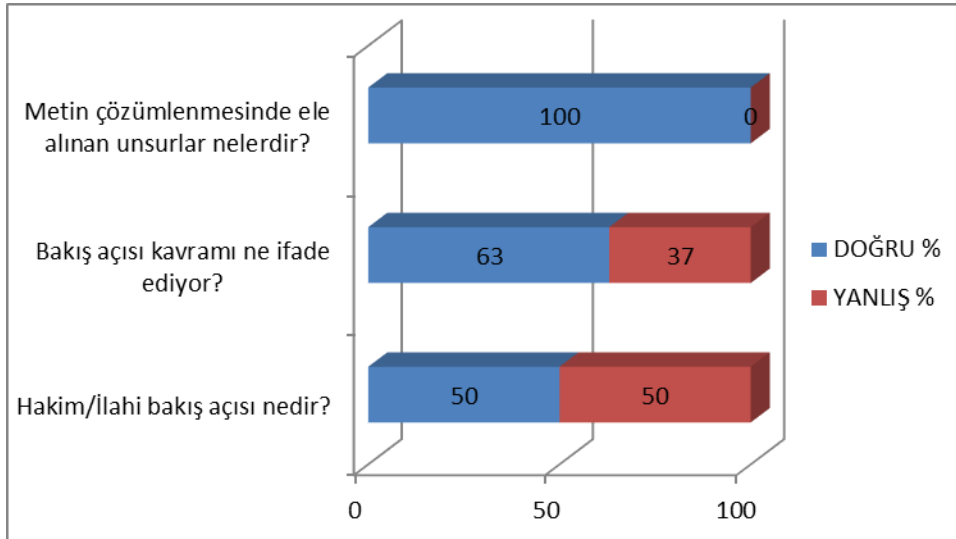

Şekil 13. Romanlardan ulaşılabilen değerler

5.14 Türkçe Öğretmenlerine Yönelik Bulgular

İlköğretim ikinci kademedeki görev yapan Türkçe öğretmenlerine yönelik yapılan anketlerden elde edilen bulgulara göre (Bk. Şekil 14) Türkçe öğretmenlerinin;

- Hizmet sürelerinin 3-35 yıl arasında değiştiği, ortalamada ise 11,3 yıl hizmet sürelerinin olduğu;
- %93'ünün Lisans, %7'sinin Yüksek Lisans mezunu olduğu tespit edilmiştir.
- Tamamının “metin çözümlemesinde ele alınan unsurları” bildikleri ve yöneltilen soruya “olay, yer, zaman, kişiler, karakterler, konu, ana fikir, içerik” türü cevaplar verdikleri görülmüştür.
- “Romanda bakış açısı kavramının ne ifade ettiğine” ilişkin soruya verilen cevaplar incelendiğinde; öğretmenlerin “Yazarın olayı ele alış tercihi/tarzı, anlatımın kimin ağzından yapıldığı” şeklinde %63'ünün doğru cevap verdiği görülmüştür.
- “Romanda hâkim/ilahî bakış açısının ne olduğuna” ilişkin soruya ise Türkçe öğretmenlerinin “Her şeye hâkim olan, kişilerin zihinlerini, hislerini, rüyalarını vb. her şeyi bilen bakış açısı” cevabı vermesi gerekirken, %50'sinin doğru cevap veremediği, (%13'ünün boş bıraktığı, %17'sinin açıkça “bilmiyorum” dediği, %20'sinin ise verdiği cevapların doğru olmadığı) ortaya çıkmıştır.

Şekil 14. Öğretmenlerin romanda bakış açısına hâkimiyetleri

BÖLÜM 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocuk edebiyatı, çocuğun zihin, dil, sosyal ve ahlaki yapısını geliştirebilen, kişilik gelişimine yardımcı olan, hayal gücünü olumlu yönde etkileyen, toplumun ve evrensel değer yargılarını öğrenmesini amaçlayan edebiyat koludur. Buna bağlı olarak çocuk edebiyatı ürünlerinin söz konusu hedeflere yönelik özellikleri taşımaları ve çocuk okuyucusuna hayatı tanıtmalıdır.

Kitap sevgisi ve okuma alışkanlığı küçük yaşta edinilmesi gereken kazanımlardır. Çocukların karşılaştığı ürünle bu anlamda daha da önem kazanmaktadır. Özellikle çocuğun hayatı anlama ve tanımada eserlerin önemli bir yere sahip olduğu gerçeğinden hareketle, çocuk yazarlığı ve çocuk edebiyatının önemi her ortamda vurgulanarak konu ile ilgili uzman sayısı artırılmalıdır. Bu da ancak bir çocuk edebiyatı enstitüsü ve bilim kurulu tarafından gerçekleştirilebilir.

Nitelikli bir çocuk kitabı yazmak, her şeyden önce çocuğun tanınmasını ve ilgi ve ihtiyaçlarının bilinmesini gerektirir. Bunun yanı sıra çocuğu tanıyan ve onun gelişim özelliklerini bilen herkesin de çocuk edebiyatı yazarı olması mümkün değildir. Çocuk edebiyatçısının aynı zamanda çocuğun diline ve anlatımına hâkim, edebî yönü kuvvetli ve çocuk duyarlılığını keşfetmiş olması beklenir.

Teknolojinin esiri olma yolunda ilerleyen ve kitaptan gittikçe uzaklaşan günümüz çocuklarının nitelikli çocuk eserleri ile karşılaşması fazlasıyla önemlidir.

Milli Kütüphane kayıtlarında 2000-2015 yılları arasında ilk defa yayımlanmış otuz çocuk romanı, çocuk romancılığı ve çocuk edebiyatı açısından önemli eksikliklere sahip olduğu görülmüştür. Bu eserlerin titiz bir eleştiri süzgecinden geçmediği, yayıncıların iyi bir

editörlük işlemine tutmadığı anlaşılmaktadır. Yazarların kendine özgü bir dil ve anlatımı tercih etmeleri, çocuk yayıncılığı ve edebiyatı açısından özel bir hassasiyet göstermemeleri de bunun en önemli delilidir.

İncelediğimiz romanların deneme okumalarında da farklı değerlendirmelerin olması, bu eserlere yönelik dikkatlerin farklılığından kaynaklanmaktadır. Öğrenci uygulamasında elde edilen verilerin içerik analizinden elde edilen sonuçlarla tam olarak örtüşmemesinin sebebi kitapların okunma sayılarının farklı olmasıdır. Söz gelimi “*Yankılı Kayalar*” adlı roman toplamda 23 öğrenci tarafından okunurken “*Demir Misketler*” ve “*İçimdeki Ses*” yalnızca ikişer öğrenci tarafından okunmuştur. Anketlerde ortalama sonuçlarına yer verildiğinden çok okunan romana ait bulgular ortalamayı büyük oranda etkilemiştir.

İncelemelere ilişkin bulgular ile öğrenci ve öğretmenlerden edinilen sonuçlar birlikte değerlendirilmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- İncelenen eserlerin dil ve anlatım özellikleri bakımından çocuk edebiyatı ölçütlerine tamamen uygun, çocuk edebiyatı yazarlarının da bütünüyle alanlarında yetkin olduklarını söylemek mümkün değildir.
- Çoğu kitabın içerik özelliklerinde farklı açılardan çocuk romanı olma özelliklerini taşımadığı ve bu kitapların yazarlarının da alanlarında yetkin olmadıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Bu romanlar için aslında çocuk romanı olmadıklarını söylemek yanlış olmayacaktır.
- Çocuk kitaplarının niteliklerinin genel itibarıyla “iyi” düzeyde olmaması yayınevlerinin çocuk kitapları konusundaki tek kaygılarının ticaret olduğunu düşündürmektedir. Bu yüzden çocuk kitapları ile ilgili denetleyici bir otoritenin/kurumun yokluğu dikkat çekmekte ve eksikliği hissedilmektedir.
- Her gün sayıları gittikçe artan çocuk kitapları ile ilgili bibliyografik bir çalışma yoktur.
- Milli Kütüphane kayıtlarında “çocuk romanı” olarak geçen kimi kitaplar (*Ah Bir Sincabım Olsa*, *Bilgisayarlı Şapka*, *Boncuk Gözlü Kız Zeytin Gözlü Oğlan*, *Mars Gezegenine Nasıl Gidemedim*, *Levent Serisi* vb.) roman özelliği taşımadığı hâlde bu konu başlığı ile kaydedilmiştir. Bu ve benzeri kitaplar, roman olmadıkları anlaşıncı inceleme dışı tutulmuştur.
- Hizmet süreleri 3-35 yılları arasında değişen toplam 30 Türkçe öğretmenin yarısının hâkim/ilahî bakış açısını bilmedikleri ortaya çıkmıştır ki bu durum, her ne

kadar ortaokul öğrencilerine bakış açısı kavramı anlatılmasa da, öğrencilerin anlatımın kimin tarafından yapıldığını belirlemelerinde etkili olmaktadır.

- Çocuk yayıncılığının özel bir alan olduğu ve bu alanla ilgili uzmanların yetiştirilerek bir denetim kurumunun oluşturulması kaçınılmazdır.

6.1 Öneriler

- Çocuklarımız nitelikli çocuk edebiyatı eserleriyle karşılaştırılmalı; böylelikle edebiyatın seçkin eserlerini okuyan çocuğun estetik ve edebî zevk kazanması sağlanmalı ve çocuk nitelikli eserleri seçebilir duruma getirilmeli,
- Çocukların zevkle okuyacağı, her bakımdan nitelikli eserlerden oluşan ve çocukların özgürce seçim yapabileceği çeşitli listeler oluşturulmalı,
- Çocuk romanlarının, çocuğun kendisini, çevresini ve dünyayı tanımasına fırsat verici özellikler taşıması sağlanmalı,
- Çocuk kitaplarını inceleyen ve değerlendiren bir kurum oluşturularak nitelsiz eserlerin yayımlanmasının önüne geçilmeli ve çocuk kitaplarının kalitesi yükseltilmelidir.

6.1.1 Araştırmacılara Öneriler

- Araştırma tesadüfi olarak seçilmiş çocuk romanlarının çocuk edebiyatı ölçütlerine uygunluğunu sorgulamıştır. Yapılacak başka çalışmalarla çocuk romanları eleştirel bir gözle değerlendirilmeli ve olumsuz etki oluşturacak unsurlar tespit edilmeli,
- Düzenli aralıklarla çocukların okuduğu eserler üzerine araştırma yapılmalı, çocukların en çok ve en az tercih ettikleri romanlar ile bu durumun nedenleri tespit edilmelidir.

6.1.2 Eğitimcilere Öneriler

- Çocuk romanlarının dil gelişimi ve edebî zevki geliştirdiği kabul edilmeli ve öğretimde etkin olarak kullanılmalı,

- Çocukların seviye, ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda uygun çocuk edebiyatı ürünlerini tercih etmeleri sağlanmalı,
- Öğrencilere kitap tavsiyesi yaparken çocuklar tarafından sıklıkla tercih edilen çocuk romanlarının dil özelliklerine dikkat edilmeli,
- Küfür ve argo kullanımı, zararlı alışkanlıkların eserde ele alınışı, farklı din ve kültüre ait imgelere dikkat edilmeli ve olumsuz etki oluşturabilecek eserler çocuklardan uzak tutulmalıdır.

6.1.3 Yazar ve Yayın Evlerine Öneriler

- Çocuk romanları ticari bir meta olmaktan çıkarılmalı,
- Yazar olmak isteyenlerin önce çocuk edebiyatı alanına yönelmelerinin önüne geçilmeli,
- Yayınevleri de çocuk kitaplarıyla çok satmak kaygısına girmemeli, bu alanın ne kadar önemli olduğu bilincine varmalı,
- Çocuklar için yazılan her kitabın çocuk kitabı olmayacağı/olamayacağı yayınevlerine anlatılmalıdır.

6.1.4 Lisans/ Lisansüstü Eğitim Veren Kurumlara Öneriler

- Çocuk edebiyatı ürünlerinin okuyucusuna ulaşmadan önce incelendiği; pedagog, edebiyatçı ve yazarlardan oluşan akademik bir kurul/kurum oluşturulmalı ve yazılan her eser bu kurumun onayından geçirilmeli,
- Öğretmenlere nitelikli kitap seçimi ile ilgili hizmet içi eğitimler verilmeli, böylece öğretmenlerin öğrencileri doğru yönlendirmesi sağlanmalı,
- Çocuk edebiyatı alanı ile ilgilenen ve bu alanda eser vermek isteyenlere çocuk edebiyatı uzmanları ve yetkin yazarlar tarafından eğitim verilmelidir.

KAYNAKLAR

- Akbayır, S., & Şahin, Ş. (2005). Yaş gruplarına göre çocuklar için edebiyat [Özel Sayı]. *Hece Dergisi*, 104-105, 190-204.
- Alpöge, G. (2006). Okul öncesi kitapları ve çocuk edebiyatı. *Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Kurultay bildirileri*, 17-20.
- Akyüz, M. (2014). *Muzaffer İzgü'nün çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Altunbay, M. (2011). *Sevinç Çokum'un romanlarının eleştirel okuma yöntemine göre okunması*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Altunbay, M. (2015). *İlköğretim Türkçe dersi (6-7-8. sınıflar) öğretim programında yer alan temel becerilerin kazandırılmasında çocuk edebiyatı ürünlerinin etkisi (21. yüzyıl örnekleme)*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Antaklıoğlu, Z. (2013). *Roman kuramına giriş*. İstanbul: Ayrıntı.
- Arpacı, Ö. (2006). *Çocuk kitaplarında iletiler ve iletilerin aktarım biçimi (Sevim Ak örneği)*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Arısoy, E. (2014). *Ayla Çınaroğlu'nun çocuk romanlarında dilin kullanımı ve evrensel değerler*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Asutay H. (2012). *Gençlik edebiyatı ve ilkgençlik romanı*. İstanbul: Kriter.
- Aura. (t.y.). *Wikipedia* içinde. [https://tr.wikipedia.org/wiki/Aura_\(teozofik\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Aura_(teozofik)) sayfasından erişilmiştir.

- Aydemir, A. (2011). *Gülten Dayıoğlu'nun romanlarının çocuk ve gençlik edebiyatı ve fantastik bilim kurgu türü bakımından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Aytan, T. (2005). *Kültür bakanlığı tarafından yayımlanan 11-14 yaşı grubu çocuk kitaplarının dil-anlatım, eğitcilik ve görsellik aşıısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Aytaşı, G. (2001). Çocuk hikâyesi yazmak. *Hece Dergisi*, 50, 74-77.
- Barış, G. (2011). *Gülten Dayıoğlu'nun çocuk romanlarındaki eğitsel değerler*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Cânan, İ. (1987). Çocuk edebiyatı nasıl olmalı. Mustafa Ruhi Şirin (Ed.). *Çocuk edebiyatı yıllığı* içinde (s. 70-76). İstanbul: Gökyüzü.
- Canlı, S. (2015). Türkçe ders kitaplarına seğıilecek metinlerin belirlenmesinde çocuğa görelik ilkesi. *Dil Eğitimi ve Araşıtırmaları Dergisi*. 1(1), 98-123.
- Cengiz, G. (2006). Yazın yapıtlarının çocuk ve gençlik yapıtları zerine. 2. *Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu bildirileri*. 821-830.
- Ciravoğlu, . (1997). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Esin.
- Çaganava, A. (2006). *Cahit Uçuk'un çocuk romanlarında tema ve eğitim ğelleri*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Çakıcı, E. (2010). *Milli Eğitim Bakanlığının 2004 yılında tavsiye ettiği yüz temel eserdeki yerel romanlar aracılığıyla edebiyat ğretiminde değerler ğretimi üzerine bir araşıtırma*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Çakır, P. (2013). Türkçe ders kitaplarındaki öykülerin çocuğa görelik ilkesi aşıısından incelenmesi. *Turkish Studies*. 8(1), 1171-1180.
- Çakmak T., & Yılmaz, B. (2009). Okul ncesi dönem çocuklarının okuma alışkanlığına hazırlık durumları üzerine bir araşıtırma: Hacettepe Üniversitesi Beytepe Anaokulu rneği. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 23 (3). 489-509.
- Çekici, Y. E. (2014). *Rıfat Ilgaz'ın çocuk kitaplarında karşıt söylem bağlamında eleştirel okuma etkinlik nerileri*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

- Çelik, C. (2005). Çocuk kavramı ve medeni hukuk açısından çocuk haklarının tarihi gelişimi. *Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi*, (36), <http://www.e-akademi.org/incele.asp?konu=%C7OCUK%20KAVRAMI%20VE%20MEDEN%D%20HUKUK%20A%C7ISINDAN%20%C7OCUK%20HAKLARININ%20TAR%DDH%DD%20GEL%DD%DE%DDM%DD&kimlik=-1854485512&url=makaleler/ccelik-1.htm> sayfasından erişilmiştir.
- Çer, E. (2014). *Edebiyatta çocuk gerçekliği ve çocuğa görelilik ilkelerinin incelenmesi*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Çetin, N. (2002). Tanzimat döneminde Türk romanı (1860-1878). [Özel Sayı]. *Hece Dergisi*, 65-66-67, 21-33.
- Çetin, N. (2003). *Roman çözümleme yöntemi*, Ankara: Öncü.
- Çetışli, İ. (2005). *Metin tahlillerine giriş u*, Ankara: Akçağ.
- Çıkla, S. (2005). Tanzimattan günümüze çocuk edebiyatı ve bazı öneriler. *Hece*, 104-105, 89-107.
- Dayıoğlu, G. (2006). Açılış Konuşması. 2. *Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu açılış konuşması*. 13-18.
- Demirkaya, Ö. (2009). *Bilgin Adalı'nın çocuk romanlarının, çocuk kitaplarının çocuğun gelişim alanlarına etkileri açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Dilidüzgün, S. (2000). *Çocuk Kitaplarında Yazınsal Nitelik*. I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu bildirileri. 159-165.
- Dilidüzgün, S. (2004). *Çağdaş çocuk yazını, yazın eğitime atılan ilk adım*. İstanbul: Morpa Kültür.
- Dino, G. (1978). *Türk romanının doğuşu*. İstanbul: Cem.
- Doğan, Ç. (2015). *Sevim Ak'ın çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel öğeleri yönünden incelenmesi ve Türkçe eğitime katkısı*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

- Enginün, İ. (1987). Edebiyat ve çocuk edebiyatı. Mustafa Ruhi Şirin (Ed.). *Çocuk edebiyatı yıllığı* içinde (s. 56-60). İstanbul: Gökyüzü.
- Erdi, A. (2008). *Türkiye’de 1980-1985 ve 2000-2005 yılları arasındaki çocuk kitaplarında eğitsel iletiler*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Gazioğlu, G. (2015). *İlk gençlik edebiyatı*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Gökşen, E. N. (1985). *Örnekleriyle çocuk edebiyatımız*. İstanbul: Remzi
- Güngör, E. (1993). *Değerler Psikolojisi*. Amsterdam: Hollanda Türk Akademisyenler Birliği Vakfı.
- Güler, E. (2014). *Çocuk edebiyatı kapsamında Mehmet Güler’in eserleri üzerine bir inceleme*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Güleryüz, H. (2006). *Yaratıcı çocuk edebiyatı*. Ankara: PegemA.
- Gürel, Z., Temizyürek F. & Şahbaz, N. K. (2007). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Öncü.
- İssı, A. C. (2002). Türk edebiyatının romanla tanışması [Özel sayı]. *Hece Dergisi*, 65-66-67, 16-20.
- İş Kanunu. (2003). <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4857.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Kağıtçıbaşı, Ç., & Kuşdil, M. E. (2000). Türk Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 45, 59-76.
- Kantarcıoğlu, S. (1991). *Eğitimde masalın yeri*. Ankara: MEB.
- Kantarcıoğlu, S. (2004). *Türk ve dünya romanlarında modernizm*. Ankara: Akçağ.
- Kapoğlu, E. N. (2012). *İlköğretim 1-3. sınıf öğrencileri için hazırlanan öyküleyici çocuk kitaplarının nitelik yönünden değerlendirilmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Karabudak, N. (2015). *Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı tarafından yayımlanan çocuk roman ve çizgi romanlarının tematik incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

- Karagöz, S. (2014). *Çocuk romanlarındaki başkışilerin yaşadıkları çatışmaları çözme yöntemlerinin incelenmesi*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Karakuş, İ. (1995). Çocuğun eğitiminde tahkiyeli metinler. *Bilge Dergisi* 7, 10-12.
- Karatay, H. (2007). Dil edinimi ve değer öğretimi sürecinde masalın önemi ve işlevi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(3), 463-475.
- Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve eğitim*, Ankara: Engin.
- Kavcar, C., Oğuzkan, A. F., & Aksoy, Ö. (2012). *Yazılı ve sözlü anlatım*. Ankara: Anı.
- Kaya, V. (2007). *Cahit Zarifoğlu'nun çocuk kitaplarında temel değerler*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Kekeç, N. (2011). Sözlü edebiyattan Tanzimat romanına giderken 'anlatı', 'anlatıcı' ve 'aşk olgusu'nun dönüşümü. *Millî Folklor*, 92, 27-33.
- Kıbrıs, İ. (2000). *Uygulamalı çocuk edebiyatı*. Ankara: Eylül.
- Kırıçoğlu, O. (2005). *Sanatta eğitim*. Ankara: PegemA.
- Koçağan, F. Ö. (2012). *İlköğretim 4-5. sınıf için hazırlanan öyküleyici çocuk kitaplarının okunabilirlik ve değerler yönünden incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Kumbasar, E. (2011). *Muzaffer İzgü'nün romanlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Küçükavşar, A. (2008). Çocuk kitaplarındaki iletilerin önemi ve Mavisel Yener'in çocuk romanlarındaki evrensel iletiler. *Türk Halkları Edebiyatı II: Uluslararası Çocuk Edebiyatı Kongresi bildirileri*, 27-33.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2005). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (6. ve 7. sınıflar)* Ankara: MEB.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2006). *İlköğretim Türkçe dersi (6, 7, 8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: MEB.
- Millî Eğitim Bakanlığı. Millî eğitim temel kanunu. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/temkanun_0/temelkanun_0.html sayfasından erişilmiştir.

- Miyasoğlu, M. (1998). *Roman düşüncesi ve Türk romanı*. İstanbul: Ötüken.
- Moran, B. (1983). *Türk romanına eleştirel bir bakış 1*. İstanbul: İletişim.
- Naci, F. (2007). *Yüz yılın 100 Türk romanı*. İstanbul: Türkiye İş Bankası.
- Neydim, N. (2006). Çocuk edebiyatının durumu ve 100 Temel Eser üzerine. *Varlık Dergisi*, 1189, 4-7.
- Oğuzkan, A. F. (2010). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı.
- Özbay, M., & Karakuş Tayşi, E. (2011). Dede Korkut Hikâyeleri'nin Türkçe öğretimi ve değer aktarımı açısından önemi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(1), 21-31
- Özdemir, O., Özdemir, P. G., Kadak, M. T., & Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 566-589.
- Özgül, M. K. (2002). Romanın hikâyesi [Özel Sayı]. *Hece Dergisi*, 65-66-67, 7-15.
- Özön, M. N. (2009). *Türkçede roman*. İstanbul: İletişim.
- Özyar, G. S. (2012). *Okuma becerisinin geliştirilmesi ve çocuğun dil-kavram gelişmesi bağlamında Yalvaç Ural'ın çocuk kitapları*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Parla, J. (2006). *Babalar ve oğullar*. İstanbul: İletişim.
- Parla, J. (2008). *Donkişot'tan bugüne roman*. İstanbul: İletişim.
- Sakaoğlu, N. (1996). Lütfiye-i Vehbî'de (18.yy) Çocuk Eğitimiyle İlgili Görüşler. 1. *Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi bildirileri*, 71-96.
- Sever, S. (2008). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir: Tudem
- Sıtkı, R. (2011). *Türkiye'de çocuk ve ilk gençlik edebiyatı yayıncılığı: 2000-2009*. Uzmanlık Tezi. Kültür Bakanlığı, Ankara.
- Solak, Ö. (2014). *Edebiyat biliminde kuram ve yöntem*. Ankara: Nobel Akademik.
- Şahin, A. (2007). Çocuk ve çocukluk. Ö.Yılar, L.Turan (Ed.), *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı içinde* (3-5). Ankara: PegemA.
- Şen, Ü. (2007). *Milli Eğitim Bakanlığının 2005 yılında tavsiye ettiği 100 Temel Eser yoluyla Türkçe eğitiminde değerler öğretimi üzerine bir araştırma*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

- Şimşek, H., & Yıldırım, A. (2011). *Sosyal Bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Şimşek, Ş. (2015). Kemalettin Tuğcu'nun romanlarında değerler eğitimi, *International Journal of Humanities and Education*, 1(1), 79-104.
- Şirin, M. R. (2000). *99 soruda çocuk edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış*, Ankara: Kök.
- Şirin, M. R. (2012). “Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı” [Ders Notları]. <http://www.cocukvakfi.org.tr/icerik.aspx?id=84> sayfasından erişilmiştir.
- Şirin, M. R. (2014). Editörün Son Sözü: Niçin Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısını Hazırladık? [Özel Sayı]. *Türk Dili Dergisi*, 756, 13-14.
- Temizyürek, F. (2003). Türkçe öğretimizde çocuk edebiyatının önemi, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 13, 161-167.
- Tıgılı, H. B. (2014). *Miyase Sertbarut'un çocuk kitaplarının çocuk edebiyatı öğelerine göre incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Türk Dil Kurumu. (2005). Türkçe sözlük. Ankara: TDK.
- Türk Ceza Kanunu. (2004). <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Türk Medeni Kanunu. (2001). <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- UNICEF. (t.y.). *Çocuk haklarına dair sözleşme*. http://www.unicef.org/turkey/crc/_cr23c.html sayfasından erişilmiştir.
- Ünalın, Ş. (2001). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Üstten, A. U. (2014). *Gençlik edebiyatı*. Ankara: Grafiker.
- Üzel, Ö. (2007). *Serpil Ural'ın çocuk kitaplarının incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Yalçın, A. (2006). *Sosyal ve siyasal değişimler açısından Cumhuriyet dönemi Türk romanı 1920-1946*. Ankara: Akçağ.

- Yalçın, A., & Aytaş, G. (2014). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ.
- Yapıcı, Ş. (2004). Çocukta dil gelişimi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1, 1-17.
- Yavuz, H. (1987). Okuma alışkanlığı üzerine. Mustafa Ruhi Şirin (Ed.). *Çocuk edebiyatı yıllığı* içinde (s. 266-267). İstanbul: Gökyüzü.
- Yavuzer, H. (1992). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi.
- Yılmaz, S. (2007). Muzaffer İzgü'nün çocuk romanlarının tema, eğitsel iletiler ve dil yönünden 10-12 yaş grubu çocuklarına uygunluğu. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Yılmaz, D. (2011a). *Roman kavramı ve Türk romanının doğuşu*. İstanbul: Kesit.
- Yılmaz, D. (2011b). *Roman sanatı ve toplum*. İstanbul: Kesit.
- Yörükoğlu, A. (1986). *Gençlik çağı*. İstanbul: Türkiye İş Bankası.
- Yörükoğlu, A. (2000). *Çocuk ruh sağlığı*. İstanbul: Özgür.

EKLER

EK 1. ARASTIRMA İZİN BELGESİ

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 14588481-605.99-E.4320671
Konu : Araştırma İzni

18.04.2016

KEÇİÖREN KAYMAKAMLIĞINA
(İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü)

İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2012/13 nolu Genelgesi.
b) Gazi Üniversitesi'nin 30/03/2016 tarihli ve 11736 sayılı yazısı.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Sümeyra BOYACI'nın "**Çocuk Romanlarında Dil ve Anlatım Özellikleri**" konulu araştırma kapsamında uygulama talebi Araştırma Komisyonumuzca incelenmiş olup; ilçenize bağlı ekli listede belirtilen okullarda çalışmanın yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Görüşme formunun (3 sayfa) uygulama yapılacak sayıda araştırmacı tarafından çoğaltılarak, araştırmanın ilgi (a) genelge çerçevesinde, ilçe milli eğitim müdürlüklerinin sorumluluğunda okul ve kurum yöneticileri de uygun gördüğü takdirde gönüllülük esasına göre yazımız ekinde gönderilen mühürlü uygulama araçlarının uygulanmasına izin verilmesini rica ederim.

Müberra OĞUZ
Müdür a.
Şube Müdürü

EK:
1-Görüşme formu (3 sayfa)
2-Okul listesi (1 sayfa)

Konya yolu Başkent Öğretmen Evi arkası Beşevler ANKARA
e-posta: isticatistik06@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için
Tel: (0 312) 221 02 17/135

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 252d-6e35-38f4-af6b-e3a5 kodu ile teyit edilebilir.

EK 2. ÖĞRENCİ UYGULAMA FORMU

Öğrenci Uygulama Ölçeği

Değerli Öğrenciler,

Bu ölçek, okuduğunuz eserlerin içerik özelliklerini belirlemeye yöneliktir. Form, çoktan seçmeli 13 sorudan oluşmaktadır. Soruları cevaplarken en uygun olduğunu düşündüğünüz seçeneğin başına "X" işareti koyarak işaretleyiniz. Verdiğiniz cevaplar romanların içerik analizi ile ilgili yapılan araştırmaya katkı sağlayacaktır.

Sümeyra BOYACI

1. Kaçınıcı sınıfta okuyorsunuz?

() 5. Sınıf

() 6. Sınıf

() 7. Sınıf

() 8. Sınıf

2. Okuduğunuz kitabı işaretleyiniz.

Eser	Yazar
Barış Odaları	Aslı Der
Batık Kente Yolculuk	Tuncel Altınköprü
Benim Dedem Bir Tane	Tanık Dursun K.
Bintepe'nin Hayaleti	Nur İçöz
Bir Mikrobun Günlüğünden	Sara Gürbüz Özeren
Bir Yürekte Bin Özlem	Aydoğan Yavaşlı
Demir Misketler	Handan Derya
Dünya'nın Sonu	Gül Durusel
Düşlerime Kuşlar Konuyor	Mehmet Güler
Geçmişten Gelen Konuklar	Bilgin Adalı
Genlerin Şifresi	Bilgin Adalı
Gün Gelir Geri Döneriz	Yılmaz Yeşildağ
İçimdeki Ses	Zeliha Akçagüner
İnternet Canavarı I	Muharrem Bahara
Kapiland'ın Karanlık Yüzü	Miyase Serhanur
Karincalar Savaşı	Yavuz Bahadıröglü
Kayıp Kitaplıktaki İskelet	Mavisel Yener ve Aytül Akal
Kömür Karası Gözler	Mustafa Işık
Kuşlar Öterken	Ekrem Güneş
Kuyudaki Sır	Zeliha Akçagüner
Masal Kenti Çocukları	Zehra Tapunç
Menekşe İstasyonu	Ömer Açık
Pera Günlükleri I: Körler Ülkesi	Delal Arya
Rauf ve 2125'liler Kulübü	Almila Aydın
Rüyalar Ülkesinde	Hasan Kallımei
Sevginin Kuş Kanatları	Ekrem Güneş
Süper Gazeteciler I	Aytül Akal
Şakacı Hortlak İşbaşında	Melek Güngör
Yankılı Kayalar	Alınat Yılmaz Boyunağa
Yedi Bela Çetesi	Tuncel Altınköprü

3. Yukarıdaki listeden seçtiğiniz kitapta işlenen tema sizce nedir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir.)

Güzel Sanatlar	Kavramlar ve Çağrışımlar	Ahşkanlıklar
Millî Kültür	Hak ve Özgürlükler	Atatürkçülük
Sevgi	İletişim	Doğa ve Evren
Okuma Kültürü	Bilim ve Teknoloji	Duygular
Zaman ve Mekân	Toplum Hayatı	Kişisel Gelişim

4. Okuduğunuz kitabın konusu nedir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir.)

Buluşlar	Heykel	Doğa Olayları
Dil Sevgisi	Sorumluluk	Geleneksel Sanatlar
Dostluk	Cumhuriyet	İyi Alışkanlıklar
Gezegener	Güzellik	Doğadaki Değişiklikler
İnsan Hakları	Resim	Okuma Sevgisi ve Alışkanlığı
İnsan Sevgisi	Olumlu Düşünme	Birey ve Toplum
Kitaplar	Şehirler	İnsanlarla İletişim
Medeniyet	Sağlıklı Yaşam	Kötü Alışkanlıklar
Mevsimler	Tiyatro	Vatan Sevgisi
Özlem	Mutluluk	Yalnızlık
Türk Büyüklüğü	Başarı	Üzüntü
Umut	Kıskançlık	Spor
Diğer Canlılarla İletişim	Teknoloji ve Hayat	Yardımlaşma ve Dayanışma
Özgürlükler	Kitle İletişim Araçları	Uzaylılar ve Ufolar
Çevremiz	Dünyamız ve Uzay	Rüya, Düş, Hayal

5. Roman kahramanı, gerçek hayatta karşılaşılabileceğiniz biri mi?

() Evet () Hayır

6. Romanda kahramanın hangi özelliğı veya özellikleri öne çıkmış? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir.)

Cesareti	Zeki	Azimli	Karamsar	Sevgi dolu
Dürüst	Şaşkın	Umutlu	İyimser	Hayalci
Çalışkan	Sabırlı	Zalim	Adil	Güçlü
Maceracı	Sabırsız	Tembel	Korkak	Gerçekçi
Alaycı	Çıkarıcı	Hırsız	Ağız bozuk	Korkusuz
Yalancı	Bencil	Vurdumduymaz	Araştırmacı	Meraklı
Yardımcı	Paylaşıcı	Acımasız	Düşünceli	Kibirli

7. Okuduğunuz kitabın kahramanından etkilendiniz mi? Cevabını "Evet" ise nedenini yazınız.

() Evet () Hayır

8. Okuduğunuz kitabın anlatım ile ilgili düşünceniz nedir?

() Akıcı () Sıkıcı

9. Okuduğunuz kitabın dili nasıl?

() Kolay anlaşılmalıdır () Anlamayı zorlaştırmaktadır

10. Okuduğunuz kitapta hangi bakış açısı kullanılmış?

() Yazar bakış açısı () Kahraman bakış açısı () Hâkim (İlahî) bakış açısı

11. Okuduğunuz kitapta olaylar kim tarafından anlatılmaktadır?

() 1. Tekil Şahıs () 3. Tekil Şahıs

12. Okuduğunuz kitabın sonu nasıl bitiyor?

() Mutlu () Mutsum () Belirsiz () Umutlu

13. Okuduğunuz kitaptan hangi değere ulaşılabilir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir.)

Adil olma	Dayanışma	Bilimsellik	Saygılı olma	Hoşgörü
Sorumluluk	Duyarlılık	Çalışkanlık	Misafirperverlik	Sevgi
Bağımsızlık	Dürüstlük	Vatanseverlik	Sağlıklı olma	Özgürlük
Temizlik	Estetik	Yardımcı	Aile birliğine önem verme	Barış

EK 3. ÖĞRETMEN UYGULAMA FORMU

Öğretmen Uygulama Ölçeği

Değerli Meslektaşım,

Bu araştırmanın amacı, roman incelemelerinde değinilen dil ve anlatım unsurlarını belirlemektir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular yalnızca akademik çalışmada kullanılacağından, sorulara vereceğiniz samimi cevaplar araştırmanın başarıya ulaşmasını sağlayacaktır. Sonuçlar toplu olarak değerlendirileceğinden isim yazmanıza gerek yoktur. Araştırmaya yapacağınız katkı ve ayıracağınız zaman için teşekkür ederim.

Sümeyra BOYACI

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Meslekte kaçınıcı yılınızı çalışmaktasınız?
2. En son mezun olduğunuz okul nedir? (Lise, Yüksek Okul, Üniversite, Yüksek Lisans, Doktora)
3. Derste işlediğiniz ve/veya ders dışında öğrencilere okumalarını tavsiye ettiğiniz, roman ve hikâye gibi tahkiyeli metinlerin çözümlemesinde hangi unsurları ele alıyorsunuz?
4. Romanda “bakış açısı” kavramı sizin için ne ifade etmektedir?
5. “Hâkim / İlahî bakış açısı” hakkında ne biliyorsunuz?

EK 4. İNCELENEN ESERLER ve KÜNYE BİLGİLERİ

1. Açık, . (2015). Meneke İstasyonu. İstanbul: Günüşığı Kitaplığı.
2. Adalı, B. (2016). Geçmişten Gelen Konuklar. İstanbul: Can.
3. Adalı, B. (2016). Genlerin Şifresi. İstanbul: Can.
4. Akal, A. (2015). Süper Gazeteciler I. İzmir: Tudem.
5. Akçagüner, Z. (2015). Kuyudaki Sır. İzmir: Tudem.
6. Akçagüner, Z.(2002). İçimdeki Ses. İzmir: Tudem.
7. Altınköprü, T.(2013). Ufaklık Serüven Peşinde 1, Batık Kente Yolculuk. İstanbul: Çilek.
8. Altınköprü, T. (2008). Ufaklık Serüven Peşinde 7, Yedi Belâ Çetesi. İstanbul: Çilek.
9. Arya, D. (2015). Pera Günlükleri 1: Körler Ülkesi. İstanbul: Can.
10. Aydın, A. (2010). Rauf ve 2125'liler Kulübü - Geleceğın Anahtarı. İstanbul: Altın Kitaplar.
11. Bahadıroğlu, Y. (2008). Karıncalar Savaşı. İstanbul: Nesil Çocuk.
12. Boyunağa, A. Y. (2016). Yankılı Kayalar. İstanbul: Timaş Genç.
13. Buhara, M. (2008). İnternet Canavarı I. İstanbul: Türkiye İş Bankası.
14. Der, A. (2014). Barış Odaları. İstanbul: Günüşığı Kitaplığı.
15. Derya, H. (2015). Demir Misketler. İstanbul: Epsilon.
16. Durusel, G. (2014). Dünya'nın Sonu. İstanbul: Yaz.
17. Güler, M. (2015). Düşlerime Kuşlar Konuyor. İstanbul: Doğan Egmont.
18. Güneş, E. (2013). Kuşlar Öterken. İstanbul: Şimşek.
19. Güneş, E. (2007). Sevginin Kuş Kanatları. İzmir: Tudem.
20. Güngör, M. (2009). Şakacı Hortlak İşbaşında. İstanbul: Altın Kitaplar.
21. Işık, M. (2010). Kömür Karası Gözler. İstanbul: Yaz.
22. İçözü, N. (2008). Bintepe'nin Hayaleti. İstanbul: Altın Kitaplar.
23. Kallimci, H. (2006). Rüyalar Ülkesinde. İstanbul: Hikmet Neşriyat.

24. Özeren, S. G. (2009). Bir Mikrobun Günlüğünden. İstanbul: Damla.
25. Sertbarut, M. (2016). Kapiland'ın Karanlık Yüzü. İzmir: Tudem.
26. Tapunç, Z. (2008). Masal Kenti Çocukları. İstanbul: Altın Kitaplar.
27. Dursun K., T. (2015). Benim Dedem Bir Tane. İstanbul: YKY.
28. Yavaşlı, A. (2008). Bir Yürekten Bin Özlem. İstanbul: Bulut.
29. Yener, M., & Akal, A. (2015). Kayıp Kitaplıktaki İskelet 1. İzmir: Tudem.
30. Yeşildağ, Y. (2009). Gün Gelir Geri Döneriz. İstanbul: Yaz.

EK 5. MİLLİ KÜTÜPHANEYE KAYITLI ÇOCUK ROMANLARI (2000-2015)

Tablo 2. Milli Kütüphaneye Kayıtlı Çocuk Romanları (2000-2015)²

Sıra	Yazarlar	Toplam Eser Sayısı	Basım Yılı	Eser Adı - Yayınevi
1	A. Birsen Yiğit	1	2000	Kaybolan Kent - Yuva
2	A. Kadir Adıyaman	2	2012	Padişahın Damadı - Tebessüm
			2012	Bizim Kuş - Tebessüm
3	A. Orçun Can	1	2013	Gökyüzüne Düşen Kız - Yapı Kredi Kültür Sanat
4	Abbas Cılga	1	2010	Yavru Yunuslar Ekibi - Özyürek
5	Adil İzci	1	2014	Karamel - Türkiye İş Bankası Kültür
6	Adnan Özveri	1	2008	Kınalı Koç - Phoenix
7	Afet Ilgaz	1	2007	Filiz Büyüyor
8	Ahmed Burak	1	2014	Düş Gezgini Esila: Olmayan Ada - Doğan Egmont
9	Ahmet Aydın Karasüleymanoğlu	1	2012	Boğaların Öfkesi - Özlem
			2005	Şehitler Köyü - Hikmet Neşriyat
10	Ahmet Aykol	3	2006	Bilgisayardaki Virüs Tarih - Hikmet Neşriyat
			2006	Küçük Kaçağın Büyük Sırrı - Hikmet Neşriyat
11	Ahmet Önel	2	2012	Düş Hırsızının Çırağı - Elma Çocuk
			2013	Günle Yarışan Yarışçı - Elma Çocuk
12	Ahmet Salih Çavuşoğlu	1	2005	Barbara: Dört Genç Melek ve Serüvenleri - Elma Çocuk
13	Ahmet Şerif İzgören	2	2012	Kara Oklar Çetesi: Büyük Macera - Elma Çocuk
			2014	Kara Oklar Çetesi: Kıbrıs-Aziz Barnanas'ın Sırrı - Elma Yayınevi
			2005	Kuyudaki Çocuk - Timaş
			2005	Nehirdeki Sandık - Timaş
14	Ahmet Yılmaz Boyunağa	5	2005	Saklı Kent- Timaş
			2005	Satıcı Çocuk- Timaş
			2005	Yankılı Kayalar - Timaş
			2014	Acemi Muavin- Zambak
15	Ahmet Yozgat	7	2014	Eke Çoban- Zambak
			2014	Kaç Avcı Kaç- Zambak

² Kasım 2015 verilerine göre.

			2014	Kunduzuza- Zambak
			2014	Niburya Gezegeni - Zambak
			2014	Sırlar Vadisi - Zambak
			2014	Uzay Turu - Zambak
16	Ahmet Zeki Muslu	3	2011	Antik Kentin Yeni Sahipleri – Koza Yayın Dağıtım
			2012	Arkadaşım Karabatur - Koza Yayın Dağıtım
			2013	Denizin Çocuğu - Koza Yayın Dağıtım
17	Ali Ulurasba	1	2012	Büyülü Saray ve Prenses Melek Sin - Babıali Kültür Yayıncılık
			2005	Eski Evin Kiracıları – Altın Kitaplar
			2008	Safir Taşlı Maske - Altın Kitaplar
			2009	Huysuz, Sakar ve Yalnız Bay Kuş'un İsola'daki Anıları - Altın Kitaplar
			2009	Huysuz, Sakar ve Yalnız Bay Kuş'un Monello İlkokulundaki Anıları - Altın Kitaplar
18	Almıla Aydın	11	2009	Tapınaktaki Sır- Altın Kitaplar
			2010	Geleceğin Anahtarı - Altın Kitaplar
			2011	Geçmişten Gelen Şövalye - Altın Kitaplar
			2011	Orman Evindeki Sırlar: Elmas Broş - Altın Kitaplar
			2012	Korsan Kapkara Bay Kuş - Altın Kitaplar
			2013	Saklı Hazine - Altın Kitaplar
			2013	Zaman Tutsakları - Altın Kitaplar
19	Alp Arslan	1	2013	Atlas Çocuk Hayalya - Arunas Yayıncılık
20	Alper Akdeniz	1	2013	Atatürk'ün Kalbi - Yalınayak Yayıncılık
21	Arif Akpınar	1	2014	Çılgın Efe - Zambak
22	Arif Tuncer Avcı	1	2013	Kambur At - Yaz
23	Arslan Sayman	1	2010	Engin Mavi - Tudem
			2003	Tehlikeye 3 Yolculuk - Günışığı
24	Aslı Der	3	2007	Büyük Tuzak - Günışığı
			2014	Barış Odaları - Günışığı
25	Aslı Tohumcu	1	2011	Kötülere Yer Yok - Kırmızı Kedi Yayınevi
26	Aşkın Güngör	2	2011	Sözcük Korsanı – Tudem
			2013	Doktor Otukuru'nun Işınlanma Makinesi - Tudem
			2002	Pamuk Nine - Depaş Kültür Yayınları
27	Atilla Damar	3	2011	Şaşkın Şakir Fener'e Karşı - Depaş Kültür Yayınları
			2012	Ayrı Dünyalar - Depaş Kültür Yayınları
28	Ayda Çayır	1	2014	Düş Avcısı - Genç Erdem

29	Aydın Balcı	1	2009	Kelkaya'nın Meşesi - Tudem
			2001	Bir Sokağın Hikayesi – Bulut
			2001	Bir Yürekte Bin Özlem – Bulut
			2002	Gece Defteri – Etki
30	Aydoğan Yavaşlı	8	2002	Işık Hızıyla Mars'a Yolculuk – Etki
			2002	Linda – Etki
			2004	Ben Hasan Tahsin – Bulut
			2004	Ben Öğretmen Kubilay – Bulut
			2005	Gençlik Başımda Duman - Bulut
31	Aygül Kılıç	1	2012	Mavi Atlı Kız - Koza Yayın Dağıtım
32	Aygün Aslan	1	2013	Mor Dinozor Kıvılcım - 5 Renk
33	Ayla Hacıoğulları	2	2012	İzstanbul: Madalyonun Laneti - Yapı Kredi Kültür Sanat
			2013	İzstanbul: Tılsımlar Uyanınca - Yapı Kredi Kültür Sanat
34	Aylin Celayir	1	2014	Meşe İle Kiraz: Bir Geri Dönüşüm Öyküsü - Lâl Kitap
35	Aysel Korkut	2	2005	Çınar Dede'nin Doğum Günü - Altın Kitaplar
			2006	Beni Kimse Anlamıyor - Altın Kitaplar
36	Aysun Berktaş Özmen	1	2014	Küçük mucizeler - Altın Kitaplar
37	Aysun Pekşen	2	2010	Genlerin Şifresi - Turkuvaz Kitapçılık Yayıncılık
			2014	Aldorian Kayıp Ülke - Final Kültür Sanat
			2005	Ali'nin Öyküsü – Bu
			2010	Bizim Evde Grev Var– Bu
			2010	Dedemin Gizli Defteri – Bu
38	Ayşe Çekiç Yamaç	7	2010	Gezegenler Arasında Yolculuk – Bu
			2012	Güneşin Anahtarı – Bu
			2013	Güneşin Anahtarı: Titan'da – Bu
			2013	Güneşin Anahtarı: Yamyam Yıldız - Bu
39	Ayşe Gülten Kırıcı	2	2013	Kar Taneleri - Sokak Kitapları Yayıncılık
			2014	Minnoş - Sokak Kitapları Yayıncılık
40	Ayşe Kilimci	1	2009	Sinemamız İftiharla Sunar - Tudem
41	Ayşe Sarısayın	1	2010	Kedimin Adı Çamur - Can Sanat
42	Ayşegül Akçay Durak	1	2006	Karınca Mişi - Yakamoz
43	Ayşegül Çetiner	1	2010	Emre Büyüyünce Ne Olacak - Filiz Yayıncılık
			2000	Süper Gazeteciler – Uçanbalık
44	Aytül Akal	7	2001	İki Ucu Yolculuk - Bilgi
			2001	Parktaki Esrar – Uçanbalık

			2007	Likörlü Çikolata – Uçanbalık
			2012	Kırmızı Arabanın Hayaleti – Tudem
			2013	Bir Uzaylı Mı Dedi - Mandolin
			2013	Esrarengiz Duman - Mandolin
45	Barış Bilen	3	2004	Işığa Doğru - Yuva
			2004	Umut Yolcuları - Yuva
			2004	Kırmızı Araba - Yuva
46	Behiç Ak	3	2008	Alaaddin'in Geveze Su Boruları - Günışığı
			2008	Güneşi Bile Tamir Eden Adam - Günışığı
			2013	Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği - Günışığı
47	Bekir Biçer	1	2013	IV. Murad - Muştı
48	Bekir Caner	8	2009	Bizim Ada
			2009	Dedemin Öyküsü
			2009	Gizli Mağara
			2009	Kırmızı Kamyon
			2009	Papatya Tarlasındaki Gelincik
			2009	Sincap Ormanı
			2013	Küçük Çoban
			2013	Uçak Korsanları
49	Betül Avunç	2	2005	Duygu'nun Doğum Günü Armağanı – Bulut
			2009	İkiz Gezinler Troya'da - Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
50	Beyza Akyüz	1	2014	Uçan Fare İle Hayalet Hayri - Yapı Kredi
51	Bilge Öngöre	1	2012	Gizemli Yolculuk - Koza Yayın Dağıtım
52	Bilgin Adalı	7	2004	Geçmişten Gelen Konuklar – Can
			2006	Barış Çocuk Atatürk'le Kurtuluş Savaşı'nda - Türkiye İş Bankası Kültür
			2009	Genlerin Şifresi - Can Sanat
			2010	Buzul Çağı - Çakıltası
			2010	Uzaylılar Geliyor - Can Sanat
			2012	Dünyayı Kurtaran Çocuk - Nemesis
			2012	Sümbüllü Köşk - Can Sanat
53	Bilginer Onan	1	2005	Masum Kaçak - Akçağ
54	Bilsen Başaran	2	2000	Yaşamı Tartan Terazi - Kültür Bakanlığı
			2011	Ah Elmacık Vah Elmacık - Pupa
55	Burcu Ünsal	2	2010	Karabasan Ormanı – Mavibulut
			2013	Keramet Lambası - Mavibulut
56	Burhan Günel	4	2011	Doğa Ana İle Tarih Baba - Koza Yayın Dağıtım

			2011	Doğa Ana'ya Yolculuk - Koza Yayın Dağıtım
			2011	Yalnız Değilsin Artık - Koza Yayın Dağıtım
			2012	Beşinci Mevsim - Koza Yayın Dağıtım
57	Cahit Uçuk	1	2002	Küçük Çoban Alim Kız - Bilge Kültür Sanat
58	Cahit Zarifoğlu	1	2001	Serçekuş - Beyan
59	Can Gürses	1	2014	İnce İle Uzun - Doğan Egmont
60	Cebrail Sürücü	1	2012	Annemin Bilezikleri - Morışık
			2011	Bir Öykü Yazalım Mı? - Can Sanat
61	Cemil Kavukçu	4	2011	Kafeste Bir Topik - Can Sanat
			2012	Yeşilcik - Can Sanat
			2014	Berk'in Gizli Gücü - Can Çocuk
62	Cemre Tura	1	2013	Aylak Mesut: Gerçekler ve Sırlar - Beyaz Vagon Yayınları
63	Cengiz Özgün	1	2011	Martılarla Yarışan Küçük Adam - Yaz
64	Cuma Karataş	2	2011	İboş'un Güvercinleri - Şimşek
			2011	Karabela - Şimşek
			2010	Sağdaki Yedinci Taş: Urartu – Top
			2012	Dikenli Okçular: Lidya – Top
			2013	Aynanı Elleri: Frigya - Top
65	Çiğdem Özelsancak Ataş	7	2013	Medusa'nın Gözyaşları: İyonya – Top
			2014	Bir Zamanlar Yukarılarda: Akad-Babil - Top
			2014	Duman Kral'ın Bilmecesi: Asur - Top
			2014	Ejder Başlı Hmbaba: Sümer - Top
66	Çiğdem Sezer	1	2012	Hayal Vadisi - Koza Yayın Dağıtım
			2012	Pera Günlükleri: Körler Ülkesi - Can Çocuk
			2013	Yedi Denizlerde: Kanatlı Denizatının Peşinde - Can Çocuk
67	Delal Arya	4	2014	Pera Günlükleri 3: Mühürlerin Muhafızı - Can Çocuk
			2014	Yedi Denizlerde: İskelet Sahilindeki Sır - Can Çocuk
			2007	Kutsal Destanımız Çanakkale - Kültür Kitap Sarayı Yayınları
68	Deniz Karal	3	2007	Rüzgarspor Fırtınaspor - Kültür Kitap Sarayı Yayınları
			2007	Sonsuz Bir Efsanedir Atatürk - Kültür Kitap Sarayı Yayınları
69	Derman Bayladı	7	2006	Kurtuluş Savaşı'nda İki Çocuk: Nihat İle Murat – Bulut
			2008	Ece İle Arda Çanakkale'de – Bulut

			2009	Zafere Giden Yol – Bulut
			2010	Pamukkale'den Antalya'ya – Bulut
			2013	Ece İle Arda Antakya'dan Nemrut Dağı'na - Bulut
			2013	Ece İle Arda Tarih ve Efsaneler Diyarı Bursa'da – Bulut
			2014	Ben İstanbul: İstanbul Kendini Anlatıyor - Bulut
70	Dilek Pınar Büyükuzun	2	2012	Tunahan Güneş'e Yolculuk – Şimşek
			2013	Tunahan Karakuyu - Şimşek
71	Doğan Gündüz	1	2013	Kaçan Uykuların Peşinden - Can Çocuk
72	Duran Çetin	2	2012	Tebessüm Öğretme ve Öğrencileri – Nar
			2013	Çılgın Okul - Nar
73	Dursun Ege Göçmen	2	2008	Canı Sıkılan Çocuk - Altın Kitaplar
			2012	Bulmacanın İzinde Maceranın Peşinde - Tudem
			2007	Sevginin Kuş Kanatları – Tudem
			2011	Kuşlar Öterken – Şimşek
74	Ekrem Güneş	6	2012	Gitme Dede 1 – Farklı
			2012	Gitme Dede 2 – Farklı
			2013	Düşlerim Yarına Kaldı - Farklı
			2013	Kapadokya'nın Perileri - Tudem
75	Ekrem Yeşilçayır	2	2004	Fatih Sultan Mehmet – Muştu
			2011	Kanuni Sultan Süleyman - Muştu
76	Elif Şafak	1	2014	Sakız Sardunya - Doğan Egmont
77	Emrah Güler	1	2014	Sudan Gelen: Süper Kahraman Günlükleri - İthaki
78	Ercan Kara	1	2014	Altın Çocuk - Simge
79	Erdal Ayçiçek	1	2005	Tiryaki Hasan Paşa - Muştu
80	Erdal Çakıcıoğlu	1	2014	Sıram Konuşuyor - Nemesis Çocuk
81	Erdem Seçmen	2	2008	Zor Şifre – Bulut
			2014	Zaman Tuzağı - Bulut
			2004	Mektup – Muştu
82	Erdoğan Tücan	3	2013	Tehlikeli Görev – Zambak
			2014	Efe'nin Macerası - Zambak
83	Erkan İşeri	1	2013	Yürekli Robot Rowni - Pinus Kitap Çocuk
84	Erol Büyükmeriç	2	2005	Eski Bisiklet - Büyülü Fener
			2006	Midas'ın Serçe Parmağı - Logos
85	Ersun Çıplak	1	2012	Fatih Terim - Çizmeli Kedi
86	Ertuğrul Kaya	1	2013	Umayna'nın Konuğu - İkinci Adam Yayınları

87	Ertuğrul Tarık Dördüncü	1	2012	Orhan Gazi - Muştu
88	Esma Melek	1	2012	İstanbul'da Üç Perisiyalı - Kalemtraş Yayıncılık
			2012	Definedeki Sır - Genç Timaş
89	Esra Ağaoğlu - Esra Kireççi	3	2012	Gizemli İkizler - Genç Timaş
			2012	Macera Vagonu - Genç Timaş
			2005	Beyaz Dua Evi – Kipat
90	Esra Elönü	3	2007	Çekirdek Lokantası – Kipat
			2008	Kırlangıç Yetimhanesi - TN İletişim
			2014	Alsancak Dedektifleri - Top
91	Eşref Karadağ	2	2014	Yedinci Düş - Top
92	Evren Şener	1	2014	Helezon Kütüphane: Yamak - Hayykitap
93	Evrin Renklidağ - Müge Uğur - B. Çağla Çakır	1	2002	Sonun Başlangıcı - Etki
			2011	Sokağın Kuyruğu – Nesin
94	Fadime Uslu	3	2012	Çat Kapı Dayım - Günışığı
			2014	Kaçak Kahramanlar - Günışığı
			2004	Sihirli Küre – Mavibulut
95	Fatih Erdoğan	3	2009	Sihirli Top - Mavibulut
			2013	Sihirli Araba - Mavibulut
96	Fatih Tuncay	1	2014	Kum Saati - Semerci
97	Fatma Burçak	1	2014	Akata'ya Yolculuk - Aylak Adam Kültür Sanat
98	Fatma Ekşioğlu	1	2013	Sözümü Tuttum Babacığım - MEB
			2013	Mine Öğrenci Evinde - Genç Timaş
99	Fatma Pekşen	3	2014	Başaran Kardeşler İş Başında: Cumartesi Aşçıları
			2014	Başaran Kardeşler Karadeniz Yolcusu: Gezginler - Türkiye Diyanet Vakfı
100	Fehmi Demirbağ	1	2011	Herotürk - Callisto Kitap
			2008	Kış Ülkesi Çocukları - Altın Kitaplar
101	Ferda İzbudak Akıncı	2	2009	Mutluluk Sokağı - Tudem
			2013	Şefkat Perisi - Ege Kültür Yayınevi
			2013	Sihirli Yolculuk - Ege Kültür Yayınevi
102	Feride İlgin	5	2014	Anneme Söz Verdim - Ege Kültür Yayınevi
			2014	Korsan - Ferfir Çocuk
			2014	Şaşkın Prenses - Ferfir Çocuk
103	Feridun Büyükyıldız	1	2014	Göl, Deniz ve Toprak - Can Çocuk
104	Feridun Ulusoy	1	2002	Ben Balerin Olacağım – Bilgi
105	Ferzan Gürel	1	2013	Nurtane - Koza Yayın Dağıtım
106	Figen Bahtoğlu	6	2012	Rüya Muhafızları: Kayıp Kulübe - Kalemtraş

			Yayıncılık
		2012	Rüya Muhafızları: Yok Ol Labirenti - Kalemtraş Yayıncılık
		2012	Rüya Muhafızları: Tuzak Hazine - Kalemtraş Yayıncılık
		2012	Rüya Muhafızları: Şifre - Kalemtraş Yayıncılık
		2012	Rüya Muhafızları: Sessiz Isık - Kalemtraş Yayıncılık
		2012	Rüya Muhafızları: Son Görev-Kapısız Oda - Kalemtraş Yayıncılık
107	Figen Yaman Coşar	1	2013 Masalistanbul - Sedir
108	Filiz Özdem	2	2011 Esrarengiz Arkadaşın Fısıldadıkları - Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
		2012	Sırlarla Dolu Konak - Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
109	Funda Özlem Şeran	1	2014 Gürültücüler - Altın Kitaplar
110	Gizem Topaloğlu	1	2002 Umut Işığ Hiç Sönmez - Etki
111	Göknil Genç	2	2006 Sihirli Mozart - Can Sanat
		2009	Bach Yürürken - Can Sanat
112	Göksal Aslan	2	2013 Süper Babanne - 5 Renk
		2013	Korkusuz İkizler - 5 Renk
113	Gül Durusel	4	2010 Bir Uzak Macerası - Yaz
		2009	Yıldızlara Yolculuk - Yaz
		2012	Evrenin Büyücüsü - Yaz
		2014	Dünya'nın Sonu - Yaz
114	Gül Meriç Coşkun	1	2013 Umay Bir Kedi Mi? - Koza Yayın Dağıtım
115	Gülsevin Kırıl	2	2010 İstanbul'u Çalışıyorlar: Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu - Gümüşşiği
		2014	Çalınan Kent: Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 2 - Gümüşşiği
116	Gülsüm Cengiz	1	2003 Son Çiçek - Morpa Kültür
117	Gülşah Elikbank	1	2013 Rüya Takımı: Medusa'nın Pusulası - İthaki Yayınları
118	Gülten Dayıoğlu	3	2002 Kıyamet Çiçekleri - Altın Kitaplar
		2011	Yalan Üç Ayaklıdır - Altın Kitaplar
		2014	Kayıplara Karışmak - Altın Kitaplar
119	Gülten Gezer	1	2003 Yuvadaki Çocuklar - Nesil
120	Güngör Gençay	2	2003 Bulutlarda Koşan Adam: Hezarfen Ahmet Çelebi Nasıl Uçtu? - Morpa Kültür
		2010	Annemin De Sabahı Olacak - Gerçek Sanat Yayınları

121	Hacer Kılıcıoğlu	2	2012	Gevrekçiii - Günışığı
			2014	On Numara Çocuklar - Günışığı
122	Hafize Çınar Güner	2	2014	Arkadaşlık Puding Gibidir - Kelime
			2014	Beş Duyu, Zaman Dipsiz Bir Kuyu - Kelime
123	Hakan Sürsal	1	2012	Beni Yaşlı Çınar'a Götür - Koza Yayın Dağıtım
124	Halenur Gürbüz	1	2013	Aynur Çimenlekesi ve Pek Sıradan Ailesi - İlkgençlik Yayınları
125	Halil Şahan	2	2011	Can'ın Can Defteri - Koza Yayın Dağıtım
			2012	Yürekerin Buluşması - Koza Yayın Dağıtım
126	Halis Alçın	1	2012	Mimar Sinan - Muştı
127	Hamdi Koç	1	2007	Çocuk Ölümü Şarkıları - Yapı Kredi Kültür Sanat
			2003	Yayla Çiçeği – Bu
			2007	Küçük Tay - Çınar Yayınları
			2011	Sesini Özledim Anne – Şimşek
128	Hamdullah Köseoğlu	7	2013	Düşlerim Yarıda Kaldı – Farklı
			2013	Kumrunun Günlüğü – Farklı
			2014	Çılgın Ezgi - Doğan Egmont
			2014	Küçük Balık - Doğan Egmont
			2003	Çöp Çocuklar – Epsilon
129	Handan Derya	3	2006	Demir Misketler – Epsilon
			2011	Doğa İle Barış - Epsilon
130	Handan Durgut	1	2011	Kılçık Uçurtma - Can Sanat
	Handan Gökçek	2	2012	Gökyüzü Perileri ve Yeryüzü Çocukları - Yakın Kitabevi
			2013	Piri Reis - Çizmeli Kedi
131	Hande Barutçuoğlu	1	2011	Şehir Efsaneleri Kulübü - Bu
			2011	Hayalet Tozu – Tudem
132	Hanzade Servi	4	2013	Kumdan Salıncak – Tudem
			2013	Umacı – Tudem
			2014	Yo-Yo - Tudem
133	Hasan Demirdağ	1	2009	Büyüdüm Çocuk Oldum - Bizim Kitaplar
134	Hasan Efe	2	2011	İlk Mektup - Koza Yayın Dağıtım
			2011	Sarı Kız - Koza Yayın Dağıtım
			2001	Bir Garip Doktor – Tutibay
			2001	Okumak İstiyorum – Tutibay
135	Hasan Kallimci	10	2001	Kuşçu Amca – Tutibay
			2002	Elif Abla – Tutibay
			2002	Rüyalar Ülkesinde – Tutibay

			2006	Güdüklere Veda - Hikmet Neşriyat
			2006	İkiz Kardeşler - Hikmet Neşriyat
			2006	Manas - Hikmet Neşriyat
			2006	Önce Hürriyet - Hikmet Neşriyat
			2006	Yardımsever Avcı - Hikmet Neşriyat
136	Hasan Latif Sarıyüce	1	2000	Aslan Pençeli Kedi - Kültür Kitap Sarayı Yayınları
137	Hasan Nail Canat	1	2006	Kırımlı Murat Destanı - Timaş
			2004	Anne Gel Artık – Denge
			2004	Çıracık – Denge
			2004	Köroğlu – Denge
138	Hasan Yiğit	7	2004	Pir Sultan Abdal – Denge
			2004	Promete – Denge
			2004	Türkü – Denge
			2013	Uzay Tatili - Narçiçeği
139	Hayriyem Zeynep Altan	1	2014	Prensese Eteğindeki Taşları Döküyor - Pupa
			2004	Efe İle Robot - ATP Yayıncılık
			2011	Termitler - ATP Yayıncılık
140	Hazım Olcay	6	2012	Büyük Hazine – Morışık
			2012	Evde Şenlik Var – Morışık
			2012	Şakacı ve Kızgın Fok - Morışık
			2012	Yaralı Yunus - Morışık
			2001	Bilgisayarlı Şapka – Bilgi
			2001	Bir Kedinin Anıları – Bilgi
141	Hidayet Karakuş	6	2007	Dönme Dolap Döner Kebap – Bilgi
			2007	Sayısal Çocuk – Bilgi
			2011	Can Dede'nin Eşliği – Bilgi
			2014	Mor Odanın Gizemi - Bilgi
			2005	Güzelçamlı'nın Kayıp Panteri - Can Sanat
142	Hikmet Temel Akarsu	3	2013	Çevreci Dede: Yaklaşan Tehlike - Doğan Egmont
			2014	Çevreci Dede - Doğan Egmont
143	Hilal Dikmen	1	2007	Taşların Seçimi - Doğan Egmont
144	Hira Ayşe Özsoy	1	2013	Mucize Ormanı - Giza
145	Hülya Kibaroglu	1	2014	Bir Dalgadan Bir Martıdan - Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
			2001	Eski Köyün Gizi - Bilgi
146	Hüseyin Güney	5	2001	Yalnız Martı – Bilgi
			2002	Ah Bir Sincabım Olsa – Bilgi

		2008	Sevgili Kitaplarım – Bilgi
		2011	Güneşin Gülüğü - Bilgi
147	Hüseyin Yurttaş	2	2002 Konuşan Kukla - Bilgi
		2005	GDO Ülkesi - İmbat Yayınevi
148	Hüsnan Şeker	2	2013 Tehlikenin Nefesi - Altın Kitaplar
		2014	Mektup Arkadaşı Aranıyor - Altın Kitaplar
149	İbrahim Örs	2	2011 Balıklıköy - Şimşek
		2011	Fındık Zamanı - Şimşek
150	İbrahim Ünsal	2	2014 Turgut Reis: Denizler Hakimi - Genç Hayat
		2014	Dağların Kartalı Gökçen Efe - Genç Hayat
151	İbrahim Zeki Burdurlu	1	2007 Memiş Can – Tudem
152	İdil Ünlü	2	2010 Papkin Korkunç Deney – Timaş
		2010	Papkin Korsanlardan Kaçış - Timaş
153	İlhan Soytürk	1	2001 Canım Yanıyor
154	İlkay Midilliç	2	2012 Sevmekle Başlar Her Şey - Kültür Kitap Sarayı Yayınları
		2013	Melekler ve Kelebekler - Kültür Kitap Sarayı Yayınları
155	İmren Tübcil	3	2013 Kayıp Yıldız - Top Yayıncılık
		2013	Güneş Kovalama Makinesi - Çizmeli Kedi
		2014	Altın Makasına Ne Oldu? - Top Yayıncılık
156	İncilâ Çalışkan	4	2002 Cem İle Cemile - Kültür Kitap Sarayı Yayınları
		2002	Tiyatro İstiyoruz - Kültür Kitap Sarayı Yayınları
		2011	Gençlik Çılgınlıkları - Koza Yayın Dağıtım
		2012	Ceren - Koza Yayın Dağıtım
157	İshak Reyna	1	2014 Alis Çeşneci Tuşlar Diyarında - Kelime Yayınları
158	İslâm Beytullah Erdi	1	2003 Tutuklunun Sevgisi - Hikmet Neşriyat
		2004	Evliya Çelebi Afrika Ormanlarında -Damla
		2004	Evliya Çelebi Bağdat'ta - Damla
		2004	Piramitlerdeki Hazine – Damla
		2004	Evliya Çelebi Balkanlarda – Damla
		2004	Evliya Çelebi Bitlis Diyarında – Damla
159	İsmail Bilgin	18	2004 Evliya Çelebi Buz Tutan Denizde – Damla
		2004	Evliya Çelebi Ferman Peşinde - Damla
		2004	Evliya Çelebi Foncistan'da – Damla
		2004	Evliya Çelebi Gelibolu'da – Damla
		2004	Evliya Çelebi'nin Çocukluğu ve Rüyası - Damla
		2004	Battal Gazi İstanbul'da - Damla

		2012	Asker Naima: - Timaş
		2012	Hamdi Bey: Eceabat – Timaş
		2012	Karayılan: Gaziantep – Timaş
		2012	Yahya Kaptan: İzmit- Timaş
		2014	Esirler Kalesi - Timaş
		2014	Özgürlük Savaşı - Timaş
		2014	Korkusuz Pilot: Pilot Cemal ve Ertuğrul Uçağı - Erdem Çocuk
160	İsmail Fatih Ceylan	1	2002 Bir Garip Adam – Nesil
161	İsmail Uzun	1	2013 Yavuz Sultan Selim - Muştı
		2012	Adsız Sokak Çocukları- Özlem
		2012	Mutlu Köy Çocukları – Özlem
162	İsmet Aci	6	2013 Mahallenin Çocukları - Özlem
		2013	Ormandaki Kulübe - Özlem
		2013	Ustanın Çocukları – Özlem
		2014	Ben De Çocuktum - Özlem
163	İsmet Bertan	2	2005 Hızlı Tosbi - Günışığı
		2010	Midas ve Sihirbaz - Günışığı
164	İsmet Kür	2	2011 Kardan Çocuk ve Küçük Kara Köpek – Bu
		2013	Bilinmeyene Yolculuk - Can Çocuk
165	Jülide Uzsayılır	1	2014 Amora's: Yeni Dünya - Enfa Grup
166	Kadriye Bakşi	1	2014 Kumpanya Nula - Nesin
		2006	Barbaros Kardeşler – Damla
		2006	Denizcilik Kitabı – Damla
		2006	Denizlerin Kilidi – Damla
		2006	Endülüs Seferi- Damla
167	Kemalettin Çalık	10	2006 Hint Kaptanı- Damla
		2006	İlk Dünya Haritası – Damla
		2006	İnebahtı Seferi- Damla
		2006	Mısır Seferi – Damla
		2006	Preveze Deniz Savaşı - Damla
		2006	Rodos'un Fethi - Damla
168	Koray Avcı Çakman	2	2013 Esrarengiz Testi: Kafadar Kuzenler Kapadokya'da - Kırmızı Kedi Yayınevi
		2013	Işğın Çocuğu Arel - Can Çocuk
169	Kudret Alkan	1	2012 Uzayın Çocukları- Okuryazar
170	Lütfi Gülşen	9	2002 Yaz Maceraları - Kültür Kitap Sarayı
		2008	Tonton Dede İle Torunları Uzaylılar Kentinde -

			Kültür Kitap Sarayı
		2012	Deniz Altında Binbir Macera -Kültür Kitap Sarayı Yayınları
		2012	Kendini İnsan Sanan Fil - Kültür Kitap Sarayı
		2013	Balkan Savaşı Elveda Rumeli ve Aliş -Kültür Kitap Sarayı Yayınları
		2013	Öğretmenim Ağlıyordu -Kültür Kitap Sarayı Yayınları
		2013	Sarıkaşmış Kahramanları Mektupları -Kültür Kitap Sarayı Yayınları
		2013	Türk Kurtuluş Savaşı -Kültür Kitap Sarayı Yayınları
		2013	Uzaydan Gelen Çocuklar - Kültür Kitap Sarayı
		2004	Önce Çocuklar Düşledi - Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı
		2007	Dolunay Dedektifleri- Bilgi
		2007	Dehşet Mektuplar: Dolunay Dedektifleri – Bilgi
		2010	Ölümler Ormanı: Dolunay Dedektifleri 5 – Bilgi
171	Mavisel Yener	9	2011 Çılgınlar Sınıfı: Korsanlar Takımı - Bilgi
			2011 Çılgınlar Sınıfı: Çıldıran Kasaba - Bilgi
			2011 Çılgınlar Sınıfı: Dinozor Takımı - Bilgi
			2012 Yarasa Yarışları: Dolunay Dedektifleri 6 – Bilgi
			2013 Çılgınlar Sınıfı: Sırlar Takımı - Bilgi
172	Mavisel Yener - Aytül Akal	1	2011 Kayıp Kitaplıktaki İskelet - Tudem
173	Mecbure İnal	1	2003 Erik Ağacımı Kestiler - Gonca
			2009 Tuhaf Yaratıklar Çiftliği - Tudem
174	Mehmet Atilla	3	2009 Uçan Dalgalar – Tudem
			2013 Kalbimdeki Kelebek - Tudem
			2011 Zil Çalınca – Nar
175	Mehmet Büyükşahin	3	2011 Sınıfta Matem – Nar
			2012 Çınarın Gölgesinde - Zambak
176	Mehmet Cimi	1	2000 Yazgısını Değiştiren Çocuk - İzmir?
177	Mehmet Emin Töreci	1	2002 Mağara Çocuğu – Kum
			2012 Araf'ın Atlıları - Bu
178	Mehmet Kemal Erdoğan	2	2014 Küçük Kahraman - Farklı
			2006 Galatasaray Destan Fenerbahçe Efsane – Epsilon
			2007 Düşlerime Kuşlar Konuyor - Tudem
179	Mehmet Güler	12	2007 Kargaya Şarkı – Kök
			2008 Ayın Arka Yüzü - Özyürek
			2008 Düşler Bahçesi – Tudem

			2010	Ben ve Öğretmenim – Nesin
			2012	Boncuk Gözlü Kız Zeytin Gözlü Oğlan – Özyürek
			2012	Denizkızı – Özyürek
			2012	Kelebekler Vadisi – Özyürek
			2012	Michael Jackson Yarın Bize Geldi – Özyürek
			2014	Kestane Kız- Doğan Egmont
			2014	Uzaylı Uzi - Doğan Egmont
180	Mehmet Murat Küçükbaşaran	1	2003	Prenseler: Çalınan Rüya - Bulut
181	Mehmet Ömer	1	2014	Mehmet İle Samet Zaman Tünelinde - Bilfen Yayıncılık
			2012	Demirci Çırağı – Mercek
			2012	Eleni'nin Gözyaşı- Mercek
182	Mehtap Altın Sarioğlu	5	2012	Gelin Kaya – Mercek
			2012	Kızkumu- Mercek
			2012	Şahmeran ve Cansab - Mercek
			2009	Profesör Binbilir'in Maceraları: Sır Küpü - Uğurböceği Yayınları
183	Melek Çe	4	2011	Çin Çin Maçın: Yâdigâr-I Bestenigâr - Uğurböceği Yayınları
			2012	Billur Ece - Uğurböceği Yayınları
			2013	Acıbadem Operasyonu - Uğurböceği Yayınları
			2002	Mars Gezegenine Nasıl Gidemedim – Bulut
184	Melek Güngör	4	2003	Şakacı Hortlağın Muhteşem Dönüşü
			2003	Şakacı Hortlak İş Başında – Bulut
			2004	Düş Mü Gerçek Mi - Bulut
185	Melek Özlem Sezer	1	2011	Sakız Çiğneyen Kedi - Cumhuriyet Kitapları
186	Melih Tuğtağ	2	2013	Dikkat İcat Çıkabilir - Genç Hayat
			2014	Acayip Bir Gazete - Genç Hayat
			2010	Ani Sel – Çitlembik
187	Meltem Erinçmen Kânoğlu	3	2012	Tohum İzçileri - Bu
			2012	Vadideki Yerleşke - Bu
188	Mercan Aytuna	1	2014	Atla - Tudem
189	Merve Kocabaş	1	2002	Umut Işığı Hiç Sönmez – Etki
190	Metin Aktaş	1	2004	Cennetin Ölümü - Tudem
			2010	İstanbul'da Saklambaç - Can Sanat
191	Mina Tansel	2	2013	Büyüyünce Ne Olacaksın - Can Çocuk
192	Miyase Sertbarut	6	2006	Kapiland'ın Kobayları: Anti-Row Şurubu – Tudem

			2012	Çöp Plaza – Tudem
			2013	Kaçak Köpek Biber - Tudem
			2013	Kapiland'ın Karanlık Yüzü: Anti-Row Şurubu - Tudem
			2013	Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar - Çizmeli Kedi
			2014	Buz Bebekler - Tudem
193	Muharrem Buhara	3	2004	İnternet Canavarı I - Türkiye İş Bankası
			2009	İnternet Canavarı: Mucize - Türkiye İş Bankası
			2013	Uçamayan Baykuş - Can Çocuk
194	Muhsin Salman	2	2011	Taşkafa Kamil – Yaz
			2012	Taşkafa Kamil Şehirde - Yaz
195	Mustafa Akgün	2	2001	Yayla Gülü - Rahmet Neşriyat
			2012	Sis Altında Gül Harmanı: Öksüz-Yetim Çocukların Dramı - Akgün Grup Yayıncılık
196	Mustafa Hakkı Kurt	1	2013	Süper Kahraman Aranıyor - Mavibulut
			2011	Hezarfen'in Kanatlarında - Şimşek
			2011	Nokta İnsanlar Ülkesi – Yaz
197	Mustafa Işık	5	2012	Kasabadaki Gölge – Yaz
			2013	Kömür Karası Gözler - Yaz
			2013	Şeker Nine - Şimşek- Yaz
198	Mustafa Kaplan	1	2011	Bozun Yaban Gülleri - Bursa
199	Mustafa Koç	1	2009	Asena'nın Oyunu - Denizli
200	Mustafa Koçyiğit	1	2007	Küçük Balıkçılar - Farklı
			2011	Levent Çanakkale'de -Timaş Çocuk
			2011	Levent Kapadokya'da -Timaş Çocuk
			2011	Levent Mardin'de -Timaş Çocuk
			2011	Levent Pamukkale'de -Timaş Çocuk
			2011	Levent Rize'de - Timaş Çocuk
			2012	Profesör'ün Sırrının Peşinde – Timaş Çocuk
			2013	Karaltı Çetesi'nin Peşinde-Timaş Çocuk
201	Mustafa Orakçı	21	2013	Kayıp Haritanın Peşinde -Timaş Çocuk
			2013	Levent Bursa'da -Timaş Çocuk
			2013	Levent Edirne'de-Timaş Çocuk
			2013	Levent İzmir'de -Timaş Çocuk
			2013	Levent Konya'da-Timaş Çocuk
			2013	Levent Şanlıurfa'da -Timaş Çocuk
			2014	Levent Diyarbakır'da-Timaş Çocuk
			2014	Levent Erzurum'da-Timaş Çocuk

			2014	Levent Gaziantep'te -Timaş Çocuk
			2014	Levent Hatay'da-Timaş Çocuk
			2014	Levent İz Peşinde: Palyaço Hafiye-Timaş Çocuk
			2014	Levent İz Peşinde: Böcek Dedektifi - Levent Süper Gizli Ajan -Timaş Çocuk
			2014	Levent Trabzon'da - Timaş Çocuk
202	Muzaffer Ergezen	1	2009	Hayvanlar Panayırı - Kavim
203	Muzaffer İzgü	2	2001	Anneannem Süsleniyor – Bilgi
			2001	Anneannemin KuyrukluYıldızı – Bilgi
204	Müjdat Gezen	2	2010	Arkadaşım Maske -Nesin
			2010	Fıkracı - Nesin
205	Nadide Utku	1	2014	Ay Kapısı - Aydilisanat Yayın
206	Nazire Kutsal	2	2010	Amazon Petra - Özyürek Yayın
			2012	Beyaz Atlı Kahraman - Özyürek Yayın
207	Nazlı Akalın	1	2014	Aylak Gezegen: Hazal, Serçe ve Karga'nın Maceraları - İconinn
208	Nazlı Eray	1	2014	Naz ve Köşkteki Vampir - Doğan Egmont
209	Necati Tosuner	2	2010	Arda'nın Derdi Ne? - Günışığı
			2012	Dur Bakalım Petek - Günışığı
210	Necla Çandağ	2	2008	Cevizli Bahçenin Nar Tanesi – Bu
			2011	Leylaklı Evin Guguk Kuşu - Bu
211	Necla Ülkü Kuglin	4	2001	Biber Oğlanla Şeker Kız – Bilgi
			2001	Cem'in Çaydanlığı – Bilgi
			2001	Çocuk Müzesi – Bilgi
			2011	Batıkent Çocuk Şenliği - Bilgi
212	Nehir Tınaz	1	2014	Simit Adası - Sedir
213	Nejdet Şentürk	1	2014	Can Dostum - Yuva
214	Nermin Ferhan Karamuti	1	2013	Şekercini Patyos - Can Çocuk
215	Nesibe Çakır	1	2013	Kilikya'nın Son Korsanları - Arkeoloji ve Sanat
216	Neşet Tınaztepe	4	2005	Annemin Dili - Öğretmenin Sesi
			2005	Çürük Ayşe - Öğretmenin Sesi
			2005	Garip Ali - Öğretmenin Sesi
			2006	Türk Kurtuluş Savaşı'nda Mehmet Onbaşı - Öğretmenin Sesi
217	Nevzat Erkmen	1	2010	Arsadaki Çadır - Top
218	Nevzat Yüksel	1	2013	Ormandaki Yangın - Genç Hayat
219	Nihan Sarı	2	2011	Benek'in Masalı 1: Tuhaf Yolculuk - Doğan Egmont
			2011	Benek'in Masalı: İssız Gezegen - Doğan Egmont

220	Nil İpek Hülâgü	1	2002	Dostum – Etki
221	Nilay Yılmaz	1	2011	İlk Aşk - Çınar
222	Nilgün Ilgaz	2	2003	Çocukluk Limanına Sığınan Foklar – Çınar
			2009	Kahraman Çino - Çınar
223	Nurcan Ateş	1	2014	Sessiz Yolculuk - Baygenç Ajans
224	Numan Kartal	1	2012	Bir Öğretmenin Anıları - Yaz
			2003	Altın Post Avcıları - Morpa Kültür
225	Nur İçözü	3	2003	Uzayda Buluşalım - Morpa Kültür
			2008	Bintepe'nin Hayaleti - Altın Kitaplar
226	Nuray Özbek	1	2009	Aliye - Söz
227	Nurettin İçci	1	2000	Güzeldi O Günler - Kültür Bakanlığı
228	Nurgül Özgan	1	2012	Gecenin Oyunları - Baykuş Tanıtım Yayıncılık
229	Oğuz Selim Yazıcı	2	2010	Küçük Kaptan - Özlem
230	Orhan Bahtiyar	1	2013	Hürkuş İle Göklerde - Aya Kitap
231	Osman Alagöz	2	2013	Gizemli Haritanın Peşinde - Zambak
			2013	Sürpriz Golcü - Zambak
232	Osman Demiray	2	2012	Deprem Yarası – Murat
			2013	Yürümenin Aşığı - Çalışkan Arı
			2011	Çınar İle Kahkahaları - Koza Yayın Dağıtım
233	Oya Tatlıbal	4	2011	Çınar İle Kankaları - Koza Yayın Dağıtım
			2013	Dostum Benim - Koza Yayın Dağıtım
			2014	Işıklı Yol - 44 Yayınları
234	Ömer Açık	1	2015	Menekşe İstasyonu - Günışığı
235	Özgün Öztürk	2	2012	Bizim Mahalle - Morışık
			2012	Çöpteki Yavrular - Morışık
236	Özlem Ada	1	2001	Fafa İle Mini Güneş'te - Altın Kitaplar
237	Özlem Afacan Erbaşlar	1	2014	İbrahim'in Elma Yanakları - Elma Çocuk
238	Özlem Ateş	1	2014	Benim Adım Demokrasi - Çankaya Yayın Dağıtım
239	Pelin Güneş	2	2010	Erenkomtere - Altın Kitaplar - Tudem
			2013	Fincan Teyzenin Kurabiyeleri - Tudem
			2014	Efeler - Murat
240	Rafet Sertoğlu	3	2014	Hayat Bilgisi - Murat
			2014	Bulut ve Güneş - Murat
241	Ramazan Seyfi Yurdakul	1	2001	Küçük Gazi
242	Raşel Meseri	2	2013	Yumurtanın Sırrı - Bu
			2013	Enerji İmparatorluğu - Bu
243	Recep Avcu	2	2009	Salyangoz Savaşları – Çise

			2014	Hayaldeki Zirve - Zambak
244	Recep Şükrü Güngör	1	2014	Dağlar Hey - Zambak
			2012	Çıtı Pıtı Bir Kedi Olmak İstiyorum – Kelime
245	Renan Özdemir	3	2013	Cesur Yürekli Şaşkaloşlar – Kelime
			2014	Kirpi Sivriburun'un Düğünü - Kelime
246	Rıfat Hacıfazlıoğlu	2	2005	Garib'in Çocukluğu
			2005	Çocukların Sultanı Avni Efendi
247	Sadettin Kaplan	1	2010	Altın Çocuklar - Alioğlu
248	Safer Korkmaz	1	2003	Cankurtaran Şövalyeleri İstanbul Dehlizlerinde - Günişığı
249	Salih Gülen	1	2011	Osman Gazi - Muştı
			2010	Bir Mikrobun Günlüğünden - Damla
			2010	Çevreci Karıncalar - Damla
			2010	Vatan Kalbinin Attığı Yer Çanakkale: Seyit-Damla
			2010	Vatan Kalbinin Attığı Yer Çanakkale: Onbaşı - Damla
			2010	Vatan Kalbinin Attığı Yer Çanakkale: İlk Düşen Uçak- Damla
			2010	Vatan Kalbinin Attığı Yer Çanakkale: Seddülbahir- Damla
			2010	Vatan Kalbinin Attığı Yer Çanakkale: Ateş Çemberi - Damla
			2010	Vatan Kalbinin Attığı Yer Çanakkale: Şehit Mektupları- Damla
250	Sara Gürbüz Özeren	19	2010	Vatan Kalbinin Attığı Yer Çanakkale: Anafartalar - Damla
			2010	Vatan Kalbinin Attığı Yer Çanakkale: Çanakkale Geçilmez - Damla
			2010	Vatan Kalbinin Attığı Yer Çanakkale: Goliath'ın Batırılışı - Damla
			2010	Vatan Kalbinin Attığı Yer Çanakkale: 57. Alay - Damla
			2010	Vatan Kalbinin Attığı Yer Çanakkale: Sultanhisar- Damla
			2011	Alabaş - Damla
			2011	Küçük Su Damlasının Dünya Turu - Damla
			2011	Yeşili Özleyen Kız – Damla
			2013	Çılgın Dedemin Zaman Makinesi İstanbul'da - Damla
			2013	Genç Hafiyeler Çetesi: Madalyonun Öteki Yüzü - Damla

		2013	Karanlık Kanyon'un Şifresi
		2013	Zoya'dan Kaçırılış: Galaksiler Arası Bilgi Savaşı - Damla
251	Savaş Ünlü	4	2011 Annem Babam Yalan Sevmez – Bu
		2012	Güller ve Çörekler - Yaz
		2012	Güneş Bize Küstü - Farklı
		2012	Yaramazlar Sınıfı Ormanda - Farklı
252	Selahattin Dikmen	4	2011 Kılıçarslanlar - Muştu
		2011	Süleyman Şah – Muştu
		2012	Sultan Alaeddin Keykubat - Muştu
		2012	Sultan Alparslan - Muştu
253	Selma Sevinç	1	2012 İncir Ağacı - Arı
254	Sema Karabıyık	2	2004 Mazeretim Var Büyüyorum – Timaş
		2006	Dört Kafadar - Timaş
255	Serhat Duran	1	2014 Zindelo'nun Oyunu - İmleç
256	Serpil Ural	2	2011 Efelerin Efesi: Yörük Ali Efe – Bilgi
		2013	Zor Ödev: Lozan - Bilgi
257	Servet Kılınç	1	2014 Gümüş Tay
258	Sevda Fırat Ak	1	2011 Tılsımın Son Çocuğu - Şimşek
259	Sevda Müjgan Yüksel	1	2014 Jako Olayı - Morpa Kültür
260	Sevgi Başman	1	2013 Malcolm X: Hacı Malik El-Şahbaz - İlk Gençlik
261	Sevgi Saygı	2	2011 Amcama Neler Oluyor - Günışığı
		2013	Gizemli Günler - Günışığı
262	Sevim Ak	4	2003 Lodos Yolcuları – Can Sanat
		2008	Horoz Adam ve Korsan - Can Sanat
		2011	Puldan Taştan Lahanadan - Can Sanat
		2012	Saçlarında Soru İşaretleri - Can Sanat
263	Sevin Okyay	1	2010 İlk Romanım - Can Sanat
262	Sevinç - Salim Koçak	1	2006 Çanakkale'de Çocuklar Da Savaştı - Çilek
		2003	Güvencinin Saati - Pencere-Sey
263	Seza Kutlar Aksoy	4	2003 Tomurcuk ve Pembe Kedi - Morpa Kültür
		2006	Şişko Patates - Toroslu Kitaplığı
		2010	Şeker Kız ve Büyülü Elma - Can Sanat
264	Suat Çağlayan	4	2011 Büyük Kanatlı Küçük Mavi Kelebek - Yakın
		2011	Umut - Yakın
		2012	Zeytin Kız İle Zeytin Nine: Söylenceler Dünyasında – Yakın
		2014	Zeytin Kız İle Zeytin Nine: Çiçekler Ülkesinde -

Yakın				
265	Sultan Su Esen	1	2011	Aslı'nın Dürbünü - Koza Yayın Dağıtım
266	Suphi Varım	1	2014	Dedektif Çırağı - Labirent
			2010	Uzayda Bir Yatılı Okul - Güneşliği
267	Suzan Geridönmez	3	2012	Hiç Adil Değil - Güneşliği
			2013	Dilara Evden Kaçtı - İletişim
268	Süheyla Pancarcı	1	2006	Ben Hiç Çocuk Olmadım: Hüzne Veda
			2006	Bağdatlı Maymun – Papirüs
269	Şaban Akbaba	3	2011	Kurtların Kışı - Koza Yayın Dağıtım
			2014	Kardan Anne - Evrensel Basın Yayın
270	Şafak Efendioğlu	1	2004	Yıldız - Güneşliği
271	Şafak Uysal	1	2013	Oscar ve Çilek Kokulu Kız- Doğan Egmont
272	Şahin Davran	1	2012	Horoz Şekeri - MEB
273	Şehrazat Yazıcı	1	2007	Zamanı Yırtmak - Elma
274	Şener Şükrü Yigitler	1	2014	Resimli Hayal Ansiklopedisi - Elma
275	Şengül Asal	1	2013	Uzayda Gizemli Arayış - Genç Nesil
276	Şule İbiş	1	2012	Zera Köşkü - Bu
277	Şükran Farıma	1	2005	Güzel Şarkılar Kitabı - Can Sanat
			2003	Kayıp Köyün İzinde– Say
278	Tacim Çiçek	3	2003	Meçhul Kurtarıcı – Say
			2011	Kekliğin Son Ötüşü - Yaz
279	Talip Apaydın	1	2011	Biz Varız - Gendaş
280	Tanşıl Kılıç	1	2013	Şekerli Sinek - Can Çocuk
281	Tarık Dursun K.	2	2003	Benim Dedem Bir Tane – Bilgi
			2012	Hoşça Kal Küçük - Can Sanat
			2011	Babam Okulun En Çalışkanı– Tudem
282	Toprak Işık	4	2011	Çiftçi Karıncalar Kölecisi Karıncalara Karşı – Tudem
			2012	Baba Beni Anlasana – Tudem
			2013	Anne Beni Geri Getir - Tudem
283	Tuba Güler	1	2007	Kafatası Adası - Nokta Kitap
284	Tuba Uludağ	1	2014	Macera Başlıyor- Meşe
			2013	Harika Dedektifler - 5 Renk
			2014	Harika Dedektifler 2: Kayıp Hazinesinin Peşinde- 5 Renk
285	Tuğba Özdemir	10	2014	Harika Dedektifler 3: Yarışmadaki Düğüm - 5 Renk
			2014	Harika Dedektifler 4: Garip Sesler Peşinde- 5 Renk

			2014	Harika Dedektifler 5: Yazın Kar Yağar Mı? - 5 Renk
			2014	Harika Dedektifler 6: Bilgisayarın İçine Girdik - 5 Renk
			2014	Harika Dedektifler 7: Denizlerin Esrarı- 5 Renk
			2014	Harika Dedektifler 8: Gökyüzünde Panik- 5 Renk
			2014	Harika Dedektifler 9: Buzullarda Serüven- 5 Renk
			2014	Harika Dedektifler 10: Uzak Doğu Macerası - 5 Renk
286	Tuna Kiremitçi	1	2013	Güneşi Kışkırtan Kız - Kırmızı Kedi Yayınevi
			2006	Ateş Kentten Kaçış – Çilek
			2006	Batık Kente Yolculuk- Çilek
			2006	Bizans'ın Gizli Hazinesi – Çilek
			2007	Kızıl Ejder – Çilek
			2008	Korkunç Tuzak – Çilek
			2009	Efsaneler Gezegeni- Çilek
			2009	Katil Kim? – Çilek
			2010	Hayalet Gemi – Çilek
			2011	Büyük Soygun- Çilek
			2011	Çin Seddi'nin Ötesinde- Çilek
287	Tuncel Altınköprü	21	2011	Kayıp Prens- Çilek
			2011	Piri Reis'in Hazineleeri- Çilek
			2011	Uzayın Tutsakları – Çilek
			2012	Altın Maske- Çilek
			2012	İstanbul'da Tehlike- Çilek
			2012	Oyun İçinde Oyun- Çilek
			2012	Yedi Bela Çetesi - Çilek
			2013	Deniz Kurdu – Çilek
			2014	Kabus Şatosu- Çilek
			2014	Kahin – Çilek
			2014	Tehlikeler Gezegeni - Çilek
288	Turgut Erbek	1	2011	Tipi - Can Sanat
289	Tuvana Gülcan	2	2014	Açık Denizlerin Bin Yıllık Gizi - Habitus
			2014	Sirkte - Habitus
290	Tülin Tankut	1	2010	Kelebek Olabilir Miyim? - Altın Kitaplar
291	Türkay Çakalağaoğlu	1	2014	Şaplak - Top
292	Uğur Önver	2	2010	Messi - Çizmeli Kedi
			2011	Ribery - Çizmeli Kedi

293	Ulviye Alpay	2	2002	Çocukların Sırrı - Alfa Basım Yayım
			2009	Yalı - Dünya Ağacı Yayınları
294	Ülker Kurtcan	4	2010	Ne Bileyim – Bu
			2012	Bombus Arıları - Bu
			2012	Takım Ruhu – Bu
			2013	Ne Bileyim 2: Neman - Bu
295	Ülkün Tansel	1	2004	Işık Ülkesinde - MEB
296	Ümit Murat Şen	1	2012	Efruz: İstilacı - Mercek
297	Ünver Oral	4	2011	Kediler Okulu - Nar
			2011	Kuklacı Kardeşler – Nar
			2012	Arkadaşım Cicikuş – Nar
			2013	Allah'ı Arayan Çocuk - Nar
298	Vedat Yazıcı	3	2011	Barış'ın Trenleri - Koza Yayın Dağıtım
			2011	Poyraz'ın Çocukları - Koza Yayın Dağıtım
			2013	Ormanda Şenlik - Koza Yayın Dağıtım
299	Vicdan Efe	3	2011	İki Kız Bir Oğlan - Koza Yayın Dağıtım
			2012	Kar Bulutlarının Ötesi - Koza Yayın Dağıtım
300	Yahya Türkeli	1	2008	Okul Harçlığını Kazanırken - Özlem
301	Yalvaç Ural	1	2013	Tembeller Orkestrası: Sakızağacı Çocukları - Yapı Kredi Kültür Sanat
302	Yasemin Bülbül	2	2011	Karanlığın Bilgesi – Yaz
			2012	Mitra'nın Işığı - Yaz
303	Yasemin Meyva	11	2012	Çocuklar İş Başında – Mercek
			2012	Hedefe Koşanlar – Mercek
			2012	İyi Olan Kazansın- Mercek
			2012	Kardeş Gibi – Mercek
			2012	Kitap Kurtları – Mercek
			2012	Küçük Dostum – Mercek
			2012	Kuzeye Yolculuk – Mercek
			2012	Mucize Değişim – Mercek
			2012	Orman Bekçileri - Mercek
			2012	Ormanda Bir Gece – Mercek
			2013	Koza ve Kelebek - Mercek
304	Yavuz Bahadıroğlu	3	2001	Karınca Savaşları – Nesil
			2002	Sunguroğlu Çalınan Hazine – Nesil
			2008	Canavar Robot - Nesil
305	Yeşim Saygın Armutak	2	2005	Mızıkacı - Günışığı

		2012	Baykuş Yemini - Günışığı
306	Yılmaz Erdoğan	2	2013 Konaktaki Hazine - Genç Timaş
		2014	Yeşil Adada Macera - Genç Timaş
		2009	Bahçesaray Golcüsü – Yaz
		2009	Gün Gelir Geri Döneriz – Yaz
		2010	Karlıdağın Altındaki Düş – Yaz
		2010	Ormandaki Yabancı – Yaz
		2011	Alex - Çizmeli Kedi
		2011	Barek - Çizmeli Kedi
307	Yılmaz Yeşildağ	14	2011 Ronaldo - Çizmeli Kedi
		2011	Üç Korkusuz Arkadaş – Yaz
		2012	Adaçalı Tepesi - Sedir
		2012	Çöl Tilkisi - Erdem
		2012	Gizemli Kız Samira - Erdem
		2012	İbrahimoviç - Çizmeli Kedi
		2012	Kaka - Çizmeli Kedi
		2013	Acar Dedektif Eda - Sedir
		2012	İki Kız Bir Günlük - Mercek
		2012	Kayıp Mağara – Mercek
		2012	Umuda Yolculuk – Mercek
		2014	Babasının Kızı - Mercek
		2014	Bir Kırık Vazo: İyi ve Kötü – Mercek
		2014	Gizli Keşif - Mercek
308	Yücel Kaya	13	2014 Karadeniz Tatili - Mercek
		2014	Kayıp Aranıyor – Mercek
		2014	Kiraz Çiçekleri - Mercek
		2014	Koreli Arkadaşım – Mercek
		2014	Kulağımdaki Ses - Mercek
		2014	Resimdeki Şifreler: Büyük Yardımlaşma - Mercek
		2014	Zeynep İle Ayşe - Mercek
309	Yüksel İsak	1	2007 Baba Sevgisi - Kültür Kitap Sarayı
310	Yüksel Ocaklı	2	2011 Can Buzlar Ülkesinde - Koza Yayın Dağıtım
		2011	Küçük Kara Kurt - Koza Yayın Dağıtım
		2008	Masal Kenti Çocukları - Altın Kitaplar
311	Zehra Tapunç	6	2009 Nano Cezmi - Altın Kitaplar
		2012	Büyük Sır - Altın Kitaplar
		2012	Tapınağın Sırrı – Tudem

		2014	Sihirli Yüzük - Tudem
		2014	Sihirli Madalyon - Altın Kitaplar
312	Zehra Ünüvar	2	2006 Bizim Fare Televizyon Yıldızı – Bilgi
		2014	Parolamız Çikolata - Bilgi
313	Zekeriya Kaya	2	2013 Koydan Çıkarken – Phoenix
		2014	Eyvah Yine Tatil - Phoenix
314	Zeliha Akçagüner	8	2001 Bıcırık İle Güzelyüz
		2001	Dağı Delen Çocuklar - Kültür Kitap Sanayi
		2002	İçimdeki Ses – Tudem
		2005	Kuyudaki Sır – Tudem
		2008	Çılgın Serüvenciler İz Peşinde - Altın Kitaplar
		2009	Çılgın Serüvenciler Gizler Mağarasında - Altın Kitaplar
		2009	Zaman Büyücüleri – Tudem
		2013	Kayıp Ada -Altın Kitaplar
315	Zeliha Bulut	1	2013 Beyaz Benek - Favori
316	Zeynel Aşkın Oğuz	1	2012 Maviş Bisiklet - Çerçeve
317	Zeynep Aliye	2	2011 Sırnaşık - Koza Yayın Dağıtım
		2013	Tilki İle Sırnaşık - Koza Yayın Dağıtım
318	Zeynep Cemali	2	2001 Güzelce'de Bir Kaçak Memo - Günışığı
		2003	Patenli Kız- Günışığı
319	Zübeyda Keskin	1	2012 Yaz Sözleri - Koza Yayın Dağıtım